

Θ. ΔΟΜΙΝΟΥ

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

ΤΗΣ

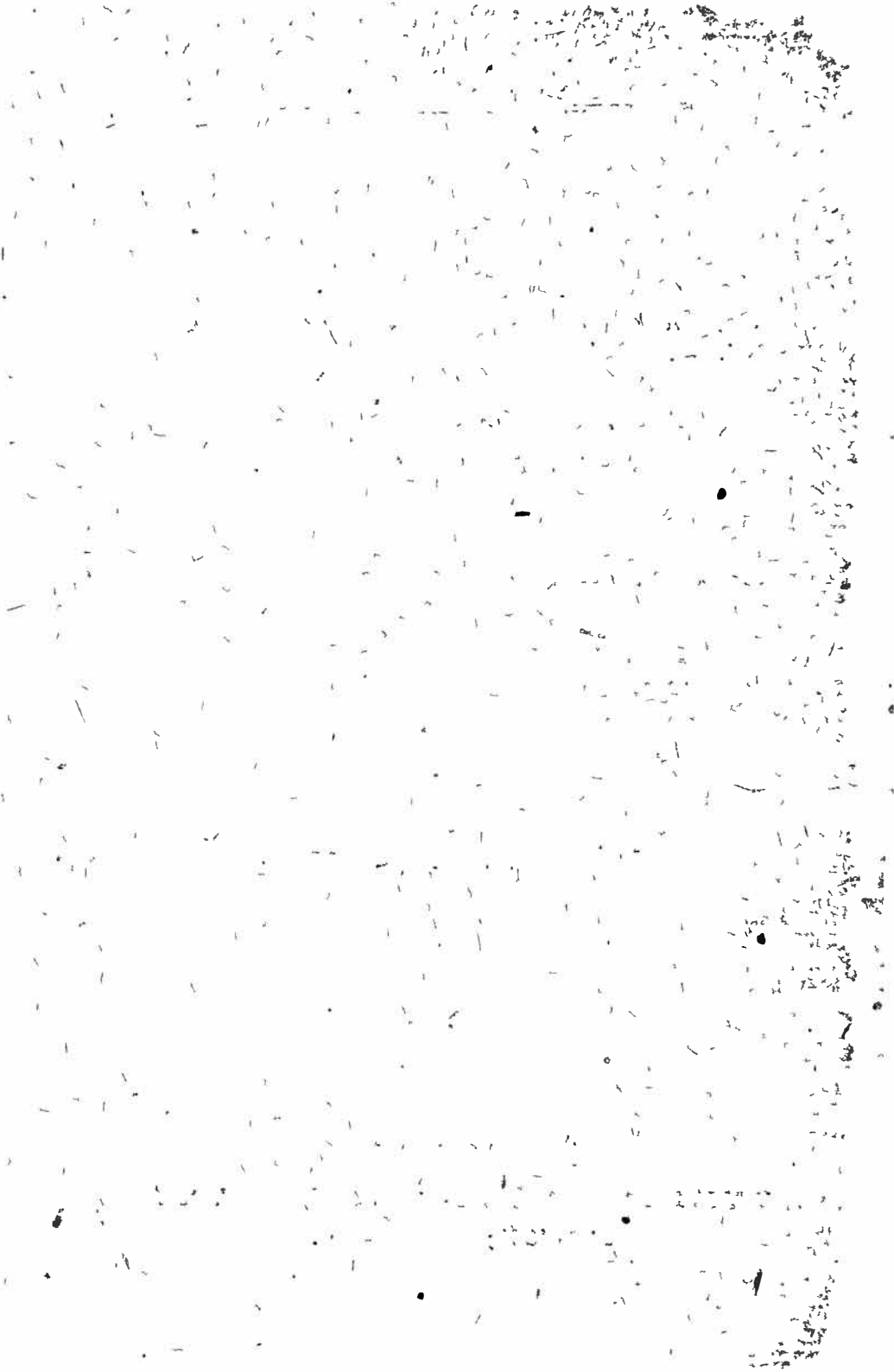
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Δ. ΚΑΙ Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

56 — Ὅδὸς Σταδίου — 56.

Θ. ΔΟΜΙΝΟΥ

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ
ΤΗΣ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Δ. ΚΑΙ Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ
56 — Ὁδὸς Σταδίου — 56.

1900

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

«Ἐξ Ἀνατολῶν τὸ φῶς, τότε ἡλιακὸν καὶ τὸ διακοσμητικόν.»

(Ναριδάς)

Πλεῖστοι ὅσαι μαρτυρίαι καὶ γνωματεύσεις διαφόρων σοφῶν περιγηθέντων τὰς Ἰνδίας, σανσκριτικάί τινες βίβλοι περιελθούσαι εἰς τὴν κατοχὴν Εὐρωπαϊῶν σοφῶν, πλεῖσθ' ὅσα ἱστορικὰ μαρτύρια καὶ μνημεῖα τῶν Ἰνδιῶν ἀποδεικνύουσιν ἐμφανέστατα ὅτι ἡ σοφία καὶ αἱ ἐπιστῆμισι εἶχον προαχθῆ εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν καὶ πρὸ πολλῶν μυριάδων ἐτῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἰνδοῖς.

Πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς ἀποφάνσεως ταύτης παραθέσωμιεν ὀλίγας τινὰς μόνον ἐκ τῶν πλείστων ἀποδείξεων.

Ὁ οὐχὶ εὖνους πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς κληρικὸς ἀββάς Γκερὲν γράφει τὰ ἐξῆς ἐν τῷ συγγράμματί του «Ἰνδικὴ ἀστρονομία κατὰ τὰ ἀρχαῖα βιβλία καὶ τοὺς Βράχμας» «Οἱ Ἰνδοὶ ἐφήρμοζον τὴν ἀλγεβραν πρὸς τὴν γεωμετρίαν· συνεζήτουν περὶ τῆς περὶ τὸν ἄξονα κινήσεως τῆς γῆς ἐν τῷ διαστήματι . . . διελέγοντο περὶ τῆς αἰτίας τῆς πτώσεως τῶν βαρέων σωμάτων, συγκρίνοντες τὴν γῆν πρὸς μαγνήτην· ὡσαύτως περὶ τῶν ἡμιτόνων καὶ τῶν συνημιτόνων, λύοντες εὐχερέστατα καὶ ὡσεὶ ἀπλούστατον πρόβλημα τὸ τῆς ὑποτείνουσας», κλπ.

Ἐτερος ἐπίσης κληρικὸς ὁ ἰσραπόστολος Δουβοῶ ἐγράψε περὶ τῶν βραχμῶν τὰ ἐξῆς : «Ἦσκουν τὴν δικαιοσύνην, τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν εἰλικρίνειαν, τὸν ἔλεον, τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, ὅλας τὰς ἀρετὰς τέλος πάντων, διδάσκοντες αὐτὰς διὰ τε τοῦ λόγου καὶ τοῦ παραδείγματος. Οἱ Ἰν-

δοὶ λοιπὸν ἐδίδασκον τὰς αὐτὰς μὲ ἡμᾶς ἠθικὰς ἀρχάς» . . .

Ἐταιρία τις ἐπιστημονικὴ ἐν Παρισίοις « Ἀτμική » (= ψυχική) καλουμένη, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ πέρυσι θανόντος διοσήμου ἀστρονόμου Τρεμεσκίνη, σπουδάζει πρὸ δωδεκαετίας σανασκρικὰ τινὰ βιβλία, περιελθόντα εἰς τὴν κατοχὴν τῆς.

Ἐν ἐνὶ λοιπὸν τούτων, τῷ « Σωμοδαίβῳ », τῷ γεγραμμένῳ πρὸ τριάκοντα χιλιάδων ἐτῶν παρὰ τοῦ Γοτόμου, ἀναγράφονται ἀποδείξεις ἀκριβεῖς καὶ ἀναμφισβήτητοι περὶ τῆς περιοδικότητος τῶν κατακλυσμῶν εἰς οὓς ὑπόκειται ἡ γῆ πρὸ ἀμνημονεῦτων αἰώνων. Οἱ κατακλυσμοὶ οὗτοι συνδυάζονται πρὸς φαινόμενα χαρακτηριστικά, φυσικῆς, ἀστρονομικῆς καὶ μετεωρολογικῆς τάξεως, περὶ ὧν ὁ Γότομος δίδει ἐξηγήσεις ἐπακριβεῖς. (1)

Ἐν ἑτέρῳ πονήματι, γραφέντι πρὸ ἕξ μυριάδων ἐτῶν παρὰ τοῦ ἀστρονόμου Σουρυ-Σηιδδάντου, ὑπάρχει σημείωσις τῶν οὐρανίων παρατηρήσεών του, ὡς καὶ τῆς θέσεως τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, καθ' ἣν ἐποχὴν συνέγραφεν οὗτος. Ἐκ τῆς τότε λοιπὸν θέσεως τῶν ἀστέρων παραβαλλομένης πρὸς τὴν νῦν θέσιν αὐτῶν, ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ βίβλος ἐγράφη πρὸ ἕξ περίπου μυριάδων ἐτῶν.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ συγγράμματι τοῦ γράφει πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ Σουρυ-Σιδδάντος περὶ τῶν Ἱερῶν Βίβλων (Βέδδας) ὅτι εἶνε βίβλοι λίαν σεβαστοὶ καὶ ἐπὶ ἀρχαιότητι.

Ὁ σοφὸς ἀνατολιστῆς Χάλλεδ, ὁ μεταφραστῆς τῶν βίβλων « Σάστρας », παρατηρεῖ ὅτι οὐδὲν ἔθνος κατέχει χρονικὰ τόσῳ ἀδιαφιλονικήτου ἀύθεντίας, ὅσον τὰ παρὰ τῶν ἀρ-

(1) Τὰς ἐξηγήσεις καὶ τὸν κατὰ τοὺς Ἰνδοὺς λόγον τῆς περιοδικότητος τῶν κατακλυσμῶν ἀνεγράψαμεν ἐν τοῖς « Συλλόγοις » Βουκουρεστίου ὑπο τὸν τίτλον « Ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς σοφίας τῶν ἀρχαίων Ἰνδῶν. »

χαίων βραχυμῶν μεταδοθέντα. Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γυνωματούσεώς του ἀναφέρει βιβλίον τι γεγραμμένον πρὸ 4000 ἐτών, ἐν ᾧ ἀναγράφεται ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀνερχομένη εἰς πολλὰ ἑκατομμύρια ἐτών.

Ἡ βραχμανικὴ χρονολογία ἔχει καὶ τὸ ἐξῆς ἰδιάζον Πᾶν περιστατικὸν τοῦ βασιλέως, πᾶσα ἀνάρρησις τοῦ Βράχματτα, πᾶσα ἴδρυσις ναοῦ, πᾶν σπουδαῖον συμβέβηκός ἀνεγράφοντο ἐντὸς εἰδικῆς βίβλου. Χάριν δὲ τῆς χρονολογίας συνετάττετο ζωδιακός τις, δεικνύων ἐπακριδῶς τὴν θέσιν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ συμβάντος, οὔτινας τὴν ἀνάμνησιν ἤθελον νὰ διαιωνίσωσι, σημειοῦντες τό τε λεπτόν καὶ τὴν μοῖραν τοῦ ζωδιακοῦ σημείου ἐν ᾧ εὐρίσκετο ὁ ἰσημερινὸς τῆς ἀνοίξεως, τοῦ φθινοπώρου, εἴτε πάσης ἄλλης ἐποχῆς, κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς παρατηρήσεως.

Γνωστὸν δ' ὅτι ἡ μεταχώρησις τῶν ἰσημερινῶν εἶνε, οὕτως εἶπεῖν, πλάξ τις ἄπειρος ὠρολογίου, ἐφ' ἧς δύνатаί τις νὰ καταμετρήσῃ τοὺς αἰῶνας, ὅπως τὰς ὥρας ἐπὶ τινος χρονομέτρου.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ναοὺς καὶ τὰ μνημεῖα δὲν περιωρίζοντο εἰς τὸ ἀναγράφειν ἐν τῇ εἰρημένῃ βίβλῳ τὴν τε χρονολογίαν τῆς οἰκοδομῆς καὶ τὸν ζωδιακόν, ἀλλ' ἐχάραττον προσέτι καὶ αὐτὸν τὸν ζωδιακόν ἐπὶ τῆς ὀροφῆς τοῦ περιστυλίου τῆς παγόδας ἢ ἐπὶ τινος τῶν προσόψεων τοῦ κτιρίου.

Ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι ἡ βραχμανικὴ χρονολογία καθὸ ἐπὶ τοιούτων βάσεων βασιζομένη, τυγχάνει μαθηματικῆς, οὕτως εἶπεῖν, ἀκριβείας καὶ ὅτι συνεπῶς οὐδεμίᾳ ἄλλῃ χρονολογίᾳ τοῦ κόσμου δύνатаι νὰ ἔχη παρομοίαν ἀξίωσιν.

Ἐκτὸς τῶν χειρογράφων, ἐν οἷς οἱ Βράχμαι ἐδίδασκον τοὺς ἀλγεβρικοὺς τύπους καὶ τὸ μυστικὸν τῶν ἀστρονομικῶν ὑπολογισμῶν, ὑπῆρχον καὶ ἕτερα, ἐν οἷς ἐσυμβολίζετο ἡ ἀστρονομικὴ περίπτωσις, ἢ ἐπίθεβαιούσα τὴν χρονολογίαν συμβάντος τινός. Ἐκ τούτου αἱ ἀνυπέροβλητοι δυσκολαὶ τῆς

έρμηγείας διὰ τὸν μὴ κεκτημένον τὴν κλειδα αὐτῶν τῶν σπουδῶν.

Πρὸς κατάληψιν τῆς ἰδέας μας, λάβωμεν ἐκ τῶν «**Αβδαδανὰ Σάστρας**» (Ἱστορικῶν διηγημάτων) ἐν γεγονός, βεβαιούμενον παρά τινος ἀστρονομικῆς παρατηρήσεως, κεχαραγμένης ἐπὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ χειρογράφου καὶ συμβολιζόμενον ἐν ἑτέρῳ χειρογράφῳ, ἀναγράφοντι ἐπίσης τὸ γεγονός.

«Ὅτε ὁ ἅγιος ἐρημίτης Ἰατὶ-Ριχὶ ὠρίσθη ὡς ὁ ἰκανώτερος ν' ἀντιπροσωπεύσῃ τὸν Βράχμα, ὁ Σουρύας (Ἥλιος) ἤπτετο τοῦ Μεκᾶ (Κριοῦ) διὰ τῶν εὐεργετικῶν ἀκτίνων του, ἡ δ' ὄρυζα καὶ τὰ σπαρτά, κιτρινίσαντα ἤδη, ἀνέμενον τὸ δρέπανον.»

Πρὶν ἢ δώσωμεν τὴν ἐξήγησιν αὐτῆς τῆς φράσεως, τῆς δεικνυούσης τὴν χρονολογίαν τῆς ἐκλογῆς τοῦ σοφοῦ Ἰατὶ-Ριχὶ εἰς τὸ ὑπατον ἀξίωμα τοῦ Βραχμάτμα (τοῦ θρησκευτικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Βραχμῶν), ἴδωμεν πῶς ἐκφράζεται περὶ αὐτῆς καὶ ἡ «Βεδόγγσ-Σάστρα» ἢ ἡ συλλογὴ τῆς ἱστορικῆς χρονολογίας, ὑπὸ τῆς Ἀστρονομίας ὀριζομένης

«Ὅτε ὁ Βραχμότμα Ἰοτὶ-Ριχὶ ἐγένετο κάτοχος τῆς ἐλεφαντίνου σφαίρας, τῆς περιστώσης τὸν κόσμον, καὶ τοῦ χρυσοῦ τρίποδος, ὁ Σουρύας ἐχώριζεν ἐξ ἴσου τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας, τὸ δὲ σημεῖον τοῦ φθινοπωρινοῦ ἰσημερινοῦ εὐρίσκετο εἰς τὴν πρώτην μοῖρον τοῦ Κριοῦ.»

Ἀπλοῦς ἀστρονομικὸς ὑπολογισμὸς δίδει ἡμῖν τὴν χρονολογίαν τῆς ἀναρρήσεώς τοῦ Ἰατὶ-Ριχὶ εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Βραχμάτμα.

Γνωστὸν ὅτι ἡ ἐτήσιος προπορεία τῆς ἰσημερίας ἢ ἡ ἐτήσιος ἐπιβράδυνσις τῆς γῆς ἐπὶ τῆς τροχιάς εἶνε 50' καὶ 1)3 περίπου· ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι εἰς διάστημα 71 ἐτῶν καὶ 9 μηνῶν προκύπτει διαφορὰ μιᾶς μοίρας, ἐν διαστήματι δὲ 2153 περίπου ἐτῶν προκύπτει διαφορὰ ἑνὸς σημείου ζωδιακοῦ ἤτοι ἑνὸς ἀστερισμοῦ. Ἀνερχόμενοι συνεπῶς ἐκ μετατοπισμένου ἀστερισμοῦ εἰς ἕτερον, συνάγομεν ὅτι ὁ ἰση-

μερινός τῆς ἀνοίξεως εὐρίσκετο εἰς τὴν πρώτην μοῖραν τοῦ Κριοῦ κατὰ τὸ τριακροσιοστὸν ὄγδοποκοστὸν ὄγδοον ἔτος π· Χ.

Ἐξακολουθοῦντες δ' ὀδηγούμενοι παρὰ τῆς μετατοπίσεως τῶν ἀστεριόμων, συνάγομεν ὅτι ὁ φθινοπωρινός ἰσημερινός εὐρίσκετο εἰς τὴν πρώτην μοῖραν τοῦ Κριοῦ πρὸ 13,000 ἐτῶν π· Χ.

Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ ὀρίσωμεν μαθηματικῶς ὅτι ὁ Ἰατί-Ριχί ἐξελέγη Βραχμάτμα πρὸ 13,000 ἐτῶν πρὶν Χριστοῦ, καθότι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς του ὁ ζωδιακός, ὁ χαραχθεὶς ὅπως ὀρίση τὴν τότε οὐράνιον θέσιν, δεικνύει ὅτι ὁ φθινοπωρινός ἰσημερινός εὐρίσκετο εἰς τὴν 1ην μοῖραν τοῦ Κριοῦ, θέσιν, ἣν ὁ κόσμος δὲν θὰ ἐπανίδῃ ἢ μετὰ 11,000 περίπου ἔτη τουντεῦθεν.

Ἴδωμεν ἤδη τὴν ἐξήγησιν τῆς φράσεως τῆς «Ἀβαδανὰ-Σάστρας». «Ὅτε ὁ ἅγιος ἐρημίτης Ἰατί-Ριχί ὤρισθη ὡς ὁ ἱκανότερος ν' ἀντιπροσωπεύσῃ τὸν Βράχμα, ὁ Σουρύας ἤπτετο τοῦ Μεκᾶ διὰ τῶν εὐεργετικῶν ἀκτίνων του, ἢ δ' ὄρυζα καὶ τὰ σπαρτὰ, κιτρινίσαντα ἤδη, ἀνέμενον τὸ δρέπανον.» Ὁ ἥλιος λοιπὸν ἐσημείου τὴν φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν, ἀφοῦ ἢ ὄρυζα καὶ τὰ γεννήματα ἀνέμενον τὸν θερισμόν· εὐρίσκετο δὲ εἰς τὴν Αἴην μοῖραν τοῦ Κριοῦ, ἀφοῦ ὁ Σουρύας (ἥλιος) ἤπτετο τοῦ Μεκᾶ (τοῦ Κριοῦ) διὰ τῶν ἀκτίνων του.

*
*
*

Αἱ ἀρχαῖαι λοιπὸν Ἰνδαὶ διεφώτιζον τὸν τότε γνωστὸν κόσμον. Εἰς τὰ εὐεργετικὰ νάματα τῆς μεγαλοφύας των προσέτρεχον ν' ἀντλήσωσιν οἱ ποθοῦντες τὴν ἀλήθειαν. Διὰ τῆς εἰς τὰ Μυστήρια μυσσεως, οἱ ἐξερχόμενοι καθαρισμένοι τὸν τε νοῦν καὶ τὴν καρδίαν συναπεκόμιζον ἵνα σπεύρωσιν εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ πολύτιμα σπέρματα τῆς Θείας Μογάδος, ἐν τῷ ἱερῷ αὐτῶν Τριμούρτῃ, τὰς ὀναμορ-

φωτικές ἀρχάς τοῦ Δικαίου, τὰς φιλοσοφικάς, ἐπιστημονικάς, φιλολογικάς, καλλιτεχνικάς γνώσεις, τὰς καταστάσεις τὸ κλέος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρώμης, τὰς μεγάλας αὐτὰς ἀρχάς τῆς ἀνθρωπότητος, μετὰ τῶν ὁποίων ζῆ ἔτι ἡ Δύσις μας, ἐξακολουθεῖ λέγων συγγραφεὺς τις Γάλλος, καὶ ἄς ὁμῶς φεῦ! συχνάκις ἐγκαταλείπει, ἀντὶ τοῦ ψυχροῦ θετικισμοῦ, τοῦ ἐχθροῦ τῶν ὑψηλῶν πτήσεων τοῦ πνεύματος.

Ἄλλ' οἱ ἱερεῖς τοῦ Βράχμα ἀπέκρυπτον τῷ πλήθους τοὺς ἐπιστημονικοὺς καὶ θρησκευτικοὺς τούτους θησαυροὺς, ἐγκλείοντες αὐτοὺς ἐντὸς ἀδύτων τινῶν τῆς Ἀσίας, κειμένων ἐκτὸς τῆς περιοδικῆς κατακλυσμιαίας καταστροφῆς, ἔνθα δὲν εὐρίσκονται τὰ τιτάνῳδη ὄστρακα, τὰ σημεῖα τῆς προηγουμένης καταδυθίσεως.

«Μέμνησο, υἱέ μου ἔλεγον πρὸς τὸν νεόφυτον, ὅτι ὑπάρχει εἰς μόνος Θεός, ὑπέρτατος κύριος, ἀρχὴ παντὸς πράγματος, καὶ ὅτι πᾶς βράχμας ὀφείλει νὰ τὸν λατρεύῃ ἐν μυστικότητι. Γίνωσκε πρὸς δὲ ὅτι τοῦτο εἶνε μυστήριον ὅπερ ὀφείλεις νὰ μὴν ἀποκαλύψῃς εἰς τὸν εὐήθη ὄχλον. Ἄν ἤθελες τὸ πράξει, μεγάλα δεινοπαθήματα θά σοι ἐπέλθωσι »

*
*
*

Κατὰ μίμησιν τῶν Ἰνδῶν καὶ οἱ Αἰγύπτιοι σοφοὶ ἐδίδασκον εἰς τοὺς μύστας πᾶσαν σοφίαν ἐν τῷ κρυπτῷ, ὑπὸ τὰς Πυραμίδας εἴτε ἐντὸς τῶν ναῶν τῆς Μέμφιδος, ἢ τῆς Ἡλιουπόλεως, ἀποκρύπτοντες αὐτὴν τοῦ πλήθους καὶ περικαλύπτοντες διὰ μύθων, ἐμῶλημάτων, προληπτικῶν ἰδεῶν, κλπ.

Τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ ὁ Μωυσῆς, ὁ μνηθεὶς εἰς τὴν σοφίαν τῶν Αἰγυπτίων καὶ γνοὺς συνεπῶς τὴν τε ἄλλην μάθησιν καὶ τὴν Ἀστρονομίαν. Παρέδωκε μὲν τὴν ἐρμηνείαν τῆς συμβολικῆς Γενέσεως καὶ τῆς ἄλλης διδασκαλίας εἰς τοὺς 72 φύλακας τῆς Κίβωτοῦ, μετὰ τῆς ἐντολῆς ἵνα καὶ οὗτοι μεταδίδωσιν αὐτὴν, κατὰ παράδοσιν ὁμῶς καὶ προφορικῶς, εἰς τοὺς

διαδεχομένους αὐτοὺς προεξάρχοντας ἐν γνώσει καὶ ἠθικοῖς προτερήμασιν, ἀπέκρυψεν ὅμως τοῖς ἄλλοις τὰ ὑψηλά διδάγματα, περιορισθεῖς δηλ., ὡς πρὸς τὸν ὄχλον, εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς λατρείας ἐνὸς μὲν Θεοῦ, ἀλλ' αὐστηροῦ, τρομεροῦ, ἐκδικητικοῦ καὶ εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ὑπόσχεσιν τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, ἦτοι τοῦ ὑλικοῦ μόνον ἄρτου τοῦ σώματος, καὶ νομοθετήσας καὶ δισκανονίσας τὰ πάντα σχετικῶς καὶ ἀναλόγως πρὸς τὴν τότε ἐποχὴν, τὴν σκληροκαρδίαν καὶ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν συγχρόνων του Ἑβραίων, τῶν δεομένων ἐπίσης ἀρχηγοῦ αὐστηροῦ, τρομεροῦ. (1)

Ἦλθεν ὁ Θεάνθρωπος· ἐπλήρωσε τὰ τοῦ Νόμου τοῦ Μωυσεως· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐδίδαξε τοῖς ὄχλοις—τοῖς ὀφθαλμοῦς ἔχουσιν ἵνα μὴ βλέπωσι καὶ ᾧτα ἵνα μὴ ἀκούωσιν—ὄχι γυμνήν τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἐν παραβολαῖς καὶ παροιμίαις, ἅς ἐπέλυεν εἶτα καὶ κατ' ἰδίαν εἰς τοὺς μαθητάς, εἰς οὓς πάλιν δὲν ἐδίδαξεν ἅπαντ' ἀκαθότι οὐκ ἠδύναντο βρασιῶσαι ἄρτι ἅπαντα, ἐπαφήσας εἰς τὸν μέλλοντα ἐλθεῖν Παράκλητον (τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας) τὸ ἔργον τῆς ὑψηλοτέρας διαφωτίσεως. Τούτου ἕνεκα «πολλοὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀκούσαντες, εἶπον· Σκληρὸς ἐστὶν ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; Ἀποκριθέντος δὲ τοῦ Ἰησοῦ. Διὰ τοῦτο εἶρηκα ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ἦ δεδομένον αὐτῷ, πολλοὶ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ οὐκ ἔτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν.»

Τὸ μέγα φῶς τοῦ μυστηρίου τῆς Μεταμορφώσεως ἐθάμ-

(1) Καὶ ἐθυμώθη Μωσῆς ἐναντίον τῶν ἀρχηγῶν, τῶν χιλιάρχων καὶ ἑκατοντάρχων καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Διστί ἀφήσατε ζώσας τὰς γυναῖκας ἀπάσας καὶ τὰ παιδιά; Θανατώσατε ἐκ τῶν παιδίων πάντα τὰ ἄρρενα καὶ ἀπάσας τὰς γυναῖκας· τὰ δὲ κοράσια κρατήσατε δι' ἑαυτοὺς! (Ἄριθμ. XXXI,

ἔβωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ αὐτῶν τῶν προεξαρχόντων ἔτι τριῶν μαθητῶν του· διότι, καθὰ λέγει ὁ θεῖος Πλάτων, ὁμοιάζομεν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρὸς ἐκείνους οἵτινες ἐκ γεννητῆς ἦσαν κρυμμένοι ἐντὸς σκοτεινοῦ σπηλαίου καὶ ἠγγνύουν συνεπῶς τί ἐστὶ φῶς.

Εἷς ἐξ αὐτῶν ἀποτολμῆσας μικράν τινα ἐκδρομήν, κατ' ἀρχὰς ἐξεθαμβώθη, τὰ ἔχασεν· οὐδεμίαν ἰδέαν τοῦ φαινομένου ἔχων, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τί συμβαίνει· ἀλλ' ἔπειτα, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, συνελθὼν, ἤρχισε νὰ ἐννοῇ τὰ περὶ αὐτόν . . . Ἀφοῦ τέλος ἐθαύμασε τὴν ἔξω τοῦ σπηλαίου φύσιν, ἐπέστρεψε, καὶ τοῦτο, ἵνα ἀνακοινώσῃ τὸ νέον εἰς τοὺς συντρωγλοδίτας του. Ἄλλ' οὗτοι ποῦ νὰ τον πιστεύσωσι! Τὸν ἐθεώρησαν τρελλόν· καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐξωργίσθησαν κατ' αὐτοῦ, ὑπολαβόντες ὅτι ἀνόητός τις ἦλθε νάτοις εἶπη πράγματα δῆθεν νέα καὶ ἀσυμβίβαστα πρὸς τὰς γνώσεις, πρὸς τὰς σεβαστὰς προλήψεις των! . . . Ἐννοεῖται ὅτι οὐδὲ κατεδέχθησαν νάτον μιμηθῶσι καὶ νὰ μεταβῶσι νὰ ἴδωσι τὸ φῶς, ἐκ φόβου μήτοι τρελλαθῶσι καὶ αὐτοί! . . . (1)

«Δι' ὕθλων, ἔγραψεν ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς πρὸς τὸν Ἱερώνυμον, δεόν νὰ ἐπιβαλλώμεθα εἰς τὸν λαόν· ὅσον ὀλιγώτερον ἐννοεῖ οὗτος, τόσῳ μᾶλλον θαυμάζει. Οἱ Πατέρες διδάσκαλοί μας εἶπον πολλάκις οὐχὶ ὅ,τι ἐσκέπτοντο, ἀλλ' ὅ,τι ἀπῆλθον αἱ περιστάσεις καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ εἴπωσιν.»
«Ὁ λαός, λέγει καὶ ὁ ἐπίσκοπος Συνέσιος, φιλεῖ τὸ ἐξαπατᾶσθαι. Τοῦτου ἕνεκα ἀνάγκη τοῖς ἄλλοις ἐπίκειται τὸ πλανᾶν αὐτόν. Οἱ ἀρχαῖοι ἱερεῖς τῆς Αἰγύπτου οὕτως ἔπραττον ἀείποτε . . . Ἀλλὰ καὶ πῶς ἄλλως νὰ φέρεται τις πρὸς τὸν

(1) Μήτοι καὶ σήμερον δὲν συμβαίνει αὐτὸ τοῦτο μεταξὺ τῶν ἡμιμαθῶν καὶ τῶν ἐπιστημόνων ἔτι ὡς πρὸς τὰ μαγνητιστικὰ καὶ πνευματιστικὰ φαινόμενα ;

λαόν, ἀφοῦ εἶνε λαός ; Τὸ κατ' ἐμέ, ἔσομαι φιλόσοφος πάντοτε πρὸς ἐμέ αὐτόν, ἱερεὺς δὲ πρὸς τὸν λαόν.»

Ἐνόμιζον, κατὰ τὸν ἀθάνατον συγγραφέα τῶν «Ἐρειπίων» ὅτι εἶνε κινδυνῶδες τὸ διαφώτιζειν τὸν ὄχλον, διότι οὗτος καταχρᾶται τῶν φώτων. Ἀναμφιδόλως, ἐπιπροσθέτει ὁ Volney, κινδυνῶδες εἶνε τὸ προσβάλλειν κατὰ μέτωπον τὴν πεπλανημένην πίστιν ἔθνους τινός, ἀλλὰ φιλανθρωπικὸν ἐπίσης καὶ θεραπευτικὸν μέσον εἶνε τὸ προπαρασκευάζειν τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ φῶς, ὅπως τὸν βραχίονα εἰς τὴν ἐλευθερίαν . . .

*
*
*

Καὶ ἐν Ἑλλάδι ὁ Ὀρφεύς, οἱ ἀρχαῖοι σοφῆ καὶ οἱ ἱεροφάνται τῶν Μυστηρίων ἐμιμήθησαν τοὺς Ἴνδούς καὶ Αἰγυπτίους. Εἶχον δηλ. διπλὴν διδασκαλίαν· ἐσωτερικὴν μὲν διὰ τοὺς μύστας, ἐξωτερικὴν δὲ διὰ τὸν ἀμαθῆ λαόν, εἰς ὃν παρεῖχον τὴν σοφίαν κεκαλυμμένην διὰ μύθων, συμβόλων, παραβολῶν, ἀλληγοριῶν κλπ. ὅπως ἠδύνατο ἀκούειν.

Πρὸς κατάληψιν τῆς ιδέας μας παραθέσωμεν δύο μόνον παραδείγματα.

Ἀνάλυσις τοῦ μύθου τοῦ Θεσέως.

Ὁ θεὸς Put (ἐξ οὗ αἱ λέξεις *supputare*, *supputation*), θεὸς τῆς ιδέας, τοῦ λογισμοῦ, ἡ ὑπερτάτη διάνοια Put-Theus (Πιτθεὺς) διήρησε τὸν οὐρανὸν εἰς τρεῖς ζῶνας, ὡς τὸ τρίγωνον διαιρεῖ τὸν κύκλον εἰς τρία τόξα. Αἱ ζῶναι τοῦ οὐρανοῦ κατασταῶσαι **ζῆναι** ἢ θεότητες τῆς γῆς, ἦσαν αἱ τῶν ἀστέρων, τοῦ Ἥλιου καὶ τῆς Σελήνης, ὧν προίστανται κατὰ τοὺς διαφόρους τόπους καὶ γλῶσσας ὁ **Brahma** ὁ **Iiwar Visnu**, ὁ **Ζεὺς**, ὁ **Πλούτων**, **Iovis**. Οὕτω δὲ θεμελιώσας τὴν τριάδα τοῦ κόσμου, ἐθεμελίωσε τὴν **Τροί-Ζήνα** (**Tré Zéne**), μὲ τὸ σύμβολον τῆς πυρίνου τριαίνης ἐπὶ τοῦ ἑνὸς μέρους τῶν νομισμάτων τῆς.

Ἐβασίλευεν ἐκεῖ, ὡς ἡ βεβαιότης ἐν τῷ χρόνῳ, ὡς τὸ φῶς ἐν τῷ διαστήματι, ἡ Αἶξ (Αἰγεύς), ἀστερισμὸς τοῦ μηνὸς Αὐγούστου, τῶν Ἀθηνῶν μὴ ἔχουσῶν οὔτε θεοὺς οὔτε βασιλεῖς.

Ὁ Αἰγεύς, μὴ ἔχων τέκνον καὶ ἐπίθυμῶν τοιοῦτο, συν-εβουλεύθη τὸν Πιτθέα (Put-Theus, ὑπέρτατον Θεὸν) οὔτινος συνεζεύχθη τὴν θυγατέρα Αἶθραν (τὸν Αἰθέρα), ἥτις μετὰ ἐννέα μῆνας ἐγέννησεν υἷόν, ὀνομασθέντα Θησεά (Tha sa-ha σύντροφος τοῦ Σίβα) καὶ ὀφείλοντα νὰ φέρῃ αὐτὸ τὸ ὄνομα μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἀφιξίν του.

Οὗτος ποθεῖ ὄν ὄχι νὰ ὑπερβῇ, τοῦλάχιστον νὰ γίνῃ ἐ-φάμιλλος τοῦ Ἡρακλέους (Hara Kala, ἥρωα τῶν μαχῶν καὶ ἐπίθετον τοῦ Σίβα θεοῦ τῶν μαχῶν ἐν τῇ Ἰνδικῇ ποιήσει). Ἀμφότεροι ἦσαν τῆς αὐτῆς φύσεως Heros ἢ Soreh δευτερε-ξάδελφοι, ὡς δύνανται νὰ ᾧσι μεταξύ των ὁ ἥλιος τοῦ Λέ-οντος καὶ ὁ τῆς Αἰγός. Λαμβάνει λοιπὸν τὸ ἕϊφος τοῦ πα-τρὸς καί, ὡς ὁ Σίν τῶν Σινῶν, ὁ Ραμᾶς τῶν Ἰνδῶν, ὁ Σαμψὼν τῶν Ἑβραίων, διατρέχει τὸν κόσμον, τὴν γῆν ἵνα τὴν ἐκκαθάρῃ τῶν ὀδικιῶν καὶ παρανομιῶν τῶν τυράννων, καὶ ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ ἰσότητα μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, δηλ. τὸν οὐρανόν, ἵνα τὸν ἐκκαθάρῃ τῶν ἀδικιῶν καὶ παρανομιῶν τοῦ ἡλιοστασίου, καὶ ρυθμίσῃ τὴν δικαιοσύ-νην τοῦ χρόνου, τὴν ἰσότητα τῶν ἡμερῶν, τὴν εὐθύτητα τῶν νυκτῶν, τὴν ἰσημερίαν.

Καὶ ὄντως· ὁ Θησεύς, ἀντιλογία τῶν Isetp ἢ Sisas καὶ τοῦ Thasi ἢ Ithas, σελήνης τῆς Αἰγύπτου τῶν Ἰνδῶν καὶ τῆς Θεσσαλίας, εἶνε ὁ ἥλιος τοῦ μηνὸς Αὐγούστου, πρώτου μηνὸς τοῦ τροπικοῦ Αἰγόκερω, ὅστις τὴν 24 Δεκεμβρίου λαμβάνει τὴν θέσιν τοῦ Ἰάσωνος καὶ γεννᾶται μετὰ τοῦ φω-τός, ὅπερ αὐξεταί καὶ ὀναζῇ τὴν ἐπαύριον 25. Ὁ Θησεύς ὀφείλει νὰ ὀδηγήσῃ εἰς Ἀθήνας τὴν Παρθένον (τὸν ἀστερι-σμὸν) τοῦ Σεπτεμβρίου· τούτου ἔνεκα δὲν δύναται ν' ἀφίχ-

Θῆ ἐκεῖ, νὰ λάβῃ τὸ ὄνομά του, ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν πατέρα του, ἢ τὸν ὄγδοον μῆνα, εἰς τὰς 15 Αὐγ., τὴν ἐποχὴν δηλ. καθ' ἣν ἀναλαμβάνει ὑπ' εὐθύνην του αὐτὴν τὴν Τρίγωνον, - αὐτὴν τὴν οὐράνιον Παρθένον, τὴν κρατοῦσαν τὸν ζυγὸν τοῦ χρόνου.

Καθ' ἣν ἐποχὴν ἔδει νὰ φέρῃ τὸν ὑπὸ τοῦ Μίνωος ἐπιβληθέντα φόρον τῶν 7 παιδίων καὶ 7 κορασίων, ὁ Θησεύς, ἴν' ἀποφύγῃ τὴν θυσίαν αὐτῶν τῶν 7 ἡμερῶν καὶ 7 νυκτῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσιν ἐν τῷ χρόνῳ ἀπώλειαν μιᾶς ἐβδομάδος, ἀποφασίζει νὰ συνοδεύσῃ τὰ θύματα ν' ἀπολεσθῇ μετ' αὐτῶν ἢ νὰ τὰ ἐλευθερώσῃ. Θὰ ἐγκλεισθῇ ἐν τῷ Λαβύρινθῳ, ὡς βορὰ τοῦ Μινω-ταύρου, θὰ καταλάβῃ τὸν Λαβύρινθον καὶ θὰ φονεύσῃ τὸν Ταῦρον τοῦ Μίνωος.

Ἐπιβιβάζεται λοιπὸν ἐπὶ τῆς Θεωρίας, πλοίου ἐκ τριάκοντα κωπῶν (ὡς ὁ μῆν, πλοῖον τοῦ χρόνου, ἐκ 30 ἡμερῶν) καὶ παραλαμβάνει τὸν Θόαντα, τὸν Σόλωνα, τὸν Εὐνεον, ὡς ὁ ἀστρονόμος ἐν παντὶ καιρῷ λαμβάνει μάρτυρας τὴν Σελήνην, τὸν Ἥλιον, τὸν Κόσμον. Ὦνομάσθη τὸ πλοῖον καὶ *Nau-Sitha*, πλοῖον τῆς Σελήνης.

Πρωρέα ἐκλέγει τὰ 7 ἄστρα τοῦ πόλου, τὸν Φαρετρέωνα, (τόπον συνάμα τῆς φαρέτρας τῆς Διάνης καὶ τοῦ ὄρματος τοῦ Ἀπόλλωνος).

Πηδαλιούχον ἐκλέγει τὸν λαμπρότατον ἄστέρα, τὸν σύντροφον τῆς Μήνης, τὸν Φαίακα ἢ Μενέσθην, ὅστις εἶνε ἡ Ἀφροδίτη.

Αἶρει τὴν ἄγκυραν· μετὰ εὐτυχῇ δὲ πλοῦν ἀφικνεῖται εἰς Κρήτην. Ἐκεῖ διὰ τοῦ μίτου τῆς Ἀριάδνης (τῆς περὶ τὴν γῆν περιόδου τῆς Σελήνης) φονεύει τὸν ταῦρον τοῦ ἡλιοστασίου, κυριεύει τὸν λαβύρινθον, καὶ ἐλευθερώνει τὰ ἐν αὐτῷ ἐγκεκλεισμένα θύματα.

Οὕτω δὲ ὁ Θησεύς, νικητῆς τοῦ Ταύρου τοῦ Μίνωος, ὅστις δις τοῦ ἔτους ἤθελε νὰ καταβροχθίζῃ ἐν τρισὶν ἡμέραις

τάς 7 ἡμέρας καὶ 7 νύκτας, ἃς ἡ σεληνιακὴ βοῦς Ἰὼ ἢ Ἰοίς
 μηρυκάζει τότε ἐν σιωπῇ, ὁ Θησεύς, λέγω, ἐπανερχεται εἰς
 Ἀθήνας, ἐπιβεβαιῶν εἰς ὄντινα θελήσῃ νὰ τὸν ἐννοήσῃ ὅτι
 ὁ Μινώταυρος, ὃν ἐνίκησε διὰ τῶν 7 ἡμερῶν καὶ 7 νυκτῶν,
 τῶν 3)⁴ τῆς Σελήνης εἶνε ὁ Cōtana τῶν Ἰνδιῶν, ὁ Ἄπις
 τοῦ Αἰγυπτίου, (οὔτινος ἀντιγραφὴ εἶνε ὁ χρυσοῦς βοῦς τῶν
 Ἑβραίων) καὶ οὔτινος ὁ Numitor, ταῦρος τοῦ Νουμᾶ, εἶνε
 ὁ ρωμαϊκὸς μῦθος.

Ἐκτοτε δὲν πιστεύουσι πλέον ὅτι ὁ ταῦρος τοῦ Μίνωος
 ἐγεννήθη ἐκ τῶν ἐρώτων αὐτοῦ μετὰ τῆς Παισιφίας, ἀλλὰ
 σκέπτονται ὅτι πᾶς ἔπαφος ἢ βοῦς γεννᾶται φυσικῶς παρά
 τινος Ἐπαφίσης ἢ δαμάλεως.

Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, φθὰς ὁ Θησεύς εἰς Ἀθήνας μετὰ τῆς
 ἔριφου (τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Αὐγούστου) ἐξ ἧς ἐγεννήθη,
 ἀναχωρήσας δὲ διὰ Κρήτην κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τῆς
 Σελήνης, ἀφικνεῖται ἐκεῖ μετὰ πλοῦν τρίς ἑπτὰ ἡμερῶν καὶ
 νυκτῶν· δὲν ἀπέρχεται δ' ἐκεῖθεν ἢ ἀφοῦ δαμάσῃ τὴν ἰσχὺν
 τοῦ ἡλιοστασίου τοῦ ἔαρος καὶ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἰσημερίαν
 τοῦ φθινοπώρου, ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας τὴν 7 τοῦ Ποσει-
 δεῶνος (δηλ. τὴν 7 Χθρίου.) Ἐπειδὴ δὲ τότε ἡ ἔριφος τοῦ
 Αὐγούστου ἔδυσεν ἐν τοῖς ἀτμοῖς τοῦ χρόνου, ὁ Αἰγεὺς ἐκ-
 πνέει ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ θεᾷ, ἐπὶ τῇ θεᾷ τοῦ μέλανος ἰστίου,
 δι' οὗ ὁ υἱὸς του ἐξήρτησε τὸ πλοῖόν του.

Ὁ Θησεύς, μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδόν του καὶ τὸν
 θάνατον τοῦ Αἰγέως, κατὰ μίμησιν τοῦ Μωυσέως ἐν τῇ Ἰου-
 δαίᾳ, τοῦ Sethos ἐν Αἰγύπτῳ, τοῦ Σιν ἐν τῇ Σινικῇ διαιρεῖ
 τὴν Ἀττικὴν εἰς 12 δήμους, ὡς καὶ τὸ ἔτος εἰς 12 μῆνας.
 Θεμελιοῖ ὡσαύτως, ὡς οἱ ἀνωτέρω, μίαν κυβέρνησιν ἄνευ βα-
 σιλέως, ἐπαφήσας εἰς τὸν λαὸν τὴν κυριαρχίαν. Διαιρεῖ τὸν
 λαὸν εἰς τρεῖς τάξεις, νομίσας ὅτι οὕτω κατῴρθωσε τὴν ἰσό-
 τητα ἐν τῇ ἰσορροπίᾳ τῆς μιᾶς διὰ τῆς ἑτέρας, ἤτοι τῆς
 ἰσχύος τοῦ στρατιώτου διὰ τῆς πείρας καὶ τεχνουργίας τοῦ

ιερέως, τῆς ἰσχύος καὶ τῆς τεχνουργίας πάλιν τούτου, διὰ τοῦ πλήθους τοῦ γεωργικοῦ καὶ ἐργατικοῦ λαοῦ. Ἄλλὰ μετ' οὐ πολὺ κατανοεῖ ὅτι ἠπατήθη εἰς τοὺς τοιούτους ὑπολογισμούς.

Ἐκτισεν εἰς τιμὴν τοῦ Σόλωνος, τοῦ κατὰ μίμησιν τοῦ Ἴωνᾶ ριφθέντος εἰς τὴν θάλασσαν, τὴν Πυθῶ (ἦτοι τὴν ἰνδικὴν ἐπιστήμην τοῦ puter καὶ τοῦ supputer = ὑπολογίζειν τὸν χρόνον) ἧς ἡ Πυθία εἶνε ἡ χρησιμοδότις μάντις, ὃ δὲ δράκων Πύθων τὸ σύμβολον.

Ταῦτα κατὰ τὸν σοφὸν Βοημὸν Ναραδᾶ.

Ἀνάλυσις τοῦ μύθου τῆς Σφίγγος.

Γνωστὸν ἢ μάλλον ἄγνωστον τοῖς πλείστοις τυγχάνει ὅτι ἡ Σφίγξ κεῖται εἰς ὀλίγην ὀπόσασιν ἀπὸ τῆς μεγάλης πυραμίδος τῆς Αἰγύπτου· ἐνοκλάζουσα δὲ καὶ ἐν τῷ γρανίτῃ τοῦ ὄροπεδίου λελαεσμένη ἠπροσπέφυκε τῷ ἐδάφει. Τὸ ὕψος αὐτῆς (75 περίπου ποδῶν) ὑποδεικνύει τὴν ἀπέραντον ἐργασίαν ἣν ἐδέησε νὰ καταβάλωσιν ὅπως σχηματίσωσι τὸ πέριξ αὐτῆς κενὸν καὶ ἰσοπεδώσωσι τὴν ἐπιφάνειαν ἐφ' ἧς ἴσταται. Τὸ μήκος αὐτῆς εἶνε 120 ποδῶν· τὸ ἀπὸ τῆς γαστρὸς μέχρι τοῦ πώγωνος ὕψος εἶνε 50 ποδῶν, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ πώγωνος μέχρι τῆς κορυφῆς 25 ποδῶν· ἡ περιφέρεια τῆς κεφαλῆς κατὰ τὸ μέτωπον 80 ποδῶν. Αἱ στιβάδες τοῦ γρανίτου, ἐξ οὗ ἀπεχωρίσθη, ποικίλλουσι περιέργως τὸ πρόσωπον δι' ὀριζοντίων ζωνῶν. Τὸ στόμα ἐσχεδιάσθη ἐκ τοιαύτης τινὸς γραμμῆς, διαχωρίζουσης τὰ στρώματα τοῦ γρανίτου. Ὑπάρχει κοίλωμά τι ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς, ὅπερ θὰ ἐχρησίμευεν εἰς συμβολικοὺς στολισμούς, διὰ τῆς ἴσως θρησκευτικῆς ἢ στέμμα βασιλικόν. Αὐτὸς ὁ μονόλιθος, χρώματος ὑπερύθρου, ἐπὶ τῆς ἀμμου ὀρθοῦμενος, παράγει εἰς τὴν φαντασίαν ἀποτέλεσμα τεράστιον. Εἶνε φάσμα λίθινον, φαινόμενον οἷονεὶ προσέχον. Νομίζει τις ὅτι τὸ φάσμα τοῦτο παρατηρεῖ, ἀκούει· τὸ μέγα

οὗς φαίνεται ἀντιλαμβάνομενον τὸν θόρυβον τοῦ παρελθόντος· τὰ πρὸς Ἀνατολὰς ἐστραμμένα ὄμματα φαίνονται ἐπισκοποῦντα τὸ μέλλον· τὸ βλέμμα ἐνέχει κάτι τι ἀτενές, μαγεῦον τὸν θεατὴν. Ἐπὶ τῆς εἰκόνος ταύτης, κατὰ τὸ ἥμισυ ἄγαλμα, κατὰ τὸ ἥμισυ δὲ βουνόν, ἀνακαλύπτει τις ἰδιάζουσάν τινα μεγαλοπρέπειαν, μεγάλην τινὰ γαλήνην καὶ ἀρκετὴν μάλιστα δόσιν γλυκύτητος.

Ἡ Σφίγξ ἣς ἡ ἐτυμολογία (σφίγγω) ἐκφράζει τὴν ἰδέαν τοῦ περιβάλλειν, συνδέειν, συνίσταται ἔκ τινος συνθέτου τετραμόρφου. Ἔχει κεφαλὴν **Γυναικός**, σῶμα **Ταύρου**, ὄνυχας **Λέοντος**, πτέρυγας **Ἄετοῦ** (1). Τὸ σύνολον παρίστησι φυσιογνωμίαν φανταστικὴν· ἀλλὰ πᾶν ἶχνος τερατωδίας ἐξαφανίζεται, ἅμα ὡς τὸ πνεῦμα τῶν συμβόλων ἐπελθὼν παράσχη, οὕτως εἶπεῖν, τὴν ζωὴν.

Ἡ **κεφαλὴ τῆς γυναικὸς** προσωποποιεῖ τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν, ἥτις πρὶν ἢ εἰσέλθῃ διὰ τῆς δράσεως εἰς τὸ στάδιον τοῦ μέλλοντος, ὀφείλει νὰ σπουδάσῃ τὸν τοῦ βίου σκοπόν, τὸν προορισμόν, τὰ μέσα δι' ὧν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ, τὰς δυσκολίας ἅς δέον ν' ἀποφύγῃ, τοὺς σκοπέλους οὓς μέλλει νὰ ὑπερβῇ.

Τὸ **ταύρειον στήθος** δηλοῖ ὅτι ὁ διὰ τῆς ἐπιστήμης ὠπλισμένος ὀφείλει, ὑπὸ τοῦ κέντρου τῆς ἐπιμόνου βουλήσεως ὠθούμενος καὶ ἐν ἀπαθείᾳ καὶ ὑπομονῇ διατελῶν, νὰ διορύσῃ βῆμα πρὸς βῆμα τὴν πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν ἢ τὴν πτώσιν αὐτοῦ ἄγουσαν.

Οἱ **ὄνυχες τοῦ λέοντος** δηλοῦσιν ὅτι, ὅπως ἐπιτύχῃ ὁ ἄνθρωπος τοῦ παρὰ τοῦ νοὸς ὀρισθέντος σκοποῦ, δὲν ἀρκεῖ αὐτῷ τὸ βούλεσθαι μόνον, ἀλλὰ δέον αὐτῷ καὶ τὸ **τολμᾶν**· δὲν ἀρκεῖ τὸ ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ δέον διαμάχεσθαι ἐσθ' ὅτε καὶ διανοίγειν τὴν ὁδὸν διὰ τῆς βίας.

(1) Τὰ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν σύμβολα.

Αἱ πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ, συμπυκνῶμεναι ἐπὶ τοῦ ἰσχυροῦ ὄγκου τῆς Σφιγγός, δηλοῦσιν ὅτι δέον νὰ περικαλύπτωμεν διὰ πυκνοῦ πέπλου τοὺς σκοπούς μας, μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς δράσεως μετὰ τοιαύτης ἀποφάσεως, ὥστε, ἐν ἀνάγκῃ, νὰ πταται αὕτη εἰς τὰ ὕψη τοῦ θράσου.

Ἡ Σφίγξ λοιπὸν δέν ἦτο εἶδωλον, οὐδὲ αἰμοβόρον θηρίον, ἀλλὰ τὸ σύμβολον τῆς ἀκαταλογίστου δυνάμεως, ἣν δύναται νὰ κατάσχη ἡ ἀνθρωπίνη βούλησις, παρ' ἐκλεκτῆς νοημοσύνης διευθυνομένη. Εἶνε ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία λέξις τῆς ὑψηλῆς μυσταγωγίας.

Ἡ Σφίγξ, ἥς ὁ ἀρχαϊκὸς τύπος ἴσταται ἔμπροσθεν τῆς μεγάλης πυραμίδος, ἀναπαρίστατο εἰς τὴν εἴσοδον ὄλων τῶν ναῶν. Εἶνε τῶντι αἰνίγμα λίθινον, πρόλογος σιωπηλός, κλειῖς μυστηριώδης τῆς ἀποκρύφου ἐπιστήμης.

Ἡ Σφίγξ ἐχρησίμευεν ὡς εἴσοδος εἰς τὰ ἱερά ὑπόγεια, ἐν οἷς διηνεργοῦντο αἱ δοκιμασίαι τῆς Μαγικῆς Σοφίας. Ἡ εἴσοδος αὕτη, ἀποπεφραγμένη τὴν σήμερον ὑπὸ τῆς ἄμμου καὶ τῶν ἐρειπίων, διαφαίνεται εἰσέτι μετὰ τῶν ἐμπροσθίων κνημῶν τοῦ ὀκλάζοντος κολοσσοῦ. Τὸ πάλαι ἐκλείετο δι' ὄρειχαλκίνης θύρας, ἥς ὁ μυστικὸς μηχανισμὸς ἦτο γνωστὸς παρὰ τῶν Μάγων μόνον. Ἐν τῇ γαστρὶ τῆς Σφιγγός ὑπάρχουσιν ὠρυγμένα στενά, συγκοινωνοῦντα μετὰ τῶν ὑπογείων τῆς μεγάλης πυραμίδος. Οἱ διάδρομοι οὗτοι ἀλληλοδιεχωρίζοντο μετὰ τοιαύτης τέχνης, καθ' ὅλον τὸ μήκος τοῦ διαστήματος τῆς διόδου, τῆς διαχωριζούσης τὰ δύο μνημεῖα, ὥστε ἂν τις εἰσῆρχετο τυχαίως καὶ ἄνευ ὁδηγοῦ εἰς τὸ ὀδιδεϊττον αὐτῶν σύμπλεγμα, ἦναγκάζετο νὰ ἐπανέρχεται ἀπαύστως εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, ἐξ οὗ ἀνεχώρει . . .

Ἡ ἐν Αἰγύπτῳ λοιπὸν πραγματικὴ, ὡς ἄνω, Σφίγξ καὶ ὁ μεγαλοπρεπὴς συμβολισμὸς αὐτῆς, μετετρέπησαν ὑπὸ τῆς Ἑλλ. μυθολογίας εἰς θηρίον, κατὰ τὸ ἥμισυ ζῶον καὶ κατὰ

τὸ ἥμιου ἄνθρωπος, ὑποβάλλον εἰς τοὺς διαβάτας τὸ ὑπὸ τοῦ Οἰδίποδος λυθὲν αἶνιγμα.

Ἡ ἐν Αἰγύπτῳ Σφίγξ ἦτο τὸ σύμβολον τῆς σοφίας, ὡς ἐν Ἀθήναις ἡ γλαύξ, ὁ δὲ διαβάς αὐτὴν καὶ εἰσελθὼν εἶτε εἰς τὰς Πυραμίδας εἶτε εἰς τὸν ναὸν τῆς Μέμφιδος ἢ τῆς Ἡλιουπόλεως ἔλυε, διὰ τῆς μύθεως εἰς τὴν σοφίαν, τὸ αἶνιγμα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, μανθάνων τὰ τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ, τὰ τῆς προυπάρξεως καὶ τῆς ἐνεστώσης καὶ μελλούσης ὑπάρξεως, τὰ τῆς ὑλικῆς δηλ. καὶ πνευματικῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῶ ὁ ἑλληνικὸς μῦθος ὀναπαριστᾷ ἕτερον συμβολισμὸν πάνυ ὡχρὸν καὶ πενιχρὸν, συμβολίζοντα μόνον καὶ ἀμυδρῶς τὸ αἶνιγμα τῆς ἐνεστώσης ὑλικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ὅστις γεννᾶται τετράπους, ὀνδροῦτῳ δίπους καὶ γηράσκει τρίπους.

*
* *

Ἄλλ' ὅπως εἰς πᾶν πρᾶγμα ἢ κακῆ χρήσις καὶ ἢ κατὰ-χρήσις ἐπιφέρουσιν ὀντὶ ὠφελείας βλάβην μᾶλλον, οὕτω καὶ τὰ ἑλληνικὰ μυθεύματα, ἐκφασλισθέντα σὺν τῷ χρόνῳ καὶ εἰς φαύλην γῆν σπαρέντα, μετεβλήθησαν εἰς ἀκάνθας καὶ τριβόλους. Τοῦτο προιδὼν ὁ Πλάτων κατεξανέστη κατὰ τῆς τοιαύτης κακῆς χρήσεως αὐτῶν, ἐπίσης καὶ ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς κατὰ τὴν παρακμὴν πλέον τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀποπειραθεὶς, τὸ κατ' αὐτόν, νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν εὐθεϊαν ὀδὸν τὰ τὴν σκολιὰν λαβόντα διδάγματα τῶν ἱεροφαντῶν τὰ τε ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικά.

Μετὰ τὸν μικρὸν τοῦτον πρόλογον δυνάμεθα νὰ εἰσέλθω-
μεν προπαρασκευασμένοι εἰς τὸ προκείμενον καὶ νὰ μελετή-
σωμεν

ΤΑ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

*«Μαυθάειν ἐν μὲν τῷ οὐρανῷ τὸ ὄρῳν, ἐν
δὲ τῇ γῆ τὸ ἀναμμνήσκεισθαι. Μακάριος ὁ
διὰ τῶν Μυστηρίων διελθὼν· οὗτος γινώσκει
τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς.»*

(Πίνδαρος)

Σιγησάσης τῆς ἐν Αἰγύπτῳ σοφωτάτης Σφιγγός, σιγη-
ράντων τῶν ἐν Ἑλλάδι Μαντείων καὶ Μυστηρίων, καισαρι-
σθέντος τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀντὶ νὰ ἐκχριστιανισθῇ ὁ Καί-
σαρ, παπισθέντος τοῦ Παυλισμοῦ, εἰσίγησαν ἐκλιποῦσαι αἱ
ἐπιστῆμαι, καὶ μάλιστα ἡ θεωρητικὴ καὶ πειραματικὴ ἐκείνη
ἐπιστήμη, δι' ἧς οἱ ἀρχαῖοι σοφοὶ ἠδύναντο νὰ κατανοήσωσι
καὶ γνωρίσωσι τοῖς μύσταις τὰ τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου,
τὰ τῆς υπάρξεως τῆς ψυχῆς, τὴν μετὰ θάνατον ἐξακολου-
θησιν τῆς ζωῆς, τὸ «Γινῶθι σαυτόν», δι' οὗτινος πάλιν μό-
νον καὶ κατὰ τὸν Κλήμεντα, δύναται τις νὰ ὑπονοήσῃ τὸ
Θεῖον, κλπ.

Εἰς μάτην μετέπειτα ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἀπεπειράθησαν
πνεύματά τινα, ὑπέρτερα τῆς ἐποχῆς των νὰ ὑποδείξωσιν ἢ
ν' ἀνεύρωσι τὴν ἀπολεσθεῖσαν κλεῖδα, τὴν διανοίγουσαν τὰς
πύλας τῶν ἀποκρύφων ἐπιστημῶν τῶν ἀρχαίων ὡς καὶ τὴν
τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων.

Τὰ πνεύματα ταῦτα διὰ λόγους ἀναγομένους εἰς τὸ ζήτη-
μα τῆς ἐξελιξέως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὄχι μόνον δὲν
ἐπέτυχον τῆς πρὸς τοῦτο συμπράξεως τῶν ὑπὸ ἄλλην ἔπο-
ψιν ἐπίσης ὑπερτέρων πνευμάτων, τῶν «φωστήρων τῶν πυρ-
σευσάντων τὴν οἰκουμένην, τῶν μελιρρύτων ποταμῶν τῆς
σοφίας, τῶν θεοπνεύστων κηρύκων,» τῶν πάνυ δικαίως βέ-

βαια ἐπασχολουμένων περὶ τὰ τότε φλέγοντα, δεσπύζοντα, προηγούμενα θεολογικά καὶ ἀναπλαστικά τῆς ἐποχῆς ζητήματα, ἀλλ' ἀπήντησαν μάλιστα καὶ ἀντίδρασιν ἐν ταῖς ἐρεύναις των, κατειρωνευσάντων τινῶν ἐξ αὐτῶν τὰς περὶ τὰς φυσικάς καὶ μεταφυσικάς ἐπιστήμας ὑψηλὰς γνώσεις τοῦ τε κατὰ πολλὰς βαθμίδας ὑπερτέρου αὐτῶν θεοῦ Πυθαγόρου, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἀρχαίων σοφῶν.

Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ μὲν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καισαρισθεὶς χριστιανισμὸς κατεδάφισε τὸν ἱερὸν καὶ μεγαλοπρεπῆ ναὸν τῆς Ἐλευσίνος, ὑπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ ὁποίου ἐτάφη ἡ ζῶσα τότε θεωρητικὴ καὶ πειραματικὴ ἐπιστήμη τῆς ἀποδείξεως τῆς ὑπάρξεως τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ὁ δὲ παυλισμὸς ἐπυρπόλησε τὴν ἐν Ἐφέσῳ πρῶτον (1) καὶ εἶτα τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (2) βιβλιοθήκην, πρὸς ἐξαφάνισιν τῶν ἐν

(1) Αἱ πρῶται ἐν Ἐφέσῳ πράξεις τοῦ Παύλου, κατὰ τὸν René Girard καὶ τὸν M Garredi, ἀπέβλεπον εἰς τὴν πυρπόλησιν τῆς βιβλιοθήκης παρ' ἑνὸς τῶν ὁπαδῶν του, λέγοντες ὅτι πᾶσα ἐπιστήμη ἦτο ἀνωφελής, καὶ ὅτι ἤρκει μόνον τὸ εἰς Ἰησοῦν πιστεῦειν.

«Ἴκκνοι δὲ τῶν τὰ περίεργα πράξαντων, συνενέγκαντες τὰς βίβλους, κατέκαιον ἐνώπιον πάντων· καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν, καὶ εὔρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε. Οὕτω κατὰ κράτος ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ηὔξανε καὶ ἴσχυεν». (Πράξ. XIX.).

(2) Βραδύτερον ὁ Τερτουλιανὸς καὶ ἄλλοι πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἐνεπνεύσθησαν ὑπὸ τῶν αὐτῶν λόγων καὶ ὡς ἀποτέλεσμα — ἵσασι ἀξιοθρήνητον — ἔσχον τὴν ἐντελῆ καταστροφὴν τῆς ἀπαρμιᾶλου βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας (τῷ 391) ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Θεοφίλου, οὗτινος τὸ ὄνομα ὡς καὶ τὸ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου, θ' ἀναγράφη μετ' ἀγανακτήσεως ἢ μέλλουσα ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν γραμμάτων.

Ὁ ἐπίσκοπος οὗτος ὑπεκίνησε στάσιν καταλήξασαν εἰς πάλην

αὐτῇ περιωζομένων ἀρχαίων φιλολογικῶν θησαυρῶν, τῶν διανοιγόντων τὴν πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐπιστήμην ἄγουσαν, ὃ δὲ ἐν τῇ Δύσει παπισθεὶς παυλισμὸς κατέπνιξεν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας πᾶσαν πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐπιστήμην ὀργῶσαν φύσιν, καταδιώξας τοὺς μεγαλοφυεῖς ἐκείνους, ὅσοι ἐπειρῶντο νὰ διεισδύσωσιν εἰς τὸν ναὸν αὐτῆς.

Ἄλλ' ἐν τέλει, δυνάμει τῆς φυσικῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἤρξατο ἀναθρῶσκον, διὰ τῶν Κοπερνίκων, τῶν Γαλιλαίων, κλπ. τὸ πυθαγόρειον φῶς καὶ διασκεδάζον, κατ' ἀρχάς, μόνον τὸ περὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας σκότος τῆς ἀμαθείας. Ἦρκεσεν εἰς τὸν Κοπερνίκον μετὰ διςχίλια ἔτη ν' ἀναγνώσῃ ὅτι ἄλλως ἐγίνωσκεν ὁ Πυθαγόρας τὰ περὶ τοῦ Ἡλιακοῦ Συστήματος, κλπ., ἵνα, ἀποσκορα-

λυσσώδη μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Χριστιανῶν, περιεθόντων εἰς ἀδημονίαν, ἕνεκα τῆς ἀφρόντιδος ἀνεξήθητικῆς τῶν διδασκάλων τῆς σχολῆς τῆς Ἀλεξανδρείας. Τότε ὁ ἐπίσκοπος Θεόφιλος ἐπωφελεῖται τὴν περίστασιν ὅπως ἐπιτύχῃ πρὸς τοῦ Θεοδοσίου τὴν ἄδειαν τῆς κητταστροφῆς τῆς βιβλιοθήκης. Καὶ εἶδον τότε καταφθάνοντας, κατ' ὁμίλους, χριστιανούς, μετὰ μοναχῶν, ὠπλισμένους διὰ πελέκεων καὶ πυρσῶν, ἵνα κατεδαφίσωσι καὶ πυρπολήσωσιν αὐτὸ τὸ ἀνάκτορον τῶν τεχνῶν, αὐτὸν τὸν ναόν, τὸν περικλείοντα τὴν ἱστορίαν τῶν Λαῶν πάσης ἐποχῆς, ἀνερχομένην δὲ εἰς ἑκατοντάδας χιλιάδων ἐτῶν, πρὸς αἰ 40 10 ἐτῶν τῆς Βίβλου ἐφαίνοντο ἀστεῖόν τι.

Ἡ κητταστροφή αὕτη ἦτο διὰ τὸν πολιτισμὸν καὶ διὰ τὸν κόσμον ἅπαντα ἀπώλεια ἀνεπανόρθωτος!...

Ὅποσα καὶ ὅποια πολύτιμα χειρόγραφα καὶ ἐπιστημονικὰ βιβλία ἐξόχων συγγραφέων κητέστρεψεν ἡ πυυλιστικὴ ἐκκλησία καὶ τὸ πυυλιστικὸν πνεῦμα ἀπὸ 19 ἡῶν αἰῶνων οὐδεὶς οὐδέποτε θὰ τὸ μάθῃ.

κίσος τός ἐςφολμένος διδασκαλίας τῶν κοθηγητῶν του, διερευνήσῃ καὶ ἀνεύρη τὸ ὄληθές πυθαγόρειον σύστημα.

Ἄλλ' οὐχ οὕτως συνέβη καὶ ὡς πρὸς τὸς **μεταφυσικάς** γνώσεις τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν πυθαγορείων. Ἐδέησε νὰ παρέλθωσι καὶ ἕτεροι πόλιν αἰῶνες ἵνα ζυνηθῇ ἡ μεταγενεστέρα σοφὴ γενεά, οὐχὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ναὸν αὐτῶν, ἀλλὰ ν' ἀφίχθῃ μόλις εἰς τὸν οὐδὲν αὐτῶν.

Προσεπάθησαν συνεπῶς πολλοὶ τῶν ἐρευνητῶν νὰ διεισδύσωσι καὶ εἰς τὸ Ἐλευσίνα Μυστήρια· ἄλλ' ἄλλοι μὲν ἀπαυδῆσαντες ἐκ τῶν ὀνοφυσμένων πρὸς τοῦτο δυσκολιῶν, ἀπέσχον νὰ ἐκφέρωσι γνώμην· ἄλλοι δέ, ὀδυνατοῦντες νὰ εὔρωσι τὸ σύνθημα, ἠρνήθησαν τὴν σπουδαιότητα τῶν Μυστηρίων· ἄλλοι, ὡς ὁ Β. Paulus, ἐνόμισαν ὅτι εἰς τὰ Ἐλευσίνα Μυστήρια ἐδιδάσκετο ἀπλῶς ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς, τῶν ὀπῶρων καὶ τῶν ἀμπέλων, ὅτι αὐτὰ ἐτύγχανον un cours d' agriculture κατὰ τινὰ Γάλλον συγγραφέα, κτλ. Καὶ ὅμως περὶ τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων ὑπάρχουσι πολλαὶ περικοπαὶ ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ποιητῶν, ὑπαινιττέμεναι τὸν σπουδαῖον, τὸν ὑψηλὸν σκοπὸν αὐτῶν. Τὰς περικοπὰς ταύτας δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσωσιν οἱ σοφοὶ τῶν προγενεστέρων γενεῶν. Ἐπρεπε νὰ παρέλθῃ ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἔνεκα τοῦ ἀνεπιστήμονος πνεύματος ἐπικαίρως ἐλέχθη τὸ «Πίστευε καὶ μὴ ἐρεῦνα», «καὶ νὸ ἐπανεέλθῃ ἡ ἐπιστήμων ἐποχὴ καθ' ἣν δέον νὰ δεσπῶσῃ τὸ ἀντίστροφον» Ἐρεῦνα καὶ πίστευε, ὅπερ ὑπενόει καὶ ὁ Ἰ. Χριστὸς διὰ τοῦ «Ζητεῖτε καὶ εὐρήσετε» καὶ νὰ ἐπαληθεύσῃ τὸ ἕτερον αὐτοῦ λόγιον «Οὐδὲν κρυπτόν ὃ οὐ μὴ φανερόν γενήσεται». Ἐδει ν' ἀναβιώσῃ ὁ σωστικὸς Πνευματισμὸς ἵνα διὸ τῆς αἴγλης αὐτοῦ διαφωτίσῃ καὶ τὰ Μυστήρια ταῦτα.

Φέρε λοιπὸν ἰδῶμεν πῶς διὰ τοῦ φωτὸς τοῦ νεωτέρου Πνευματισμοῦ ὀνογινώσκειται ἡ ὀπερθεῖτο καὶ παρεννοῦ-

θεῖσα σελὶς αὐτῆ τῶν

ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ

Ἕλληνές τε καὶ Ῥωμαῖοι ἐσέβοντο ἰδιαζόντως τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια. Οἱ ἐκ τῶν συγγραφέων διακωμωδῆσαντες τοὺς μυθολογικοὺς μύθους ἀπέσχον, μὴ τολμήσαντες, νὰ θίξωσι τὰ τῆς λατρείας τῶν «Μεγάλων Θεαινῶν». Ἡ βασιλεία αὐτῶν ἤττον θορυβώδης τῆς τῶν Ὀλυμπίων, ἀνεδείχθη ἐπικρατεστέρα, ἐπαρκεστέρα.

Πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἑλληνικὴ τις ἀποικία, ἐξ Αἰγύπτου προελθοῦσα συναπεκόμισεν εἰς τὸν ἤρεμον ὄρμον τῆς Ἐλευσίνος τὴν λατρείαν τῆς μεγάλης Ἰσιδος, ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Δήμητρος ἢ τῆς Παγκοσμίου μητρός. Ἐκτοτε ἡ Ἐλευσίς διετέλεσε κέντρον μύσεως.

Ἡ Δημήτηρ καὶ ἡ κόρη αὐτῆς Περσεφόνη προήδρευον τῶν τε Ἐλασσόνων καὶ τῶν Μειζόνων Μυστηρίων. Ἐντεῦθεν ἄρχεται ὁ συμβολισμός.

Ἄν ὁ λαὸς ἐλάτρευεν, ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Δήμητρος, τὴν μητέρα γῆν καὶ τὴν θεὰν τῆς γεωργίας, οἱ μῦσοι ὅμως διέβλεπον ἐν αὐτῷ τὸ οὐράνιον φῶς, μητέρα τῶν ψυχῶν, καὶ τὸν θεῖον Νοῦν, μητέρα τῶν κοσμογονικῶν θεῶν.

Ἡ λατρεία τῆς ἐφημερεύετο παρ' ἱερέων ἀνηκόντων εἰς τὴν ἀρχαιοτέραν ἱερατικὴν οἰκογένειαν τῆς Ἀττικῆς. Ἀπεκαλοῦντο υἱοὶ τῆς Σελήνης, γεννηθέντες δηλ. ἵνα ᾧσι μεσάζοντες μεταξὺ τῆς Γῆς καὶ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ καταγόμενοι ἐκ τῆς σφαίρας, ἐν ἣ εὔρηται ἢ μεταξὺ τῶν δύο μερῶν γέφυρα, δι' ἧς αἱ ψυχαὶ ἀνεβοκαταβαίνουσιν. Ἔργον αὐτῶν ἐξ ὑπαρχῆς ἦτο τὸ «ἀδεῖν, ἐν αὐτῇ τῇ τῶν ἀθλιότητων ἀδύσσω, τὰ θέλγητρα τῶν οὐρανίων μονῶν καὶ διδάσκειν τὸν τρόπον τῆς ἐξευρέσεως τῆς πρὸς αὐτὰς ἀγούσης». Ἐκ τούτου, τὸ ὄνομά των Εὐμολποι, ἀοῖθοι δηλ. εὐεργετικῶν μελωδιῶν, ἡδέων ἀναμορφωτικῶν τῶν ἀνθρώπων. Οἱ Ἐλευσίνιοι ἱερεῖς

ἐδίδασκον τὴν μεγάλην ἐσωτερικὴν διδασκαλίαν τῆς Αἰγύπτου, ἀλλ' ἐν τῇ προόδῳ τῶν χρόνων, τὴν ἐστόλισαν διὰ τοῦ θελητήρου τῆς πλαστικῆς καὶ ἐξαισίου μυθολογίας.

Διὰ λεπτῆς καὶ βαθείας τέχνης, οἱ θελκτικοὶ οὗτοι Μάγοι (σοφοὶ) ἔγνων νὰ ἐπωφεληθῶσι τὰ ἐπίγεια πάθη πρὸς ἔκφρασιν οὐρανίων ἰδεῶν. Ἐχρησιμοποίησαν τὸ θέλητρον τῶν αἰσθήσεων, τὴν πομπὴν τῶν τελετῶν, τὰ θέλητρα τῆς τέχνης, ἵνα προσελκύσωσι καὶ προτρέψωσι τὴν μὲν ψυχὴν πρὸς ζωὴν ἀμείνονο, τὸ δὲ πνεῦμα πρὸς κατανόησιν τῶν θείων ἀληθειῶν. Εἰς οὐδὲν ἄλλο μέρος τὰ μυστήρια ἐκφαίνονται ὑπὸ μορφὴν τόσῳ ἀνθρώπινον, τόσῳ ζῶσαν, τόσῳ λάμπουσαν καὶ χρωματισμένην.

Ὁ μῦθος τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Περσεφόνης ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς λατρείας τῶν Ἐλευσινίων. Ἄπασά ἡ ἐν Ἐλευσίνι μῦσις, ὡς θεωρία λαμπρὰ, στρέφεται καὶ ἀναπτύσσεται περὶ αὐτοῦ τοῦ φωτεινοῦ κύκλου. Ὁ μῦθος δ' οὗτος, ἐν τῇ ἐσωτερικῇ, τῇ ἀποκρύφῳ ἔννοια, παρίστησι συμβολικῶς τὴν ἱστορίαν τῆς ψυχῆς· δηλ. πρῶτον τὴν ἐκβίασιν καὶ κατὰπτωσιν αὐτῆς εἰς τὴν ὕλην, τὰς ἐν τῇ σκοτίᾳ τῆς λήθης ταλαιπωρίας της, εἶτα δὲ τὴν ἐκ νέου ὀνάληψιν αὐτῆς καὶ τὴν εἰς τὴν θεϊαν ζωὴν ἐπάνοδόν της. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν εἶνε, ὑπὸ μορφὴν ἑλληνικὴν, αὐτὸ τοῦτο τὸ τῶν Γραφῶν δρᾶμα τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀπολυτρώσεως αὐτοῦ.

Δυναμέθα λοιπὸν νὰ βεβαιώσωμεν, ἐξακολουθεῖ λέγων ὁ Schuré ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν εὐπαίδευτον καὶ μυσταγωγηθέντα Ἀθηναῖον, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλάτωνος, τὰ Μυστήρια τῆς Ἐλευσίνος συνεπλήρουν τὸ ἐπεξηγητικόν, τὸ ἀντίστοιχον φωτεινὸν μέρος τῶν τραγικῶν παραστάσεων τῶν Ἀθηναίων. Ἐκεῖ ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Βάκχου, ἐνώπιον τοῦ δίκην τρικυμῖδους, θαλάσσης κυμαινομένου καὶ βουβουνίζοντος πλήθους, αἱ τρομεραὶ ἐπῳδαὶ τῆς Μελομένης προσεκά-

λουν τὸν γήινον ἄνθρωπον, τὸν ὑπὸ τῶν παθῶν τετυφλωμένον, τὸν ὑπὸ τῆς Νεμέσεως διὰ τὰ ἐγκλήματά του καταδικώμενον, τὸν ὑπὸ ἀμειλίκτηυ καὶ, συνήθως, ἀκατανοήτου Εἰμαρμένης ταλαιπωρούμενον· ἐκεῖ ἀντήχουν αἱ προμηθειαικαὶ διαμάχαι, αἱ ἀραὶ τῶν Ἐρυννίων· ἐκεῖ ἐβρυχῶντο οἱ ἀπελπισμοὶ τοῦ Οἰδίποδος, αἱ μανίαι τοῦ Ὀρέστου· ἐκεῖ ἐδέσποζεν ὁ τρόμος, ὁ γοηρὸς οἶκτος. Ἐν Ἐλευσίνι δὲ, ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Δήμητρος, τὸ πᾶν διεσαφηνίζετο, ἀπσκαλύπτετο, διεφωτίζετο. Ὁ κύκλος τῶν πραγμάτων ἐπεξετείνετο εἰς τοὺς μεμνημένους, τοὺς καταστάντας **ἐπόπιος**

Ἡ ἱστορία τῆς Ψυχο-Περσεφόνης ἦτο δι' ἕκαστον τούτων ἐξαίσιος ἀποκάλυψις. Ἡ ζωὴ ἔθεωρεῖτο, ἀπεδεικνύετο διαρρήδην ὡς ἐξίλασμός ἢ ὡς δοκιμασία. Ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ ἐπιγείου παρόντος, ὁ ἄνθρωπος ἀνεκάλυπτεν ἀστρώας ζώνας τοῦ τε παρελθόντος καὶ τοῦ θείου μέλλοντος. Μετὰ τοὺς τρόμους τοῦ θανάτου, ἀνεκάλυπτε τὰς ἐλπίδας, τὰς ἀφ᾽ ἑσῆς, τὴν τῶν Ἡλυσειῶν μακαριότητα, καὶ διὰ τῶν ἀναπεπταμένων στοῶν τοῦ ναοῦ, τὰ ἄσματα τῶν μακάρων, τὸ ἄπλετον φῶς τοῦ θαυμασίου πέραν.

Ἴδου τί ἦσαν τὰ Μυστήρια ἀπέναντι τῆς Τραγωδίας· τὸ θεῖον δηλ. δράμα τῆς ψυχῆς, τὸ συμπληροῦν, τὸ ἐπεξηγοῦν τὸ ἐπίγειον δράμα τοῦ ἀνθρώπου.

*
* *

Τὰ Ἐλάσσονα Μυστήρια ἐτελοῦντο τὸν Φεβρουάριον ἐν Ἄγραις, πολυχινῶ παρὰ τὰς Ἀθήνας. Οἱ μῦσαι, ἀφοῦ προηγουμένως ὑπεβάλλοντο εἰς ἔλεγχον καὶ ἀπεδείκνυον τὰ τῆς καταγωγῆς, τὰ τῆς ἀνατροφῆς, τὰ τοῦ ἐντίμου χαρακτῆρός των, εἰσήγοντο εἰς τὸν παρὰ τοῦ ἱεροκῆρυκος φυλασσόμενον περιβόλον. Ὁ ἱερεὺς οὗτος παρίστα τὸν Ἑρμῆν, φέροντα τὸ κηρύκειον καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν πέτασον. Αὐτὸς ἦτο ὁ ὀδηγός, ὁ μεσάζων, ὁ ἐξηγητὴς τῶν Μυστηρίων. Ὁ-

δήγει τοὺς προσερχομένους πρὸς ναῖσκον ἐκ κίωνων ρυθμοῦ ἰωνικοῦ, ἀφιερωμένον δὲ πρὸς τὴν Κόρην, τὴν μεγάλην Παρθένον Περσεφόνην. Τὸ χαρίεν ἄδυτον τῆς Θεᾶς ἐκρύπτετο εἰς τὸ βάθος ἡσύχου μικρᾶς κοιλάδος, ἐν μέσῳ ἱεροῦ ἄλλοις ἐκ λευκῶν αἰγείρων καὶ σμιλάκων. Τότε ἰέρειαι τῆς Περσεφόνης, αἱ ἱεροφάντιδες ἐξήρχοντο τοῦ ναοῦ μετὰ πέπλων ἀσπίλων, μὲ τοὺς βραχίονας γυμνοὺς καὶ στεφανηφόροι ἐκ ναρκίσσων. Κατετάσσοντο ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους τῆς κλίμακος καὶ ἔψαλλον μελοποιίαν βαρεῖαν, κατὰ τὸν δῶρειον ρυθμόν. Ἔλεγον δ' ἐμμέτρως καὶ μετὰ χειρονομιῶν τὰ ἑξῆς :

«ὦ ἔρασταὶ τῶν Μυστηρίων ! Ἴστασθε ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς Περσεφόνης. Θὰ ἴδητε πράγματα ἐκπληκτικά. Θὰ μάθητε ὅτι ἡ ἐνεστώσα ὑπαρξίς τυγχάνει ὕφασμα ψευδῶν καὶ συγκεχυμένων ὄνειρων. Ὁ ὕπνος, ὁ περιβάλλων ὑμᾶς διὰ ζώνης σκότους, παρασύρει τὰ ὄνειρα καὶ τὰς ἡμέρας, ἐν τῇ παλιρροίᾳ του, δίκην συντριμμάτων κυμαινομένων καὶ ἐξαφανιζομένων. Ἄλλ' ἐκεῖ πέραν ἐκτείνεται ζώνη φωτὸς αἰωνίου. Εἴθε ἡ Περσεφόνη νὰ γίνῃ ἴλεως ὑμῖν, νὰ σᾶς διδάξῃ ἢ ἰδίᾳ νὰ ὑπερπηδήσῃτε τὸν ποταμὸν τοῦ σκότους καὶ νὰ διεισδύσητε μέχρι τῆς οὐρανοῦ Δήμητρος».

Εἶτα ἡ πρόφαντις ἢ προφητις, ἡ ὀδηγοῦσα τὸν χορόν, κατέβαινε τρεῖς βαθμίδας τῆς κλίμακος καὶ ἀπέτεινε μετὰ φωνῆς πανδήμου καὶ μετὰ τρομεροῦ βλέμματος τὴν ἀράν ταύτην. «Οὐαὶ δ' ἐκείνοις τοῖς προσερχομένοις ἵνα βεβηλώσωσι τὰ Μυστήρια ! Ἡ Θεὰ θὰ καταδιώξῃ ἐκείνας τὰς διεφθαρμένας καρδίας καθ' ἅπαντα τὸν βίον οὐδ' εἰς αὐτὸ δὲ τὸ βασιλεῖον τῶν σκιῶν θὰ παύσῃται τῆς καταδρομῆς.»

Πολλοὶ ἡμέραι διήρχοντο εἶτα ἐν νηστείαις, καθαρτικαῖς ἐπιλούσεσι, προσευχαῖς, διδασκαλίαις.

Τὴν ἐσπέραν τῆς τελευταίας ἡμέρας οἱ νεόφυτοι συνήρχοντο εἰς τὸ μᾶλλον ἀπόκρυφον μέρος τοῦ ἱεροῦ ἄλλοις, ἵνα παραστῶσιν εἰς τὴν «ἀπαγωγὴν τῆς Περσεφόνης.» Ἡ σκηνὴ

παρίσταται ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ τῶν ἱερείῳ τῷ ναοῦ. Ὑπὸ τοῦ ἱεροφάντου ὀδηγούμενοι οἱ ἀνώνυμοι ποιηταὶ τῶν Ἐλευσινίων ἐποίησαν, ἐπὶ τῇ σκηνῇ ταύτῃ, μικρὸν δράμα οὕτως ὡς ἐκτυλισσόμενον.

(Οἱ νεόφυτοι ἀφικνοῦνται ἀνά δύο εἰς τὸ ὑπαίθρον. Εἰς τὸ βάθος βλέπει τις βράχους μεθ' ἐνὸς σπηλαίου, ἐντὸς ἄλλους ἐκ μύρτων καὶ τινων λευκῶν αἰγείρων. Ἐπὶ τοῦ ἔμπροσθεν μέρους αὐτοῦ τοῦ λειμῶνος, νύμφαι, κατακλίνονται ἐπεὶ πηγῆς. Εἰς τὸ βάθος τοῦ σπηλαίου φαίνεται ἡ Περσεφόνη καθημένη ἐπὶ ἔδρας: Εἶνε γυμνή μέχρις ὀσφύος· ἡ δὲ ραδιῆ πρτομή της ἐκθρῶσκει σεμινῶς ἐξ ὑφάσματος περιελυγμένου δίκην ἀτμοῦ κυανοῦ περὶ τὰς πλευράς. Φαίνεται εὐδαίμων, μὴ συνειδυῖα τὴν ὡραιότητά της, καὶ διαποικιλοῦσα μακρὸν πέπλον διὰ πολυχρῶν νημάτων. Ἡ Δημήτηρ, ἡ μήτηρ της, ἴσταται ὀρθία παρ' αὐτήν, φέρουσα τὸ σκῆπτρον εἰς τὴν χεῖρα καὶ τὸν κάλαθον ἐπὶ κεφαλῆς.)

Ἑρμῆς (πρὸς τοὺς παρεστῶτας). — Ἡ Δήμητρα δωρεῖ ἡμῖν δύο ἐξαίσια δῶρα· τοὺς καρπούς, ἵνα μὴ ζῶμεν ὡς τὰ ἄγρια θηρία, καὶ τὴν μυσταγωγίαν, τὴν ἐτι μᾶλλον ἠδεῖαν ἐλπίδα παρέχουσαν εἰς τοὺς συμμεριζομένους αὐτήν, διὰ τὸ τέρμα αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως καὶ δι' ἅπασαν τὴν αἰωνιοτητα. Πρόσχετε καλῶς τοὺς λόγους οὓς θ' ἀκούσητε καὶ τὰ πράγματα ἃ θὰ ἴδητε.

Δημήτηρ (διὰ τόνου σοβαροῦ) — Κόρη ἀγαπητὴ τῶν Θεῶν, ποικίλου τὸν πέπλον μου καὶ μὴ ἀπομακρύνου τοῦ σπηλαίου μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς μου. Ὁ Οὐρανὸς εἶνε ἡ πατρίς σου, ὁ δὲ κόσμος σός. Βλέπεις τοὺς Θεούς· ἔρχονται εἰς τὴν πρόσκλησίν σου· ἀλλὰ μὴ ἀκουε τῆς φωνῆς τοῦ πανούργου Ἑρωτος μὲ τὰ ἐρατεινὰ βλέμματα καὶ τὰς δολεράς προτροπὰς του. Πρόσεχε νὰ μὴ ἐξέλθῃς τοῦ σπηλαίου, μηδὲ νὰ συλλέξῃς ποτὲ τὰ γοητευτικὰ τῆς γῆς ἄνθη. Τὸ διεγερτικὸν καὶ ὀλέθριον αὐτῶν ἄρωμα θὰ σοὶ ἐπενέγκουν τὴν ἀπώλειαν

τοῦ οὐρανοῦ καὶ αὐτῆς τῆς ἀναμνήσεως αὐτοῦ. Ὑφαине τὸν πέπλον μου καὶ ζῆθι εὐδαίμων μετὰ τῶν συνοδῶν νυμφῶν μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς μου. Τότε δὲ ἐπὶ τοῦ πυρίνου ὀχήματός μου, τοῦ ὑπὸ ὄφρων συρομένου, θά σε ἐπαναφέρω εἰς τὴν λάμψιν τοῦ Αἰθέρος ὑπερθεν τοῦ Γαλαξίου.

Περσεφόνη.—Ναί, μῆτερ σεβαστὴ καὶ τρομερά, σοὶ τοῦ ὑπόσχομαι, μὰ τὸ περικυκλοῦν σε ἀγαπητόν μοι φῶς. Οἱ Θεοὶ ἅς με τιωρήσωσιν ἂν δὲν κρατήσω τὸν ὄρκον μου!

Ὁ Χορὸς τῶν Νυμφῶν.—᾿Ω Περσεφόνη! ᾿Ω Παρθένε, σεμνὴ μνηστὴ τοῦ Οὐρανοῦ, ἣτις διαποικιλοῖς τὴν μορφήν τῶν θεῶν ἐπὶ τοῦ πέπλου σου, εἶθε νὰ μὴ γνωρίσῃς ποτὲ τὰ μάταια ὀνειροπολήματα καὶ τὰ ἀνάριθμα δεινὰ τῆς γῆς. Ἡ αἰώνιος Ἀλήθεισ ὑπομειδιᾷ σοι. Ὁ οὐράνιος σύζυγός σου, ὁ Διόνυσος ἀνσμένει σε εἰς τὰ Ἐπουράνια. Ἐμφαίνεται σοι ἐνίοτε ὑπὸ τὸ σχῆμα ἀφροσύνης ἡλίου· αἱ ἀκτῖνες τοῦ σὲ θωπεύουσιν· ἀναπνέει τὴν πνοὴν σου, σὺ δὲ ἀπορροφᾷς τὸ φῶς του. . . . Ὁ εἰς προώριστα διὰ τὸν ἕτερον! . . . ᾿Ω Παρθένε, τίς λοιπὸν εὐτυχεστέρα σου;

Περσεφόνη.— Ἐπὶ τοῦ κυανοῦ καὶ πολυπτύχου τούτου πέπλου διαποικιλῶ, διὰ τῆς ἐλεφαντίνης βελόνης μου, τὰς ἀναριθμήτους μορφὰς τῶν ὄντων καὶ παντὸς πράγματος· ἀπεπεράτωσα τὴν ἱστορίαν τῶν θεῶν· διεποικίλωσα τὸ τρομερὸν ἑκατοντακέφαλον καὶ χιλιόχειρον Χάος. Ἐκ τούτου δέον νὰ προέλθωσι τὰ θνητὰ ὄντα· ἀλλὰ τίς ὁ παραγαγὼν αὐτά; Ὁ Ποτὴρ τῶν θεῶν μοὶ τὸ εἶπε· τὰ παρήγαγεν ὁ Ἔρως. Ἄλλ' ἐγὼ οὐδέποτε εἶδον αὐτόν· ἀγνωστὴν τὴν μορφήν του· τίς λοιπὸν θά μοι ἰχνογραφῆσῃ τὸ πρόσωπόν του;

Αἱ Νύμφαι.— Ἀμέλει τούτου. Πρὸς τί ἢ ματαία αὐτῆ ἐρώτησις;

Περσεφόνη (ἀνεγερθεῖσα καὶ ἀπορρίψασα τὸν πέπλον).— ᾿Ω Ἔρως! ὁ ἀρχαιότερος ἅμα δὲ καὶ νεώτερος τῶν Θεῶν, πηγὴ ἀνεξάντλητος χαρᾶς καὶ δακρύων — καθότι οὕτω μοὶ

ἠμίλησαν περὶ σοῦ — Θεὲ τρομερὲ, μόνε ἄγνωστε, μόνε ἀόρατε τῶν Ἀθανάτων καὶ μόνε περιπόθητε. Ἔρως μυστηριώδη! ὅποια διαταραχὴ, ὅποτος ἴλιγγος καταλαμβάνει με ἐπὶ τῷ ὄνματί σου!

Ὁ Χορός. — Μὴ ζῆτει νὰ μάθῃς πλείονα περὶ αὐτοῦ. Αἱ κινδυνώδεις ζητήσεις ἀπώλεσαν ἀνθρώπους καὶ Θεοὺς μάλιστα.

Περσεφόνη (ἀτενίζουσα μετὰ δέους πρὸς τὸ κενόν). — Μήτοι εἶνε ἀνάμνησίς τις; Μήτοι εἶνε προαίσθημά τι τρομερὸν; χάος . . . ἄνθρωποι . . . ἄδυσσος γενέσεων, φωναὶ τοκετῶν, κραυγαὶ μανιώδεις μίσους, πολέμων . . . βάραθρον τοῦ θανάτου! Ἀκούω, βλέπω ταῦτο πόν-α· αὐτὴ δὲ ἡ ἄδυσσος μ' ἐλκύει, μὲ καταλαμβάνει. Πρέπει νὰ κατέλθω εἰς αὐτήν. Ὁ Ἔρως μὲ βυθίζει διὰ τοῦ ἐμπρηστοῦ πυρσοῦ. Ἄ! Θ' ἀποθάνω! Μακρὰν μου αὐτὸ τὸ τρομερὸν ὄνειρον! (Καλύπτει τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν καὶ κλαίει).

Χορός. — ὦ! θεία παρθένε, τοῦτο εἶνε ἤδη ἀπλοῦν ὄνειρον· ἀλλὰ θὰ λάβῃ σάρκα θὰ γίνῃ ἀναπόφευκτος πραγματικότης· ὁ οὐρανός σου θὰ ἐκλίπῃ εἰς μάταιον ὄνειρον ἀνυποκύψης εἰς τὸν ἔνοχον πόθον σου. Ὑπάκουσον εἰς αὐτὸ τὸ σωτήριο προμήνυμα. Ἐπανάλαβε τὴν βελόνην καὶ διαποικίλου τὸν πέπλον σου. Λησιμόνησον τὸν πανοῦργον, τὸν ἀναιδῆ, τὸν ἔνοχον Ἔρωτα!

Περσεφόνη (ἀφαιρεῖ τὴν χεῖρα ἀπὸ τοῦ προσώπου, ὅπερ ἀλάσσει ἐκφρασίαν. Μειδιᾷ διὰ τῶν δακρύων). — Τρελλαὶ ποῦ εἴσθε! Ἀνόητος δὲ κ' ἐγώ! Τώρα τὸ ἐνθυμοῦμαι. Ἦκουσα νὰ λέγουν εἰς τὰ Ὀλυμπιακὰ μυστήρια τὰ ἐξῆς: Ὁ Ἔρως εἶνε ὁ ὠραιότερος τῶν Θεῶν· προεδρεύει ἐπὶ πτερωτοῦ ὀχήματος κατὰ τοὺς ἐξελιγμούς τῶν Ἀθανάτων, εἰς τὴν μίξιν τῶν πρωτίστων οὐσιῶν. Αὐτὸς ἄγει τοὺς θαρραλέους ἄνδρας, τοὺς ἥρωας ἐκ τοῦ βυθοῦ τοῦ Χάους εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Αἰθέρος. Γινώσκει τὰ πάντα. Διέρχεται, ὡς τὸ Ἀρχικόν

Πῦρ, δι' ὄλων τῶν κόσμων· κρατεῖ τὰς κλεῖς τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς! Θέλω νὰ τὸν ἴδω!

Χορός.— Στῆθι! Δύστηνε!

"Ερωσ (Ἐξέρχεται τοῦ ἄλλους ὑπὸ μορφήν πτερωτοῦ μεираκίου).— Μὲ προσεκάλεσες Περσεφόνη; Ἴδου ἐγώ!

Περσεφόνη (ἐπανακάθηται).— Σὲ λέγουν πονηρόν, καὶ ὅμως τὸ πρόσωπόν σου εἶνε αὐτὴ ἢ ἀθωότης· σὲ λέγουν πανίσχυρον, καὶ ὅμως ὁμοιάζεις πρὸς εὐθραυστον παιδίον· σὲ λέγουν προδότην, καὶ ὅμως ὅσῳ παρατηρῶ τοὺς ὀφθαλμούς σου, τόσῳ ἡ καρδιά μου φαιδρύνεται, τόσῳ λαμβάνω ἐμπιστοσύνην πρὸς σέ, ὡραῖον, πρόσχαρον παιδίον. Σὲ λέγουν σοφὸν καὶ ἐπιτήδειον. Δύνασαι νὰ με βοηθήσης νὰ κεντήσω αὐτὸν τὸν πέπλον;

"Ερωσ.— Προθύμως· ἰδοὺ ἐγώ πλησίον σου, εἰς τοὺς πόδας σου. Ὅποῖος θαυμάσιος πέπλος! Φαίνεται ἐμβεβαμμένος ἐντὸς τοῦ κυανοῦ τῶν ὀφθαλμῶν σου. Ὅποῖαι ἀξιοθαύμαστοι εἰκόνες ἐκεντήθησαν ὑπὸ τῆς χειρός σου, εἰκόνες ἐν τούτοις ἦττον ὡραῖαι τῆς θείας διαποικιλτρίας, ἣτις οὐδέποτε εἶδεν ἑαυτὴν ἐντὸς κατόπτρου. (Ἵπομειδιᾷ πονήρως.)

Περσεφόνη.— Νὰ ἴδω ἑμαυτὴν! Εἶνε τοῦτο δυνατόν; (ἐρυθριᾷ.) Ἄλλὰ γνωρίζεις αὐτὰς τὰς εἰκόνας;

"Ερωσ.— Ἄν τὰς γνωρίζω! Εἶνε ἡ ἱστορία τῶν Θεῶν. Ἄλλὰ διατί νὰ σταματήσης εἰς τὸ Χάος; Ἐκεῖ ἄρχεται ἡ πάλη. Δὲν θὰ ὑφάνης τὸν πόλεμον τῶν Τιτάνων, τὴν γένεσιν τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ἔρωτάς των;

Περσεφόνη.— Ἡ μάθησίς μου σταματᾷ ἕως ἐδῶ· δὲν ἐνθυμοῦμαι ἄλλο τι. Δὲν θὰ με βοηθήσης νὰ κεντήσω τὴν συνέχειαν;

"Ερωσ (Τῇ ἐκτοξεύει βλέμμα φλογερόν).—Ναί, Περσεφόνη, ἀλλ' ὑπὸ μίαν συμφωνίαν· νὰ ἔλθης δηλ. ἐν πρώτοις νὰ ὀρέψης μετ' ἐμοῦ ἐν ἄνθος ἀπὸ τὸν λειμῶνα, τὸ ὡραιότερον πάντων.

Περσεφόνη (σοβαρά). — Ἡ ὀβραστή καὶ συνετὴ μήτηρ μου δὲν μοι τὸ ἐπέτρεψε. «Μὴ ἄκουε τῆς φωνῆς τοῦ Ἑρωτος, μοὶ εἶπε, μὴ δρέψῃς ἄνθη τοῦ λειμῶνος· ἄλλως θὰ καταστῆς ἢ μᾶλλον ἀθλία τῶν Ἀθανάτων!

Ἑρως. — Ἐννοῶ. Ἡ μήτηρ σου δὲν θέλει νὰ μάθῃς τὰ μυστήρια τῆς γῆς καὶ τοῦ Ἄδου· ἂν ἀνέπνεες τὰ ἄνθη τοῦ λειμῶνος, θὰ σοὶ ἀπεκαλύπτοντο ταῦτα.

Περσεφόνη. — Καὶ τὰ γνωρίζεις σύ;

Ἑρως. — Ὅλα· καί, ὡς τὸ βλέπεις, διὰ τοῦτο δὲν εἶμαι ἢ ἔτι μᾶλλον νέος, ἔτι μᾶλλον ζωηρός. Ὡς κόρη τῶν Θεῶν, ἢ ἄβυσσος ἔχει φρικιᾶσεις καὶ τρόμους, οὓς ὁ οὐρανὸς ἀγνοεῖ· ὁ μὴ διελθὼν δὲ τὴν γῆν καὶ τὸν ἄδην δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὸν οὐρανόν.

Περσεφόνη. — Κεὶ δύνασαι νὰ μοὶ δείξῃς αὐτὰ δια νὰ τὰ ἐννοήσω;

Ἑρως. — Ναί, ἰδέ! (Ἐπιτεταί τῆς γῆς διὰ τοῦ ἄκρου τοῦ τόξου του, ἐξέρχεται δ' αὐτῆς εἰς μέγας-νάρκισσος.)

Περσεφόνη. — Ὡς τί ἐξαισίον ἄνθος! Τοῦτο διεγείρει ἐν τῇ καρδίᾳ μου θεῖαν τινὰ ἀνάμνησιν. Ἐνῶ ἐκοιμώμην ἐνίοτε ἐπὶ τινος κορυφῆς τοῦ προσφιλοῦς μοὶ ἀστρου, ὅπερ χρυσιζει αἰώνιος λάμψις δύσαντος ἡλίου, ἔβλεπον, ἀφρηνιζομένη, ἐπὶ τοῦ πορφυροῦ ὀρίζοντος ἐν ἄστρον ἀργυρόχρουν ἐντὸς τοῦ μαρμαροειδοῦς κόλπου τοῦ ὑποπρασίνου οὐρανοῦ. Μοὶ ἐφαίνετο τότε ὅτι τοῦτο ἦτο ἢ δὰς τοῦ, καθ' ὑπόσχεσιν τῶν Θεῶν, ἀθανάτου συζύγου μου, τοῦ θεοῦ Διονύσου. Ἀλλὰ τὸ ἄστρον κατήρχετο... κατήρχετο... ἢ δὲ δὰς ἐξηφανίζετο μακρὰν. — Αὐτὸ τὸ θαυμάσιον ἄνθος ὁμοιάζει πρὸς ἐκεῖνο τὸ ἄστρον.

Ἑρως. — Ἐγὼ ὅστις μεταβάλλω καὶ συνδέω πᾶν πρᾶγμα· ἐγὼ ὅστις σχηματίζω ἐκ τοῦ μικροῦ τὴν εἰκόνα τοῦ μεγάλου καὶ ἐκ τῆς ἀδύσσου τὸ κάτοπτρον τοῦ οὐρανοῦ· ἐγὼ ὅστις μιγνύω τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἄδην ἐπὶ τῆς γῆς· ἐγὼ ὅστις κατερ-

γάζομαι ὅλας τὰς μορφὰς ἐντὸς τοῦ βαθέος ὤκεανου, ἐγὼ ἐνήργησα τὴν ἐκ τῆς ἀθύσσου γένεσιν τοῦ ἄστρου σου καὶ τὴν μεταμόρφωσίν του εἰς ἄνθος, ἵνα δυνηθῆς νά το ψηλαφήσῃς, νά το ὀσφρανθῆς.

Ὁ Χορός.—Πρόοεξε καλά· ἡ μαγεία αὕτη εἶνε ἴσως παγίς!

Περσεφόνη.—Καὶ πῶς ἀποκαλεῖς αὐτὸ τὸ ἄνθος;

Ἔρως.—Οἱ ἄνθρωποι τὸ ἀποκαλοῦσι νάρκισσον· ἐγὼ δὲ Ἴδονήν. Ἴδὲ πῶς σὲ βλέπει, πῶς στρέφεται πρὸς σέ. Τὰ λευκά του πέταλα φρικιῶσιν ὡσεὶ ζῶντα. Ἐκ τῆς χρυσοῦς καρδίας του ἐκφεύγει ἄρωμα πληροῦν τὴν ἀτμόσφαιραν ἡδυπαθείας. Ἄμα ὡς πλησιάζῃς αὐτὸ τὸ μαγικὸν ἄνθος εἰς τὸ πρόσωπόν σου, θά ἴδῃς, ὡς ἐν τινι θαυμασίῳ καὶ ἀπείρῳ εἰκόνι, τὰ θηρία τῆς οὐθύσσου, τὰ βάθη τῆς γῆς, τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων. Τίποτε δὲν θά σοι εἶνε κεκρυμμένον.

Περσεφόνη.—ὦ ἄνθος ἐξαίσιον! ἐπὶ τῷ μεθύοντι ἀρώματί σου ἡ καρδία μου πάλλει, ἐπὶ τῇ ψαύσει σου οἱ δάκτυλοί μου καίουσι. Θέλω νά σε ὀσφρανθῶ, νά σε ἀσπασθῶ, νά σε θέσω ἐπὶ τῆς καρδίας μου, —καὶ ὅς ἀποθάνω!

(Ἡ γῆ ἡμιανοίγεται παρ' αὐτῆ. Ὁ Πλούτων ἀνέρχεται ἐκ τοῦ χάσματος ἐπ' ὄχηματος, ὑπὸ δύο μελανῶν ἵππων συρομένου· ἀρπάζει τὴν Περσεφόνην καθ' ἣν στιγμὴν ἔδρεπε τὸ ἄνθος καὶ τὴν σύρει πρὸς ἑαυτόν. Εἰς μάτην ἀποπειρᾶται αὕτη ν' ἀποσπασθῆ τῶν βραχιόνων του, ἐκβαλοῦσα μεγάλην φωνήν. Τὸ ὄχημα βυθίζεται, ἐξαφανίζεται. Ὁ ἦχος τῶν τροχῶν ἐξασθενεῖ βαθμηδὸν ὡς ὑπόγειος βροντή. Αἱ νύμφαι ὀδυρόμεναι διασκορπίζονται εἰς τὸ δάσος. Ὁ Ἔρως φεύγει τότε καγχάζων).

Ἡ φωνὴ τῆς Περσεφόνης (ὑπὸ τὴν γῆν).—Μῆτέρ μου! Σῶσόν με! Μῆτέρ μου!

Ἔρως.—ὦ ἐρασταὶ τῶν Μυστηρίων, ὧν ὁ βίος διατελεῖ εἰσέτι ἐσκοτισμένος ὑπὸ τῆς ἀχλύος πονηρᾶς ζωῆς, ἰδοὺ ἡ

ιστορία σας. Φυλάξατε καλῶς καὶ μελετήσατε αὐτὸν τὸν λόγον τοῦ Ἐμπεδοκλέους. «Ἡ γέννησις εἶνε τρομερὰ καταστροφή, μετακομίζουσα τοὺς ζῶντας μεταξύ τῶν θνητῶν. Ἄλλοτε ἐζήσατε τὴν ἀληθῆ ζωὴν· εἶτα δ' ἔλκυσθέντες ὑπὸ θελήτρου τινὸς κατερρίφθητε εἰς τὴν ἐπίγειον ἄβυσσον, ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ σώματος. Τὸ ἐνεστὼς σας εἶνε ὄνειρον μοιραῖον. Μόνον τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον ὑφίστανται ἀληθῶς. Γνωπτε τὸ ἀναμιμνήσκεσθαι. Γνωπτε τὸ προορᾶν».

.....

Ἐν τούτοις ἤρχιζε νὰ νυκτώνῃ ἡναπτον λοιπὸν πυροῦς πενθίμους μεταξύ τῶν κυπαρίσσω, οἱ δὲ θεαταὶ ἀπεχώρουν ἐν σιγῇ, καταδιωκόμενοι ὑπὸ τῶν κλαυθμηρῶν ἀσμάτων τῶν ἱεροφαντίδων, ἀναφωνουσῶν : Περσεφόνη ! Περσεφόνη !..

Καὶ οὕτω λαμβάνει πέρασ ἡ τελετὴ τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων. ● ἰ νεόφοιτοι ἐγένοντο μῦσται. Ἐπανήρχοντο εἰς τὰς συνήθεις ἐργασίας των, ἀλλὰ μέγας πέπλος τῶν Μυστηρίων ἐπεξετάθη ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν των. Μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κοσμοῦ-νέφος τι παρενέπεοέ. Συναμία διηνοίχθη ἐν τῷ πνεύματί των ἐσωτερικός τις ὀφθαλμός, δι' οὗ παρετήρουν ἄμυδρῶς ἄλλον κόσμον, κόσμον πλήρη ἐλκυστικῶν μορφῶν. μορφῶν κινουμένων ἐντὸς βαροθρῶν, ὅτε μὲν λαμπρῶν, ὅτε δὲ ἐρεβωδῶν.

Τὰ Μείζονα Μυστήρια

Τὰ Μείζονα Μυστήρια, ἅτινα ἀπετέλουν συνέχειαν τῶν Ἐλασσόνων Μυστηρίων, ἐτελοῦντο ἀνὰ πᾶσαν πενταετίαν, τὸν Σεπτέμβριον ἐν Ἐλευσίनि.

Αἱ ἑορταὶ αὗται ὅλως συμβολικαί, διήρκουν ἐννέα ἡμέρας. Τὴν ὀγδόην διένειμον εἰς τοὺς μύστας τὰ σήματα τῆς μυσσεως : τὸν θύρσον καὶ τὸ κἀνιστρον, κίστην καλούμενον, τυλιγμένα διὰ κλάδων κισσοῦ. Ἡ κίστη περιέκλειεν ἀντικείμενα μυστηριώδη, ὧν ἡ κατανόησις ἐξήγει τὸ μυστήριον τῆς

ζωῆς (1). Ἦτο ἐσφραγισμένη· δὲν ἐπετρέπετο ν' ἀνοιχθῆ ἢ εἰς τὸ τέλος τῆς μυήσεως, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἱεροφάντου.

Παρεδίδοντο εἶτα εἰς ὑπέριμετρον ἀγαλλίασιν, χοροῦν δῶν-
τες, ἀλλαλάζοντες.

Κατ' ἐκείνην δὲ τὴν ἡμέραν συνοδία ἐκόμιζεν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσίνα τὸ ἄγαλμα τοῦ Διονύσου, ἐπικαλουμένου Ἰάκχου, ἐστεμμένον ἐκ μύρτων. Ἡ εἰς Ἐλευσίνα ἔλευσίς του ἀνήγγελλε τὴν μεγάλην ἀναγέννησιν. Καθότι παρίστα τὸ θεῖον πνεῦμα, διεισδύον εἰς πᾶν πρᾶγμα, τὸν ἀναμορφωτῆ τῶν ψυχῶν, τὸν μεσάζοντα μεταξύ γῆς καὶ οὐρανοῦ.

Αὐτὴν τὴν φορὰν εἰσῆρχοντο διὰ τῆς μυστικῆς θύρας, ἵνα διανυκτερεύσωσι τὴν ἱεράν νύκτα, τὴν νύκτα τῆς μυήσεως.

Εἰσῆρχοντο ἐν πρώτοις εἰς εὐρείαν στοάν, περιλαμβανομένην ἐντὸς τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβόλου. Ἐκεῖ ὁ κῆρυξ ἀπεμάκρυνε πάντα παρείσσκτον διὰ τρομερῶν ἀπειλῶν, καὶ ἀναφωνῶν « Ἐς κάτω οἱ βεβηλοὶ ! » Ὑπέβαλλεν εἶτα εἰς ὄρκον τοὺς μύστας, ὑπὸ ποινήν θλιάτου, ἵνα μηδὲν ἀποκαλύψωσιν, ἐξ ὅσων ἤθελον ἴδει· προσέθετε δὲ ταῦτα· « Ἴδου ἡμεῖς εἰς τὸν ὑποχθόνιον οὐδὸν τῆς Περσεφόνης. Ἴνα κατανοήσητε τὴν

(1) Τὰ ἐν τῇ κίστῃ περικλειόμενα χρυσᾶ ἦσαν : Τὸ μῆλον τῆς πεύκης (σύμβολον τῆς γονιμότητος, τῆς γενέσεως), ὁ σπειροειδῆς ὄφις (σύμβολον τῆς πηγασμίου ἐξελίξεως τῆς ψυχῆς : τῆς ἐν τῇ ὕλῃ δηλ. πτώσεως αὐτῆς καὶ τῆς διὰ τοῦ πνεύματος ἀπολυτρώσεως), τὸ ὠὸν (ὑπενθυμίζον τὴν σφαῖραν ἢ τὴν θεῖαν τελειότητα, ἣτις εἶνε ὁ σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου).

Ἐκ τῶν τριῶν τευτων συμβόλων τῆς ἀρχαίας ἀποκρύφου ἐπιστήμης ἐγένετο χρῆσις τῶν μὲν δύο ἐν τῇ Π. Γραφῇ παρὰ τῶν διακατοχῶν τῆς ἐσωτερικῆς κατὰ παράδοσιν μωσαϊκῆς διδασκαλίας, τοῦ δὲ τρίτου, τοῦ χρυσοῦ δηλ. ὠοῦ, παρὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας (ὡς ἡμεῖς τοῦλάχιστον νομίζομεν) τῶν κοκκίνων πασχάλινῶν ἀυγῶν καὶ τῶν χρυσῶν τειούτων τοῦ Πατριάρχου.

μέλλουσαν ζωὴν σας καὶ τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασίν σας, δέον νὰ διέλθητε τὸ κράτος τοῦ θανάτου. Τοῦτό ἐστι δοκιμασία τῶν μυστῶν. Δέον οὗτοι ν' ἀψηφῆσωσι τὸν ζόφον ἵνα ἀπολαύσωσι τοῦ φωτός».

Ἐνεδύοντο εἴτα τὸν νεβροχιτῶνα, εἰκόνα τῆς καταδίκης καὶ τῆς καιρίου καταθλίψεως τῆς ἐν τῇ ἐσωτάτῃ ζωῇ βυθισθείσης ψυχῆς. Μετέπειτα δέ, σβεσθέντων τῶν φώτων, εἰσήρχοντο εἰς τὸν ὑπόγειον λαβύρινθον.

Οἱ μῦσαι ἔδαινον ἐν τῷ σκότει ψηλαφητεῖ. Ἦκουον θορύβους, στεναγμούς, φωνὰς τρομεράς. Ἄστραπαὶ μετὰ βρόντων διέσχίζον τὰ σκότη. Ἐν τῇ λάμπει αὐτῶν παρετήρουν ὀπτασίας φοβεράς : ὅτε μὲν θηρίον τι, χίμαιραν ἢ δράκοντα, ὅτε δ' ἄνθρωπον σφαδάζοντα ὑπὸ τοὺς πόδας σφιγγός τινος, ὅτε δ' ἀνθρώπινον φάντασμα. Ὁ Πλούταρχος παρομοιάζει τὴν τῶν ὀπτασιῶν τούτων φρίκην πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ ἐντὸς τῆς κλίνης ἐπιθανάτου ἀνθρώπου.

Ἡ μᾶλλον ἐκπληκτικὴ σκηνὴ διεξήγετο ἐντὸς κρύπτῆς τινός, ἔνθα ἱερεὺς τις, φρυγιστὴ ἐνδεδυμένος, καὶ παρά τινι ἀνθρακιᾷ ἰστάμενος, διέτασσε μετ' ἐπιβαλλούσης χειρονομίας τοὺς προσερχομένους νὰ καθήσωσι παρὰ τὴν εἴσοδον, ρίπτων συνάμα ἐπὶ τῆς ἀνθρακιᾶς ναρκωτικὰ ἀρώματα. Τότε δέ, τῆς αἰθούσης πληρουμένης πυκνοῦ καπνοῦ, διέκρινον μορφὰς μεταβαλλομένας εἰς διάφορα ζῶα καὶ ἀνθρώπους . . . Ἐτείνειν ἐνίοτε ὁ ἱερεὺς τὴν βραχεῖαν ράβδον μετὰ τῶν ἀτμῶν, καὶ τότε ἡ ἀπόρροια τῆς βουλήσεώς του παρήγαγεν εἰς τὸν πολύμορφον ἐκεῖνον κύκλον κίνησιν στροβιλιστικὴν καὶ δρασίην δραστικὴν, λίαν ἐκφοβιστικὴν.

Προσέλθετε ! ἐφώνει ὁ φρύγιος ἱερεὺς. Οἱ μῦσαι τότε ἀνορθούμενοι εἰσήρχοντο εἰς τὸν κύκλον ἠσθάνοντο δ' οἱ πλειῆστοι ἑαυτοὺς προσωθούμενους, ἄλλοι ψηλαφούμενους ὑπὸ χειρῶν ἀοράτων, ἄλλοι δέ τινες κατερρίπτοντο βιαίως κατὰ γῆς.

Τότε τινές μὲν ὠπισθοχώρουν ἐκ τρόμου καὶ ἐπανήρχοντο ὄθεν εἶχον ἔλθει· ἕτεροι δὲ, οἱ θαρραλεώτεροι, διήρχοντο καθότι ἀπόφασις σταθερὰ διαλύει τὴν γοητείαν. (1)

Μετέβαινον εἴτα εἰς αἴθουσαν μεγάλην, περιφερῆ καὶ ἀσθενῶς φωτιζομένην. Εἰς τὸ κέντρον εἰς κίων, ἐν ὀρειχάλκινον δένδρον οὔτινος τὸ μεταλλικὸν φύλλωμα ἐξαπλοῦται ἐπὶ τῆς ὀροφῆς ἀπάσης. Εἰς τὸ φύλλωμα τοῦτο προσήρτηνται χίμαιραι, γοργόνες, ἄρπυιαι, βόες, στρύγες, κλπ. εἰκόνες

(Γ) « Ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη, λέγει ὁ Schuré ἀποδίδει τὰ τριαῦτα εἰς ἀπλὰς παρσισθήσεις ἢ ὑποβολὰς (suggestions). Ἄλλ' ἢ ἀρχαία ἀπόκρυφος ἐπιστήμη ἀπέδιδεν εἰς αὐτὰ τὰ φαινόμενα ἀξίαν τόσῃ ὑποκειμενικὴν ὅσῃ καὶ ἀντικειμενικὴν.

« Ἐπίστευε (κατὰ τὴν γνώμην ὅμως τῶν νεωτέρων θεοσόφων) εἰς τὴν ὑπαρξίν πνευμάτων élémentaires (ἀνευ ψυχῆς ἀτομικευθείσης) ἡμιαυτοσυνειδήτων, πληρύντων τὴν γήινον ἀτμόσφαιραν καὶ ἀποτελούντων οἶονεὶ τὰς ψυχὰς τῶν στοιχείων. Ἡ Μαγία, ἣτις εἶνε ἡ βούλησις ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἐκμεταλλεύσει τῶν ἀποκρύφων δυνάμεων, τὰ ἀποκαθίστησιν ὄρατὰ. Ὁ Ἡράκλειτος φαίνεται ὅτι ἀναφορικῶς τούτων ἔλεγεν: « Ἡ φύσις πεπλήρωται πανταχοῦ δαιμόνων». Ὁ Παράκελσος τὰ ἀποκαλεῖ élémentaires. Κατὰ τὸν θεόσοφον τοῦτον διδάκτορα τοῦ Ἰβου αἰῶνος προσελκύνονται ὑπὸ τῆς μαγνήτικῆς ἀτμόσφαιρας τοῦ ἀνθρώπου καὶ καθίστανται τότε ἱκανὰ νὰ περιβληθῶσι πᾶσαν φανταστικὴν μορφήν. Ὅσῃ δὲ μᾶλλον ὁ ἀνθρώπος τυγχάνει παραδεδομένος εἰς τὰ πάθη τοῦ τόσῃ μᾶλλον καθίσταται λεία τῶν, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοῇ· ὁ Μάγος μόνον τὰ δαμάζει καὶ τὰ διχχειρίζεται κατὰ βούλησιν. Οὐχ' ἦττον ἀποτελοῦσι σφαῖράν τινα ἀπατηλῶν παρσισθήσεων καὶ μωριῶν ἅς δέον νὰ ὑπερπηθήσῃ καὶ καταδαμάσῃ κατὰ τὴν εἰς τὸν ἀπόκρυφον κόσμον εἰσοδὸν του», κλπ.

Οἱ δὲ νεώτεροι σοφοὶ οἱ περὶ τὸν νεώτερον πνευματισμὸν ἀσχολούμενοι ἐκφέρουσι καὶ ἐτέραν γνώμην περὶ αὐτῶν.

λαλῶσαι περὶ τῶν ἐπιγείων δεινῶν, περὶ τῶν κατὰ τοῦ σι-
θρώπου ἐκμενομένων δαιμόνων. Τὰ θηρία ταῦτα φαίνονται
παραφυλάσσοντα τὴν λείαν των. Ὑπὸ τὸ δένδρον κάθηται
ἐπὶ μεγαλοπρεποῦς θρόνου ὁ Ἄιδωνεύς — Πλούτων, φέρων
πορφύραν, κρατῶν τὴν τρίαιναν καὶ ἔχων τὸ μέτωπον σύ-
νοφρου. Ὑπ' αὐτὸν ἡ νευρῆ· παρ' αὐτὸν, τὸν οὐδέποτε μει-
διῶντα θεὸν τοῦ Ἄδου, ἡ σύζυγός του, ἡ μεγάλη, ἡ ραδινὴ
Περσεφόνη. Οἱ μῦσται τὴν ἀναγνωρίζουσιν ὑπὸ τὰ χαρακτη-
ριστικὰ τῆς ἱεροφάντιδος, τῆς ὑποκριθείσης τὴν Θεὰν κατὰ
τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια. Εἶνε πάντοτε ὠραία· ὠραιότερα
ἴσως ἐν τῇ μελαγχολίᾳ της· ἀλλὰ πόσον μεταβέβλημένη ὑπὸ
τὴν πένθιμον ἐσθῆτα, μὲ τὰ ἀργυρᾶ δάκρυα καὶ τὸ χρυσοῦν
διάδημα! Δὲν εἶναι πλέον ἢ παρθένος τοῦ σπηλαίου· ἤδη
γινώσκει τὸν τοῦ κάτω κόσμου βίον καὶ δεινοπαθεῖ. Βασιλεύει
ἐπὶ κατωτέρων δυνάμεων· εἶνε ὑπερτάτη μεταξὺ τῶν νεκρῶν
ἀλλὰ ξένη ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ της. Ἀμυδρὸν ὑπομειδιάμα δια-
φαίνεται ἐπὶ τοῦ προσώπου της. Ἄ! ἐν τῷ ὑπομειδιάματι
τούτῳ ἐγκλείεται ἡ γνῶσις τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Κακοῦ, τὸ
ἀνέκφραστον θέλητρον τῆς λύπης, τῆς ζησάσης καὶ βωδῆς
λύπης. Ἡ δεινοπάθεια διδάσκει τὸν οἶκτον. Ἡ Περσεφόνη
ὑποδέχεται μετὰ οἰκτίρμονος βλέμματος τοὺς μύστας, τοὺς
γονυκλινοῦντας καὶ προσφέροντας στεφάνους ἐκ Ναρκίσσων.
Τότε ἀναλάμπει εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της φλόξ τεθνηκυῖα,
ἐλπίς ἀπωλεσθεῖσα, ἀνάμνησις ἀφεστηκυῖα τοῦ οὐρανοῦ!

Αἴφνης, εἰς τὸ ἄκρον στοᾶς τινος ἀνάντους, λάμπουσι
πυρροὶ, δίκην δὲ σάλπιγγος φωνή τις ἀνακράζει: «Προσέλ-
θετε, μῦσται! Ὁ Ἰακχος ἐπανῆλθεν! Ἡ Δημήτηρ ἀνα-
μένει τὴν κόρην της. Εὐοῖ!» Ἡ ἡχώ τοῦ ὑπογείου ἐπανα-
λαμβάνει τὴν κραυγὴν. Ἡ Περσεφόνη ἀνίσταται ὡσεὶ ἀφυ-
πνισθεῖσα βαθέος ὕπνου καὶ ὑπὸ τινος ἀστραπιαίας ιδέας.
«Τὸ φῶς! Ἡ μήτηρ μου! ὁ Ἰακχος!» ἀναφωνεῖ καὶ ζητεῖ
νὰ ἐξωρμήσῃ· ἀλλ' ὁ Ἄιδωνεύς τὴν ἀναχαιτίζει διὰ χειρονο-

μίας καὶ κρατῶν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐσθῆτος. Ἐπαναπίπτει αὐτὴ ἐπὶ τοῦ θρόνου, ὡσεὶ νεκρά. Τότε οἱ λαμπτήρες σβέννυνται αἴφνης καὶ φωνὴ τις ἀνακράζει: «Τὸ θνήσκειν εἶναι ἀναγέννησις!» Οἱ δὲ μῦσαι σπεύδουσι τότε διὰ τῆς στοᾶς πῶν ἡρώων καὶ τῶν ἡμιθέων πρὸς τὴν ὀπὴν τοῦ ὑπογείου, ἔνθα τοὺς ἀναμένει ὁ Ἑρμῆς καὶ ὁ πυρσοφόρος. Τοῖς ἀφαιροῦσι τὸ δέρμα τοῦ νεβροῦ, τοὺς περιβάλλουσι διὰ λινοῦ ἐνδύματος καὶ τοὺς ὀδηγοῦσιν εἰς τὸν ναὸν, ἐκλάμπρως πεφωτισμένον, ἔνθα τοὺς ὑποδέχεται ὁ ἱεροφάντης, ὁ μέγας ἱεροφάντης, ὁ μέγας ἱερεὺς τῆς Ἐλευσίνος, γέρων μεγαλοπρεπῆς, διὰ πορφύρας περιβεβλημένος. . . .

* *

Ἦδη δίδομεν τὸν λόγον εἰς τὸν Πορφύριον. Ἴδου πῶς ἀφηγεῖται τὰ τῆς μείζονος μύσεως τῶν ἐλευσινίων.

«Φέροντες ὀσεφάνους ἐκ μύρτων εἰσερχόμεθα μετὰ τῶν ἄλλων μυστῶν εἰς τὸν πρόδρομον τοῦ ναοῦ τυφλώττοντες εἰσέτι· ἀλλ' ὁ ἐν αὐτῷ ἱεροφάντης θά μας διανοίξῃ ὀσονούπῳ τοὺς ὀφθαλμοὺς. Ἐν πρώτοις δὲ ἀνιφθῶμεν μετὰ τὸ ἱερὸν ὕδωρ, καθότι προτροπέμεθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν ἱερὸν περιόλον μετὰ καθαρῶν χειρῶν καὶ καθαρᾶς καρδίας. Ὀδηγηθέντων ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ ἱεροφάντου, μᾶς ἀναγινώσκει οὕτως, ἐκ τινος λιθίνης βίβλου(1) πράγματα ἅτινα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ δημοσιεύσωμεν ἐπὶ ποινῇ θανάτου. Τοῦτο μόνον λέγομεν ὅτι αὐτὰ συνάδουσι καὶ σχετίζονται πρὸς τε τὸ μέρος καὶ τὴν περίστασιν. Θὰ ἐγελᾶτε ἴσως ἂν πὰ ἠκούετε ἔξω τοῦ ναοῦ. Ἄλλ' ἐκεῖ οὐδόλως θὰ ἐγελᾶτε ἀκούοντες τοὺς λόγους

(1) Τὰ ἐπὶ λίθων γεγραμμένα ἐθεωροῦντο παρὰ τῶν ἀρχαίων ὡς ἔχοντα ὑπερτέρον κύρος. Τούτου ἕνεκα καὶ ὁ Μωϋσῆς προσήνεγκε πρὸς τοὺς Ἑβραίους τὰς ἐντολάς ἐπὶ λιθινῶν πλακῶν γεγραμμένας.

τοῦ πρεσβύτου καὶ παρατηροῦντες τὰ ἀποκαλυπτόμενα σύμβολα. Ἔτι δὲ μᾶλλον θ' ἀπόσχητε τοῦ γελᾶν ἂν ἠκούετε αὐτὴν τὴν Δήμητρα ἐπιβεβαιούσαν διὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῆ γλώσσης καὶ τῶν σημείων, διὰ τῶν ζωηρῶν φωτεινῶν σπινθηροβολισμῶν, διὰ τῆς ἐπισωρεύσεως νεφῶν ἐπὶ νεφῶν, πᾶν ὅ,τι εἶχομεν ἴδει καὶ ἀκούσει παρὰ τοῦ θεοῦ ἱερέως.

«Ἐπὶ τέλους, θαυμάσιόν τι γαλήνιον φῶς ἐπλήρωσε τὸν ναόν. Βλέπομεν τὰ Ἠλύσια πεδία· ἀκούομεν τὸν χορὸν τῶν μακάρων. Τότε ὄχι μόνον δι' ἐξωτερικοῦ προσχήματος ἢ διὰ φιλοσοφικῆς ἐρμηνείας, ἀλλ' ὄντως καὶ πράγματι ὁ Ἱεροφάντης καθίσταται ὁ δημιουργὸς καὶ ἀποκαλυπτὴς παντός πράγματος. Ὁ Ἥλιος εἶνε ὁ πυρσοφόρος του, ἡ Σελήνη ἢ λειτουργοῦσα παρὰ τῷ βωμῷ, ὁ Ἑρμῆς ὁ μυστικός του κῆρυξ.

«Ἄλλ' ἐλέχθη ἡ τελευταία λέξις : Κὼνξ ὄμ Πιάξ.

«Ἡ τελετὴ ἐτελείωσεν. Ἡμεῖς δ' ἐγενόμεθα ἐπόπται διὰ παντός.»

Τί ἔλεγε λοιπὸν ὁ μέγας ἱεροφάντης; Ὅποιοι ἦσαν αὐτοὶ οἱ ἱεροὶ λόγοι, αὐτὴ ἡ ὑπερτάτη ἀποκάλυψις;

Οἱ μυσταγωγηθέντες ἐμάνθανον ὅτι ἡ θεία Περσεφόνη, ἣν εἶχον ἴδει ἐν μέσῳ τοῦ τρόμου καὶ τῶν βασάνων τοῦ Ἄδου, ἦτο ἡ εἰκὼν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, δεσμευμένης εἰς τὴν ὕλην ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ, ἡ παραδεδομένης εἰς χιμαίρας καὶ βασάνους, ἔτι μᾶλλον τρομεράς, ἂν ἔζησε δούλη τῶν παθῶν της. Ἡ ἐπίγειος ζωὴ τυγχάνει ἐξίλασμός ἢ δοκιμασία τῶν προπάρξεων της. Ἄλλ' ἡ ψυχὴ δύναται νὰ ἐξαγνισθῇ διὰ τῆς διαπαιδαγωγήσεως· δύναται ν' ἀναμνησθῇ, καὶ προαισθανθῇ διὰ τῆς συντόνου προσπαθείας, συνδυαζομένης διὰ τῆς μύσεως, τοῦ διαλογισμοῦ, τῆς βουλήσεως καὶ νὰ συμμερισθῇ, ἐκ προκαταβολῆς, τὰς εὐρείας ἀληθείας, ὧν θὰ λάβῃ πλήρη κατοχήν ἐν τῷ ἀπείρῳ πέραν. Τότε μόνον ἡ Περσεφόνη θ' ἀνακαταστῇ ἡ ἀγνή, ἡ φωτεινὴ, ἡ Παρθένος ἢ ἀνέφραστος, ἡ διανομεὺς τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ἀγαλλιάσεως.

Ἡ δὲ Δημήτηρ ἦτο, ἐν τοῖς Μυστηρίοις, τὸ σύμβολον τῆς θείας νοημοσύνης καὶ τοῦ διανοητικοῦ στοιχείου τοῦ ἀνθρώπου, ἅτινα ἡ ψυχὴ δέον νὰ ἐπανεύρη, ἵνα καταστῇ τελεία.

Κατὰ τοὺς ἀλεξανδρινοὺς σοφοὺς εἶχον οἱ ὑπέροχοι τῶν μυστῶν, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ ναοῦ, ὄπτασις χαρακτηῖρος ἐκοτατικοῦ καὶ θαυμασίου.

Ἴδου τί ἔγραψε καὶ ὁ Πρόκλος ἐν τοῖς σχολ. τῆς Δημοκρ. τοῦ Πλάτ

«Κατὰ τὰς μυήσεις καὶ τὰ Μυστήρια, οἱ Θεοὶ (ἢ λέξις αὕτη σημαίνει ἐνταῦθα τὰς τάξεις τῶν πνευμάτων) ἐπιφαίνονται ἐν διαφόροις μορφαῖς. Ἄλλοτε ἐν εἰδεί φωτὸς ἀνευ σχήματος, ἄλλοτε τὸ φῶς τοῦτο μεταβάλλεται εἰς μορφήν ἀνθρωπίνην, ἄλλοτε εἰς ἄλλοῖόν τι σχῆμα.»

Ὁ δὲ Ἀπουλαῖος ἔγραψεν : « Ἐπλησίασα πρὸς τὰ σύνορα τοῦ θανάτου· ἀφικόμην εἰς τὸν οὐδὸν τῆς Περσεφόνης· ἐπανῆλθον, ἀφοῦ διῆλθον δι' ὄλων τῶν στοιχείων. Εἶδον ἐν τῷ βάθει τοῦ μεσονυκτίου τὸν Ἥλιον λάμποντα ἐν μεγαλοπρεπεῖ φωτί, συνάμα δὲ τοὺς τε ὑποχθονίους καὶ τοὺς ὑπερτέρους θεοὺς· πλησιάσας πρὸς αὐτοὺς ἐπλήρωσα τὸν φόρον εὐλαβοῦς λατρείας» κλπ.

Ὅσοι ἀορίστους κἂν θεωρήσῃ τις αὐτὰς τὰς μαρτυρίας, φαίνεται οὐχ ἦττον ὅτι διενηργοῦντο φαινόμενα ὀπέκρυφα. Κατὰ τὴν ἀπόκρυφον ἐπιστήμην, αἱ ἐκοτατικαὶ ὄπτασις τοῦ ναοῦ παρήγγοντο διὰ τοῦ ἀγνοτέρου τῶν στοιχείων, δηλ. τοῦ πνευματικοῦ φωτὸς, εἰκονιζομένου διὰ τῆς οὐρανίας Ἰσιδος. Οἱ χρησμοὶ τοῦ Ζωροάστρου τὸ ἀποκαλοῦσι. Φύσειν λαλοῦσαν ἀφ' ἑαυτῆς, δηλ. στοιχείου, δι' οὗ ὁ Μάγος παράγει μίαν ἔκφρασιν ὄρατὴν καὶ στιγμιαίαν τῆς ιδέας, στοιχείου χρησιμεῦον ὡς σῶμα ἅμα καὶ ὡς ἔνδυμα τῶν ψυχῶν, αἵτινες πάλιν εἶνε ιδέαι τοῦ Θεοῦ. Τούτου ἕνεκα ἂν ὁ Ἱεροφάντης ἐκέκτητο τὴν δύναμιν τοῦ παράγειν αὐτὸ τὸ φαινόμενον, τοῦ θέτειν τοὺς θνητοὺς εἰς συγκοινωνίαν μὲν τὰς ψυχὰς τῶν

ἡρώων καὶ τῶν Θεῶν (ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων) ἐξωμοιοῦτο, κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν, πρὸς τὸν Δημιουργόν, ὁ Πυρσοφόρος πρὸς τὴν Ἥλιον, δηλ πρὸς τὸ ὑπερφυσικὸν φῶς, ὁ Ἑρμῆς πρὸς τὸν θεῖον λόγον.

Ὅπως καὶ ἂν θεωρηθῶσιν αἱ ὀπτασίαι αὗται, ἅπαντες οἱ ἀρχαῖοι ὁμοφώνως ἀναγνωρίζουσι ὅτι αἱ τελευταῖαι ἀποκαλύψεις τῶν Ἐλευσινίων παρῆγον γαλήνιον ἐνθουσιασμόν. Κατήρχετο τότε πρὸς τὴν καρδίαν τοῦ μυσταγωγηθέντος ἄγνωστος μακαριότης καὶ ὑπεράνθρωπος γαλήνη. Ἡ ζωὴ ἐφαίνετο ἠττημένη, ἡ ψυχὴ λυτρωθεῖσα, ὁ τρομερὸς κύκλος τῶν ὑπάρξεων ἀπηρτισμένος. Ἄπαντες ἐπανεύρισκον καθαρὰν ἀγαλλίασιν, ἀνέκφραστον πεποίθησιν εἰς τὸν καθαρὸν αἰθέρα τῆς παγκοσμίου ψυχῆς . . .

Ἄνεγνώριζον ἐν τέλει ὅτι τὸ δράμα τῆς Περσεφονης διεδραματιζέτο ἐν αὐτοῖς τοῖς ἰδίοις. Ὅποια δ' ἐκπληξίς, ὅποια ἀγαλλίασις ἐπ' αὐτῇ τῇ ἀποκαλύψει! Ἄν ἐδεινστάθουν, ἂν ἐπάλαιον, ὡς αὕτη, ἐν τῇ ἐνεστῶσῃ ζωῇ, εἴχοι, ὡς αὕτη, τὴν ἐλπίδα τοῦ ἐπανευσεῖν τὴν θεῖαν μακαριστήτα, τὸ φῶς τοῦ ὑπερτάτου Νοῦ. Οἱ λόγοι τοῦ ἱεροφάντου, αἰ σκηναί, αἱ ἀποκαλύψεις τοῦ ναοῦ παρεῖχον αὐτοῖς τὴν προοπτάουσιν.

Ἐννοεῖται ὅτι ἕκαστος ἠνύει αὐτὸ τὰ πράγματα ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς καλλιερείας του, τῆς διαανοητικῆς του ἰκανότητος· καθότι, ὡς λέγει ὁ Πλάτων, — τοῦτο δ' εἶνε ἀληθὲς καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς. — «πολλοὶ μὲν φέρουσι τὸν θύρσον καὶ τὴν ράβδον, ὀλίγοι δ' εἰσὶν οἱ ἐνθεοί,» καὶ ὁ Ἡσαίας: Ἄκοῦ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέπετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε.»

Μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου τὰ Ἐλευσίνια ἐπηρεάσθησαν, ἐν τινι μίτρῳ, ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς καταπτώσεως· ἀλλὰ τὸ βάθος τῆς οὐσίας των διέμεινεν· αὐτὸ δὲ τὰ διέσωσεν ἐκ τῆς ἐκπτώσεως εἰς ἣν οἱ ἄλλοι ναοὶ περιῆλθον.

Διὰ τοῦ βάθους τῆς ἱερᾶς των διδασκαλίας, διὰ τῆς πομπῆς τοῦ διαδραματισμοῦ των, τὰ Μυστήρια διετηρήθησαν ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ μεγεθυνομένου Χριστιανισμοῦ. Συγκατελέγοντο τότε μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν αὐτῶν οἱ ἄριστοι, οἵτινες μὴ ἀρνούμενοι τὴν θεῖαν ἐκδήλωσιν τοῦ Ἰ. Χριστοῦ, οὐχ ἤττον συνεσπειροῦντο περὶ αὐτά, μὴ ἐπιλανθανόμενοι, ὡς ἡ Ἐκκλησία τῆς ἐποχῆς, τῆς ἀρχαίας ἐπιστήμης καὶ τῆς ἱερᾶς αὐτῆς διδασκαλίας. Ἐδέησε νὰ ἐκδοθῆ διάταγμα τοῦ Κωνσταντίνου, διατάσσαν τὴν κατεδάφισιν τοῦ ναοῦ τῆς Ἐλευσίνος, ἵνα παύσῃ ἡ σεβαστὴ αὕτη λατρεία, ἐν ἣ ἡ μαγεία τῆς ἐλληνικῆς τέχνης ἐνετύπωσε τὸς ὑψηλὰς διδασκαλίας τοῦ Ὀρφῆως, τοῦ Πυθαγόρου, τοῦ Πλάτωνος. Σήμερον τὸ ἄσυλον αὐτὸ τῆς ἀρχαίας Δήμητρος διατελεῖ νεκρόν. Μόνον ἡ χρυσαλλίς πτερυγίζει περὶ αὐτὸ κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἀνοίξεως, ὑπενθυμίζουσα ὅτι ἐκεῖ, πάλαι ποτε, ἡ μεγάλη Ἐξόριστος, ἡ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ ἐπεκαλέσθη τοὺς Θεοὺς καὶ ἀνεγνώρισε τὴν αἰώνιον πατρίδα τῆς.

Τὴν ἀνωτέρω γνώμην ἐξέφερε πρὸ ἐπτὰ ἐτῶν ὁ Edouard Schuré ὄγνων τὰ ἔργα τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας μας πρὸς ἀνασκαφὴν καὶ τακτοποίησιν ἀφ' ἐνὸς τῶν ἑρειπίων, πρὸς γνῶρισιν δ' ἀφ' ἑτέρου τῆς βαθείας διδασκαλίας, ἣτις πάλαι ποτὲ ἀντήχησεν ἐπὶ πλείστους αἰῶνας ἐν ἐκείνῳ τῷ περιβόλῳ, καὶ τῆς ἠθικοπλαστικῆς ἀνμορφώσεως ἣν αὕτη παρεῖχε τῷ τότε Ἑλληνισμῷ.

Ἐναπόκειται ἤδη ὑμῖν, φίλοι ἀναγνώσται, νὰ ἐξαγάγητε τὸ συμπέρασμα καὶ νὰ κρίνητε μεταξὺ τῆς ἀρχαίας ταύτης ἐπιστήμης καὶ τῆς τῶν Πανεπιστημίων μας, τῆς παρορμούσης φεῦ! τοὺς φοιτητάς, τοὺς λογίους διὰ τῶν ὑλιστικῶν θεωριῶν πρὸς τὴν ἀσέβειαν, τὴν κατάπτωσιν, τὴν ἀπώλειαν.

Οἱ σοφοὶ ἐκεῖνοι ἱεροφάνται ἐμυσταγῶγον τὸ ἄνθος τῆς κοινωνίας· τοῦτο δὲ πάλιν, διὰ τῆς εὐσεβοῦς διαγωγῆς καὶ διδασκαλίας, διετήρει, ἀνεζωπύρει τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα

τοῦ πλήθους, τὴν εὐσέβειαν, τὸ ἰδεῶδες καὶ πᾶν ἄλλο γενναῖον καὶ εὐγένες αἶσθημα, κατ' ἀντίθεσιν τῶν σήμερον γινομένων, κατ' ἀντίθεσιν τῶν νῦν καθηγητῶν, ἱερέων, πολιτευτῶν ὧν ἡ δηλητηριώδης ὑλοφροσύνη, ἡ ἀμάθεια, τὸ φαῦλον, κακότηες καὶ ἀσεβές παράδειγμα προσωθοῦσι τὸ μιμητικὸν πλῆθος, τὴν κοινωνίαν πρὸς τὴν κατάπτωσιν.

Ὁ πάλαι θεουργὸς ἱερεὺς ὤφειλε νὰ διέλθῃ ὅσας τὰς χρήσιμους βαθμίδας τῆς μαθήσεως, ὤφειλε νὰ ἦ ἄμεμπτος τὰ ἦθη καὶ τὴν ἀγωγὴν· πρὶν δ' ἢ λειτουργήσῃ ὤφειλε νὰ παρασκευασθῇ διὰ προσευχῶν, νηστειῶν, σκληραγωγιῶν, καὶ τότε μόνον τῷ ἐπετρέπετο ἢ εἰς τὸ ἄδυτον τοῦ Ναοῦ εἰσόδος, ἔνθα τὸ πνεῦμά του, ἔκτος πόσης γήινου ἰδέας διατελοῦν, διεφωτίζετο διὰ τῶν φώτων τῆς θείας ἐπιστήμης.

Τὸ πλῆθος βλέπει καὶ ακολουθεῖ τὰ ἔργα τῶν διδασκάλων, τῶν ἱερέων, τῶν ἀρχόντων. Ὁ δὲ ἀσρατος πάλιν κόσμος ἀποστρέφει τὰ ὄμματα ἀπὸ τὰς τῶν φαύλων διανοίας.

Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

«Οἱ μῦσαι, ἐξακολουθεῖ λέγων ὁ Schnré, μεθ' ὅλας τὰς προσπαθείας πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς διδασκαλίας τῶν ἀνὰ τὴν Ἀσίαν, τὴν Ἀφρικὴν, τὴν Εὐρώπην, δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀρθῶσιν εἰς τὸ ὕψος τῆς κοσμογονίας τοῦ Ὀρφέως, τῆς τόσῳ μεγαλοπρεπῶς παρ' αὐτοῦ ἐξυμνηθείσης. Ἡ δυσκολία ἔγκειται ἐν τῷ ὅτι ἡ ἀνθρώπινος φύσις ἀδυνατεῖ νὰ συγκρατηθῇ εἰς τι διανοητικὸν ὕψος. Τὰ μεγάλα τῆς ἀρχαιότητος πνεύματα ἐθεώρουν τοὺς Θεοὺς ὡς ἔκφρασιν μόνον ποιητικῆν τῶν ἱεραρχικῶν νόμων τῆς φύσεως, ὡς εἰκόνα λαλοῦσαν περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτῆς διοργανισμοῦ, ὡς σύμβολα τῶν κοσμικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων. Ἐν τῇ ἰδέᾳ τῶν μυστῶν αὕτη ἡ ποικιλία τῶν Θεῶν ἢ τῶν δυνάμεων ἐδεσπόζετο καὶ διεχωρεῖτο παρὰ τοῦ ὑπερτάτου Θεοῦ ἢ τοῦ ἀγνοῦ Πνεύματος. Ὁ κύριος σκο-

πὸς τῶν σούτων τῆς Μέμφιδος, τῶν Δελφῶν, τῆς Ἐλευσίνος ἦτο αὐτῆ αὐτῆ ἢ γνώρισις τῆς μονάδος τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν θεοσοφικῶν ἰδεῶν καὶ τῆς πρὸς αὐτάς συνδεδεμένης ἠθικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἄλλ' οἱ μαθηταὶ τοῦ Ὀρφέως, τοῦ Πύθαγору, τοῦ Πλάτωνος ἀπέτυχον, συγκρούσθεντες πρὸς τὸν ἐγωισμόν τῶν πολιτευομένων, τὴν φαυλότητα τῶν σοφιστῶν, τὸ πάθη τοῦ πλήθους. Ἡ κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ἀποσύνθεσις τῆς Ἑλλάδος ἦτο συνέπεια τῆς θρησκευτικῆς καὶ διανοητικῆς ἀποσυνθέσεως. Σιγᾶ πλέον ὁ Ἀπόλλων, ὁ ἡλιακὸς λόγος, ἢ ἐκδήλωσις τοῦ ὑπερτάτου ὄντος καὶ τοῦ ὑπεργήνου κόσμου διὰ τοῦ ὠραίου, τοῦ δικαίου, τῆς προμαντείας. Ἐξέλιπον πλέον οἱ χρησμοί, οἱ ἔνθεοι καὶ ἀληθεῖς ποιηταί. Ἡ Ἀθηνᾶ-Σοφία, ἢ Πρόνοια καλύπτεται τὸ πρόσωπον πρὸ τοῦ λαοῦ τῆς, μεταβληθέντος εἰς σατύρους βεβηλοῦντας τὰ Μυστήρια, περιυβρίζοντας σοφούς τε καὶ Θεούς, ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Βάκχου, ἐν ἀριστοφανείαις διακωμωδήσει. Καὶ αὐτὰ τὰ Μυστήρια διαφθείρονται, παραδεχομένων εἰς τὰς ἐορτάς τῆς Ἐλευσίνος τῶν συκοφαντῶν καὶ τῶν ἐταιρῶν. (1)

(1) Συνεπῶς δ' ἀμβλύνεται, ἐκπίπτει ἢ ἀρετῆ. τὸ ἐποπτικὸν χάρισμα καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν Ἱεροφαντῶν, ἀφοῦ ὁ τότε ἱεροφάντης ἀμβλυσπῶν πρὸς τὴν ὑπέροχον ἀξίαν τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ τυανέως καὶ παραγνωρίζων τὴν θεῖαν αὐτοῦ ἀποστολήν, ἠρνήθη, κατ' ἀρχάς, νὰ τὸν εἰσαγάγῃ εἰς τὸν ναόν, ἐπὶ τῇ ἀνιέρῳ μὲν προφάσει ὅτι δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον ν' ἀποκαλύπτωνται τὰ Μυστήρια εἰς τοὺς βεβηλοῦντας τὰ θεῖα, ἐπὶ τῷ πραγματικῷ δὲ φόβῳ μήτοι ὁ Ἀπολλώνιος ἤθελε μεμφθῆ αὐτῷ ἐπὶ τισὶ παρεξηγήσει καὶ σφαλερῆς τροποποιήσεσι τῶν Μυστηρίων. Ἄλλ' εἰς τὸν ἥττονα ἐκυτοῦ κταστάντα ἐκεῖνον ἱεροφάντην, καίτοι μεταμεληθέντα κατόπιν καὶ παρακαλοῦντα τὸν Ἀπολλώνιον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ναόν τῆς Δήμητρος, περιωρίσθη οὗτος νὰ δώσῃ ἐν ἐποπτικὸν μάθημα, εἰπὼν ἀξιοπρεπῶς καὶ ἀταράχως ὅτι προε-

Τῆς ψυχῆς σκληρυνομένης, ἡ θρησκεία ἀποβαίνει εἰδωλολάτρίς. Τῆς ἰδέας ὑλοποιουμένης, ἡ φιλοσοφία ἐμπίπτει ἐν τῷ σκεπτικισμῷ, Συνεπῶς ὁ Λουκιανός, μικρόβιον ἀναφυὲν ἐπὶ τοῦ πτώματος τῆς πολυθείας, ἐμπαίζει τοὺς μύθους, ἀφοῦ πρότερον ὁ Καρνεάδης παρεγνώρισε τὴν ἐπιστημονικὴν ἀρχὴν των.

Δεισιδαίμων ἐν θρησκείᾳ, ἀδαήμων ἐν φιλοσοφίᾳ, ἐγωστική, διαιρετική καὶ διαλυτική ἐν πολιτικῇ, ἐμπλεως μὲν ἀναρχικῆς ὀρμῆς, μοιραίως δὲ παραδεδομένη εἰς τὴν τυραννίαν, ἰδοῦ τί ἀπέγεινεν ἡ θεία Ἑλλάς, ἡ μεταδοῦσα εἰς τὴν Ἑσπερίαν τὴν αἰγυπτιακὴν ἐπιστήμην καὶ τὰ μυστήρια τῆς Ἀσίας ὑπὸ τὰς ἀθανάτους μορφὰς τοῦ ὠραίου.

« Ἄν τις κατενόησε τί τὸ ἐλλείπον εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον, ἂν τις ἔπειράθη νὰ τὸν ἀνεγείρῃ διὰ τινος κατορθώματος ἡρωικοῦ, μεγαλοφυοῦς, οὗτος ἦτο ὁ Μ. Ἀλέξανδρος. Αὐτὸς ὁ ὑπέρτατος κατακτητῆς, μυηθεὶς, ὡς ὁ πατὴρ του Φίλιππος, εἰς τὰ Μυστήρια τῆς Σαμοθράκης, τὰ Καθεῖρια Μυστήρια, ἀνεδείχθη μᾶλλον διανοητικὸς υἱὸς τοῦ Ὀρφέως ἢ μαθητῆς τοῦ Ἀριστοτέλους. Βεβαίως ὁ Ἀχιλλεὺς Μακεδῶν, ὁ διελάσας τὴν Ἀσίαν μέχρι τῶν Ἰνδιῶν μετὰ μιᾶς δρακὸς Ἑλλήνων, ὠνειρεύθη τὸ παγκόσμιον κράτος, ἀλλ' ὄχι κατὰ τὸν τρόπον τῶν Καισάρων διὰ τῆς καταδυναστεύσεως τῶν λαῶν, τῆς θρησκείας, τῆς ἐλευθέρας ἐπιστήμης. Ἡ μεγάλη του ἰδέα ἦτο ἡ συμφιλίωσις Ἀσίας καὶ Εὐρώπης διὰ τινος συνθέσεως τῶν θρησκειῶν, ἐπὶ ἐπιστημονικῆς αὐθεντίας βασιζομένης. Ὁριμος ἐν τῇ ἰδέᾳ ταύτῃ, ἐσεβάσθη τὴν ἐπιστήμην τοῦ Ἀριστοτέλους ὡς καὶ τὴν Ἀθηνᾶν τῶν Ἀθηναίων.

τίμα ν' ἀνυμνεῖν, διὰ νὰ εἰσχυθῇ περ' ἐτέρου ὀδηγοῦ, οὔτινος καὶ ἀνέφερε τὸ ὄνομα καὶ εἰς ὃν ὄντως ἀνετίθη ὁ ναὸς μετὰ τέσσαρα ἔτη.

τὰν Ἰεχοβὰ τῆς Ἱερουσαλήμ ὡς καὶ τὸν Αἰγύπτιον Ὅσιριν καὶ τὸν Βράχμα τῶν Ἰνδῶν, ἀναγνωρίσας, ὡς ἀληθῆς μύστης, τὴν αὐτὴν θεότητα, τὴν αὐτὴν σοφίαν ὑφ' ὅλα ταῦτα τὰ σύμβολα. Εὐρὺ διορατικόν, λαμπρὰ προμαντεία αὐτοῦ τοῦ νέου Διονύσου! Τὸ ξίφος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο ἡ τελευταία λαμπηδὼν τῆς τοῦ Ὀρφέως Ἑλλάδος, φωτίσασα Ἀνατολήν καὶ Δύσιν. Ἀπέθανεν ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου ἐν τῇ μέθῃ τῶν νικῶν καὶ τῶν ὀνείρων του, ἀλλ' ἡ ἰδέα του δὲν συναπέθανεν. Εἶχε θεμελιώσει τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἔνθα ἡ ἀσιατικὴ φιλοσοφία, ὁ ἰουδαισμός καὶ ὁ ἑλληνισμός ὤφειλον νὰ συγχωνευθῶσιν εἰς τὸ χωνευτήριον τοῦ αἰγυπτιακοῦ ἐσωτερισμοῦ, μέχρι τῆς ἐξαναστάσεως τοῦ θεοῦ λόγου τοῦ Ἰ. Χριστοῦ.»

Ἐπίλογος τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων

Οἱ μῦσαι τῶν Μυστηρίων, ὡς εἶδομεν, ὠρκίζοντο νὰ μὴ φανερώσωσι τὰ περὶ αὐτῶν ἐπὶ ποινῇ θανάτου. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὸ ὀμιλεῖν ἔτι περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ναοῦ τῆς Ἐλευσίνος ἦτο ἀπηγορευμένον. Ἄν τις ἀμύητος εἰσῆρχετο εἰς τὸν ναὸν τῆς Δήμητρος κατεδικάζετο εἰς θάνατον, ὡς συνέβη εἰς δύο νέους Ἀκαρνάνας, εἰσελθόντας εἰς αὐτόν, ἐν ἀγνοίᾳ, μετὰ τῶν μυστῶν καὶ ἀποδειχθέντας ὅτι δὲν ἦσαν μῦσαι. Ὁ Ὀράτιος ἐπὶ τῇ σιγῇ ταύτῃ λέγει ὅτι ἡ τοιαύτη σιγὴ ἐπάγεται βέβαιον μισθόν, ἐνῶ ὁ προδίδων τὴν μυστικὴν τελετὴν τῆς Δήμητρος θέλει τιμωρηθῆ παρὰ τοῦ Διός, κλπ., • δὲ Πλούταρχος λέγει τὰ ἐξῆς : «Ὅσον ἀφορᾷ τὰ Μυστήρια, τὰ ὅποια μόνον ἠδύναντο νὰ μας διδάξωσι τὰ βέλτιστα περὶ τῆς φύσεως τῶν δαιμόνων, ὀφείλω καὶ γὰρ σύμφωνα τοῖς λόγοις τοῦ Ἡροδότου νὰ σιγῶ». Καὶ ὅμως, ὡς εἶπομεν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς μελέτης μας ταύτης, ἐκ πολλῶν περιωθέντων ἀποσπασμάτων τῶν ἀρχαίων συγγραφῶν ἐμφαίνεται ὁ κεκρυμμένος σκοπὸς τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων, ὃν ὅμως οἱ νεώτεροι συγγραφεῖς παρεῖδον, μὴ δυνηθέντες νὰ ἐμβαθύνωσιν εἰς

αὐτόν. Ἐκ τῶν περικοπῶν αὐτῶν παραθέτομεν καί τινας ἄλλας ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ λόγου μας καὶ πρὸς ἐπαγωγὴν τῶν ἐπομένων συμπερασμάτων.

* *

Ὁ **Ἀπουλαῖος**, ὅστις ἐπὶ Ἀδριανοῦ ἦτο ἄρχιερεὺς ἐν Καρχηδόνι καὶ ὅστις, μυηθεὶς εἰς τὰ Μυστήρια, εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὸν ἀνώτερον βαθμὸν καὶ εἶχε καταστῆ **ἐπόπτης**, διαβλήθεις δ' ὡς μάγος ἔγραψεν ἀπολογίαν τῆς Μαγείας, ἀποκαλύπτει περὶ τῶν Μυστηρίων πλείονα εἴπερ τις καὶ ἄλλος· ἀλλὰ τὰ γραφόμενά του φαίνονται ἀπόκρυφα, αἰνιγματώδη διὰ τὸν μὴ μεμυημένον εἰς τὰ τοῦ νεωτέρου Πνευματισμοῦ. Λέγει λ.χ. **«Μετέβην εἰς τὰ σύνορα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου** (ἐκστασις τῶν ὑπνωτιζομένων). Ἀφίχθην εἰς τὸν οὐδὸν τῆς Περσεφόνης καὶ ἐπανῆλθον ἀφοῦ, διῆλθον δι' ὄλων ὧν στοιχείων. τῆς γῆς, τοῦ ὕδατος, τοῦ ἀέρος, τοῦ πυρός (δοκιμασίαι δι' ὕδατος—ἐπιπλέειν τοῦ ὕδατος ἀνευ ὑποστηρίγματος ἢ ἰδίας ἐνεργείας—, διὰ τοῦ ἀέρος — αἰρεσθαι καὶ αἰωρεῖσθαι εἰς τὸν ἀέρα —, διὰ τοῦ πυρός — μὴ προσβάλλεσθαι μηδὲ βλάπτεσθαι ὑπ' αὐτοῦ—). **Εἶδον, ἐν τῷ βάθει τοῦ μεσονυκτίου, τὸν ἥλιον λάμποντα ἐν μεγαλοπρεπεῖ φωτὶ** (πνευματιστικὰ φαινόμενα τοῦ φωτός)· **συνάμα δὲ τοὺς τε ὑποχθονίους καὶ τοὺς ὑπερτέρους Θεοὺς πρὸ σωπον πρὸς πρόσωπον** (ἐνοσρκώσεις πνευμάτων, φαντάσματα ὁμιλοῦντα, κλπ.), οὓς πληριάσας ἐπλήρωσα τὸν πρὸς αὐτοὺς φόρον εὐλαβοῦς λατρείας.» Ἄλλοθι δὲ γράφει. «Ἡ μύησις εἶνε ἐκούσιός τις παράδοσις εἰς τὸν θάνατον καὶ ἀναγέννησις εἰς νέαν ζωὴν. Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς (ὁ παιδικὸς καὶ ἀπλοῦς μάλιστα) δύναται διὰ μαγικῶν ἰσμάτων καὶ θυμιαματικῶν ἔργων νὰ ὑπνωτίζεται, νὰ ἐκδακχεύηται, νὰ λησμονῇ τὰ παρόντα καὶ οὕτως, ἐπιλήσμων γενόμενος βαθμηδὸν τοῦ σώματός του, νὰ ἐπανέρχεται εἰς τὴν πρῶην αὐτοῦ φύσιν τὴν θείαν, τὴν ἀθά-

νατον, ὡσεὶ δὲ κατ' ὄναρ νὰ βλέπη τὰ παρελθόντα, νὰ προσβλέπη τὰ μέλλοντα.»

Ὁ **Ἀριστοτέλης** ἀποκαλεῖ τὰ ἐν Ἐλευσίνι Μυστήρια τὸ λαμπρότατον καὶ θαυμαστότατον τῶν ἔργων, ὅπερ ὀφείλει πᾶς τις ὑπὲρ πᾶν ἄλλῳ περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι.

Ὁ **Ἱπποκράτης** θεωρεῖ αὐτὰ ὡς τὸ μέγιστον τῶν δώρων, τῶν δοθέντων εἰς τοὺς ἀνθρώπους· συνεπῶς δὲ ὀφείλουσιν οὗτοι παντοῦ καὶ πάντοτε ν' ἀναμιμνήσκωνται αὐτὰ εὐγνωμόνως ἕνεκεν τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς σπουδαιότητός των. Ἄλλοθι δὲ λέγει· «Οἱ ἄνθρωποι ἕνεκα τοῦ δῆ χαρίσματος τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων ἀποχωροῦσι τοῦ κόσμου τούτου μετὰ πολλῷ πλείονος ἐλπίδος διὰ τὸ μέλλον. . . .»

Ὁ **Πλούταρχος** ἔγραφε πρὸς τὴν σύζυγόν του, πενθοῦσαν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς θυγατρὸς των, ὅτι ἐκ τῶν Μυστηρίων, εἰς ἃ ἀμφότεροι ἦσαν μεμυημένοι, ἐγίνωσκον ὅτι ἡ ψυχὴ μετὰ θάνατον ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ, νὰ αἰσθάνηται, κλπ.

Ὁ **Κικέρων** : «Ἐξ ὅσων ἀγαθῶν ἔργων ἐπετέλεσαν αἱ Ἀθηναὶ διὰ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲν κάλλιον τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων. . . Αὐτὰ ὠνομάζοντο *initia* (ἀρχαί), καθὸ ἀληθεῖς ἀρχαὶ τῆς ζωῆς, παρέχουσαι τὸν λόγον εὐαρέστου τε βίου καὶ εὐελπιστικοῦ θανάτου.» Ἄλλοθι δὲ πάλιν : «Μέμνησο, καθὸ μύστης, τί ἐν τοῖς Μυστηρίοις ἀκούει τις, καὶ θὰ ἐννοήσῃς ὁ ἴδιος πόσον ἀληθὲς εἶνε ὅτι οἱ Θεοὶ μας ὑπῆρξαν ποτὲ ἄνθρωποι.»

Ὁ **Πανσανίας** ἔλεγεν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀπέδιδον εἰς τὰ Μυστήρια τόσῳ ὑψηλὴν θέσιν ἀναφορικῶς τῶν λοιπῶν θρησκευτικῶν ἔργων, ὅσῳ ὑπεράνω τῶν ἡρώων κατέττατον τοὺς Θεούς.

Ὁ **Ἀνθύπατος τῆς Ἀχαΐας** εἶπε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Οὐαλεντιανὸν ὅτι ἡ ζωὴ παρὰ τοῖς Ἕλλησι θὰ ἦτο ἀνυπόφορος ἄνευ τῶν Μυστηρίων.

Ὁ **ρήτωρ Ἀριστέιδης** ἔλεγε περὶ αὐτῶν καὶ τῆς

μυήσεώς του·: «Ἐνόμιζον ὅτι ἀληθῶς ἠπτόμην τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι αὐτὸς ἦτο παρ' ἐμοί· εὕρισκόμην δὲ μεταξύ ἐγγρηγῶσεως καὶ ὕπνου· τὸ πνεῦμα μου ἦτο πάντῃ ἐλευθέρων. Συνέβαινέ μοι τι ὅπερ οὔτε δύναταί τις νὰ παραστήσῃ οὔτε γὰρ τὸ ἐννοήσῃ, ἂν δὲν τυγχάνῃ μύστης.

Ὁ **Θεμιστιος** ἵνα δώσῃ ἰδέαν τινὰ τῶν μακαρισότητων τῆς μελλούσης ζωῆς παρομοιάζει αὐτὰς πρὸς τὰ Ἐλεουσίνια Μυστήρια.

Ὁ **Στοβαῖος** παρομοιάζων τὴν μύησιν πρὸς τὸν θάνατον, λέγει ὅτι ἡ ψυχὴ ἐν τῷ θανάτῳ συναισθάνεται αὐτὸ τοῦτο ὅπερ καὶ ὁ μουύμενος ἐν τοῖς Μεγάλοις Μυστηρίοις. Ἡ λέξις δὲ συμφωνεῖ πρὸς τὴν λέξιν, ὡς τὸ πρᾶγμα πρὸς τὸ πρᾶγμα, καθότι τελευτᾶν = θνήσκειν, τελεῖσθαι δὲ = μιεῖσθαι εἰς τὰ Μυστήρια.

Ὁ **Κέλσος** εἰς τὴν πρὸς τὸν Ὀριγένην ἀπάντησίν του λέγει ὅτι εἰς τὰ Μυστήρια ἐδιδάσκοντο μέλλουσαι ἀμοιβᾶν καὶ τιμωρίαι. . . .

Κατὰ τὸν **Εὐριπίδην** οἱ μῦσται περιήρχοντο εἰς ἕκτακτον κατάστασιν εὐδαιμονίας, ἥτις ἦτο ἄγνωστος τοῖς ἀμυήτοις. Ἡ ὀνωτάτη κατάστασις, ἡ τῆς ὑποπτείας ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ὑψίστη μακαριότης. Ἄλλοθι δ' εἶπε, «Τίς οἶδε ἂν ἡ ζωὴ δὲν εἶνε ἀποβίωσις, ἢ δ' ἀποβίωσις πάλιν ἂν ἐκεῖ πέραν δὲν θεωρεῖται ὡς ζωὴ ;»

Ὁ **Σοφοκλῆς** εἶπεν : «Ὅποσον εὐδαίμονες ἀφικνοῦνται εἰς τὸν Ἄδην οἱ μῦσται ! Μόνον αὐτοὶ ζῶσιν ἐκεῖ, οἱ δὲ λοιποὶ πόνους μόνον καὶ δεινὰ ἀναμένουσι.»

Καὶ πάλιν : «Μακάριος ἐκ τῶν βροτῶν ὁ ἰδὼν τὰς ἐν Ἐλεουσίνι τελετάς ! Ὁ ἄμοιρος αὐτῶν δὲν ἀπολαύει ὁμοίας τύχης, καθὸ εἰς σκότος κατερχόμενος.»

Ἦτο λόγιόν τι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις : «Φαίνομαι διατελλῶν ἐν τῇ καταστάσει τοῦ ἐπόπτου, τοῦ τὰ Μυστήρια καθορῶντος», ὅπως ἡμεῖς λέγομεν : «Εἶμαι ὡς ἐν οὐρανῷ».

Ὁ **Λυσίας** ἐν τῷ λόγῳ κατὰ τοῦ Ἀνδοκίδου, ἐταίρου τοῦ Ἀλκιβιάδου, διακηρύττει τὴν πρὸς τὰ Μυστήρια γιγνομένην ἀσέβειαν ὡς τὸ μέγιστον πρὸς τὴν πόλιν ἀσέβημα. Ὁ παραβαίνων τὸ πρὸς αὐτὰ ὀφειλόμενον σέβας ἔθεωρεῖτο μᾶλλον ἔνοχος τοῦ ἀποπειρωμένου τὴν κατάλυσιν τῆς πολιτείας τῆς πατρίδος του.

Τῷ **Διαγόρα** εἰρωνευσαμένῳ οὐχὶ ἐντοπιῶν, ἀλλὰ ξένων Μυστηρίων, ἐπικηρύχθη ἐν μὲν τάλαντον εἰς τὸν παραδόντα αὐτὸν νεκρὸν, δύο δὲ τάλαντα εἰς τὸν παραδόντα αὐτὸν ζῶντα.

Ὁ **Αἰσχύλος** τολμήσας νὰ παρουσιάσῃ τινὰ τῶν Μυστηρίων τῆς Ἐλευσίνος ἐπὶ τῆς σκηνῆς δὲν ἠδυνήθη νὰ σωθῇ ἐκ τῆς μανίας τοῦ λαοῦ ἢ διὰ τῆς προσφυγῆς εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου. Ἠθώθη δ' ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἐπὶ μόνῃ τῇ ἀποδείξει ὅτι οὐδόλως ἐτύχχανε μύστης.

Ὁ **Νέρων** δὲν ἐτόλμησε νὰ μυθῆ τὰ Ἐλευσίνια καθότι οἱ κακοῦργοι ἀπεκλείοντο αὐτῶν. Ἀπεναντίας ὁ **Μάρκος Αὐρήλιος** ἐμυθήθη, ἵνα δημοσίᾳ ἀπαλλαγῇ τῆς ὑπονοίας μήπως εἶχε λάβει μέρος εἰς τὸν φόνον τοῦ ἐπάρχου Ὀβίδ. Κασσίου.

Ἐκ τούτου εἰκάζεται ὅτι τῆς μύθσεως προηγεῖτο εἰδὸς τι ἐξομολογήσεως ἀμαρτημάτων καὶ ὅτι ὁ **Λύσανδρος** ὑπεχρέωθη νὰ ὁμολογήσῃ τὴν μᾶλλον παράνομον πράξιν τῆς ζωῆς του.

Κοινὴ πεποιθήσις ἦτο ὅτι τὰ Μυστήρια ἀπαλλάττουσι τοῦ φόβου τοῦ θανάτου· διὸ καὶ ὁ μῦθος, ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἐκ τῶν Ἐλευσινίων τελετῶν ἠρύσθη τὸ θάρρος τῆς εἰς τὸν Ἄδην καθόδου του, εἰπὼν κατὰ τὸν Εὐριπίδην : « Ἦμην μακάριος ἰδὼν τὰ Μυστήρια. »

Ἡ **Περσεφόνη** ἔθεωρεῖτο ἡ ψυχὴ τῆς Γῆς· διὸ, κατὰ τὴν τέλεσιν τῶν Ὀρφικῶν Μυστηρίων, αἱ πέρειξ αὐτῆς ἀνακινούμεναι ἀνθρώπιαι σκιαὶ ἐψιθύριζον : Θεὰ τῶν νεκρῶν,

ψυχὴ τῆς γῆς, Περσεφόνη ! Εἶμεθα θυγατέρες τοῦ οὐρανοῦ· διατί λοιπὸν νὰ ἐξορισθῶμεν εἰς αὐτὸ τὸ σκοτεινὸν βασίλειον! Ὡ θερίστρια τοῦ οὐρανοῦ διατί ἔδρεψες εἰς τὸ πεδίον τοῦ αἰθέρος τὰς ψυχὰς μας, αἴτινες ἄλλοτε ἐπέτων μακαρίως ἐν τῷ φωτί, μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν μας ;

Ἡ Περσεφόνη ἀπήντα . ἔδρεψα τὸν νάρκισσον· εἰσηλθὼν εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον· ὑπέστην τὸν θάνατον μετὰ τῆς ζωῆς· στενάζω, ὡς ὑμεῖς, ἐντὸς τοῦ σκοτούς.

— Πότε θὰ λυτρωθῶμεν ;

— Ὅταν ἔλθῃ ὁ ἐπουράνιος νυμφίος μου, ὁ θεὸς λυτρωτής, ἀπήντα ἡ Περσεφόνη

Ὁ Ὀρφεὺς διὰ τοῦ ἱεροφάντου τῶν Ὀρφικῶν Μυστηρίων, τῶν ἐν τῇ κοιλάδι τῶν Τεμπῶν τελουμένων (περὶ ὧν ἄλλοτε ἴσως γράψωμεν), ἔλεγε τοῖς μύσταις πρὸς τοῖς ἄλλοις τάδε :

« Ἀκουσον λοιπὸν τὰς ἀληθείας, ἃς δέον ν' ἀποκρύπτωμεν τοῦ πλήθους

« Ὁ Θεὸς εἶνε εἷς, ἀείποτε ὁμοῖος ἑαυτῷ. Δεσπόζει πανταχοῦ. Ἄλλ' οἱ Θεοὶ εἶνε ἀπειράριθμοι, διάφοροι, καθότι ἡ θεότης εἶνε ἄπειρος, αἰώνιος· ὑπέρτεροι ἐξ αὐτῶν εἶνε αἱ ψυχὰι τῶν ἀστέρων. Ἐκαστος τῶν ἀστέρων, οἱ ἥλιοι, αἱ γαῖαι, αἱ σεληναὶ ἔχουσι τὴν ψυχὴν των· ἅπασαι δ' αὐταὶ προέρχονται ἐκ τοῦ θείου φωτός, ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ φωτός

« Χαίρετε οἱ προσελθόντες· ἵνα ἀναγεννηθῆτε μετὰ τοὺς μόχθους τῆς γῆς. Πίετε ἐκ τοῦ φωτός τοῦ ναοῦ οἱ ἐκ τῆς νυκτός ἐξέρχόμενοι μῦσται, γυναῖκες, μεμυημένοι. Ἀγαλλιᾶσθε οἱ δεινοπαθήσαντες. Ἀναπαύθητε οἱ παλαίσαντες. Ὁ ἥλιος ὃν ἐπικαλοῦμαι ἐφ' ὑμᾶς δὲν εἶνε ὁ ἥλιος τῶν θνητῶν· εἶνε τὸ ἀγνὸν φῶς τοῦ Διονύσου, ὁ μέγας ἥλιος τῶν μεμυημένων. Διὰ τῶν παρελθόντων μόχθων ὑμῶν, διὰ τῆς ἀγούσης ὑμᾶς ἐνταῦθα παρορμήσεως θὰ νικήσητε. Ἄν δὲ πιστεύητε εἰς τοὺς θείους λόγους ἐνικήσατε ἤδη· καθότι μετὰ τὴν ἐκ-

τενῆ περιελίξιν τῶν σκοτεινῶν ὑπάρξεων, θὰ ἐξέλθητε τέλος τοῦ ὀδυνηροῦ κύκλου τῶν γενέσεων καὶ ἅπαντες θὰ ἐπανευρεθῆτε ὡς ἐν μόνον σῶμα, ὡς μία μόνη ψυχὴ ἐντὸς τοῦ φωτὸς τοῦ Διονύσου! Ὁ ἐπὶ τῆς γῆς καθοδηγῶν ὑμᾶς θεὸς σπινθήρ ἐνυπάρχει ὑμῖν. Οὗτος καθίσταται δὲ ἐν τῷ νῶ, ἀστὴρ ἐν τῷ οὐρανῷ. Οὕτω μεγαλύνεται τὸ φῶς τῆς Ἀληθείας....

« Ἀγαπᾶτε — διότι τὸ πᾶν ἀγαπᾶ — τοὺς δαίμονας τῆς ἀβύσσου, τοὺς Θεοὺς τοῦ αἰθέρος. Ἀγαπᾶτε — διότι τὸ πᾶν ἀγαπᾶ — ἀλλ' ἀγαπᾶτε τὸ φῶς, οὐχὶ τὸ σκότος.... »

« Μέννησθε τοῦ σκοποῦ κατὰ τὸ ταξιδιὸν σας. Αἱ ψυχαί, ἐπανερχόμεναι εἰς τὸ φῶς, φέρουσιν, ὡσεὶ κηλίδας εἰδεχθεῖς, ἐπὶ τοῦ ἀστρώου σώματός των, ἅπαντα τὰ παραπτώματα τῆς ζωῆς.... Ἴνα τὰ ἐξαλείψωσιν, ἀπαιτεῖται νὰ ἐξαγνισθῶσι καὶ νὰ ἐπανέλθωσι πάλιν ἐπὶ τῆς γῆς.... Ἄλλ' οἱ ἀγνοοί, οἱ ἰσχυροὶ ὑπάγουσι πρὸς τὸν ἥλιον τοῦ Διονύσου.... »

« Καὶ τώρα ἄσατε τὸ Εὐοῖ! »

Εὐοῖ! ἐκραύγασαν οἱ κήρυκες τῶν τεσσάρων ἄκρων τοῦ ναοῦ, Εὐοῖ! ἀντήχησαν τὰ κύμβαλα. Εὐοῖ! ἀπήντησεν ἡ ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ θυσιαστηρίου ἔνθους ὀμήγουρις. Καὶ ἡ κραυγὴ τοῦ Διονύσου, τὸ πρὸς τὴν ἀναγέννησιν, τὴν ζωὴν ἱερὸν τοῦτο κέλευσμα, ἀντήχησε καθ' ὅλην τὴν κοιλάδα ἐπαναληφθὲν ὑπὸ μυρίων στομάτων, ἀντηχολογήσαν καθ' ὅλα τὰ ὄρη. Καὶ οἱ βοσκοὶ τῶν φαράγγων τῆς Ὀσοῆς, μετέωροι παρὰ τὰ νέφη μετὰ τῶν ποιμνίων των καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν δασῶν, ἀπήντησαν εὐοῖ!...

Περιοριζόμενοι εἰς τ' ἀνωτέρω, ἴδωμεν ὅποια ἐξ αὐτῶν δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Α .

Κατὰ τοὺς νεωτέρους σοφοὺς Meiners, Warbuton, Constant, Ounarovff, κλπ. ἐδιδάσκετο ἐν τοῖς Μυστηρίοις ὁ Μονοθεϊσμός καὶ ἡ πυθαγόρειος διδασκαλία τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἐξελίξεώς της, ἤτοι ἡ ἐπίγειος καὶ οὐράνιος ἱστορία τῆς ψυχῆς.

Β' .

Κατὰ τὸν διάσημον Γερμανὸν καθηγητὴν Κάρολον δὲ Πρέλ, ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρω φιλοσοφικοῦ διδάγματος τοῦ Μονοθεισμού, διενηργεῖτο ἐν τοῖς Ἐλευσινίοις Μυστηρίοις καὶ ἡ ἐμπειρική ἢ πειραματικὴ ἀπόδειξις τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, διὰ τοῦ ὑπνωτισμοῦ, τῆς θεουργίας (τῆς ἀποπείρας δηλ. ὅπως ἐξεγείρωσι τὴν ὑπολανθάνουσαν δαιμόνιον φύσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐπενέγκωσι τὴν ἔνωσιν τῆς πάλιν μετὰ τοῦ ἀνωτέρω κόσμου τῶν πνευμάτων), τῶν νεωτέρων ἐν ἐνὶ λόγῳ, πνευματιστικῶν φαινομένων.

Γ' .

Ἐκ τῶν ἐν τοῖς Μυστηρίοις ξένων λέξεων (1) καταφαί-

(1) Πολλὰ τῶν ἀρχαίων μυθολογικῶν ὀνομάτων, πολλὰ ὀνόματα τῶν ἀρχαίων ἔθνῶν καὶ τῶν ἀρχαίων σοφῶν ἔχουσι τὴν καταγωγὴν ἐκ τῆς σανσκριτικῆς.

Ραδάμανθς: Rhada-manta=τιμωρὸς τοῦ ἐγκλήματος.

Αἰακός: Aha ka=δικαστὴς αὐστηρὸς.

Ἄριάδνη: Ari-ana=δελεασθεῖσα παρ' ἐχθροῦ.

Ἄνδρομέδᾱ: Anaha ra-medha=θυσίαι εἰς τὸ πάθος τοῦ Θεοῦ τῶν

Περσέυς: Para saha=συνδρομῆ, ἐγκαιρὸς. [ὑδάτων.

Ὀρέστης: O-rahsata=καθιερωμένος εἰς τὴν δυστυχίαν.

Πυλάδης: Pula-da=φίλος πρῆγορος.

νεται ὅτι τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια κατάγονται ἐξ Ἀσίας καὶ Αἰγύπτου. Ἐπομένως, ἵνα κάλλιον ἐννοήσωμεν τὰ περὶ αὐτῶν, δεόν νὰ σπουδάσωμεν καὶ νὰ μάθωμεν τί συνέβαιναν ὡσαύτως εἰς τὰ Μυστήρια τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αἰγύπτου.

Αἱ λέξεις λ. χ. **Κοῦξ Ἰομ Πάξ** θεωροῦνται παρὰ τοῦ Wilfort καὶ τοῦ Uvaroff σανσκριτικά, σημαίνουσαι : Εἶθε νὰ πληρωθῶσιν οἱ πόθοι σου· ἐπάνελθε εἰς τὴν παγκόσμιον ψυχὴν.

Ἡ λέξις **Εὔαι, Ἐβάν, Εὔοι Εὔοι** ἢ μάλλον **Ἡέ, Vau.** Ἡέ ἦτο ἡ ἱερὰ κραυγὴ ἀπάντων τῶν μυστῶν τῆς Αἰγύπτου, τῆς Ἰουδαίας, τῆς Φοινίκης, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ τέσσαρα γράμματα προφερόμενα οὕτωςεἰ : Jod, Ἡέ, Vau, Ἡέ παρίστων τὸν Θεὸν ἐν τῇ αἰωνίᾳ του συγχωνεύσει μετὰ τῆς Φύσεως, περιελάμβανον δὲ τὸ σύνολον τοῦ ὄντος, τὸ ζῶν Σύμπαν. Jod (Ὅσιρις=O-sir-is= Νοερὸς—Κύριος) ἐσήμαινε τὴν κυρίως λεγομένην θεότητα, τὸν νοερὸν δημιουργόν, τὸν **Αἰώνιον—Ἄρρενα**, τὸν ἐν πᾶσι, ἀπανταχοῦ καὶ ὑπερόνω πάντων ὄντα. Ἡέ Vau—Ἡέ δὲ παρίστα τὸν **Αἰώνιον—Θῆλυν**, τὴν Εὔαν, τὴν Ἰοῖδα, τὴν ὑφ' ὅλας τὰς ὀρατάς

Κένταυρος: Ken-tura=ἰππάνθρωπος.

Ζεὺς: Zu-pitri=πατὴρ τοῦ οὐρανοῦ.

Παλλὰς (θεὰ τῆς σοφίας): Pala sa=σοφία προστατευτικὴ.

Ἄθηνᾶ (θεὰ σωφροσύνης): A-tanaia=ἄνευ τέκνων.

Ποσειδῶν: Pasa uda=πρόχυνων τὰ ὕδατα.

Πλούτων: Plushta=πλήττων διὰ τοῦ πυρός.

Ἕλληνες: Hela na=πολεμισταὶ λάτραι τῆς Σελήνης.

Ζωροάστρης: Surya-stara=διαχέων τὴν λατρείαν τοῦ ἡλίου.

Πυθαγόρας: Pitha guru=σχολῆς διδάσκαλος.

Ἀναξαγόρας: Ananga guru=πνεύματος διδάσκαλος

κλπ.

κλπ.

κλπ.

καὶ ἀοράτους μορφὰς Φύσιν, τὴν παρ' Ἐκείνου γονιμοποιουμένην.

Ἡ ζῆς τὰς θεογονικὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ θεουργικὰ ἔργα ὑπερτέρα μύησις ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὸ Jod. Ἐτέρα τάξις ἐπιστημῶν ἀνταπεκρίνετο πρὸς ἕκαστον γράμμα τῆς λέξεως **Ενέ** (εἶναι). Ὁ Ὀρφεύς, ὡς ὁ Μωυσεῖς, ἐπεφυλάξατο τὰς πρὸς τὸ γράμμα Jod (Jove Ζεὺς, Jupiter) ἀνταποκρινόμενας ἐπιστήμας, ὡς καὶ τὴν ἰδέαν τῆς Μονάδος τοῦ Θεοῦ, διὰ τοὺς μύστας τοῦ πρώτου βαθμοῦ, μεριμνήσας συνάμα νὰ ὑποθάλη τὸ πρὸς αὐτὰς ἐνδιαφέρον τοῦ πλήθους διὰ τῆς ποιήσεως, τῆς τέχνης τῶν ζώντων συμβόλων. Τούτου ἕνεκα ἡ κραυγὴ τοῦ Εὐδοῦ ἀνεπέμπετο ἀναφανδόν, κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ Διονύσου, ἐνθα παρεδέχοντο ἐκτὸς τῶν μυστῶν καὶ τοὺς ἀπλοῦς ἐραστὰς τῶν Μυστηρίων.

Ἐν τούτῳ δὲ ἔγκειται ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἔργου τοῦ Μωυσεῖος (1) καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ὀρφέως (2). Καίτοι τὴν αὐτὴν ἀμφοτέρω ἐκέκτηντο ἀλήθειαν, καθὼ ἀμφοτέρω ὀρμώμενοι ἐκ τῆς αὐτῆς αἰγυπτιακῆς μύησεως, ἐφαρμόζουσιν ὅμως αὐτὴν κατ' ἀντίθετον τρόπον.

Ὁ Μωυσεῖς αὐστηρῶς, ζηλοτύπως δοξάζει τὸν Πατέρα,

(1) Ὁ Μωῦσῆς, κατὰ τινὰς τῶν σοφῶν αἰγυπτιολόγων, ὅτε ἦτο ἱερεὺς τοῦ Ὀσίριδος ὠνομαζέτο Χοσαρσήφ. Ἀλλὰ μετὰ τὸν φόνον τοῦ Αἰγυπτίου, ὑπεβλήθη εἰς τὸν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις περιπτώσεσι τεταγμένον διὰ τοὺς ἱερεῖς ληθαργικὸν (φακηρικὸν) ὑπνοθάνατον (καθ' ὃν ἡ ψυχὴ τοῦ ἐνόχου, ὡς ἐπιστεύετο, ἀνεζήτει καὶ ἐξιλέωνε τὴν τοῦ φρονεουθέντος) καὶ ἐξαγνισθεὶς εὖτω, μετωνόμασεν ἑαυτὸν Μωῦσέα, δηλ. λυτρωθέντα.

(2) Ὀρφεύς ἢ Ἀρφα σημαίνει: ὁ διὰ τοῦ φωτὸς θεραπεύων. Ὠνομάσθη δ' οὕτω παρὰ τῶν ἱερέων τῆς Μέμφιδος μετὰ τὴν εἰκοσαετῆ ἐκεῖ εὐδόκιμον μύησιν του χάριν τιμῆς καὶ πρὸς ἐνδειξιν τῆς ἀποστολῆς του.

τὸν Ἄρρενα-Θεόν. Ἐμπιστεύεται τὴν φρούρησίν του εἰς ἱερατεῖον ἀπόκρυφον, ὑποβάλλει δὲ τὸν λαὸν εἰς πειθαρχίαν ἀδυσώπητον, ἀφίνων αὐτὸν ἄνευ ἀποκαλύψεως.

Ὁ Ὀρφεὺς ὅμως, θεὸς ἐρωτόληπτος τοῦ Αἰωνίου-Θήλεως, τῆς φύσεως, δοξάζει αὐτὴν ἐν ὀνόματι τοῦ διεισδύοντος αὐτὴν Θεοῦ, ἀποπειρώμενος νὰ ἐπενέγκῃ τὴν ἐπὶ τῆς θείας ἀνθρωπότητος ἀναπίδυσιν αὐτῆς. Ἴδου διατί ἡ λέξις Εὐοῖ κατέστη ἡ ἱερά, κατὰ προτίμησιν, κραυγὴ ἀπάντων τῶν Μυστηρίων τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ὑπὸ τὰ σύμβολα τοῦ μύθου τῆς Περσεφόνης ἐν τοῖς ἀδύτοις τῶν ἑλληνικῶν ναῶν διδασκαλία τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἐξελιξέως της, ἡ ἀποκαλουμένη ὡσαύτως: **Ἐπίγειος καὶ οὐράνιος ἱστορία τῆς ψυχῆς** καὶ ἀνταποκρινομένη πρὸς τὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπολύτρωσιν ἡ ἱστορία, λέγομεν, αὕτη ἐλλείπει ὀλοτελῶς ἐν τῇ Π. Γραφῇ. Οὐχί, βεβαίως, διότι ὁ Μωυσῆς καὶ οἱ προφῆται ἠγνόουν αὐτὴν, ἀλλὰ διότι τὴν ἐθεώρουν πολλῶ ὑπερέραν σχετικῶς πρὸς τὴν μάθησιν τοῦ πλήθους· τὴν ἐπεφύλαττον δὲ διὰ τὴν προφορικὴν παράδοσιν τῶν μεμνημένων. Ἄλλ' ἡ θεία ψυχὴ δὲν θᾶ διαμείνῃ ἐπὶ πολὺ κεκρυμμένη ὑπὸ τὰ ἐρμητικὰ σύμβολα τοῦ Ἰσραήλ· θᾶ προσωποποιηθῇ ἐν τῇ αἰθερίᾳ καὶ φωτεινῇ ἐμφανίσει τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐλθόντος οὐχ ἵνα καταλύσῃ, ἀλλ' ἵνα πληρώσῃ τὸν Νόμον τοῦ Μωυσέως.

Δ.

Ἐκ τῆς μελέτης λοιπὸν τῶν ἀρχαίων Μυστηρίων βεβαιούμεθα ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες σοφοὶ ἐπίστευον εἰς ἓνα καὶ μόνον Θεόν, θεωροῦντες τοὺς θεοὺς, τοὺς ἡμιθέους, τοὺς ἥρωας, ὅπως οἱ χριστιανοὶ τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ἀρχαγγέλους, τοὺς ἁγίους. Πάνυ ἀσόφως ἄρα διδάσκουσιν ἔνιοι τῶν διδασκάλων ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, καθὼς πολυθεῖσταί, ὑστέρησαν τῶν Μονοθειστῶν ἐν τῇ προσῶ καὶ τῷ πολιτισμῷ. Καὶ

ποῖον ἄλλο ἔθνος ἠδυνήθη νὰ παραγάγῃ ἐκεῖνα τὸ δαιμόνια πνεύματα, ἐκείνους τοὺς ὑπερόχους νόας ἐν πάσῃ σοφίᾳ, τέχναις, ἐπιστήμαις, μεγαλουργήμασιν, ἀριστουργήμασιν ;

Ἄποια δὲ καὶ ἡ ἠθικὴ προαγωγὴ τοῦ πάλαι λαοῦ ! Πρὸς τοῦτο θὰ περιορισθῶμεν εἰς ἓν καὶ μόνον περιστατικόν, χαρακτηριστικόν τοῦ τοιούτου.

Οἱ ἱστορικοὶ ἀναφέρουσιν ὅτι ἡ περίξ τῆς Ἐλευσῖνος πεδιάς ἦτο τὸ πάλαι εὐφορος, εὐκαρπος, ἱκανὴ πρὸς ζωάρκειαν ἀπάντων τῶν περίξ μερῶν. Ἄλλ' ὅτε προπέρουσι μετέβημεν εἰς Ἐλευσῖνα ἵνα ἐκ τοῦ πλησίον καὶ διὰ τῆς φαντασίας ἀποθαυμάσωμεν τὸν πάλαι ἐξαίσιον ναὸν τῆς Δήμητρος, οὔτινος τὸ ἐσωτερικόν ἠδύνατο, κατὰ τὸν Στράβωνα, νὰ περιλάβῃ 20—30,000 ἀνθρώπων, παρετηρήσαμεν ὅτι ἡ ἐν λόγῳ πεδιάς ἦτο παρημελημένη, ἀτελῶς καλλιεργημένη, ἄκαρπος. Τί νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τούτου ; Τί ἄλλο εἰμὴ ὅτι ὁ ἀρχαῖος ἀγροτικὸς λαὸς ἦτο μᾶλλον τοῦ νῦν ἐργατικὸς καὶ μᾶλλον ἠθικὸς, ἀφοῦ . . . Τοῦτο δὲ πάλιν, χάριν τῆς ἠθικοπλαστικῆς ἐπηρείας τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων

Ε'.

« . . . Διέλαθεν ἄρα, γράφει ὁ Schuré, πολλοὺς τῶν νεωτέρων φιλοσόφων καὶ ἱστορικῶν περιστατικόν τι λίαν οὐσιῶδες καὶ ἐκπληκτικόν.

«Καίτοι ἐν Ἑλλάδι οἱ κατὰ τῶν φιλοσόφων καταδιωγμοὶ ἦσαν σπάνιοι, οὐδέποτε ὅμως ὑπεκινήθησαν οὔτοι ὑπὸ τῶν ναῶν, ἀλλ' αἰείποτε ὑπὸ τῶν πολιτευτῶν. Ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς δὲν εἶδε, οὐδ' ὑπέστη τὸν μεταξὺ τῶν ἱερέων καὶ τῶν φιλοσόφων πόλεμον, ὅστις τοιοῦτον μέγα πρόσωπον διεδραμάτισε καὶ κατέχει ἐν τῷ ἡμετέρῳ, ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ χριστιανικοῦ ἐσωτερισμοῦ, ἀπὸ τοῦ 6' δηλ. αἰῶνος. Ὁ μὲν Θαλῆς ἠδύνατο νὰ διδάσκῃ ἀνέτως ὅτι ὁ κόσμος προέρχεται ἐκ τοῦ ὕδατος, ὁ δὲ Ἡράκλειτος ἐκ τοῦ πυρός. Ὁ Ἄνα-

ξαγόρας ἠδύνατο νά λέγη ὅτι ὁ Ἥλιος εἶνε ὄγκος πεπυρωμένος, ὁ Δημόκριτος νά διισχυρίζηται ἀνενοχλήτως ὅτι τὸ πᾶν προέρχεται ἐκ τῶν ἀτόμων. Οὐδεὶς τῶν ναῶν συνεταράχθη ἐπὶ τούτοις. Ἐντὸς τῶν ναῶν ἐγίνωσκον ὅλα ταῦτα καὶ πλείονα ἔτι τούτων. Ἐγίνωσκον συνάμα ὅτι οἱ μὲν δῆθεν φιλοσοφοῦντες, οἱ ἀρνούμενοι τοὺς Θεούς, δὲν ἠδύναντο νά τους ἐκριζώσωσιν ἐκ τῆς συνειδήσεως τοῦ ἔθνους, οἱ δ' ἀληθεῖς φιλόσοφοι ὅτι ἐπίστευον εἰς αὐτούς, κατὰ τὸν τρόπον τῶν μυστῶν, καὶ ὅτι διέβλεπον ἐν αὐτοῖς τὰ σύμβολα τῶν μεγάλων ἰδιοτήτων τῆς διανοητικῆς ἱεραρχίας, τοῦ Θεοῦ τοῦ διεισδύοντος καὶ ἐμποτίζοντος τὴν Φύσιν, τοῦ Ἀδράτου τοῦ διέποντος τὸ Ὁρατόν. Ἡ ἐσωτερικὴ λοιπὸν φιλοσοφία ἐχρησίμευεν ὡς δεσμὸς μεταξύ τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἀληθοῦς θρησκείας. Ἴδου τὸ ἐμβριθέες, τὸ ἀρχικὸν καὶ τελικόν, τὸ ἐξηγοῦν τὸν ἐν τῷ ἑλληνικῷ πολιτισμῷ ἀπόκρυφον τοῦτον συνδυασμὸν, τὴν μυστικὴν αὐτῶν συνεννόησιν...

«Τίς λοιπὸν ὁ κατηγορὸς τοῦ Σωκράτους ;

«Οἱ ἱερεῖς τῆς Ἐλευσίνος, οἱ ἀναθεματίσαντες τοὺς αἰτίους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ ἀνατινάξαντες τὴν κόνιν τῶν ἐνδυμάτων αὐτῶν πρὸς τὴν Δύσιν, οὐδένα λόγον ἐξεφράσθησαν κατ' αὐτοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν, οἷτος κατέθηκεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν καλλιτέραν τῶν μαρτυριῶν ἣν δύναται τις νά δώσῃ ὑπὲρ τινος τῶν ἀνθρώπων. Ἡ Πυθία ἐρωτηθεῖσα τί ὁ Ἀπόλλων ἐφρόνει· περὶ τοῦ Σωκράτους, ἀπήντησεν Οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἔξοχος αὐτοῦ, μᾶλλον δίκαιος, μᾶλλον νουνεχής.

Αἱ δύο λοιπὸν κεφαλαιώδεις αἰτίαι τῆς κατηγορίας : ὅτι δῆθεν διέφθειρε τὴν νεότητα καὶ δὲν ἐπίστευεν εἰς τοὺς Θεούς, ἦσαν ἀπλῆ τις πρόφασις.

«Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν β', ἀπολογούμενος ὁ Σωκράτης εἶπε νικηφόρος : Ἄλλ' ἀφοῦ εἰς τὸ οἰκετόν μου δαιμόνιον πιστεύω, ἔτι μᾶλλον ὀφείλω ἄρα νά πιστεύω εἰς τοὺς Θεούς,

οἵτινες εἶνε τὰ μεγάλα δαιμόνια τοῦ κόσμου.....

« Ἀλλὰ τότε διατί αὐτὸ τὸ ἄσπονδον μῖσος κατὰ τοῦ σοφοῦ ; Διότι ἐπολέμησε τὴν ἀδικίαν, διότι κατέρριψε τὸ προσωπεῖον τῆς ὑποκρισίας, διότι κατέδειξε τὸ ψεῦδος τῶν ματαίων ἀξιώσεων. Οἱ ἄνθρωποι συγχωροῦσιν ὅλα τὰ ἐλαττώματα, ὅλους τοὺς ἀθεισμούς, ἀλλ' οὐδέποτε συγχωροῦσιν ἐκείνους οἵτινες ἀποκαλύπτουσι τὸ προσωπεῖον αὐτῶν. Τούτου ἔνεκα οἱ πράγματι ἄθεοι ἐκ τῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου κατεδίκασαν τὸν δίκαιον, τὸν ἀθῶον, κατηγοροῦντες αὐτοῦ τὸ ἁμάρτημα ὅπερ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι διέπραττον. Εἰς τὴν θαυμασίαν ἀπολογία του ὁ Σωκράτης ἐξηγεῖ τὸ τοιοῦτο μετὰ τελείας ἀπλότητος : « Αἱ ἄκαρποι ἔρευναί μου, εἶπε, πρὸς εὐρεσιν ἀνθρώπων σοφῶν μεταξύ τῶν Ἀθηναίων ἐκίνησαν κατ' ἐμοῦ τόσας ἐπικινδύνους ἐχθρότητας. Τούτου ἔνεκα, καὶ διότι ἀποκαλύπτω τὴν ἀμάθειαν τινῶν ἐξ αὐτῶν, αἱ κατ' ἐμοῦ τοιαῦται συκοφανταίαι. . . »

« Εἰς τραγικὸς ποιητῆς ἄνευ ἀξίας (ὁ Μέλिटος), εἰς βαθύ-πλοτος πονηρὸς καὶ φανατικὸς (ὁ Ἄνυτος), καὶ εἰς δημαγωγὸς ἀναιδῆς (ὁ Λύκων) ἐπέτυχον ὅπως καταδικασθῆ εἰς θάνατον ὁ ἄριστος τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ὁ θάνατος οὗτος τὸν κατέστησεν ἀθάνατον. Ἡδυνήθη νὰ εἶπῃ ὑψηλοφρόνως πρὸς τοὺς δικαστάς του : « Πιστεύω εἰς τοὺς Θεοὺς πλεῖον ἢ πᾶς τις τῶν κατηγορῶν μου. . . , Ἀλλὰ καιρὸς ν' ἀποχωρήσωμεν, ἐγὼ μὲν ἵνα ἀποθάνω, ὑμεῖς δὲ ἵνα ζήσητε. Τίς τῶν δύο ἔχει τὴν καλλιτέραν μερίδα, ὁ Θεὸς τὸ γινώσκει. »

« Ὁ Σωκράτης ὄχι μόνον δὲν ἐκλόνησε τὴν ἀληθῆ θρησκείαν καὶ τὰ ἐθνικὰ αὐτῆς σύμβολα, ἀλλ' ἐπειράθη πάσῃ δυνάμει νὰ ἐδραιώσῃ αὐτά . . . Ἡ πατρίς του ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ τον ἐννοήσῃ. Ὡς ὁ Ἰησοῦς ἀπέθανε συγχωρῶν τοὺς δημίους του καὶ καταστάς τὸ πρότυπον τῶν σοφῶν μαρτύρων ἀπάσης τῆς ἀνθρωπότητος, διότι παρίστησι τὴν τε-

λειωτικήν ανάδειξιν τῆς ἀτομικῆς μύθεως καὶ τῆς ἐλευθέρας ἐπιστήμης.

« Ἐγένετο τοῦ συρμοῦ σήμερον τὸ λέγειν ὅτι ὁ Ἄρειος Πάγος ἐδικαιοῦτο νὰ κατοδικάσῃ τὸν Σωκράτην, ὡς ἐχθρὸν τοῦ θρησκευάσους τοῦ Κράτους, καθότι ὁ Σακράτης δῆθεν ἀρνούμενος τοὺς Θεούς, κτέεστρεφε τὰς βάσεις τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας. Θὰ ἀποδείξωμεν ὅτι ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐνέχει δύο μεγάλας πλάνας Ἄλλὰ πρὶν τούτου, καὶ ἐν πρώτοις, ἅς ὑπομνήσωμεν ὅ,τι ὁ Βίκτωρ Κουζὲν ἐτόλμησε νὰ γράψῃ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἄπολογίας τοῦ Σωκράτους ἐν τῇ ὥραῖα μεταφράσει του τῶν ἔργων τοῦ Πλάτωνος : « Ὁ μὲν Ἄνυτος, πρέπει νὰ τὸ εἴπωμεν, ἦτο πολίτης ἀξιοσύστατος, ὁ δ' Ἄρειος Πάγος δικαστήριον δίκαιον, μετριόφρον. Ἄν ἔπρεπέ τις δὲ νὰ ἐκπληχθῇ διὰ τι, τοῦτο θὰ ἦτο διατί ὁ Σωκράτης νὰ κατηγορηθῇ τόσῳ ἀργὰ καὶ διατί νὰ μὴ καταδικασθῇ διὰ μείζονος πλειοψηφίας. »

« Ὁ φιλόσοφος ὑπουργὸς τῆς παιδείας δὲν παρετήρησεν ὅτι ἂν εἶχε δίκαιον εἰς τοὺς συλλογισμοὺς του, ἔπρεπε τότε νὰ καταδικασθῶσι συνάμα φιλοσοφία τε καὶ θρησκεία, ἵνα ἐξαιρέτως ἀποδοξασθῇ ἡ πολιτικὴ τοῦ ψεύδους, τῆς βίας, τῆς αὐθαιρεσίας. Διότι, ἂν ἀφ' ἑνὸς ἡ φιλοσοφία καταστρέφῃ βιαίως τὰς βάσεις τοῦ κοινωνικοῦ κράτους, τότε αὕτη δὲν εἶνε ἄλλο τι ἢ πομπώδης τις παραφροσύνη· ἂν δ' ἀφ' ἑτέρου ἡ θρησκεία δὲν δύναται νὰ ὑφίσταται ἢ διὰ τῆς καταργήσεως τῆς ἐρεῦνης τῆς ἀληθείας, τότε ἡ θρησκεία αὕτη καταντᾷ τυραννία ὀλέθριος.

« Πειρατέον νὸ ὦμεν μᾶλλον δίκαιοι πρὸς τε τὴν θρησκείαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν τῶν Ἑλλήνων.

ΣΤ'

« Ἄν λάθωμεν ὑπ' ὄψιν, γράφει ὁ σοφὸς Γερμανὸς Κάρ. δὲ Πρέλ, τὴν ἡν δοξασίαν εἶχεν ὁ λαὸς τῶν ἀρχαίων Ἑλλή-

νων ὡς πρὸς τὴν οἰκτρὰν ἐν τῷ Ἄδῃ κατάστασιν τῶν τεθνεώτων, σύμφωνα τῇ ὁποῖα δοξασία ἢ σκιά τοῦ Ἀχιλλέως ἔλεγεν : «Εὐγενῆ Ὀδυσσεῦ, μὴ με παρηγορῆς διὰ τὸν θάνατόν μου· ἤθελον καλλίτερα νὰ ἦμαι ἐπὶ τῆς γῆς ὦν, δοῦλος ἄλλου πτωχοῦ ἀνθρώπου, μὴ ἔχοντος περιουσίαν πολλήν, παρὰ νὰ ἦμαι βασιλεὺς ἐφ' ὅλων τῶν νεκρῶν,» δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν καλῶς τὸν μέγαν ἐνθουσιασμόν, ὃν παρήγαγον τὰ Μυστήρια.

«Κατὰ τὸν Πλάτωνα, οἱ Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς τοῦ ἐθεώρουν γελοῖα τὰ λεγόμενα περὶ τε τοῦ Ἄδου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ βασάνων, ἐφ' ὅσον εἶχον καλῶς τὴν ὑγείαν· ἀλλ' ἅμα ὡς ἐπλησίαζον πρὸς τὸν θάνατον, τότε πλέον δὲν ἠδύναντο νὰ γίνωσι κύριοι τοῦ τρόμου των. Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ τὴν σήμερον μὲ τὰς θρησκευτικὰς δοξασίας, τὰς μετὰ τῆς ἀνατροφῆς γαλουχουμένας.

«Δυνάμεθα ὅθεν νὰ θέσωμεν ἐν παραλλήλῳ τὸν ἐνθουσιασμόν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων πρὸς τὸν παρ' ἡμῖν ὑφιστάμενον ἤδη ἐνθουσιασμόν πρὸς τὸν νεώτερον Πνευματισμόν, τὸν ἐντὸς τεσσάρων δεκάδων ἐτῶν διαδοθέντα ταχύτερον ἢ ὅσον ὁ Χριστιανισμὸς ἐντὸς τεσσάρων αἰώνων.

«Τὰ τε Μυστήρια καὶ ὁ νεώτερος Πνευματισμὸς παρέχουσιν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τὴν παρήγορον ἐλπίδα ἣν πάλαι μὲν ἀφῆρσεν αὐτῆς ἡ σκεπτικὴ φιλοσοφία, νῦν δ' ἀφαιρεῖ ὁ ὕλισμός. Ἄλλ' ἡ ἀρχαιότης ὑπερτερεῖ τῆς ἐποχῆς μας καὶ κατὰ τοῦτο :

«Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας οὐδεμία ἐπιστήμη, εἰς αἰσθητὰ πράγματα περιοριζομένη, ἤξιοῦτο τοῦ ὀνόματος τῆς σοφίας. Ὡστε ὕλισται ὡς ὁ Κριτίας καὶ ὁ Ἴππων κατελέγοντο παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους μετὰ τῶν χυδαίων λογιστικῶν.

«Τὰ μέγιστα τῆς ἀρχαιότητος πνεύματα παρορροῦντο πρὸς τὰ Μυστήρια, ὅπως νέας δι' αὐτῶν πορισθῶσι διαφωτιστικὰς

γνώσεις, χωρίς οὐδέλως ν' ἀποθαρρύνωνται ἐκ τῶν δυσχερειῶν ἃς συνεπάγονται αἱ ἐπαχθεῖς πορεῖαι εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὴν Περσίαν, τὰς Ἰνδίας. Παρ' ἡμῖν ὅμως ὄλως τὸ ἐναντίον συμβαίνει, Ὁ πρὸς τὸν Πνευματισμὸν ἐνθουσιασμὸς τυγχάνει λίαν περιορισμένος, οἱ δὲ ἐπιστήμονες, ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων, ἐπαναπαύονται ἐπὶ τῶν εὐχερῶν αἰσθητῶν φαινομένων, ἐπιφυλάσσοντες διὰ τὸν πνευματισμὸν τὴν εἴρωνα στάσιν καὶ τὴν χλεύην, ἢ λέγοντες, κατὰ τὸν Κούξλεϋ, ὅτι καὶ ἀληθῆ ἂν ᾧσιν αὐτὰ τὰ πράγματα (τὰ πνευματιστικά), δὲν ἐνδιαφέρουσιν αὐτοῖς ταῦτα.

« Ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἀπλοῦς τις γραφεὺς τοῦ ναοῦ, ὁ Παγκράτης, δὲν ἀπηύδῃσε μελετῶν ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν, ἵνα μυηθῆ εἰς τὰ Μυστήρια καὶ καταστῆ κάτοχος τῆς αἰγυπτιακῆς παιδείας. Οἱ νῦν ὅμως λόγιοί μας, καίτοι ὄντι τῶν πάλαι μακρυνῶν ταξειδίων, δὲν ἔχουσιν ἤδη νὰ βαδίσωσιν ἢ ὀλίγα μόνον τινὰ βήματα, μέχρι τῆς πλησιεστέρας γωνίας τῆς ὁδοῦ, ἵνα λάβωσι τὴν σταθερὰν πεποίθησιν τῆς ἀσόφου θεωρίας των, δὲν ἀποφασίζουσι μόνον τοῦτο νὰ λάβωσιν αὐτὸν τὸν μικρὸν κόπον.

« Δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν συγχωρητέας τὰς ἀμφιβολίας των· δυνάμεθα ἔτι νὰ παρίδωμεν καὶ αὐτὴν τὴν ὄπ' ἀρχῆς ἀρνησίαν των· ἀλλ' ἡ ἀρνησις αὐτῶν, τοῦ νὰ ἴδωσιν ὅ,τι συμβαίνει πράγματι καὶ τόσῳ πλησίον αὐτῶν, τοῦτο, λέγομεν, ὑπερβαίνει πᾶν μέτρον συγγνώμης. Ὡς πρὸς τοῦτο ἡ παραβολὴ τῆς ἐποχῆς μας πρὸς τὴν ἀρχαιότητα τυγχάνει ὑπερβαλλόντως ἐπαίσχυντος.

« Ἄν οἱ λόγιοί μας ἐσκέπτοντο ὅτι τὰ πνευματικὰ φαινόμενα ἐξεδηλοῦντο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησιν ἐπὶ δισχίλια καὶ τόσα ἔτη, ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο οὐδεμία ἀπάτη ἢ πλάνη ἀνεκλύφθη καὶ ὅτι τὰ ἐσοχώτερα τῶν πνευμάτων ἀνεγνώριζον τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν, ἤθελον τότε ἴσως πεισθῆ ν' ἀποφαίνωνται ἤττον προπετῶς περὶ τοῦ Πνευματισμοῦ, ἀναλο-

γιζόμενοι ὅτι ἐν τῇ ἀποφάνσει αὐτῶν περιλαμβάνονται καὶ οἱ ἑξοχώτατοι τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων. Ἴνα δὲ κρίνωσι τὴν δοξασίαν ταύτην δεόν νὰ μελετήσωσι πρότερον τοὺς Ἑλληνας κλασικοὺς συγγραφεῖς· τούτου δὲ γενομένου, εἰμί βέβαιος ὅτι οἱ λόγιοί μας θὰ μεταβάλωσι γνώμην. . . .»

*
* *

Περιοριζόμεθα εἰς αὐτὰ μόνον τὰ συμπεράσματα· ὁ δ' ἐμβριθὴς ἀναγνώστης δύναται νὰ ἐξαγάγῃ καὶ ἕτερα ἄλλα προσόμοια μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς κατωτέρω μελέτης τοῦ Γάλλου συγγραφέως D. Metzger ἐπὶ τῆς πλατωνικῆς διδασκαλίας, τῆς ἀπορροούσης ὡς καὶ ἡ τῶν Ἐλευσινίων Μυστηριῶν ἐκ τῶν ἀδύτων τῆς Μέμφιδος καὶ τῆς Ἡλιουπόλεως, ἔνθα ὁ Πλάτων ἐδιδάχθη τὰ τῆς αἰγυπτιακῆς μυσταγωγίας μέχρι τοῦ τρίτου βαθμοῦ, ὡς λέγουσιν, ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη παρὰ τῶν Μάγων Παθενείθ, Ὁχόαψ, Σέχτνουφιν καὶ Ἐθώμου τοῦ ἐκ Σεβεννιθίδος.

Μελέτη τῆς Πλατωνικῆς Διδασκαλίας

Ἄν ὁ πνευματισμὸς προτίθεται τὴν σπουδὴν τοῦ προορισμοῦ τῆς ψυχῆς· ἂν σκοπὸς αὐτοῦ εἶνε ἡ γνῶσις τῶν διαφορῶν τῆς ψυχῆς ἐκδηλώσεων καὶ τῶν πολλαπλῶν δυνάμεων αὐτῆς· ἂν ὁ πνευματισμὸς ὄχι μόνον παρακολουθεῖ τὴν ψυχὴν, κατὰ τὴν ἐνεστώσαν ἀνάπτυξιν αὐτῆς — ἀπὸ τοῦ λίκνου μέχρι τοῦ τάφου — ἀλλ' ἀποπειρᾶται σὺνάμα νὰ συνίση τὸ παρὸν πρὸς τε τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον, τὰ συνιτῶντα τρία μέρη ἑνὸς ὅλου ἀδιαιρέτου ἂν ὁ πνευματισμὸς, κτὸς τοῦ φυσικοῦ πεδίου, ἔνθα ἡ ψυχὴ διανύει τὴν ἐξέλιξιν ἧς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας ἀποπειρᾶται νὰ διεισδύσῃ μετ' ὑπῆς μέχρι τοῦ πνευματικοῦ πεδίου, εἰς ὃ θὰ τὴν ἀνυψώσῃ θάνατος· ἂν ὁ πνευματισμὸς ἐννοεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι παρὰ τὰς κεφαλαιώδεις διαφορὰς, τὰς διαχωρίζουσας τὸ ἐν τοῦ

έτέρου τῶν δύο τούτων πεδίων, δὲν εἶνε ἐν τούτοις τόσῳ διακεκριμένο ταῦτα, ὥστε νὰ μὴ ἦ δυνατόν ν' ἀποκαταστάθῃσι σχέσεις μεταξὺ αὐτῶν· ἂν εἰς αὐτὸν ἀνήκει ν' ἀποδείξη τὴν ἄλυσσον τῶν διαδοχικῶν ὑπάρξεών μας καὶ τὴν ἐπ' ἀγαθῷ ἢ κακῷ ἐπίδρασιν τοῦ μὲν ἐπὶ τοῦ δέ, τὴν στενὴν ἀλληλεγγύην μεταξὺ τῶν ζώντων καὶ τῶν τεθνεώτων, νὰ συνδέσῃ τοὺς μὲν καὶ τοὺς δὲ πρὸς τὴν πηγὴν πάσης ζωῆς, πάσης σοφίας· ἂν τοιοῦτος εἶνε ὁ πνευματισμός, ὁ Πλάτων ἦτο ἀναμφιβόλως πνευματιστής.

Ἄλλὰ καὶ νὰ συνεννοούμεθα ἐν τούτοις. Δὲν ἀξιοῦμεν νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι ἐπειραματίζετο διὰ τῆς τραπεζοκινήσεως ἢ τραπεζομαντείας, εἴτε ὅτι διηρώτα τοὺς νεκροὺς διὰ τῆς μεσαζούσης δυνάμεως τοῦ γράφειν, εἴτε ὅτι ἀνέτρεχεν εἰς τὰ ἄλλα μέσα δι' ὧν ἀποπειρῶνται ἤδη ψηλαφητὶ οἱ νεώτεροί, πνευματισταὶ ν' ἀνασηκώσωσι τὸν πέπλον, τὸν καλύπτοντα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας τὰ μυστήρια τοῦ πέραν τοῦ τάφου. Τοῦτο δέ, ἔχι διότι ἡ ἀρχαιότης ἡγνώνει αὐτὰς τὰς μεθόδους τοῦ συγκοινωνεῖν μετὰ τοῦ ἀοράτου. Ὁ Ἀμμιανὸς Μάρκελλος, ὁ Τερτουλλιανός, ὁ Ὀριγένης καὶ ἄλλοι τινὲς ὁμιλοῦσι περὶ μαντευτικῶν τραπεζῶν, περὶ κροτούντων πνευμάτων, κλπ. Καὶ βεβαίως οἱ ὑπαινιττόμενοι πειραματισμοὶ δὲν διέφερον οὐσιωδῶς τῶν ἐν χρήσει ἤδη, ἐν οἷς ἡ τράπεζα, τὸ πινάκιον, ὁ πῖλος, κλπ., χρησιμεύουσι μετὰ τοῦ μεσαζόντος δίκην διαμέσου μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν ἀοράτων. Ἄναμφιβόλως καὶ ὁ Πλάτων, καθὸ μύστης, ἔγνω ἀπάσας τὰς ἐπὶ τοῦ τόσῳ ἐνδιαφέροντος τούτου πεδίου διερευνήσεις. Ἐκτὸς τούτου ἡ ἀρχαιότης ἅπασα, ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔποψιν, ὡς καὶ ὑπὸ πολλὰς ἄλλας, ἦτο μᾶλλον προωδευμένη ἡμῶν τῶν ζώντων ἤδη ἐν δεκάτῳ ἐννάτῳ αἰῶνι φθίνοντι.

Καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ φαίνεται ὅτι δὲν ἡγνόουν τὰς συγκοινωνίας μεταξὺ τῶν δύο κόσμων, τοῦ ἐπιγείου καὶ τοῦ ὑπεργείου. Τοῦ Παύλου λέγοντος εἰς τὴν πρὸς Κορινθ. XII.

«Καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν· ὧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δέδοται λόγος σοφίας, ἄλλω δὲ λόγῳ γνώσεως, ἑτέρω δὲ πίστις· ἄλλω δὲ χαρίσματα ἰαμάτων· ἄλλω δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλω δὲ προφητεία, ἄλλω δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρω δὲ γένη γλωσσῶν, ἄλλω δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν,» δὲν ἀναγνωρίζετε ἐν τοῖς τοιούτοις χαρίσμασιν ἕνια τῶν σήμερον παρατηρουμένων μεταξύ τῶν μεσαζόντων ;

Ἄτυχῶς, ἡ Ἐκκλησία, πρὸς ὑπερίσχυσιν κατὰ τὴν πάλην αὐτῆς πρὸς τοὺς ἐθνικούς, προέβη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν προγραφὴν παντός δυναμένου νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν προσέγγισιν τῆς ἀρχαίας πίστεως καὶ γνώσεως πρὸς τὰς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον νέας διδασκαλίας, ἃς αὕτη ἐπαρουσίαζεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ἐπενεγκοῦσα οὕτω τὸ ἀπόλυτον διαζύγιον μεταξύ τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῶν ἔθνικῶν θρησκειῶν, ἀποδιδούσα δὲ τὰ φαινόμενα ταῦτα εἴτε εἰς τὸν Θεὸν εἴτε εἰς τὸν Σατανᾶν, ἂν ταῦτα ἐξεδηλοῦντο ἐν μέσῳ καὶ ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν αὐτῆς, ἢ ἂν ἐξεδηλοῦντο ἐκτὸς αὐτῆς, ἂν ὄχι κατ' αὐτῆς. Μήτοι καὶ νῦν δὲν πράττη τὸ αὐτὸ ἀναφορικῶς τῶν πνευματικῶν ἐκδηλώσεων.

*
**

Ὁ πνευματισμὸς ἢ ψυχισμὸς εἶνε διπλοῦς : θεωρητικὸς καὶ πειραματικὸς. Διδάσκει δηλ. φιλοσοφίαν καὶ ἀποδεικνύει τὰ ἐμφαινόμενα γεγονότα. Ἡ φιλοσοφία δὲ αὕτη ἀπορρέει λογικῶς ἐκ τῶν πραγματικῶν φαινομένων. Ὁ Πλάτων ἐν τοῖς διασωθεῖσι συγγράμμασί του, ἐγκύπτει εἰς τὸ φιλοσοφικὸν μέρος, ἀποφαινόμενος περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ τῶν ὑπάρξεων αὐτῆς τῶντε παρελθουσῶν ὡς καὶ τῶν μελλουσῶν, ὅπως καὶ ὁ νεώτερος ψυχισμὸς.

Ρίψωμεν διαβατικὸν βλέμμα ἐπὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος τῶν σχετικῶν πρὸς αὐτὸ τὸ πρόβλημα τῶν προβλημάτων.

Ὁ Πλάτων μεταχειρίζεται τὴν λέξιν Θεός, ἄλλοτε εἰς

τὸν ἐνικόν, ὡς οἱ μονοθεισταί, καὶ ἄλλοτε εἰς τὸν πληθυντικόν, ὡς οἱ πολυθεισταί. Οὐχ ἦττον ὅμως καὶ κατὰ τὰς δύο περιπτώσεις, ἐννοεῖ τις ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμφιβολίας ὅτι πρόκειται περὶ τῆς θείας Μονάδος. Μεταχειρίζεται τὸν πληθυντικόν ἵνα συμμορφωθῇ μόνον πρὸς τὰς ἕξεις καὶ τὰς πεποιθήσεις τῶν συμπολιτῶν του. « Ὁ Θεός, λέγει, εἶνε ἡ ἀρχή, τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος παντός ὄντος ». Ὁρισμὸς ἀναπαριστῶν τὸν ἐπὶ τῆς προμετωπίδος τοῦ ναοῦ τῆς Ἰσιδος ἀναγινωσκόμενον : « Εἰμί ὁ ὢν, ὁ προῶν, ὁ ἐσόμενος. »

Ὁ Θεὸς τοῦ Πλάτωνος δὲν εἶνε ὡς ὁ τῶν θειστῶν, Θεὸς ἐν τῇ ἀποστάσει ἀφανής, βεβυθισμένος ἐντὸς τῆς Ὀλυμπείου μεγαλειότητος αὐτοῦ, ἀδιαφορῶν περὶ τοῦ ὀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ· ἀπεναντίας ἐνδιαφέρεται πρὸς τὸ πλάσμα του, μεριμνᾷ περὶ αὐτοῦ. Εἶνε δηλ. ἡ ἐνεργός, ἡ ἀγρυπνος Πρόνοια, ὁ Πατήρ.

Ἐπὶ τῇ θεᾷ τῶν δεινοπαθούντων λέγομεν ὅτι οὗτοι εἶνε δυστυχεῖς, τιμωρούμενοι παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Πλάτων ἀποδοκιμάζει αὐτὴν τὴν ἔκφρασιν, λέγων ὅτι τοὺς πονηροὺς δέον νὰ οἰκτείρωμεν ἐπὶ τῷ ἀνασφεύκτῳ τῆς ποινῆς αὐτῶν, καὶ ὅτι αἱ παρὰ τοῦ Θεοῦ ὀποστελλόμεναι ποιναὶ εἶνε ἀγαθόν τι δι' αὐτούς ». Τοῦτο εἶνε ἀπόχρωσις τις θὰ εἴπωσιν ἴσως, ἀλλ' ὀπόχρωσις κεφαλαιώδους σπουδαιότητος. Ὁ ἄνθρωπος πάσχει, ὁ Θεός, ἀληθῶς, συνσινεῖ πρὸς τοῦτο ἢ καὶ τὸ ἐπιτόσσει, ὅλλ' ἡ θλίψις αὕτη ἔχει τὸν σκοπὸν τῆς, ὅστις δὲν εἶνε ἐξίλασμός τοῦ μίσους ἢ τῆς ἐκδικήσεως ἐνὸς Θεοῦ σκληροῦ, ἀλλ' ἡ βελτίωσις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἠθικὴ του προαγωγή, ἡ θεραπεία του. Δὲν εἶνε ὠραία καὶ παρήγορος ἡ ἰδέα αὕτη, ἡ καθίστῳσα τὴν ὀδύνην εἰδός τι ἠθικῆς θεραπείας πρὸς ἄγνισιν τῆς ψυχῆς, θεραπείας ἀποσπώσης αὐτῆν τῶν φθαρτῶν πραγμάτων, ἵνα τὴν προαγάγη εἰς τὸν πόθον τῶν ὑπερτέρων ἀγαθῶν, ὅτινα φεῦ ! τόσῳ εὐχερῶς λησμονοῦσι κατὰ τὸς σίσιους ἡμέρας :

Ὁ τρόπος οὗτος τοῦ σκέπτεσθαι περὶ τοῦ Θεοῦ ἐνέχει βεβαίως μεγάλην σπουδαιότητα ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ. Ὅταν ὁ δοξαζόμενος Θεὸς δεικνύεται σκληρὸς καὶ ἐκδικητικὸς, ἐκδικούμενος δὲ ἀσπόνδως τοὺς ἐναντίους Αὐτῷ καὶ οὐδέποτε συγχωρῶν αὐτοῖς, πῶς οἱ λάτραι Αὐτοῦ νὰ ᾖσιν ἀγαθοὶ καὶ πραεῖς; Πῶς ν' ἀποδίδωσι καλὸν ἀντὶ κακοῦ, ν' ἀγαπῶσι, νὰ συγχωρῶσι; Τί ἄλλο εἶνε τὸ ἰδεῖν τῆς ζωῆς ἢ τὸ προσεγγίζειν, ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ, πρὸς τὰς τελειότητας τοῦ ποιητοῦ τοῦ παντός; Ἄλλ' ἀξιοῦν τινα εἶνε βελτίων Αὐτοῦ, δίδειν Αὐτῷ οἰονεὶ μαθήματα, ἐπιπλήττειν, διὰ διὰ τοῦ ἰδίου ἐλέους, τὴν ἀσπλαγχνον αὐστηρότητα Αὐτοῦ, οἷα μωρὰ οἴησις! . . .

Ἐντυποῦντες τῷ λαῷ τὴν γνῶσιν Θεοῦ τιμωροῦντος δι' αἰωνίου πυρὸς τα προσωρινὰ παραπτώματα τῶν πλασμάτων αὐτοῦ, διδάσκοντες εἰς τὸ πλῆθος νὰ δοξάζῃ τὸν Θεὸν τῶν μαχῶν, τί ἄλλο πράττετε ἢ νὰ τῷ δίδετε μαθήματα βίας, σκληρότητος; Δὲν εἶχε χιλιάκις δίκαιον ὁ Πλάτων λέγων ὅτι «παρόμοιοι λόγοι, ὡς καὶ τὸ διδάσκειν τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ τῶν μαχῶν, τὴν αἰώνιον ποινήν τῶν προσωρινῶν παραπτωμάτων, κλπ. εἶνε ὑβριστικοὶ πρὸς τὸ Θεῖον καὶ ἐπιβλαβεῖς εἰς τὸ Κράτος»;

Δὲν ἔχει ἐπίσης δίκαιον ἐξανιστάμενος μετὰ σθένους κατὰ τῶν λεγόντων μετὰ τοῦ Αἰσχύλου ὅτι «ὁ Θεός, βουλόμενος ἀπωλέσαι οἰκογένειάν τινα καθολοκληρίαν, παράγει τὴν εὐκαιρίαν ὅπως τὴν τιμωρήσῃ;» Καὶ ἐνταῦθα δὲν διακρίνεται ἡ διδασκαλία τοῦ Πλάτωνος πολλῷ ὑπερτέρα τῆς ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Μωυσέως ἀπορρευούσης, ὅτι ὁ Θεὸς ἐσκήρυνεν ἀπαύστως τὴν καρδίαν τοῦ βασιλέως, ἵνα δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν δοῦλόν του νὰ τον πλήξῃ διὰ πληγῶν ἀλλεπαλλήλων καὶ ἔτι μᾶλλον τρομερῶν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν;

Δὲν εἶνε πολλῷ ὑπερτέρα, (προσθέτομεν καὶ ἡμεῖς,) τῆς ἀπορρευούσης ἐκ τοῦ λογιῶν τῆς Π. Γραφῆς: «Μωραίνει Κύ-

ριος ὃν βούλεται ἀπωλέσαι,» καὶ τῆς τοῦ Παύλου λέγοντος: «Διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐνέργειαν πλάνης εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεῦδει, ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ. . .» καὶ «Διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι Θεὸν καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ Εὐαγγελίῳ, οἵτινες δίκην τίσουσιν ὄλεθρον αἰώνιον. . .;» Τῆς τοῦ Παύλου διδασκαλίας ταύτης λέγομεν, τῆς ἀντικειμένης καὶ ἐνταῦθα πρὸς τὴν θεϊὰν διδασκαλίαν τοῦ Ἰ. Χριστοῦ, τοῦ διαβεβαίωσαντος ὅτι: «Θέλημα τοῦ ἐπουρανίου Πατρὸς ἐστὶ ἵνα μηδεὶς τῶν μικρῶν ἀπόλλυται;»

Ὁ Πλάτων ἀπαγορεύει ὡσαύτως τὴν εἰς τοὺς παῖδας διήγησιν αὐτῶν τῶν ἱστοριῶν τῶν θεῶν, τῶν ἀλληλομαχούντων, ἀλληλοζηλοτυπούντων, ἀλληλοαπατώντων, κλπ. Τὸ ἀπαγορεύει δὲ διὰ δύο λόγους, ὧν ὁ πρῶτος εἶνε ὅτι ὅλαι αὐταὶ αἱ ἱστορίαι εἶνε ψευδεῖς, ὁ δὲ δεύτερος ὅτι δὲν εἶνε αὐτὰ πράγματα νὰ λέγωνται ἐνώπιον παίδων στερουμένων εἰσέτι τοῦ λογικοῦ. . . Δέον νὰ σεβώμεθα ἀείποτέ καὶ ἐφ' ὅσον δεῖ τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἀδυναμίαν τῶν παίδων, τὴν ἀθωότητα τῶν μικρῶν τούτων ἀγαπητῶν, ὧν τινων καθήκον ἔχομεν ν' ἀναπτύσωμεν τὴν καρδίαν καὶ τὸ πνεῦμα, ὅχι δὲ νὰ παραγεμίζωμεν τὴν φαντασίαν αὐτῶν μὲ ἱστορίας λυκανθρώπων, νηρηίδων, βουρβολάκων, κλπ.

«Ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Διός, ἔλεγεν ὁ Ὀμηρος, ὑπάρχουσι δύο πίθοι πλήρεις· ὁ μὲν εἰς ἐκ προορισμῶν εὐτυχῶν, ὁ δ' ἕτερος ἐκ προορισμῶν κακοδαιμονίας. Ἄν ὁ Ζεὺς ἀντλήσῃ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πίθων διὰ τινα θνητόν, ὁ βίος αὐτοῦ θὰ ᾗ ἀνάμικτος αἰσίων καὶ κακῶν ἡμερῶν· ἀλλ' ἂν ἀντλήσῃ ἐκ τοῦ δευτέρου μόνον, ὁ ἀδηφάγος λιμὸς τὸν παρακολουθεῖ ἐπὶ τῆς εὐφύρου γῆς.» Ὁ Πλάτων διαμαρτύρεται κατὰ τῆς τοιαύτης ἐκφράσεως, ἐκφράσεως ποιητικῆς τοῦ ἀρχαίου πεπρωμένου, ὡς διαμαρτύρεται ἐκ τοῦ προτέρου κατὰ τοῦ παυλιστικοῦ προορισμοῦ τοῦ ἔτι μᾶλλον τρομεροῦ

καὶ ἀκαταλήπτου Διότι, πρὸς τὸ ἀκαμπτον τοῦ εἰμαρμένου, ὁ παυλιστικὸς προορισμὸς προσθέτει κάτι τι ὑποκριτικόν, πληρῆρες εἰρωνίας : πῶς λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς ἤλθε νὰ λυτρώσῃ ἅπαντας, ἀφοῦ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου, πολλοὶ εἰσι προωρισμένοι εἰς τὴν καταδίκην καὶ ἀφοῦ μάλιστα οὗτοι τυγχάνουσιν ἀνίκανοι νὰ ἐπιτύχωσι τὴν σωτηρίαν αὐτῶν διὰ τῆς πίστεως, ἥτις πίστις καὶ αὐτὴ εἶνε χάρισμα τοῦ Θεοῦ ;

Ὁ Πλάτων τέλος ἀγανακτεῖ ἐρρωμένως κατὰ τῶν ἐπιστηριζόντων ὅτι οἱ θεοὶ εἶνε ἀείποτε εὐδιάθετοι νὰ συγχωρήσωσι τοῖς πονηροῖς τὰ ἀνομήματά των, ἀρκεῖ οὗτοι νὰ τοῖς παραχωρήσωσι μέρος τῶν ἀνομημάτων. « Ἐξ ὅλων τῶν βλασφημῶν, λέγει, ὁ ἔχων τοιαύτην περὶ θεῶν γνώμην δεόν νὰ θεωρηθῆ ἑλλόγως ὁ μᾶλλον ἀνόσιος. » Καὶ πάλιν : « Οἱ μᾶλλον πονηροὶ τῶν ἀνθρώπων εἶνε οἱ γνωματεύοντες ὅτι οἱ θεοί, ἀποδεχόμενοι τὰς μικρὰς θυσίας καὶ τὰς χαμερπεῖς κολακείας αὐτῶν, συνεταιρίζονται πρὸς αὐτοὺς ἵνα ἀφαιρέσωσι τὴν παρουσίαν τοῦ ἄλλου, τοὺς ἀπαλλάττουσι δὲ τῶν μεγάλων ποινῶν, ἃς ἐπάγονται τὰ ἀνομήματά των. »

Πόσοι μεταξὺ τῶν χριστιανῶν ἔχουσι χρεῖαν νὰ μάθωσιν ἐνταῦθα τὸ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἁγίους σέβας, ἀπὸ τῶν διασημῶν ληστῶν τῆς Καλαυρίας ἢ τῶν Ἀβρούζων, οἵτινες προσήργοντο εὐλαβῶς νὰ κλίνωσι γόνυ πρὸ τινος Παναγίας, ὑποσχόμενοι μέρος τῶν λαφύρων, ἂν αὕτη τοὺς ὠδήγῃ ἐνώπιον πλουσίου τινὸς ταξειδιώτου ἵνα τὸν ληστεύσωσι, μέχρις ἐκείνων τῶν τελούντων ἐννεάμερα, ἵνα ἐπιτύχωσι παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν θάνατον ἐναντίου τινὸς αὐτῶν !

Τοιαύτη ἐν βραχυλογίᾳ ἢ περὶ τοῦ Θεοῦ πλατωνικὴ ἰδέα. Ὁ Θεός, κατὰ τὸν Πλάτωνα, εἶνε τὸ ὄν, τὸ ἐξόχως ἀγαθόν, δίκαιον, ἀγαπῶν ἅπαντα τὰ ποιήματά του. Εἶνε ὁ ποιητῆς παντὸς ἀγαθοῦ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ αἰτία τοῦ κακοῦ. « Ὀφείλουσι, λέγει, οἱ ποιητῆται νὰ παριστώσιν πάντοτε τὸν Θεὸν

τοιούτον, οἷος εἶνε, δηλ. ἀπολύτως ἀγαθόν. . . Ὁ Θεὸς δὲν εἶνε ἡ αἰτία ποντὸς πράγματος, ἀλλὰ μόνον τοῦ ἀγαθοῦ. Τὸ κακόν, ἄλλην οἰτίαν ἔχει.» Ὁ Πλάτων λοιπὸν ἐννοεῖ τὸν Θεόν, ὡς τὸ ὑπέρτατον Ἀγαθόν, τὴν ὑπερτάτην Δικαιοσύνην, τὴν ὑπερτάτην Ἀγάπην. Ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ δοξασίᾳ αὐτοῦ ἀξίζει ὁληθῶς τὸ δεθὲν αὐτῷ ἐπώνυμον τοῦ θείου.

*
*

Ὁ Πλάτων πιστεύων εἰς τὴν ὀθάνατον ψυχῆν, ἀποπειρᾶται νά τὴν ἀποδείξῃ, νά τὴν καταστήσῃ ἐναργῆ, κατάδηλον τοῖς πᾶσι. Τὴν ὀρίζει δὲ οὐσίαν κινουμένην ἀφ' ἑαυτῆς, καθορίζων οὕτως ἐξ ὑπαρχῆς τὴν ἀπόλυτον ριζικὴν διαφορὰν, τὴν ὑφισταμένην μεταξύ αὐτῆς καὶ τῆς ὕλης. Ἡ ψυχὴ κινεῖται, ἡ δὲ ὕλη **ὑποβάλλεται** εἰς κίνησιν· ἡ ψυχὴ ἐνέχει τὸ στοιχεῖον τῆς κινήσεως καὶ τῆς δυνάμεως, ἡ δὲ ὕλη λαμβάνει τὴν μὲν καὶ τὴν δέ.

Παρατηροῦμεν, ἐν παρόδῳ, ὅτι ἡ διάκρισις αὕτη μεταξὺ τοῦ κινουῦντος πνεύματος καὶ τῆς κινουμένης ὕλης δὲν ἔχει σήμερον τὴν ἣν εἶχεν ἄλλοτε ἀξίαν. Καθίσταται, τμόντι, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πιθανόν, ἵνα μὴ εἴπωμεν βέβαιον, ὅτι ἡ ὕλη διατελεῖ ἐν διηνεκῇ κινήσει. Ἡ φαινομένη ἀκίνησις δὲν ὑφίσταται ἢ διὰ τὸν ὀφθαλμὸν μας, τὸν λίαν παχυλόν, ὅπως διακρίνη τὸ ἐν τῇ ὕλει ἀπαύστως διενεργούμενον μοριακὸν ἔργον. Δύναται τις ἔμως μολαταῦτα νά ἰσχυρισθῇ ὁληθῶς καὶ πάντοτε ὅτι τὸ πνεῦμα, καθὸ παρὸν ἐν παντὶ πράγματι καὶ ποντὶ τόπῳ, κινεῖ πανταχοῦ καὶ πάντοτε τὴν ὕλην.

Ἐπιβεβοισῆ δὲ ὁ Πλάτων ὄχι μόνον τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰωνιότητα αὐτῆς. «Αἱ αὐταὶ ψυχαί, λέγει, δεόν να ὑπάρχωσι καὶ πάντοτε· διότι, ἐπειδὴ οὐδεμία αὐτῶν ἀπόλλυται, δεν εἶνε δυνατὸν νά ἐλάττωθῇ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν».

Πολύ περιέργον εἶνε ὅτι αὐτὴ ἡ ἰδέα ἐπανελήφθη καὶ ὑπερασπίσθη πολλάκις παρὰ τῶν νεωτέρων φιλοσόφων. Εἰς «Τὰς τελευταίας ἡμέρας ἐνὸς φιλοσόφου» ὁ Οὐμφρου Δάβυ, εἰς τῶν διασήμων σοφῶν τοῦ αἰῶνος τούτου, λέγει τὰ ἑξῆς :

«Αἱ ψυχαὶ εἶναι αἰώνιοι καὶ ἀδιαίρετοι, ἀλλ' οἱ τρόποι τοῦ εἶναι αὐτῶν εἶνε ἐπίσης ἀπείρως ποικίλοι, ὅπως καὶ τὰ σχήματα τῆς ὕλης. Αἱ ψυχαὶ οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι πρὸς τὸ διάστημα· ἐν ταῖς μεταβάσεσιν αὐτῶν εἶνε ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τοῦ χρόνου, εἰς τρόπον ὥστε δύνανται νὰ μεταδῶσιν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέρους τοῦ κόσμου εἰς τὸ ἄλλο διὰ νόμων ὅλως ξένων τῆς κινήσεως. Ἡ ποσότης ἢ ὁ ἀριθμὸς τῶν πνευματικῶν οὐσιῶν, ὅπως καὶ ἡ ποσότης ἢ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτόμων τοῦ ὑλικοῦ κόσμου εἶνε πάντοτε ἡ αὐτή· αἱ διευθετήσεις τῶν δὲ εἶνε ἀπείρως ποικίλαι, ὅπως καὶ αἱ τῶν ὑλικῶν ἢ τῆς ὕλης. ἦν ὠρίσθησαν νὰ διοικῶσιν. Αἱ ψυχαὶ εἶνε ὄντα διανοητικὰ διαφόρων βαθμῶν, ἀνηκόντων ὄντως εἰς τὸ ἄπειρον Πνεῦμα. Εἰς τὰ πλανητικὰ συστήματα διατελοῦσι προσκαίρως ἐν δοκιμασίᾳ, τείνουσαι ἀδιακόπως καὶ ρέπουσαι διηνεκῶς, ἐν γενεῖ, πρὸς εἶδος ὑπάρξεως μᾶλλον ὑψηλοῦ».

Καὶ ἡ Μοναδολογία τοῦ Λειβνίτιου δὲν διδάσκει ἕτερόν τι.

Δὲν θὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν πολλῶν καὶ ἐκπληκτικῶν ἀποδείξεων τοῦ Πλάτωνος περὶ τῆς ἀθανασίας. Περιοριζόμεθα μόνον εἰς αὐτὸ τὸ ἄλλο ζήτημα : Ἄν ἡ ψυχὴ εἶνε ἀθάνατος, ἂν ὀφείλει νὰ ζῆ πάντοτε καὶ ν' ἀναζήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς πολλάς ὑπάρξεις, ποῖον τὸ ὑπὲρ αὐτῆς καθήκον τοῦ ἀνθρώπου ; Τί δεῖ ποιεῖν ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεώς της ; Πῶς νὰ τὴν ἐνισχύσῃ, νὰ τὴν ἀνυψώσῃ ὑπεράνω τῶν φθαρτῶν, ὅπως τὴν προσελκύσῃ πρὸς τὰ ἀφθάρτα ὧν τινων οὐδὲν δύναται νὰ τῆ ἀποστερήσῃ ;

Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Πλάτωνος εἶνε ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἀποκάλυψις καὶ μετὰ τὴν χριστιανικὴν ἔτι διδασκαλίαν καὶ

ἀγωγὴν. Εἰσέρχεται τις μετ' αὐτοῦ ἀγνοῶ εἰς ποίους φωτεινοὺς καὶ ἀπροσδοκῆτους ὀρίζοντας. Ἡ ἐκπληξίς, ἡ ἐμὴ τοῦλάχιστον, ἀποβαίνει μεγίστη, παρατηρῶν ὅτι ἀφίνουσι γενικῶς ν' ἀγνοοῦσιν οἱ διανύσαντες τὰς κλασικὰς σπουδὰς τῶν τὰς καλλονὰς καὶ τὰς λαμπρότητας, τὰς ἀπαντωμένας εἰς τὰ ἔργα τῶν φιλοσόφων τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Οἷα πλούτη διανοητικὰ καὶ ἠθικὰ ἀποστεροῦσι τῆς περιέργου νεότητος, τῆς διψώσης μάθησιν! Τὸ κατ' ἐμὲ θεωρῶ ἀνοσιούργημα αὐτὴν τὴν ἀφροντισίαν. Δὲν δικαιοῦνται, οὐδὲ χάριν τῆς ἀγάπης τῆς χριστιανικῆς ἰδέας, δι' ἣν ἴσως φοβοῦνται, νὰ καλύπτωσιν οὕτω διὰ τῆς σιωπῆς καὶ τοῦ σκοτούς θησαυρόν, ἀξίας ἀνεκτιμήτου.

Τῆς ψυχῆς ἀθανάτου οὔσης, τοῦ δὲ σώματος ἐφημέρου, δέον, κατὰ προτίμησιν, νὰ φροντίζωμεν περὶ αὐτῆς. «Τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον τοῖς ἀνθρώποις, παρατηρεῖ ὁ Πλάτων, δὲν εἶνε ἡ ὑπαρξίς καὶ ἡ ἀπλὴ διατήρησις τοῦ ὄντος αὐτῶν, ἀλλὰ τὸ νὰ γίνωνται, ὅσον ἔνεστι ἐνάρετοι, καὶ νὰ ᾧσι τοιοῦτοι, ἐφ' ὅσον ὑπάρχοσι».

Ἄλλ' αὐτὴν τὴν ἀρετὴν, ἣτις εἶνε τὸ καθῆκον, ἣτις εἶνε ὁ σκοπός, πῶς τὴν ἀποκτῶμεν; Ὁ βουλόμενος ν' ἀποκτήσῃ αὐτὴν τὴν ἀρετὴν, τὴν πολυτιμότεραν ὅλων τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς, ὀφείλει νὰ ὑποστῇ διηνεκῆ τινα πάλην. Ὁ Ἡσίοδος εἶπεν ἤδη: «Ἡ εἰς τὴν κακίαν ἄγουσα εἶνε ὀμαλὴ τὴν διατρέχει τις ἄνευ ἰδρωτός, μετ' οὗ πολὺ δὲ ἀφικνεῖται εἰς τὸ τέρμα αὐτῆς. Ἀπεναντίας οἱ ἀθάνατοι ἔθεσαν τοὺς ἰδρωτάς πρὸ τῆς ἀρετῆς· ἢ πρὸς αὐτὴν ἄγουσα ἀτραπὸς εἶνε μακρά, ἀπότομος, σκολιά, ἀνώμαλος ἐξ ἀρχῆς· ἀλλ' ὅταν ἀφίχθῃ τις εἰς τὴν κορυφὴν τότε καθίσταται ρηιδίην, κλπ· «Ὁ νομίζων, παρατηρεῖ ὁ Πλάτων, ὅτι ἀνυψοῖ τὴν ψυχὴν του διὰ τῶν γνώσεων, τοῦ πλούτου, τῆς ἰσχύος, χωρὶς νὰ ἐργάζεται νὰ τὴν καταστήσῃ βελτίονα, φαντάζεται μὲν ὅτι τὴν τιμᾶ, ἀλλ' οὐδὲν ἔστι τοῦτο».

Ἐπειδὴ ἡ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἄγουσα εἶνε τόσῳ μακρὰ καὶ χαλεπὴ, δὲν δύνатаί τις νὰ ἀρξῆται τῆς πορείας τόσῳ ταχέως. Ἐκ τούτου ἡ ἀνάγκη ἀγωγῆς ὑγιοῦς, ἀνδρικής. Οἱ παῖδες ὀφείλουσιν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας νὰ συνειθίζωσιν εἰς τοὺς πόνους, τὴν πάλην, ἅτινα τοὺς ἀναμένουσιν εἰς τὸ μέλλον. Πῶς θὰ ᾤσιν ἄνευ τούτου ἄνδρες ἐν τῇ ἀληθείᾳ καὶ μεγάλη σημασίᾳ τῆς λέξεως, ἰσχυροὶ δηλ. τόσῳ κατὰ τοῦ φυσικοῦ ἄλλοι ὅσῳ καὶ κατὰ τοὺς ἠθικοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰς φαυλότητας; «Οὐχὶ σωροὺς χρυσοῦ, λέγει ὁ Πλάτων, ἀλλὰ μεγάλην δόσιν σεμνότητος καὶ διακρίσεως ὀφείλει πᾶς τις ν' ἀφήσῃ εἰς τὰ τέκνα του.» «Μεγάλῃς σπουδαιότητος τυγχάνει τὸ νὰ ᾤσιν οἱ λόγοι, οὐς κατὰ πρῶτον ἀκούει ὁ παῖς, ἱκανοὶ νὰ τον ὀδηγῶσιν εἰς τὴν ἀρετὴν.»

Ἦπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν δέον νὰ διευθύνηται ἡ ἀγωγή τῶν τέκνων, διὰ τε τὸ Κράτος, ὅπερ ἔσται ὅ,τι αὐτὰ θὰ ᾤσι, καὶ διὰ τὸν ἴδιον ἑαυτὸν τους, καθότι ἐκ τῆς καλῆς ἢ κακῆς ἀγωγῆς των ἐξαρτᾶται ἡ εὐτυχία ἢ ἡ κακοδαιμονία των ἐν τε τῇ παρουσίᾳ καὶ τῇ μελλούσῃ ζωῇ.

Ὁ ἐπὶ τὰ ἴχνη τῆς δικαιοσύνης βαδίζων, ταπεινοφρόνως μὲν, ἀλλὰ μετ' ἀκλονήτου σταθερότητος, ὁ ὑπακούων εἰς τὸν νόμον τοῦ ἠθικοῦ ὄντος, οὗτος ἔσται μακάριος. Καὶ ὄχι μόνον οὗτοι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι μεταξὺ τῶν ὁποίων ζῆ καὶ εἰς οὐς πράττει τὸ καλόν. Θὰ ἦ δὲ χρήσιμος ὄχι μόνον εἰς ἑαυτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πατρίδα, ἔτοιμος ἀείποτε ν' ἀφοσιωθῆ ὑπὲρ αὐτῆς καὶ νὰ θυσιάσῃ δι' αὐτὴν πᾶν ἀγαπητὸν μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς. Τοιοῦτος ὁ Σωκράτης, ὁ Βάσιγκτων, ὁ Χός, ὁ Μαρσού, ἅπαντες οἱ μικροί, οἱ ταπεινοί, ὧν ἡ ἀρετὴ εἶνε τόσῳ μᾶλλον ἀξίεπαινος, ὅσῳ μᾶλλον τυγχάνει κεκρυμμένη, ἀφανής. . .

Ὁ Πλάτων βεβαίῳ ἔτι «τὰ ἀγαθὰ τοῦ δικαίου καὶ τὰ δεινοπαθήματα τοῦ ἀδίκου, κατὰ τὴν ζωὴν ταύτην, οὐδὲν εἰσι οὔτε κατ' ἀριθμὸν, οὔτε κατὰ μέγεθος ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ

ἀγαθὰ καὶ τὰ δεινά, τὰ ἐν τῇ ἐτέρα ζωῇ πεφυλαγμένα διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν.

Ἡ δ' ἀδικία δὲν συνίσταται μόνον εἰς πράξεις ἐπιβλαβεῖς εἰς τοὺς ἄλλους. Ὁ Πλάτων ἀποκαλεῖ ἐπίσης ἀδικίαν «τὴν τυραννίαν ἣν ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἐξασκοῦσιν ὁ θυμὸς, ὁ φόβος, ἡ ἡδονή, ἡ λύπη, ὁ φθόνος καὶ τὰ ἄλλα πάθη» ἀνεξαρτήτως τῶν ἐκτὸς ἡμῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν, καὶ οὕτως ὁ Πλάτων ἀνυψοῦται εἰς αὐτὸ τὸ ὑπέρτερον πνευματικόν, εἰς αὐτὸ τὸ ὑπέρτερον ἠθικόν, καθ' ἃ αἱ σκέψεις δὲν εἶνε ἡττόν ἐπιλήψιμοι ἢ τὰ ἔργα.

Ὅ,τι λέγει περὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀδικίας τὸ λέγει ὡσαύτως περὶ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ψεύδους, περὶ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀσεβείας, περὶ τῆς ἐγκρατείας καὶ τῆς ἀκρατείας, περὶ ὄλων τῶν ἀρετῶν καὶ ὄλων τῶν κακιῶν. Παντοῦ, πάντατε, ὑφ' ὅλα τὰ εἶδη ἀξιοῖ ἵνα τὸ κακὸν πατάσῃται παντοῦ, πάντοτε, ὑπὸ πᾶν εἶδος ἀξιοῖ ὅπως ὁ ἄνθρωπος προσκολλᾶται εἰς τὸ ἀγαθόν, ὅπερ εἶνε ὁ νόμος τῆς ψυχῆς. «Τὸ ἀφροντιστεῖν περὶ τῆς ψυχῆς, λέγει, εἶνε λίαν βαρὺ καὶ κινδυνῶδες, μὴ ἐχούσης αὐτῆς ἕτερον μέσον πρὸς ἀπολύτρωσιν τῶν δεινῶν ἢ νὰ καταστῇ λίαν ἀγαθή, λίαν σοφή. Αὕτη δὲν συναποκομίζει ἢ τὰ ἦθη καὶ τὰς ἕξεις της, ἅτινα εἶνε ἡ αἰτία τῆς εὐδαιμονίας ἢ τῆς κακοδαιμονίας, ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἀφίξεώς της.» «Ὁ οὕτω, καὶ ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ, ἐργαζόμενος καὶ ἀσκούμενος πρὸς βελτίωσιν τῆς ψυχῆς του καὶ πρὸς ἄγνισιν ἀπὸ παντὸς ρύπου, δύναται νὰ ἐλπίσῃ ἐπὶ τῇ συνδρομῇ τῶν τε θεῶν καὶ τοῦ δαιμονίου, ὅπερ παρέχουσιν ὡς φύλακα καὶ ὁδηγὸν εἰς πάντα ἄνθρωπον· καθότι ἡ πρόνοια τῶν θεῶν εἶνε θεραπευτικὴ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἐργαζομένου νὰ καταστῇ δίκαιος καὶ νὰ προσεγγίσῃ διὰ τῆς ἀσκήσεως τῆς ἀρετῆς, πρὸς τὴν θεϊότητα.»

Ὁ δὲ ἀγαθὸς πάλιν δέον νὰ παρακαλῇ τὸν Θεόν, νὰ ἐπικαλῆται τὴν εὐμένειαν αὐτοῦ, ἀλλὰ νὰ μὴ ζητῇ ἢ μόνον

σοφίαν. Ὁ Πλάτων οὐδεμίαν συγκατάδοσιν παραδέχεται ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ζητήματος. Ὅχι ἐπίγεια καὶ ἐφήμερα ἀγαθὰ, ὄχι ματαιοδοξίας, ὄχι πλούτη· καθότι ὅλα ταῦτα διαφθείρουσι τὸν ἄνθρωπον καὶ τῷ καθιστῶσι τὴν ἄσκησιν τοῦλαχιστον τῆς ἀρετῆς μᾶλλον δυσχερῆ. Ἐνταῦθα ὁ Πλάτων συναντᾶται πρὸς τὸν Ἰ. Χριστόν : «Μεγάλη ἀρετὴ καὶ μεγάλη πλοῦτη εἶνε ἀσυμβίβαστα», λέγει, ὅπως ὁ Χριστὸς θὰ εἴπῃ ἀργότερα : «Ἄμην λέγω ὑμῖν δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».

Ἐν τούτοις, εἴτε καλῶς ἐζήσῃ τις εἴτε κακῶς, ὀρθοῦται ἐνώπιον πάντων ὁ θάνατος, ὅστις, ἀντικείμενον τρόμου διὰ τὸν ἐνοχον, καθίσταται διὰ τὸν ἀσκοῦντα τὴν ἀρετὴν φίλος, διαγγελεὺς εὐαγγελιζόμενος. Ὁ μόνος, ἀληθῶς, πόθος τοῦ τελευταίου δὲν εἶνε ἡ ἀρετὴ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τελεία ; Ἄν δὲ καὶ πάλιν ὁ θάνατος εἶνε ὁ μέγας ἐλευθερωτής, ἂν οὗτος ἀνοίγῃ ἐνώπιον ἀνθρώπου ἀναπεπταμένας τὰς θύρας τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης μήπως διὰ τοῦτο δέον νὰ προσέλθωμεν ἀναζητῶντες αὐτόν, νὰ τὸν προσκαλέσωμεν, νὰ ριφθῶμεν εἰς τὰς ἀγκάλας του ; Οὐδαμῶς. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν Θεὸν θεωρεῖ τὴν ζωὴν ὡς καθῆκον, μὴ ἔχων τὸ δικαίωμα νὰ λειποτακτησῇ, ὅπως καὶ ὁ στρατιώτης, ἀπὸ τὴν θέσιν ἣν τῷ ἐνεπιστεύθησαν. Ἄναμένει ἐν ὑπομονῇ, ὅπως οἱ θεοὶ τὸν ἀπαλλάξωσι τῆς φρουρᾶς καὶ τῷ εἴπωσι : «Ἦλθεν ἡ ὥρα».

Ἡ αὐτοχειρία εἶνε ἀδυναμία, ἀνανδρία. Ὁ Πλάτων ἀπαιτεῖ ἵνα οἱ αὐτόχειρες ἐνταφιάζωνται μεμονωμένοι ἐν ἰδιαιτέρῳ τόπῳ. Δὲν παραδέχεται τὴν αὐτοχειρίαν ἢ εἰς μίαν μόνην περίπτωσιν. Ὅποταν δηλ. ὁ ἄνθρωπος ἀκατασχέτως φέρεται πρὸς τὸ κακόν· ὅποταν μήτε αἰ δεήσεις, μήτε αἰ μετὰ τῶν ἐναρέτων ἀνδρῶν σχέσεις του, μήτε αἰ μᾶλλον ἀλγειναὶ προσπάθειά του δὲν θὰ ᾧσιν ἱκαναὶ νὰ τον ἀποτρέψωσι τῆς μοιραίας κλίσεως, τῆς πρὸς τὸ κακούργημα παρασυρούσης αὐτόν.

Ἰπὸ τοιούτοις ὄρους, καλλίτερον ν' ἀποθάνῃ τις. Ἀλλὰ παρ-
ρουσιάζεται πτε τοιαύτη περίπτωσις; Ὅπως ποτ' ἂν ἦ,
καὶ ἐνταῦθα ἔτι ὁ Πλάτων δεικνύει ὅποιας τιμῆς τυγχάνει ἡ
ἀρετὴ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του, ἀφοῦ προτιμᾷ τὸν ἐκούσιον
θάνατον παρὰ τὴν ὀδικίαν ἢ τὸν φόνον. Εἴτε παραδεχθῆ τις
εἴτε ἀποκρούσῃ τὸ συμπέρασμα, εἶνε ὅμως ἀδύνατον νὰ πα-
ραγνώρισῃ ὅ,τι ὑπάρχει ἐνταῦθα εὐτολμον, πρῶτότυπον.

Ἄν ὁ θάνατος εἶνε ἀγαθόν τι διὰ τὸν ἐνάρετον, τί θὰ
εἶνε διὰ τὸν πονηρὸν, ἢ διὰ τὸν δυανύσαντα ζωὴν ἀνάμι-
κτον ἀρετῆς καὶ κακίας; Ὁ Πλάτων δὲν συμφωνεῖ πάντοτε
καθ' ὀλοκληρίαν πρὸς ἑαυτὸν ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ ζήτημα. Ἐν
τούτοις, καὶ διὰ τῶν μικρῶν τούτων ἀντιφάσεων δὲν εἶνε δυ-
σχερὲς νὰ διαγνώσωμεν τὴν ἐνδόμυχον ἰδέαν του.

Ἐν πρώτοις ὁ θάνατος δὲν ὀρίζει ἀμετακλήτως τὸ μέλλον
τῆς ψυχῆς. Ἡ ψυχὴ δὲν ἐγκαταλείπει μετὰ τὸν ἀποχωρι-
σμένον τῆς ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ ὀργανισμοῦ, τοὺς τόπους ἔνθα
ἔζησεν, οὐδὲ τὸ ἐνδιαφέρεσθαι ὑπὲρ ὧν ἠγάπησε. «Αἱ ψυχαὶ
τῶν θανόντων, λέγει, διατηροῦσι κάπως τὴν χρῆσιν τῶν δυ-
νάμεων των καὶ λαμβάνουσι εἰσέτι μέρος εἰς τὰς ὑποθέσεις
τῶν ἀνθρώπων. Ἄς φοβῶνται λοιπὸν οἱ φύλακες τῶν νόμων
ἐν πρώτοις τοὺς θεοὺς οἵτινες εὐσπλαγχνίζονται τὴν κατά-
στασιν τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν ὀρφανῶν, εἶτα δὲ τὰς ψυ-
χὰς τῶν τεθνεώτων συγγενῶν, οἵτινες διὰ τινος φυσικοῦ αἰ-
σθήματος, λαμβάνουσι ἰδιάζον ἐνδιαφέρον πρὸς ὅ,τι ἐνδια-
φέρει τὰ τέκνα των, καὶ θέλουσι τὸ καλὸν μὲν τῶν καλῶς
προαιρουμένων ὑπὲρ αὐτῶν. τὸ κακὸν δὲ τῶν παραμελούντων
αὐτά. . . . Πᾶς κηδεμὼν ἢ πᾶς πολιτικὸς ἄρχων δεόν νὰ ἐπι-
βλέπῃ ἐπὶ τῆς τροφῆς καὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν ὀρφανῶν καὶ γ'
ἀποδίδῃ εἰς αὐτὰ πᾶσαν ὑπηρεσίαν, παρ' αὐτῶν ἐξαρτωμένην,
ὡς ἂν ἦτο δάνειόν τι ὅπερ ἡμέραν τινὰ θὰ ἐκαρπούτο εἴτε
αὐτὸς ὁ ἴδιος, εἴτε τὰ τέκνα του.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς δολοφονηθέντας, οὔτοι θὰ διαφυ-

λάττωσι μνησικακίαν κατὰ τῶν δολοφόνων. Τοῦ συμβεβηκότος ὅπερ ὑπέστησαν ἐμπνέοντος αὐτοῖς φόβον καὶ τρόμον, θὰ τρομάζωσι καὶ αὐτοί, ἐκ περιτροπῆς, τοὺς δολοφόνους των, ἐμπνέοντες αὐτοῖς τὴν ταραχὴν ἕξ ἧς καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι συνταράσσονται, ἐπικαλσόμενοι πρὸς τοῦτο τὴν μνήμην καὶ τὴν συνείδησιν τῶν ἐνόχων.

Οὕτω πως ἄρα γε δεόν νὰ ἐξηγήσωμεν τὰς ἐκφοβιστικὰς ἐκείνας ὀπτασίας κακούργων τινῶν εἰς οὓς ὁ βίος καταντᾶ ἀφόρητος καὶ οὓς ἡ ἀδιάκοπος θέα τῶν αἰμοσταγῶν καὶ πελιδνῶν θυμάτων παρορμᾶ εἰς τὸν ἀπελπισμὸν, τὴν αὐτοχειρίαν, ἢ τὴν αὐθόρμητον παράδοσιν των εἰς τὴν δικαιοσύνην;

Συμβαίνει ἐνίοτε ὥστε αἱ δολοφονικαὶ ἀπόπειραι ν' ἀποτύχωσι καὶ ἀντὶ φόβου νὰ συμβῇ πληγὴ μόνον. Πῶς δεόν νὰ μεταχειρισθῶσι τὸν ἔνοχον ἐν τῇ τοιαύτῃ περιπτώσει;

«Ὁφείλουσι, λέγει ὁ Πλάτων, χάριν τῆς μοίρας τοῦ ἐνόχου, τοῦ μὴ περιελθόντος εἰς τὸ ὕπατον τῆς δυστυχίας, καὶ χάριν τοῦ δαιμονίου, ὅπερ, εὐσπλαγχνισθὲν αὐτόν τε καὶ τὸν πληγθέντα, ἀπέστρεψε μὲν ἐκ τοῦ τελευταίου τὸ θανατηφόρον πλήγμα, ἐφείσθη δ' ἐκείνου τὴν τύχην καὶ τὸ μᾶλλον ὀλέθριον σύμβάν, ἐξ εὐγνωμοσύνης, λέγω, πρὸς αὐτὸ τὸ δαιμόνιον, καὶ ἵνα μὴ παρεμβάλωσι πρόσκομμα εἰς τὴν ἀγαθοεργίαν του, δεόν νὰ χαρισθῶμεν εἰς τὸν ἔνοχον, καταδικάζοντες αὐτόν ν' ἀπέλθῃ μόνον καὶ νὰ ζῆσιν εἰς ἑτέραν τινὰ πόλιν.»

Οὕτω τὸ δαιμόνιον, ὅπερ κατὰ τὸν Πλάτωνα, δέδοται ἐκάστῳ, ἵνα τῷ χρησιμεύῃ ὡς ὁδηγός, λαμβάνει ἐνεργητικὸν μέρος εἰς τὴν ζωὴν καὶ παρεμβαίνει ἐμμέσως εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν ἀνθρώπων. Εἶνε ἀνάγκη νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τὸ δαιμόνιον τοῦ Πλάτωνος εἶνε αὐτὸς ὁ φύλαξ ἄγγελος τῆς Ἐκκλησίας;

Ἄν ἐκ τοῦ πέραν τοῦ τάφου ἐξακολουθοῦσιν οἱ γονεῖς ἐπιβλέποντες ἐπὶ τῶν τέκνων τῶν καταστάντων ὄρφανῶν, ἄν

οί υποστάντες βίαιον θάνατον καταδιώκουσι τοὺς φονεῖς των, ὑπάρχουσιν ὅμως ἕτεραι ψυχαὶ διατελοῦσαι οἶονεὶ προσκόλλη- μέναι πρὸς τὸν ἐπίγειον τόπον τῆς διαμονῆς καί, μάλιστα, πρὸς αὐτὸ τὸ σῶμά των ἐπὶ τινα χρόνον, ἀπροσδιορίστου διαρ- κείας. Ἡ ψυχὴ καθηλωμένη πρὸς τὸ σῶμα διὰ τῶν παθῶν αὐτῆς μένει ἐπὶ πολὺ προσκολλημένη πρὸς αὐτό, ὅπως καὶ εἰς τὸν ὄρα- τὸν κόσμον· μόνον δὲ ἀφοῦ ὑπομείνη καὶ δεινοπαθῆσῃ ἀποσύρε- ται ἐντέλει τοῦ σώματος διὰ τῆς βίας καὶ ἀκουσίως τῆς ὑπὸ τοῦ ταχθέντος αὐτῇ δαίμονιου. Ἀφικομένης δὲ εἰς τὴν συνέν- τευσιν τῶν ψυχῶν, ἂν ἦ ἀκάθαρτος, ἂν ἐρρυπάνθη διὰ φόνου ἢ ἄλλου τρομεροῦ ἐγκλήματος, ὅλαι αἱ ἄλλαι ψυχαὶ τὴν ἀπο- φεύγουσι τὴν βδελύσσονται. Δὲν εὐρίσκει αὐτῇ οὔτε σύντρο- φον οὔτε ὄδηγόν καὶ περιπλανᾶται ἐν πλήρει ἐγκαταλείψει, μέχρις οὗ μετὰ τινα χρόνον τὴν παρασύρη τὸ συναπεδραστον εἰς τὸ ἀρμόζον αὐτῇ κατοίκημα. Ἡ δὲ ἐν ἐγκρατεῖσι καὶ ἀγνεῖσι τὸν βίον διαγαγοῦσα ψυχὴ ἔχει αὐτοὺς τοὺς θεοὺς συνοδοὺς καὶ ὄδηγοὺς καὶ κατοικεῖ τὸ προητοιμασμένον αὐτῇ μέρος· καθότι ὑπάρχουσιν ἐν τῇ γῆ τόποι διάφοροι καὶ ἐξαίσιοι.»

Τοιαύτη ἡ γλῶσσα τοῦ Πλάτωνος. Ἄλλοθι, λέγει ὡσαύ- τως «Ἄλλ' ἂν ἡ ψυχὴ ἀποσύρεται τοῦ σώματος ρυπαρά, μολυσμένη, κηλιδωμένη, ὡς ὅτε ἦτο μεμιγμένη μετ' αὐτοῦ, φροντίζουσα νὰ τὸ ὑπηρετῇ, τετυφλωμένη ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸ ἀγάπης καὶ οἰήσεως, εἰς τρόπον ὥστε νὰ νομίζῃ ὅτι οὐδὲν πραγματικὸν ὑπάρχει ἢ ὅ,τι εἶνε σαρκικόν, ὅ,τι βλέπομεν, ἀ- πτόμεθα, πίνομεν, ἐσθίομεν, ἢ ὅ,τι χρησιμεύει εἰς τὰς ἡδο- νὰς τοῦ ἔρωτος, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ἐμίσει, ἐφοβῆτο, ἀπέφευγε συνήθως πᾶν ὅ,τι νοητὸν καὶ οὔτινος μόνον ἢ φιλοσοφία κα- τέχει τὴν ἔννοιαν, ἢ τοιαύτη, λέγω, ψυχὴ ἐξέρχεται ἀμηχα- νοῦσα ἔνεκα τῶν σαρκικῶν ρύπων, οὓς ἢ διηνεκῆς σχέσις καὶ ἢ στενὴ ἔνωσις τῆς μετὰ τοῦ σώματος, ὑπὲρ οὗ μόνον ἦτο ἐμφροντισ, τῷ κατέστησαν οἶονεὶ φυσικούς. Αὐτοὶ οἱ ρύποι εἶνε περικάλυμμα βαρὺ, δυσφόρητον, ἐπίγειον, ὀρατόν· ἢ δὲ

Ψυχὴ κατάφορτος με αὐτὸ τὸ βᾶρος ἐφελκύεται εἰσέτι πρὸς αὐτὸν τὸν ὄρατὸν κόσμον, ἐκ φόβου πρὸς τὸν ὄρατον, τὸν Ἄδην· περιφέρεται δὲ περὶ τὰ μέρη τῆς ταφῆς, περὶ τοὺς τάφους ἔνθα εἶδον φάσματα σκότια, ὅπως εἶνε καὶ τὰ φάσματα τῶν ψυχῶν ἐκείνων αἵτινες δὲν ἐγκατέλιπον τὸ σῶμα ὅλως ἐξαγνισμένοι, ἀλλὰ διατηροῦσαι κάτι τι ἐξ αὐτῆς τῆς ὄρατῆς ὕλης, ἣτις τὰς καθιστᾶ ὄρατὰς εἰσέτι. Αἱ ψυχαὶ λοιπὸν τῶν κακῶν ἀναγκάζονται νὰ πλανῶνται εἰς αὐτὰ τὰ μέρη ἔνθα ὑφίστανται τὴν ποινὴν τῆς προτέρας ζωῆς των, τῆς πονηρᾶς· ἐξακολουθοῦσι δὲ περιπλαγῶμεναι μέχρις οὗ ἢ ἀγάπη των δι' αὐτὸν τὸν διηνεκῶς παρακολουθοῦντα αὐτὰς σαρκικὸν σωρὸν, τὰς ἀναγκάσῃ νὰ εἰσέλθωσι καὶ πάλιν εἰς ἓν σῶμα καὶ τὰς βυθίσῃ πιθανῶς εἰς τὰ αὐτὰ ἦθη εἰς ἃ ἐπληροχολήθησαν κατὰ τὸν πρότερον βίον.»

Καὶ ἰδοὺ εἰσερχόμεθα εἰς τὸ ζήτημα τῆς μετενσαρκωσεως. Παραλογισμός, λέγουσι. Ἄλλὰ διατί παραλογισμός; Μήτοι μᾶλλον ἕκτακτον εἶνε τὸ νὰ γεννηθῆ τις δις ἀντὶ ἀπαξ; Ἄλλὰ, ἐπαναρρωτῶσι, πρὸς τί ἢ ἐπάνοδος αὕτη ἐδῶ κάτω; Ἴνα μεγαλύνῃ τις ἀπλούστατα, ἵνα ἀναπτύξῃ τὸ ἠθικὸν αὐτοῦ ὄν, ἵνα ἐξαγνίσῃ ὡσαύτως καὶ ἐπανορθώσῃ τὸ ἀνόμημα εἰς ὃ περιέπεσεν. Ἡ θέσις τοῦ ὀφειλέτου ἀναμφιβόλως δὲν εἶνε ζηλωτή· ἀλλὰ τίς πταίει; Διατί δὲ νὰ μεμψιμοιρῆ τις ὅποτε ὑφίσταται τὸν νόμον τῆς δικαιοσύνης, τὸν αἰείποτε μετρίαζόμενον διὰ τῆς ἀγάπης, ἣτις ἀγάπη τὸν θέτει εἰς τὰς ἅς αὐτὸς οὗτος ἔστερξε συνθήκας, ὅπως ἐξαγνίσῃ ἐν ἐγκληματικὸν παρελθόν; Τὸ ἐξανίστασθαι εἰς οὐδὲν συντελεῖ. Εἰς τὸν ἠθικὸν ὀρίζοντα δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε προνόμια οὔτε παράβλεψις. Ὄφειλει ἕκαστος, διὰ προσωπικῶν προσπαθειῶν, ν' ἀνυψωθῆ βαθμηδὸν εἰς τὰ ἀγνὰ καὶ αἰθέρια ὕψη, ἔνθα αγνοοῦσι τοὺς πειρασμοὺς τῆς ὑπερηφανίας, τοῦ ἐγωισμοῦ, τῆς ἡδυπαθείας. Πορεία ἀνάτης, ἐπίμοχθος, μακρά, ἀλλ' ἀπαραίτητος· πορεία μεμιγμένη μετὰ πολλῶν πτώσεων καὶ διαδοχι-

κῶν ἀνορθώσεων, ὁδηγοῦσα ἡμᾶς βῆμα πρὸς βῆμα μακρύτερα, καὶ προσεγγίζουσα ἡμᾶς, ἐκ ζωῆς εἰς ζωὴν, πρὸς τὸ ἐπαγγέ-
 γελθὲν ἰδεῶδες.

Οὕτω προβαίνει ἡ φύσις εἰς ὅλα τὰ ἔργα, ἀνυψουμένη
 δηλ. κατὰ βαθμίδας ἀνεπαισθήτους, ἀπὸ τὸ ἀπλοῦν κύτταρον
 πρὸς τοὺς μᾶλλον συνθέτους ὀργανισμούς, ἀπὸ τοῦ ἀσχημα-
 τίστου πρωτοπλάσματος πρὸς τὸ θαυμάσιον ὄν, τὸν ἄνθρωπον.
 Ὅ,τι δὲ ἀληθεύει ἐν τῷ φυσικῷ, ἀληθεύει ἐπίσης καὶ ἐν τῷ
 ἠθικῷ. Παρατηροῦμεν πάντοτε τὴν αὐτὴν βραδείαν πρόοδον.

Ἀνεξαρτήτως λοιπὸν παντὸς ἄλλου λόγου, ἀρκεῖ, ὡς
 φαίνεται, αὐτὴ μόνη ἡ πιστοποίησις, ἵνα συμπεράνωμεν τὴν
 ἀνάγκην τῶν διαδοχικῶν ὑπάρξεων τῶν ψυχῶν, αἵτινες, καθὸ
 ἀτελεῖς, ὀφείλουσι νὰ τελειοποιῶνται· δὲν δύνανται δὲ νὰ
 ἐπιτύχωσι τοῦ τοιούτου ἢ διὰ τῆς συνεχοῦς ἐργασίας ἧτις
 θὰ διαρκέσῃ τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ μᾶλλον ἀκόλαστος διατελεῖ ἡ
 μανιώδης.

Ναί, αἱ ψυχαὶ ἐξελίσσονται ὡς τὰ σώματα. Τὸ σφάλμα
 πολλῶν σοφῶν εἶνε τὸ πιστεῦειν ὅτι ἡ φυσικὴ ἐξέλιξις ἐπαρ-
 κεῖ εἰς ἑαυτὴν καὶ τὸ ἐκλαμβάνειν τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθι-
 κὴν ἀνάπτυξιν ἧτις τὴν συνοδεύει, ὡς συνέπειαν, ἀντὶ νὰ
 ἴδῃ ἐν τῇ ἀναπτύξει ταύτῃ, ἐν αἴτιον, τὸ αἴτιον ἀκριβῶς,
 τῆς ὀργανικῆς προόδου, ἢν μόνον λαμβάνουσιν ὑπ' ὄψει. Ἄ!
 ὅπόσον ὁ Πλάτων, ὅπόσον ὁ Οὐμφρου Δάδου, ὅπόσον τόσα
 ἀλλὰ ἀνώτερα πνεύματα διατελοῦσι πλησιέστερον εἰς τὴν ἀ-
 λήθειαν! Ὅποταν δηλ. βεβαιῶσιν ὅτι αἱ ἐπανερχόμεναι εἶνε
 αἱ αὐταὶ πνευματικαὶ οὐσίαι, αἵτινες διὰ τῶν ἐπανελημμένων
 μόχθων καὶ τῆς διηνεκῶς ἐπαναλαμβανομένης καὶ βελτιουμέ-
 νης πείρας καὶ ἀσκήσεως, ἐπιτελοῦσι μικρὸν κατὰ μικρὸν τὴν
 πρόοδον, δι' ἣν δικαίως σεμνυνόμεθα καὶ ἦν ἐκάστοτε ποθοῦ-
 μεν μᾶλλον πλήρη.

Δι' αὐτοῦ τοῦ μέσου, κατὰ τὸν Πλάτωνᾶ, σῶζεται ὁ ἄν-
 θρωπος καὶ προσέρχεται εἰς τὸ φῶς καὶ τὴν ὑπερτάτην εὐ-

βαιοποιήσαν ἢν πᾶσα ψυχὴ ἐφίεται, καὶ ἥτις δὲν εἶνε ἢ ψευ-
 δευλαβῆς καὶ ἀπρακτοῦσα θεωρητικὴ μελέτη καὶ ὕψωσις τῆς
 ψυχῆς πρὸς τὰ θεῖα (contemplation), ἢν ἔνιοι τῶν τῆς Ἐκκλη-
 σίας φαντάζονται καὶ ἐλπίζουσι. Πᾶν ὅ,τι ζη ἐργάζεται, ἢ δ'
 ἐργασία αὐξάνει ἀναλόγως τῆς προαγωγῆς τῶν ὄντων.

Καὶ ὅμως ἕτεροι θέλουν νὰ φρονῶσι ὅτι ὅτε ἡ διάνοια
 φωτίζεται διὰ νέων λάμψεων, ὅτε ἡ συνείδησις αἶρεται εἰς
 τὴν ἀληθῆ εὐχαρίστησιν διὰ τῆς θριαμβευτικῶς ὑποστάσεως
 δοκιμασίας, ὅτε ἡ καρδιά ἐξευγενίζεται καὶ λύεται τῶν δε-
 σμῶν διὰ συναισθήματος μᾶλλον ἐντόνου καὶ μᾶλλον παγκο-
 σμίου ἀγάπης, ὅτε εἰσερχόμεθα εἰς πλήρη κατοχὴν ὅλων τῶν
 διανοητικῶν δυνάμεών μας καὶ ὅλης τῆς δράσεώς μας, θέ-
 λουσι, λέγω, νὰ παύσωμεν εὐθύς τότε πᾶσαν δρᾶσιν καὶ
 ἐνέργειαν. Ὅχι· πολλῶ προτιμητέα εἶνε ἡ ἐνεργὸς ζωὴ, ἡ
 καθιστῶσα ἡμᾶς, ἐν τῇ αἰωνιότητι, συνεργοὺς τῷ Θεῷ πρὸς
 σωτηρίαν ἀπάντων, διὰ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας καὶ τῆς
 ἀσκήσεως τῆς ἀγάπης.

Ἐν τῷ ἄλλῳ κόσμῳ, οὕτως ἐννοουμένῳ, ἡ θλίψις ἔχει
 βεβαίως τὸ μέρος τῆς ὅπως καὶ ἐνταῦθα. Οἱ πλεῖστοι δηλ.
 τῶν θνησκόντων ἐν τῇ ζωῇ τοῦ σώματος, συναποκομίζουσι
 καὶ ἐκεῖσε τὸ ἠθικὸν κακὸν ἢ τὰς ἀτελείας τῆς ψυχῆς των.
 Ἄλλ' ἔσται τοῦτο αἰώνιον; Ὁ Πλάτων φαίνεται ἀποδε-
 χόμενος τὸ τοιοῦτο διὰ τινὰ μόνον ἀποτρόπαια ἐγκλήματα
 ἄτινα, ἐν τῷ συστήματί του, εἶνε τὰ κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύ-
 ματος ἀσύγγνωστα ἀνομήματα. (1)

Ἄτους ἔνεκα τοῦ μεγέθους τῶν παραπτωμάτων αὐτῶν,
 λέγει, καταστάντας ἀνιάτους, καθὸ διαπράξαντας μεγάλα καὶ
 πολλὰ ἀνοσιουργήματα, φόνους παρανόμους ἢ ἕτερα παρῶ-

(1) Σ. Μ. «Καὶ πᾶς δὲ ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώ-
 που, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημή-
 σαντι, οὐκ ἀφεθήσεται.» (Κατὰ Λουκ. κ. 12, § 10).

μοια κακουργήματα, αὐτοὺς ἀφρῦ τοὺς δικάσῃ τὸ Εἰμαρμένον, τοὺς κατακρημνίζει εἰς τὸν Τάρταρον ἐξ οὗ οὐδέποτε ἐξέρχονται».

Ἄλλ' αἱ περιπτώσεις αὗται εἶνε λίαν ἐξαιρετικάι. Διὰ τοὺς ἄλλους ἢ ἀπλῶς πρόσκαιρος δεινοπάθεια λαμβάνει τέλος θάπτον ἢ βράδιον, ὅποτε τὰ θύματα τῶν κακουργημάτων αὐτῶν, παρακελευόμενα συγκατατίθενται ἐν τέλει νὰ συγχωρησῶσι, καὶ ὅποταν αὐτοὶ σὶ ἔνοχοι μετὰ μεταμελείας καὶ τύψεως τοῦ συνειδότος μεταστραφῶσι, ἐπιστραφῶσι δηλ. ἐλευθέρως καὶ ἀποφασιστικῶς πρὸς τὸ ἀγαθόν, εἴτε ἐξ οἰκείας βουλήσεως, εἴτε ἐξ εὐλογητῆς παρορμήσεως τῶν συμβούλων καὶ βοηθῶν αὐτῶν δαιμονίων.

Οἱ Ἱεροφάνται ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐδίδασκον εἰς τοὺς μύστας, ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τῷ Ἄδει ποιναὶ διὰ τοὺς πατραλοίας καὶ δι' ἕτερα ἐγκλήματα ὑπερμεγέθη· ὅτι ὅν ὁ ἐγκληματίας ἐπανήρχιζε νέαν ζωὴν, θὰ ὑφίστατο ἐν ταύτῃ τὴν ποινὴν τοῦ φυσικοῦ νόμου, ἤτοι τὴν τοῦ ἀντιποίνου, ὑφιστάμενος τὸ αὐτὸ κακούργημα ὅπερ εἰς ἄλλον διέπραξε, καὶ θνήσκων διὰ τοῦ ἰδίου εἴδους τοῦ θανάτου. Ἄν τις δηλ. ἐφόνευσε τὸν πατέρα του, θὰ φονευθῇ ἐν ἄλλῃ μεταγενεστέρᾳ ζωῇ παρὰ τῶν ἰδίων του υἱῶν· ἂν ἐφόνευσε τὴν μητέρα του θ' ἀναγεννηθῇ ἐν μορφῇ καὶ σώματι γυναικός καὶ θὰ στερηθῇ τῆς ζωῆς παρ' ἐκείνων οἵτινες τὴν ἔλαβον παρ' αὐτῆς. «Ἄλλη ἐξιλέωσις δὲν ὑπάρχει, λέγει ὁ Πλάτων, διὰ τὸ χυθὲν αἷμα τῶν συγγενῶν, ὁ δὲ ρύπος δὲν δύναται νὰ ἐξαλειφθῇ, μέχρις οὗ ἢ ψυχὴ τοῦ ἐνόχου ὑποστῇ τὸ ἀντίποινον τοῦ διαπραχθέντος φόνου καὶ κατευνάσῃ οὕτω τὴν ὀργὴν τῆς συγγενείας.»

Ἄλλως τε νομίζω, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκλάβωμεν κατὰ γράμμα ὅ,τι ὁ Πλάτων λέγει ἐνταῦθα (2) καὶ ὅ,τι μετ' αὐ-

(2) Σ. Μ. Ὅπως καὶ τὰ τῆς ἀντιπροτελευταίας παραγράφου.

τὸν ἐπανελάβε σχεδὸν αὐτολεξεῖ ὁ Ἄλλαν Καρδέκ. Ἄλλ' ὅτι ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ βεβαίως ἵνα εἰς ἕκαστον ἀποδοθῆ εἴτε εἰς ποινὴν εἴτε εἰς εὐτυχίαν τὸ ἀνάλογον τοῦ παρ' αὐτοῦ πραχθέντος καλοῦ ἢ κακοῦ.

Ἄν ὁ Πλάτων ὀρίζει λεπτομερῶς τὸ μέλλον τοῦ εἰς νέαν ζωὴν ἐπανερχομένου ἐνόχου δὲν εἶνε ἥττον κατηγορηματικὸς ὁμιλῶν περὶ τοῦ ἐν τῷ Ἄδει ἐπιφυλαγμένου μέλλοντος τῶν ἐνόχων. Ὑπάρχει τελεία ἰσότης μεταξύ τῆς ποινῆς τῶν πονηρῶν καὶ τῆς μακαριότητος τῶν ἀγαθῶν : «Αἱ ψυχαὶ τιμωροῦνται δεκαπλασίως δι' ἕκαστον ἀδίκημα διαπραχθὲν ἐν τῇ ζωῇ· ἡ διάρκεια ἐκάστης ποινῆς εἶνε ἑκατὸν ἐτῶν, διάρκεια φυσικὴ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἵνα ἡ τιμωρία καταστῆ ἀείποτε δεκαπλασία δι' ἕκαστον ἐγκλημα. Οἱ ρυπανθέντες ἄρα διὰ πολλῶν φόνων, οἱ προδῶσαντες τὸ ἔθνος ἢ στρατιάς, (ὑποβαλόντες αὐτὰς εἰς δουλείαν), ἢ δι' ἄλλου παρομοίου ἀνοσιουργήματος ἐγκληματήσαντες, βασανίζονται δεκαπλασίως δι' ἕκαστον αὐτῶν τῶν ἐγκλημάτων. Ὅσοι ἀπεναντίας ἐπετέλεσαν ἀγαθοεργίας, διετέλεσαν ὅσοι, ἐνάρετοι, λαμβάνουσιν ἐν τῇ ἰδίᾳ ἀναλογίᾳ τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἀγαθῶν πράξεών των. Ὑπάρχουσιν ἔτι ἀμοιβαί μείζονες διὰ τοὺς τιμήσαντας τοὺς θεοὺς καὶ σεβασθέντας τοὺς γονεῖς, τιμωρίαι δ' ἕκτακτοι διὰ τοὺς ἀσεβεῖς, τοὺς πατραλοίας, τοὺς δι' ὠπλισμένης χειρὸς ἀνθρωποκτόνους».

*
* *

Τὸ ὑπεύθυνον τῶν πράξεών μας ἐπάγεται τὸ αὐτεξούσιον· τὸ δὲ αὐτεξούσιον, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ὑφίσταται τόσῳ ἐν τῇ ἐπιγείῳ ζωῇ ὅσῳ καὶ ἐν τῇ ἐκλογῇ μας αὐτῆς τῆς ζωῆς. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ρίπτεται τυχεῶς ἐπὶ τῆς σφαίρας ὑπὸ

φου, ἀτινὰ ἀφορῶσι μᾶλλον τὴν ἐξωτερικὴν διδασκαλίαν, ὡς καὶ τινὰ ἄλλα ὡσπύτως ἐν ταῖς κατωτέραις παραγράφαις.

τινος ιδιοτρόπου ὄντος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐκλέγει τὴν κοινωνικὴν τάξιν ἐν ἣ θὰ γεννηθῆ. "Ὅθεν δέον ἔκτοτε νὰ φροντίζη περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ μέρους ὅπερ θὰ ἀποφασίσῃ νὰ ἐκλέξῃ. Δέον δὲ νὰ φροντίζη περὶ τοῦ χρησίμου μόνον αὐτῶ, περὶ ἐκείνου δηλ. ὅπερ θὰ ἦ ἀρμόδιον νὰ καταστήσῃ τὴν ψυχὴν μᾶλλον ἐνάρετον. Τὸ δὲ μᾶλλον ποθητὸν διὰ τὸν Πλάτωνα, τὸ μᾶλλον οὐσιῶδες εἶνε πάντοτε τὸ ἀγασθόν, εἶνε πάντοτε ἡ ἀρετή.

Δὲν θὰ ὀμιλήσωμεν περὶ τῆς μετεμψυχώσεως, τῆς μεταναστεύσεως δηλ. τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς εἰς σῶμα ζώου. "Ὅ,τι ὁ Πλάτων λέγει περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου, δέον, νομίζω, νὰ ἐκληθῆ μεταφορικῶς. Ταῦτα εἶνε ἀπλῶ σύμβολα, χρησιμεύοντα εἰς τὸ νὰ καταστήσωσιν ἠθικὰς τινὰς ἀληθείας μᾶλλον εὐλήπτους, καὶ νὰ ἐμπνεύσωσι φόβον σωτήριον εἰς τοὺς ἐνόχους. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀναγεννᾶται πίθηκος ἢ ψιττακός. Δὲν παλινδρομεῖ τις τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος τῶν ὄντων, ἅς ἅπαξ ἀνῆλθε.

Ὁ Πλάτων παραδέχεται ἀφ' ἐτέρου τὸ αὐτεξούσιον μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ζῶων ὀναφορικῶς τῆς εἰς ἀνθρώπινον ζωὴν ἀναγεννήσεως των. Ἄλλως τε, μὲ τὴν προοδευτικὴν ἐξέλιξιν καὶ τὰς ἐπιστημονικὰς ἰδέας τῆς σήμερον, εἰς οὐδὲν προσκρούει ἡ προοδευτικὴ αὕτη ἀνοδος. Μήτοι δὲν ὤρισαν τὸν κῦνα ὑποψήφιον διὰ τὴν ἀνθρωπότητα;

Ὅπως ποτ' ἂν ἦ περὶ τῆς ἰδίας ταύτης ἰδέας, ἐναπομένει τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀφικνεῖται εἰς τὴν μακαριότητα, διὰ τῆς τελειότητος ἐν μέσῳ σειρᾶς ἀπροσδιορίστων ὑπάρξεων.

Τῆς θεωρίας ταύτης παραδεκτῆς γενομένης, πολλὰ σκοτεινὰ ἀληθῶς διαφωτίζονται. Διὰ τὸ νὰ μεμψιμοιρῶμεν, ἀφοῦ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐξελέξαμεν τὴν ἐνεστώσαν κατάστασιν, τὴν ἄλλως τε ἀναπόδραστον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐκ τῶν προγενεστέρων βίων μας; Ἄν δὲ ψυχαὶ τινες, ἄγγελοι ἀγα-

θότητος καὶ ἔθελοθυσίας, περιπλανώμενοι, ὡς φαίνεται μεταξὺ ἡμῶν, ὑφίστονται ἐνίοτε θλίψεις ὑπερβαίνουσας πάντα λόγον, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τινὲς μὲν αὐτῶν τῶν ψυχῶν ἠθέλησαν νὰ δεινοπαθήσωσιν οὕτω, ὅπως χρησιμεύωσιν ὡς παράδειγμα εἰς τοὺς μεψιμοιροῦντας, τοὺς διαμαρτυρουμένους, τοὺς βλασφημοῦντας ἐπὶ τῇ ἐλαχίστῃ ὀδύνῃ, καὶ διδάξωσι τὴν ἀνθρωπότητα, τινὲς δὲ ὅπως ἐξαγνίσωσι κακὸν τι παρελθόν, ἄγνωστον ἡμῖν. Τὸ παρελθόν προετοιμάζει τὸ παρόν, τοῦτο δὲ ἐγκυμονεῖ τὸ μέλλον.

Ἐκ τούτου, ἡ ἐπιβάλλουσα ἀνάγκη τοῦ διαμάχεσθαι, σπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ καθ' ἅπαντα τὸν βίον, ἐναντίον διαφόρων εἰδῶν κοκίας. Πᾶν παράπτωμα, ἐγκωσιμὸς, φιλαργυρία, σκληρότης, ἡδυπάθεια, παρανομία ἰσχύος εἶνε οἷον οἱ σιδηροὶ δεσμοὶ συνδέοντες στερεώτερον τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ σῶμα.

Καὶ ὅσω μᾶλλον ἡ ψυχὴ συνταυτίζεται οὕτω μετὰ τοῦ φυσικοῦ ὀργανισμοῦ, καταδιβαζομένη εἰς τὴν στάθμην αὐτοῦ, τόσω μᾶλλον θὰ δυσκολευθῆ ν' ἀπαλλαγῆ τῆς περισφιγέως του, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς ἑαυτήν, νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀνιοῦσαν πτησιν, ἥτις εἶνε ὁ σκοπὸς καὶ ὁ νόμος τῆς.

Ὅλως ἀλλοία εἶνε ἡ θέσις ἐκείνου ὅστις ἐπιμελεῖται εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, πάσαις δυνάμεσι, νὰ δαμάσῃ τὴν οἴησίν του, νὰ ἐπιβάλῃ σιγὴν εἰς τὰς παραχόρδους κινήσεις τῆς καρδίας καὶ τῶν αἰσθήσεών του· ἐκείνου ὅστις, ἀποφεύγων πᾶν ψεῦδος, πᾶσαν ὑποκρισίαν ἢ διπροσωπίαν, πάντα ἐγκωσιμόν, πᾶσαν νοσηρὰν φιλοδοξίαν, ζη διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ἀγαθόν, συσφίγγων ὁσημέραι τοὺς δεσμοὺς τοὺς ἐνοῦντας τὴν ψυχὴν του πρὸς τὰ ἐπουράνια. Διὰ τῶν καρτερικῶν καὶ διηνεκῶν προσπαθειῶν του, ἀνυψοῦται βαθμηδὸν ἐκ τῶν ἀκαθάρτων βεβάρθρων, ἔνθα τὸ ἀνθρώπινον ὄν εὑρηται βυθισμένον ἐξ ὑπαρχῆς, πρὸς χώρας μᾶλλον αἰθερίου, πρὸς αὐτὸ τὸ θεῖον ἰδανικόν, οὔτινος εἰς σπινθήρ τοῦλάχιστον εὑρηται ἐν ἐκάστῳ ἡμῶν. Οὕτω θὰ πραγματώσωμεν εὐθύς ἐντεῦθεν τὴν ἰε-

ρὰν ἄρμονίαν, τὴν ἰσορροπίαν δηλ. μεταξύ τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς καρδίας, διὰ τῆς ἐπιστήμης, καὶ τῆς ἀρετῆς. Αὐτὴ ἡ ἄρμονία, σύνθεσις παντὸς ἀγαθοῦ, εἶνε ἡ σοφία, θυγάτηρ τοῦ Θεοῦ.

Ἐπέρχεται εἶτα ὁ θάνατος. Ὅχι δὲ μόνον οὗτος δὲν εἶνε ὁ βασιλεὺς τῶν ἐκφοβισμῶν, ἀπεναντίας - εἶνε φίλος μεσάζων εἰρήνης καὶ μακαριότητος. Τὸν χαιρετῶμεν μετὰ τῆς ἄνευ ὀδυρμῶν γαλήνης τοῦ Σωκράτους, ὅστις κατὰ τὴν στιγμὴν μάλιστα καθ' ἣν ἔπινε τὸ κύνειον, συνδιελέγετο ἀταράχως καὶ ἀνεπιδεικτικῶς. μετὰ τῶν ἀγαπητῶν μαθητῶν, περὶ τῶν ὑψηλοτέρων ζητημάτων τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων τοῖς ἀνθρώποις, ἐξετάζων μετ' αὐτῶν, κατ' ἐκείνην τὴν ὑπερτάτην στιγμὴν, τοὺς λόγους δι' οὓς δέον νὰ πιστεύωμεν εἰς τὸ βέλτιστον μέλλον τῆς ψυχῆς. Εἶχε τὴν προόρασιν τόσῃ σαφῆ, τόσῃ διαυγῆ, ἥτο τόσῃ βέβαιος ὅτι δὲν ἤθελεν ἀποθάνει ὅλος, ὥστε παρηγορεῖ ἐκεῖνος, τὸ ἀθῶον θῦμα τῶν σοφιστῶν καὶ ἐνθαρρύνει τοὺς ἀκροατὰς εἰς τὴν ἣν εἶχε πίστιν. Ἀφοῦ δ' ἐπέρανε τὸν προορισμὸν του, κοιμᾶται ἡσυχῶς, παρουσιάζων διὰ τοῦ θανάτου, οὐχ ἦττον ἢ διὰ τοῦ βίου του, παράδειγμα ἀξιομίμητον, ἐκεῖνος «ὁ καλλίτερος, ὁ δικαιότερος, ὁ σοφώτερος τῶν ἀνθρώπων».

Κοὶ διατὶ νὰ ἐφοβεῖτο τὸν θάνατον ; Μήτοι δὲν ἦτο πεπεισμένος ὅτι ὁπότεν ἡ ψυχὴ ἀποσύρεται ἀγνή, χωρὶς νὰ διατηρήσῃ τι ἐκ τοῦ σώματος, ὡς ἦτο ἡ ἰδία του ψυχὴ, ἡ κατὰ τὸν βίον μὴ ἔχουσα αὐτοπροαιρέτως συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ σώματός του. ἀλλ' ἀπεναντίας, ἀποφεύγουσα αὐτό, καὶ ἐν ἑαυτῇ περισυλληγαμένη καὶ μελετῶσα αἰείποτε, δηλ. φιλοσοφοῦσα καὶ μανθάνουσα ὄντως ν' ἀποθνήσκῃ, δὲν ἦτο λέγω, πεπεισμένος ὅτι ὁπότεν ἡ ψυχὴ ἀποσύρεται, ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, πορεύεται πρὸς ὃν ὅμοιον, θεῖον, ἀθάνατον, πληρὲς σοφίας, παρ' ᾧ ἀπολαύει μακαριότητος, ἀπηλλαγμένη τῶν παραπτωμάτων τῆς ἀμαθείας, τῶν τρέμων, τῶν τυραννικῶν

έρωτων καὶ παντὸς ἄλλου κακοῦ προσκεκολλημένου τῇ ἀνθρώπινη φύσει καί, ὡς λέγουσιν οἱ μῦθοι, διανύει τὴν αἰωνιότητα μετὰ τῶν Θεῶν ;

ΠΕΡΙ ΜΑΝΤΕΙΩΝ

« Ἀναλογιζόμενος ὅπως μεγάλας ὠφελείας ἀπήνεγκε τοῖς Ἕλλησι τὸ πρὸ τριῶν χιλιάδων ἐτῶν περίφημον Μαντεῖον τῶν Δελφῶν κατὰ τε τοὺς πολέμους, τοὺς λοιμοὺς καὶ τὰς κτίσεις νέων πόλεων, θεωρῶ ἀμαρτημα τὸ μὴ ἀποδοῦναι τὴν ἐξέουσαν καὶ γένεσιν αὐτοῦ εἰς τὴν θεῖαν Πρόνοιαν, ἀλλ' εἰς τὴν τύχην, τὴν τυφλὴν συμπτωσιν». (Πλούταρχ.)

Ἡ πρόοδος ἐν ταῖς ἐπιστήμας, κατὰ τὸν Δρα Κάρ. δὲ Πρέλ, συνίσταται ἢ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν νέων πραγμάτων ἢ εἰς τὴν ἐπανορθωτικὴν ἐξήγησιν τῶν ἀρχαίων. Δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῇ αἰνιγματῶδες τι, ἀλλὰ θεὸν ν' ἀνάγηται τὸ τοιοῦτον εἰς γεγονὸς γνωστὸν ἢ εἰς σύστημά τι τοιούτων. Τὰ αἰνίγματα ὅμως δὲν λύονται τόσῳ εὐχερῶς, ἀλλ' ἀνακινουῦνται μόνον. Ὁ Νεῦτων ὑπονοεῖ μὲν τὸ βάρος ὡς αἴτιον τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων, ἀλλ' ἀφίνει αἰνιγματῶδες πάλιν καὶ ἀνεξήγητον αὐτὸ τὸ βάρος.

Ἄς ἐφαρμόσωμεν τὰ ἄνω ἐπὶ τῶν Μαντείων.

Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς λέγουσιν ὅτι, εἰς ναοὺς τινὰς, ὠρισμέναι ἱέρειαι, ἐν καταστάσει ἐκστάσεως, ἐρωτῶμεναι περὶ σπουδαίων τῆς πόλεως πραγμάτων ἢ μεγάλων ἐπιχειρήσεων, προεφήτευον τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῶν.

Τὰ τοιαῦτα Μαντεῖα διεδραμάτιζον ἐν τῇ Ἑλλ. ἱστορίᾳ σπουδαῖον μέρος. Τὸ ζήτημα ἤδη εἶνε νῦν γνωρῖσθαι εἰς

παισιν γνωστὸν φαινόμενον τῆς ἐποχῆς μας δέον ν' ἀναγάγωμεν τὸ αἰνιγματῶδες αὐτὸ τῶν Μαντείων.

Ἀπλούστερον θὰ ἦτο ἂν ἠδυνάμεθα ν' ἀποδείξωμεν τὰ Μαντεῖα ἀπατηλὰ καταστήματα τῶν ἱερέων, ζητούντων δι' αὐτῶν τὴν εἰς τὰ τῆς πόλεως ἐπιρροήν των. Ἄλλ' ἀψευδέστατοι μάρτυρες τῆς ἀρχαιότητος ἐπιβεβαιῶσι τὴν τῶν ἱερειῶν ἐπιδεκτικότητα τοῦ προορᾶν καὶ προλέγειν ἀκριβῶς τὰ μέλλοντα. Διοσχυρίζονται ἐμοφῶνως οἱ ἀρχαῖοι ἱστορικοὶ, ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι ὅτι τὰ Μαντεῖα συνέτεινον τὰ μέγιστα εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Ἑλλάδος. Τὴν θεωρίαν τῆς ἀπάτης ἀντικρούει ἡ πολυχρόνιος διάρκεια τῶν Μαντείων. Πλάνη καὶ ἀπάτη βεβαίως εἶνε βραχύβια. Μολονότι δὲ ἡ ἀρχὴ τῶν Μαντείων χάνεται εἰς τὸ σκότος τῆς ἀρχαιότητος, γινώσκομεν ὅμως ὅτι αὐτὰ διετηροῦντο καὶ κατὰ τὴν πρώτην χριστιανικὴν ἐποχὴν, ἀφοῦ ὁ ναὸς τῶν Δελφῶν ἐκλείσθη ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτ. Θεοδοσίου καὶ μόνον θρησκευτικὸς λόγος ἠδυνήθη νὰ καταργήσῃ τὰ Μαντεῖα.

Κατὰ τὸν Μακρόβιον, τὸ Μαντεῖον τῆς Δωδώνης ὑπῆρχεν ἤδη κατὰ τὸ 1400 ἔτος π. Χρ. Ὁ Ἀχιλλεὺς μνημονεύει αὐτὸ (Ἰλ. XVI, 233). Ὁ δὲ Ἡρόδοτος λέγει ὅτι αἰγύπτιοι ἱερεῖς μετήνεγκον τὸ χρησμοδεῖν εἰς Δωδώνην.

Ἐντονώτερον καταμαρτυρεῖ τῆς θεωρίας τῆς ἀπάτης, ἡ μεγάλη ὑπόληψις ἦν τὰ Μαντεῖα ἀπήλασον ὄχι μόνον παρὰ τῷ δεισιδαίμονι λαῷ, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς μεγίστοις τῶν φιλοσόφων καὶ λογίων : τῷ Πλάτῳ, π. χ., τῷ Ἀρίστοτέλει, τῷ Σωκράτῃ, τῷ Ἰπποκράτει, τῷ Ξενοφῶντι, τῷ Πλουτάρχῳ, τῷ Αἰλιανῷ, τῷ Πausανίῳ, τῷ Ἀπολλεδῶρῳ, τῷ Ὀμήρῳ, τῷ Λουκᾶνῳ, τῷ Βάρρωνι, τῷ Τακίτῳ, τῷ Σουητωνίῳ, τῷ Λιδίῳ, τῷ Διονυσίῳ ἐξ Ἀλικαρνασσοῦ, τῷ Φλώρῳ, τῷ Πλινίῳ, τῷ Βιργιλίῳ, τῷ Ίουβενσλίῳ, τῷ Ὀβιδίῳ, κλπ. Ἄπαντες οὗτοι ἐπίστευον εἰς τὰ Μαντεῖα, ἀποτίοντες εἰς αὐτὰ ὑψιστον σέβας. Καὶ οἱ Περιπατητικοὶ ἔτι, οἱ πᾶν ἄλλο εἶδος

προφητείας ἀρνούμενοι, ἀνεγνώριζον οὐχ ἤττον τὸ θεῖον τῶν Μαντείων (Κικέρ. περὶ Μαντ. I. 3, σ. 48).

Ὁ Πλάτων περὶ τῆς ἐκστατικῆς καταστάσεως τῶν χρησμοῦσων ἱερείων λέγει : «Νῦν δὲ γίνονται ἡμῖν τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν διὰ τῆς μανίας τῆς διὰ θείας βεβαίως χάριτος παρεχομένης ἡμῖν· καθότι ἡ μάντις τῶν Δελφῶν καὶ αἱ ἱερεῖαι τῆς Δωδώνης ἐποιοῦν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ, ἐν τῇ μανίᾳ αὐτῶν, πολλὰ τ' ἀγαθὰ ἐν Ἑλλάδι, ἐν δὲ τῇ λογικῇ αὐτῶν καταστάσει οὐδὲν ἢ ὀλίγιστα ἐποιοῦν. Ἐπιχειροῦντες ν' ἀναγράψωμεν ὅτι ἡ Σιβύλλη καὶ ἄλλαι προσφῆτευσον τὰ μέλλοντα πολλοῖς, διὰ τῆς ἐνθέου αὐτῶν μαντικῆς, καὶ ὅτι συνέτεινον πολὺ εἰς τὴν δίκαιαν καὶ τὴν εὐζωίαν τῶν ἄλλων, θὰ ἐμακρῦγοροῦμεν, ἅτε μνημονεύοντες πραγμάτων γνωστῶν ἐνὶ ἐκάστῳ».

Οἱ ἀρχαῖοι λοιπὸν ἐθεώρουν τὴν τοιαύτην μανίαν τῶν μάντεων ὑπερτέραν τῶν φρενῶν, καθὼ ἐκείνης μὲν προερχομένης ἐκ τῆς θεότητος, τούτων δὲ ἐκ τῆς ἀνθρωπότητος (Πλ. Φαιδ.).

Ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν χρησμῶν τῶν Μαντείων καταδεικνύεται ὅποσον ἐσέδετο αὐτὰ ὁ Πορφύριος.

Ὁ Πρόκλος ἐπὶ πέντε ἔτη κατέγινεν ἐπισταμένως εἰς τὴν ἐξήγησιν τῶν χρησμῶν, εἰπὼν ὅτι ἂν ἤθελεν ἔχει τὴν ἐξουσίαν, θ' ἀπεστέρα τῶν συγχρόνων του τὴν γνῶσιν ἀπάντων τῶν ἄλλων συγγραμμάτων ἐκτὸς τῆς τῶν χρησμῶν, τῶν Μαντείων καὶ τοῦ «Γιμαίου» τοῦ Πλάτωνος.

Ὁ Λουκάνος περιγράφει τὴν ἐκστασιν τῆς ἱερείας καὶ θεωρεῖ τὴν στέρησιν τῶν Μαντείων — τοῦ θαυμασίου τούτου χαρίσματος τοῦ οὐρανοῦ —, τὸ μέγιστον τῶν δυστυχημάτων τοῦ αἰῶνός του.

Ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ χωρᾷ ἐτιμῶντο τὰ Μαντεῖα τόσο πολὺ, ὅσῳ ἐν Ἑλλάδι καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀνωτάτου πολιτισμοῦ. Ἐπερωτῶντο αὐτὰ κατὰ τὰς μᾶλλον σπουδαίας

περιστάσεις τοῦ δήμου, ὡς π.χ. τὰς ἐποικήσεις, τὰς προκη-
ρύξεις τοῦ πολέμου, κλπ. (1)

Ἐν Αἰγύπτῳ τὸ Μαντεῖον τῆς Λητοῦς ἐν τῇ πόλει Βούτ,
ἐθεωρεῖτο τὸ μᾶλλον ἀλάνθαστον· ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι τὸ

ΤΩΝ ΔΕΛΦΩΝ

Οἱ Δελφοὶ συνίσταντο κατ' ἀρχὰς ἐκ τῶν δύο ἀγρῶν τῆς
Λυκουρίας καὶ τῆς Πυθοῦς. Ὅθεν τὰ Μαντεῖα αὐτῶν ὠνο-
μάζοντο Πυθικά.

Ὁ Στράβων λέγει ὅτι τοῦτο ἦτο τὸ ἀληθέστερον ἀπάν-
των τῶν Μαντείων (Στρ. ΙΧ, 3). Ἐθεωρεῖτο τὸ κέντρον
ὄχι μόνον τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ἀπάσης τῆς γῆς. Ἡ ἐν
τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ ἰσταμένη λιθίνη ἔδρα ἐκαλεῖτο « Ὀμφαλὸς
τῆς γῆς » (Αἰσχ. Εὐμ. 40).

Τὸ Συμβούλιον τῶν Ἀμφικτυόνων ἐγκαθιδρύθη ἐν Δελ-
φοῖς παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν Ἀμφικτυόνος υἱοῦ τοῦ
Δευκαλίωνος, ὡς ἐπικούρον τοῦ Μαντείου. Οἱ κατ' ἀρχὰς
τὸν ναὸν μόνον ἐφορῶντες κατέστησαν εἴτα οἱ τεταγμένοι κρι-
ταὶ τοῦ ἔθνους, ἀποφασίζοντες ὑπὲρ τοῦ πολέμου ἢ τῆς εἰ-
ρήνης, καὶ συγιστῶντες τὴν ἀνωτάτην δικαστικὴν ἀρχήν.
Εἶχον πρὸς τούτοις μεγίστην ἰσχὺν κατὰ τὰς θρησκευτικὰς ὑ-
ποθέσεις, κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν ἔθνῶν, τὰς ἐποικήσεις καί,
ἐν γένει, κατὰ τὰς σπουδαιοτάτας ὑποθέσεις τῶν πόλεων.

Ὁ Ἰσοκράτης λέγει ὅτι τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἐθεω-

(1) Ὁ Λυκούργος ἵνα περιβάλη μὲ ἀυθεντικὸν κύρος τὸ κα-
τάλληλον τῆς νομοθεσίας τοῦ καὶ ἀποβῆ αὕτη μᾶλλον εὐπρόσδε-
κτος παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις, προεκάλεσε τὴν ἐπ' αὐτῆς ἀπόφαν-
σιν τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν, ὅπερ ἐκύρωσε τὴν ἀξίαν τῆς ἐν
λόγῳ νομοθεσίας διὰ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης : « Καὶ τοὺς νόμους
καλῶς κείσθαι, καὶ τὴν πόλιν ἐνδοξωτάτην διαμενεῖν τῇ Λυκούρ-
γου χρωμένην πολιτείᾳ. »

ρεῖτο ὑπὸ πάντων τὸ ἀρχαιότερον καὶ ἀληθέστερον ὄλων τῶν Μαντείων (Ιπ. Ἀρχ. 11).

Ὁ δὲ Κικέρων : « Ἀναμφίλεκτον—ἀν δὲν θέλομεν ν' ἀκυρώσωμεν ἄψασαν τὴν ἱστορίαν—ὅτι τοῦτο τὸ Μαντεῖον ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ὑπῆρχεν ἀληθές» Cic de div 5, 19, 38). « Διὰ τοῦ λόγου τούτου, κατὰ τὸν Naegelspach, ἐξέφρασεν ὁ Κικέρων τὴν πεποιθήσιν ὄλου τοῦ κόσμου». Καθ' ὅλας τὰς σπουδαίας ὑποθέσεις των, ἔπεμπον αἱ πόλεις θεωροὺς πρὸς ἐρώτησιν περὶ τοῦ πρακτέου. Τοῦτ' αὐτὸ ἔπραττον καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης, μὴ ἔχοντες ἴδιον Μαντεῖον.

Ὁ κατὰ τὸ 548 π. Χρ. πυρποληθεὶς ναὸς ἀνωκοδομήθη, διαταγῇ τῶν Ἀμφικτυόνων, μετὰ πλείονος ἔτι λαμπρότητος. Οἱ τῶν Δελφῶν ἀπεσταλμένοι, περιερχόμενοι τὰς πόλεις, ἐσύναζον δῶρα διὰ τὴν ἀνασκευὴν τοῦ ναοῦ. Μετέπειτα, ἀλλὰ καὶ τοῦτο προσωρινῶς μόνον, ἠλαττώθη ἡ δόξα τοῦ Μαντείου, ὅτε δηλ. ἐγνώσθη ἡ ἐκ μέρους τοῦ Φιλίππου ἀποπειρα δωροδοκίας τῆς ἱερείας, ἡ παρακινήσασα τὸν Δημοσθένη νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ Πυθία φιλιππίζει (Παυσ.). Καὶ ὁ Ἡρόδοτος δὲ μνημονεύει τοιαύτης ἀποπειρας δωροδοκίας (Ηρ. VI. 66).

Τὰ Μαντεῖα λοιπὸν δὲν ἔχαιρον πάντοτε τὴν αὐτὴν ὑπόληψιν. Ἡ ὑπόληψις ἐκάστου Μαντείου μετεβάλλετο κατὰ τὰς περιστάσεις. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κικέρωνος τὸ Δελφικὸν ἦτο παρημελημένον· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πλουτάρχου ἐχρημοδότει πάλιν. Καὶ ἡ περίστασις αὕτη ἀνασκευάζει τὴν θεωρίαν τῆς ἀπάτης—καθότι ἀπάτη δύναται νὰ γίνῃ πάντοτε καὶ παντοῦ—, δύναται δὲ νὰ μας ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ὀρθὴν ἐξήγησιν. Ὅ,τι ὁ Κικέρων τεκμαίρεται ἐκ τούτου, ἰσχύει καὶ τὴν σήμερον : « Ἀφοῦ λέγει, ἀξιοῦται νῦν ἡσσοнос δόξης, ἐπὶ τῷ ὅτι ἡ ὀρθὴ ἐξήγησις τῶν χρησμῶν δὲν γίνεται ἀρκούντως ἀκριδῆς, δεόν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι δὲν ἤθελεν ἔχει προηγουμένως τόσην δόξαν, ἀν δὲν διεκρίνετο διὰ τῆς μεγίστης ἀληθείας».

Ἄλλη ἀπόδειξις τῆς μεγάλης δόξης τῶν Δελφῶν καὶ συνάμα τῆς ἀληθείας τοῦ Μαντείου ἔγκειται ἐν τῇ πολυτελείᾳ τῶν ἐπισωρευμένων ἀναθημάτων. Ὁ Πλούταρχος λέγει ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ Μαντείου ἐξενεχθεῖσαι ἀλήθειαι ἐπήνεγκον εἰς τὸν ναὸν χρήματα πολλὰ Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων. Μόνον τὰ ὑπὸ τοῦ Κροΐου, κατόπιν δοκιμασίας αὐτοῦ καὶ ἀναγνωρίσεως τῆς ἀληθείας τοῦ Μαντείου, σταλέντα δῶρα ἤξιζον εἴκοσιν ἑκατοντακισμῦρια. Ὁ Ἡρόδοτος διέσωσε λεπτομερῆ σημείωσιν τῶν ἀναθημάτων τούτων (Ηρ. Ι. 50—53). Πόλεις τινὲς διετήρουν ἐν Δελφοῖς ἰδιαίτερα κτίρια πρὸς ἀπόθεσιν τῶν ἀναθημάτων αὐτῶν. Ὁ τὸν χῶρον τοῦ Μαντείου καταστρέψας αὐτοκράτωρ Νέρων ἀπεκόμισεν ἐκεῖθεν 500 χάλκινα ἀγάλματα θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων (Παυσ. 7, 11).

Ἄπασαι αἱ περιστάσεις αὗται μᾶς ἀπαγορεύουσι νὰ θεωρῶμεν τοὺς χρησμοὺς ὡς σπάτην τῶν ἱερέων ἢ δεισιδαιμονίαν τῶν χρηστηριαζομένων. Ἦθελεν εἶσθαι, προσθέτει ὁ δὲ Πρέλ ἀσύμφωνον τῇ ἐπιστήμῃ ν' ἀρνηθῶμεν εἰς τὰ Μαντεῖα τὴν δύναμιν τῆς προφητείας, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τὸ τοιοῦτον ἀντιδαίνει εἰς τὸν σημερινὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι. Ἦθέλομεν φανῆ ἀσύμφωνοι τῇ ἱστορίᾳ καὶ τῇ ψυχολογίᾳ ὑποθέτοντες ὅτι λαός, ἀνελθὼν εἰς βαθμὸν παιδείας ἀνέφικτον ἄχρι τοῦδε, ἠπατάτο ἐπὶ τόσους αἰῶνας ὑπὸ τῶν ἱερέων του. Τότε μόνον ἐπιτρέπεται ἡμῖν νὰ κηρύττωμεν ἀπατεῶνας τοὺς ἱερεῖς, ὅταν ἀδυνατῶμεν νὰ θεωρήσωμεν τὰ Μαντεῖα μὲ ἱερεῖς χρηστούς. Τότε μόνον ἐπιτρέπεται ἡμῖν νὰ κηρύττωμεν τοὺς ἐξόχους Ἑλληνας φιλοσόφους ἀνόητους καὶ μωρούς, ὅποταν ἢ πεποίθησις εἰς τὰ Μαντεῖα εἶνε ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ὀρθοφροσύνην τῶν σεβομένων αὐτά. Αἰτία τῆς γενέσεως τῶν Μαντείων δὲν δύναται νὰ εἶνε ἡ ἰσχυρὰ τάσις τοῦ δεισιδαίμονος λαοῦ, ἵνα μάθῃ τὰ μέλλοντα, καθότι, κατ' ἀρχάς, ἐγένετο χρῆσις τῶν Μαντείων ὑπὸ τῶν ἀρχόντων καὶ ὄχι ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὅστις ἀναμφιβόλως κατόπιν ἐγένετο θερμὸς λάτρης αὐτῶν.

Δέον νά λάβωμεν ὑπ' ὄψει καί τοῦτο, ὅτι δηλ. παντοῦ ὅπου ὑπῆρχον Μαντεῖα εὐρίσκοντο καί πηγαί ἢ ἐκ τῆς γῆς ἀνερχόμενοι ἀτμοὶ ἐξ ὧν ἐξήγαγον τήν μαντικήν φύσιν. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται καί τὸ **περιοδικὸν τῆς ἐνεργείας παρά τισι Μαντείοις**. Ἐνῶ ἡ ἀπάτη, καθὸ ἀμετάβλητος, ἤθελεν ἀπαιτήσῃ ἀδιάκοπον ἐνέργειαν τῶν Μαντείων. Μαντεῖα τινὰ ἔμενον ἐπὶ τινα χρόνον ἄφωνα, εἶτα δὲ πάλιν ἐθέσπιζον. Τὸ Μαντεῖον τῶν Βραγχιδῶν εἰσὶγα κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ξέρου (τοῦ λεηλατήσαντος, τὴν τε χώραν καὶ τὸν ναόν), ἔχρηζε δὲ πάλιν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου (Στρ. XVII. 1.43). Ἐλλειπον λοιπὸν αἱ ἀπαιτούμεναι, ἀλλ' εὐμετόβλητοι συνθῆκαι τῆς ἐκοτάσεως τῆς ἱερείας ἢ καὶ αὐτὴ ἡ ἱερεία.

Τὸ λεγόμενον ὅτι τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἐχρησιμοῦται ἐπὶ ἕξ μόνον μῆνας τοῦ ἔτους καὶ ὅτι μετέβαινεν εἶτα εἰς Πάταρον τῆς Λυκίας, σημαίνει ἴσως ὅτι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἱερεία ὑπηρετεῖ ἐναλλάξ εἰς δύο διάφορα μέρη· ἐκ τοῦ ὅτι δὲ τὸ Μαντεῖον τοῦ Τειρεσίου ἐν Ὀρχομενῶ, μετὰ τὴν ἐπιδημίαν λοιμοῦ τινος εἰσώπησε, δυνόμεθα νά εἰκάζωμεν ὅτι ἡ ἱερεία, προσβληθεῖσα ὑπὸ τῆς νόσου, ἀπεβίωσεν.

Ἐκ τῶν διαφόρων ὑπομνημάτων βεβαιοῦνται τὰ ἐξῆς δύο πράγματα : ἡ ἀληθὴς ὕπαρξις προφητευσουσῶν ἱερείων, καὶ ἡ ἐπίπνοια αὐτῶν δι' ἐξωτερικῶν φυσικῶν φαινομένων. Ἐδρα Μαντείου ὑπῆρχε τὸ πάλαι ἐκεῖ ὅπου ἔρρεον πηγαί ἢ ἀνεδίδοντο ἀτμοὶ ἐκ τῆς γῆς. Ἄντρα τινὰ ἀναδίδοντα ἀτμοὺς (κατ' ἐξοχὴν ἐν τῇ σπηλαίων γεμούσῃ Βοιωτίᾳ) ἐγένοντο ἔδραι μαντείων. Τὸ τῶν Δελφῶν ὤφειλε τὴν γένεσίν του εἰς τὸν ποιμένα Κορήταν, παρατηρήσαντα ὅτι αἱ αἰγές του, ὁσάκις ἐπλησίαζον εἰς ρυγμάδα τινὰ, ἀνεπήδων ἄγριαι. Προσελθὼν καὶ ὁ ἴδιος, κατελήφθη ὑπὸ προφητικῆς ἐπίπνοιας καὶ ἤρξατο μαντεύων. Κατ' ἀρχὰς ἐχλεύαζον οἱ ἄνθρωποι τὰ λόγια του, ἀλλ' εἶτα, τῶν προρρήσεών του πραγματοποιηθεῖσων, ἐθαύμαζον αὐτά.

Ὁ Πίνδαρος λέγει ὅτι ἐν Δελφοῖς οἱ ἀτμοὶ ἐνίοτε τόσῳ πλουσιοπαρόχως ἀνεδίδοντο, ὥστε ἐπλήρουν ὀλόκληρον τὸν ναόν.

Ὁ ἀτμὸς οὗτος ὀνομαζόμενος ὀμφή καὶ πνεῦμα ἐνθουσιαστικόν, ἐθεωρεῖτο ὑπ' ἄλλων μὲν φυσικός, ὑπ' ἄλλων δὲ θεῖος.

Ἡ ρυγμὴ, ἐξ ἧς ἐξήρχοντο οἱ ἀτμοί, εὐρίσκετο ἐντὸς τοῦ ναοῦ. Ἐπὶ τῆς ρυγμῆς ταύτης ἴστατο ὁ τρίπους, ἐφ' οὗ ἡ ἱέρεια ἐκάθητο, ἀφοῦ προηγούμενως ἐμάσα δσφνόφυλλα καὶ ἔπινε νερόν τῆς Κασταλίας. Εἶτα ἐπήρχετο ἡ ἐπίπνοια αὐτῆς.

Σοφοὶ τινεὶ ἐθεώρουν τοὺς ἀτμοὺς τούτους οὐχὶ ὡς τὴν κυρίαν αἰτίαν τῆς προφητικῆς ἐπιπνοίας, ἀλλ' ὡς μέσον μόνον τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς.

Ὁ Ἀμμώνιος γνωματεύει ὅτι ἡ ἐπίπνοια παράγεται ἐκ τῶν ἀτμῶν καὶ ὅτι πᾶς τις ἄλλος, ἐκτὸς τῆς Πυθίας ὑποβαλλόμενος εἰς αὐτούς, θὰ περιήρχετο εἰς ὀμοίαν ἐπίπνοιαν, ἄτοπον συνεπῶς ἐθεώρει τὸ διατηρεῖν ἐν τῷ Μαντεῖῳ μίαν μόνον γυναῖκα καὶ ὑποβάλλειν αὐτὴν εἰς τόσα βάσανα, ζητοῦντες νὰ τὴν διατηρῶσι καθ' ἅπαντὰ τὸν βίον ἀγνήν, ἀκηλίδωτον.

Εἰς τὸν Ἀμμώνιον ἀντιλέγει ὁ Πλούταρχος ἰσχυριζόμενος ὅτι ἡ δύναμις τοῦ ἀτμοῦ δὲν ἐπενεργεῖ εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα, οὔτε μετὰ τῆς αὐτῆς ἰσχύος εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον· ἀλλ' ὅτι ἡ δύναμις αὕτη τοῦ ἀτμοῦ θεωρητέα ὡς ἀρχή, ὡς ἔναυσμα ἐνεργὸν εἰς μόνὰ τὰ ἐπιδεκτικὰ ἄτομα.

Ὁ δὲ Κικέρων λέγει ὅτι οἱ ἀθάνατοι Θεοὶ δὲν παρουσιάζονται προσωπικῶς ἐνώπιόν μας, ἀλλὰ μεταδίδουσι τὴν ἰσχύν των εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Ἐγκλείουσι μὲν ἐν τοῖς σπηλαίοις τῆς γῆς μέρος τῆς ἰσχύος των, συνδέουσι δὲ ἕτερον μέρος αὐτῆς μετὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὥστε ἡ μὲν γηίνη δύναμις ἐνθουν καθίστησι τὴν Πυθίαν, ἡ δ' ἑτέρα τὴν Σίβυλλαν (Cic de dio. I. 36).

Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην ἡ μαντεία ἔγκειται μὲν ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, δύναται δὲ νὰ διεγείρεται δι' ἐξωτερικῶν τινων μέσων, διὰ συνθηκῶν τινων ἀναποφεύκτων. Ἄλλως θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ προφητεύσιν αἱ Σιδύλλαι, ἄνευ δηλ. τῶν τοιούτων συνθηκῶν.

Ἐπόμενον ἦτο νὰ πλησιάσῃ ὁ Πλούταρχος ἐγγύτερον εἰς τὴν ὀρθὴν γνῶσιν τοῦ ζητήματος, καθὸ τυγχάνων ὁ ἴδιος ἀρχιερεὺς ἐν Δελφοῖς. Κατὰ τὴν γνώμην του, ἡ δύναμις τοῦ προοραῖν τὸ μέλλον ἔγκειται ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου. Οὐχὶ δ' ἐν τῇ κανονικῇ, ἀλλ' ἐν τῇ ἐπιπνευστικῇ καταστάσει αὐτοῦ. Ταύτην δὲ τὴν κατάστασιν περιγράφει εἰς τρόπον ὅλως προσόμοιον τῷ νῦν ὑπνωτισμῷ, τῷ ἐνέχοντι καὶ τὴν κατάστασιν, καθ' ἣν συμβαίνει ἡ τηλοσκοπία.

Λέγει δέ. «Ἄν ἐν τῇ μαντικῇ θεωρῶμεν τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ὡς ὑλικόν τι, τὸν δὲ ἐνθουσιάζοντα ατμὸν ἢ τὴν πνοὴν ὡς ὄργανόν τι ἢ πληκτρον, οὐδόλως ἀρνούμεθα διὰ τοῦ τοιούτου τὴν ἐπ' αὐτῆς ἐπήρειαν τῆς θεότητος ἢ τοῦ νοῦ. Διότι ἀφ' ἐνός θεωρεῖται Θεότης καὶ ἡ γῆ, ἡ γεννώσα τοὺς ἀτμούς, ὅπως θεωρεῖται θεότης καὶ ὁ ἥλιος, ὁ εἰς τὴν γῆν χορηγῶν τὴν δύναμιν πρὸς πᾶσαν μίξιν καὶ μεταβολὴν, ἀφ' ἐτέρου δ' ἐξακολουθοῦμεν δοξάζοντες ὅτι οἱ δαίμονες εἶνε ἔφοροι, φύλακες καὶ προϊστάμενοι τοῦ κράματος τούτου, καί, ὡς ἐν τῇ μουσικῇ, ἐγκαίρως ὅτε μὲν ἀνίσουσιν, ὅτε δ' ἐπιτείνουσιν, ἄλλοτε δὲ μετριάζουσι τὰ ὑπὲρ τὸ δέον ἰσχυρὰ πάθη τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ἐπενεργοῦντες ἵνα αἱ κινήσεις τῶν ὑπ' αὐτῶν καταληφθέντων ὦσιν ἀβλαβεῖς.»

Αὐτὸ ὅμως τὸ ἀβλαβὲς τῆς ἐνθουσιάζσεως δὲν φαίνεται τυγχάνον ἄνευ ἐξαιρέσεων, καθότι ὁ ἴδιος Πλούταρχος ἀναφέρει τοιαύτην περίπτωσιν. «Τί συνέβη δ' εἰς τὴν Πυθίαν; Κατῆλθε μὲν αὕτη εἰς τὸ Μαντεῖον, ἀλλὰ μετὰ δυσαρρεσκείας καὶ ἀγανακτήσεως. Κατὰ τὰς πρώτας ἀπαντήσεις τῆς ἐφάνη ἐκ τῆς τραχείας φωνῆς τῆς καταληφθεῖσα ὑπὸ χαλεποῦς καὶ

τὴν ἐμπλίαν παρεμποδίζοντος ἀτμοῦ, μὴ δυναμένη νὰ προφέρῃ σαφές τι. Ἐπὶ τέλους, ἐκτὸς ἑαυτῆς ἐξώρμησεν ἐκ τῆς θύρας μετὰ τρομερᾶς φωνῆς καὶ ἔπεσε κατὰ γῆς· διὸ ὄχι μόνον οἱ μάντις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ προφήτης Νίκανδρος καὶ ἅπαντες οἱ παρόντες ἱερεῖς ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Μετ' οὗ πολὺ ἐπανελθόντες ἀνήγειρον αὐτὴν ὅλως ἀναίσθητον· ἔζησε δὲ μετὰ ταῦτα ὀλίγας μόνον ἡμέρας.»

Ὁ Πλούταρχος λοιπὸν νομίζει, κατὰ τὸν Κάρολον δὲ Πρέλ, ὅτι ὁ Ἀπόλλων καὶ οἱ ὑφιστάμενοι δαίμονες ἐπενεργοῦσι μὲν ἐν τοῖς Μαντείοις, ἀλλὰ μόνον ἔσονται ἀπαιτεῖται πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Μολοντί δὲ λέγει ὅτι οἱ δαίμονες ἐγκαταλείπουσιν ἐνίοτε τὰ Μαντεῖα, ἅτινα τότε κεῖνται ὡς ἄχρηστα μουσικὰ ὄργανα, γινώσκει ἔμως ὅτι ἡ ἱερεία δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται παθητικῶς ἐνθεος καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος κατέχομένη, ἀλλ' ἐνεργητικῶς κεκτημένη τὴν ὀξεῖαν ψυχικὴν ἐνόρασιν. «Ἄν αἱ ψυχαί, αἱ ἀποχωρισθεῖσαι τοῦ σώματος, εἶνε, κατὰ τὸν Ἡσίοδον, δαίμονες, διατὶ ν' ἀρνηθῶμεν εἰς τὴν ἐν τῷ σώματι ψυχὴν τὴν δύναμιν ἐκεῖνην, δι' ἧς οἱ δαίμονες δύνανται νὰ γνωρίζωσι τὰ μέλλοντα καὶ νὰ τα προλέγωσιν; Εἶνε ὅλως ἀπίθανον ν' ἀποκτῶσιν αἱ ψυχαὶ μετὰ τὸν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τοῦ σώματος νέαν τινὰ δύναμιν ἢ ἰδιότητα, ἣν δὲν εἶχον πρότερον. Μᾶλλον πιθανὸν εἶνε ὅτι κατέχουσιν αὐταί, καὶ κατὰ τὴν μετὰ τοῦ σώματος ἔνωσιν ἀπόσας τὰς δυνάμεις των, ἀλλ' ἐν ἡττονι βαθμῷ. Τινὲς μὲν αὐτῶν εἶνε ἄμεσοι καὶ κεκρυμμένοι, τινὲς δ' ὅλως ὀσθενεῖς καὶ ἀμβλεῖς, ἀπαιτοῦσαι αἰ μὲν ἐπιμελῆ κολλιέργειαν, αἰ δὲ ἀπομάκρυνσιν καὶ κάθαρσιν τῶν προσκομμάτων. Διότι ὅπως ὁ ἥλιος, καίτοι ὑπὸ τῶν νεφῶν κεκρυμμένος, λάμπει οὐχ ἡττον πάντοτε, καὶ μόνον ἔνεκα τῶν ἀτμῶν φαίνεται ἡμίμιν σκοτεινὸς καὶ ἀμυρὸς, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ δὲν λαμβάνει τὴν δύναμιν τοῦ διοραῖν τὰ μέλλοντα ὅποταν ἐξέρχεται τοῦ σώματος, ὡς ἐκ νέφους, ἀλλὰ κατέχει αὐτὴν καίτοι ἡμβλυμέ-

νην, ἔνεκα τῆς μετὰ τῆς θνητῆς σαρκὸς στενῆς ἐνώσεως.
 Ὅσω δ' ἀσθενῆς καὶ ἀμβλεία κἂν τυγχάνῃ ἡ ἔμφυτος αὕτη
 δύναμις τῶν ψυχῶν, συμβαίνει ἐνίοτε νὰ προεκβάλλῃ, οὕτως
 εἶπειν, μία τις αὐτῶν καὶ νὰ ἐκδηλοῖ τὴν ἔσοχον δυνάμιν της
 κατ' ὄναρ ἢ κατὰ τὰ Μυστήρια· τοῦτο δὲ διότι τὸ καθορι-
 ζόμενον σῶμα ἀνακτᾷ τὴν ἀπαιτουμένην διάθεσιν . . . Γνω-
 ματεύει μὲν ὁ Εὐριπίδης ὅτι «ὁ δυνάμενος νὰ ἐξάγῃ συμπε-
 ράσματα ὀρθὰ εἶνε ὁ ἀριστος προφήτης», ἀλλὰ σφάλλεται εἰς
 τοῦτο, καθότι ὁ τοιοῦτος δὲν εἶνε ἡ ἀνὴρ συνετός, ὁδηγού-
 μενος ὑπὸ τοῦ λογικοῦ καὶ τῶν λόγων τῆς πιθανότητος, ἐνῶ
 ἡ μαντικὴ δύναμις τυγχάνει αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, οἴονει πλάξ-
 τικ ἄγραφος, ἐπιδεκτικὴ σαφῶν ἰδεῶν καὶ προαισθήσεων ὡς
 πρὸς τὰ μέλλοντα, ἄνευ ὑπολογισμῶν ἐξαγομένων ἐκ τοῦ πα-
 ρόντος. Τοῦτο δὲ προέρχεται ἐξ ἰδίας τοῦ σώματος διαθέσεως
 ἢ καταστάσεως, δι' ἧς εἶτα παράγεται ἐκείνη ἡ μεταβολὴ ἢ
 ἐνθουσιασμὸν ἀποκαλοῦμεν».

«Ἐν ἄλλοις λόγοις : Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀνήκει εἰς
 τὸ γένος τῶν δαιμόνων, εἶνε δηλ. φύσεως πνευματικῆς, καί,
 καθὼς τοιαύτη, τηλεορῶσα. Ἡ ἰδιότης αὕτη τῆς τηλεσκοπίας
 διατελεῖ λανθάνουσα κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ζωὴν, ἐκθρῶσκει
 δὲ μόνον ἐξαιρετικῶς κατὰ τὰς ἐκοτάσεις. Οὔτε ἐνθουσια-
 στικοὶ ἀτμοί, οὔτε ὁ θάνατος θὰ ἡδύναντο νὰ διεγείρωσι
 τὴν τηλεσκοπίαν, ἂν αὕτη δὲν ἐνέκειτο ἤδη ἐν τῇ φύσει τῆς
 ψυχῆς. Ἀτμοὶ καὶ θάνατος δὲν δύνανται ἢ ν' σπμακρύνωσι
 τὰ προσκόμματα· τὸ πρόσκομμα ἔγκειται ἐν τῇ μετὰ τοῦ σώ-
 ματος ἐνότητι, ἤτοι ἐν τῇ αἰσθητικῇ συνειδήσει. Ὁ ἀνθρω-
 πος, καθὼς μεταφυσικὸν ὄν, τυγχάνει τηλεσκόπος. Ἀλλὰ πρὶν
 ἢ ἀποκαλύφθῃ ἡ δύναμις αὕτη δέον προηγουμένως ἢ γηίνῃ
 συνείδησις τοῦ ἀνθρώπου νὰ διέλθῃ τοῦ σκότους».

Σημειωτέον ὅμως, ἐν παρόδῳ, καὶ τοῦτο. Ὁ Πλούταρ-
 χος, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, ὤφειλεν, ὡς ὁ Ἡρόδοτος, νὰ τηρῇ
 σιγὴν ἐπὶ τινῶν ζητημάτων. Συνεπῶς ἢ σὺν γνῶσιν τοῦ

θεωρητέα μερική, ἐνέχουσα μίαν μόνην ἔποψιν τοῦ ζητήματος. Καθότι ὁ ἴδιος Πλούταρχος ἀφηγεῖται μαντικά τινὰ γεγονότα, ἐξηγούμενα μὲν ἐν μέρει διὰ τῆς ἄνω γνωμοδοτήσεως, χρήζοντα ὅμως καὶ ἐτέρας ἐπεξηγήσεως πρὸς τελείαν κατανόησιν αὐτῶν.

Ἀναγράφομεν, λ.χ., δύο μόνον τῶν τοιούτων γεγονότων.

«Ὁ Καλιγούλας ἐφόνευσε τὸν στωικὸν φιλόσοφον Ἰούλ. Κάνον, περὶ οὗ διηγοῦνται καὶ τὸ ἐξῆς θαυμάσιον. . . Ἐνῶ «ἐπὶ θάνατον ἤγετο» μετὰ ἡθους ὄλως ἀταράχου, εἶπε πρὸς τὸν συνοδευόντα φίλον Ἀντίοχον ἐκ Σελευκίας ὅτι τὴν προσεχῆ νύκτα θὰ ἤρχετο νὰ τῷ ὀμιλήσῃ καὶ ἀνακοινώσῃ σπουδαῖά τινα· προσέθεσε δὲ ὅτι καὶ ὁ Ρῆκτος, ἕτερος φίλος, θὰ ἐφονεύετο παρὰ τοῦ Καλιγούλα μετὰ τρεῖς ἡμέρας. Αὕτη ἢ διπλῆ πρόρρησις ἐπραγματώθη, καθότι ὁ μὲν Ρῆκτος ἐθανατώθη μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ὁ δὲ Ἀντίοχος διηγῆθη ὅτι ὁ Ἰούλ. Κάνος τῷ ἐνεφανίσθη, ὡς τῷ προεἶπεν, ὅτι συνδιελέχθη μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ περὶ τοῦ ἐξόχως ἀγνοῦ φωτὸς ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρέθη μετὰ τὴν ἐκ τοῦ σώματος ἐξοδὸν του».

«Ὁ Ρωμαῖος Εὐθύνοος ἦτο υἱὸς τοῦ Τυρηνίου, Ἐλυσίου, προεξάρχοντος ἐν τῷ τόπῳ διὰ τῆς ἀρετῆς τοῦ πλούτου, τῆς ὑπολήψεως. Ὁ νεανίας ἀπέθανεν αἴφνης, ἢ δ' αἰτία τοῦ θανάτου ἦτο μυστήριον. Ὁ Ἐλύσιος ὑπέθεσεν ὅτι ὁ υἱὸς του θὰ ἐδηλητηριάσθη, καθὼς μόνος κληρονόμος ὑπερμεγέθους πλούτου. Μὴ δυνάμενος νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν, μετέβη εἰς μέρος ἔνθ' ἔπεκαλοῦντο τὸς ψυχάς. Μετὰ τὴν τέλει τῶν νενομισμένων, κοιμήθη καὶ εἶδε τὸν πατέρα του εἰς ὃν διηγῆθη τὰ τοῦ θανάτου τοῦ Εὐθύνοος παρακαλῶν νὰ τον συνδράμῃ ἵν' ἀνακαλύψῃ τὸν φονέα. «Πρὸς τοῦτο ἦλθον ἀπῆντησε· λάβε παρὰ τούτου ὅ,τι σοι φέρει· θὰ ἴδῃς ἐντὸς αὐτοῦ τὴν ἐξήγησιν τοῦ θλίβοντός σε». Λοιπὸν ἐκεῖνος ὃν ἐδείκνυεν ἦτο νεανίας, ἰστόμενος ὀπισθέν του. ὅμοιος πρὸς

τὸν υἱὸν κατὰ τε ἡλικίαν καὶ ἀνάστημα. Ὁ Ἐλύσιος ἠρώ-
τησε τίς ἦτο. «Εἶμαι, τῷ ἀπήντησε, τὸ δαιμόνιον τοῦ υἱοῦ
σου» καὶ συνάμα τῷ παρουσίασεν ἐν ἔγγραφον. Ὁ Ἐλύσιος
ἐκτυλίξας αὐτὸ ἀνέγνω τοὺς ἀκολουθοῦς στίχους.

«Ἄφρων ἐρώτησις! Ἄμαθεῖς θνητοί,
Δι' ὑμᾶς μυστήριον τυγχάνει τὸ Εἵμαρμένον.
Ἄν ὁ Εὐθύνοὺς ἔζη ἐπὶ πλέον ἐπὶ τῆς γῆς,
Θά ἦτο τοῦτο δεινὸν διὰ τε ἑαυτὸν καὶ τοὺς γονεῖς.»

Κλείομεν τὴν παρένθεσιν.

Ἡ κατάστασις αὕτη, κατὰ τοὺς νεωτέρους πειραματι-
σμούς, παρατηρεῖται κατὰ τὸν βαθὺν ὕπνον, τὸν παρεμφερῆ
πρὸς τὸν ὑπνωτισμὸν, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν ὑπνωτισμὸν. Πρέ-
πει λοιπὸν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι, διὰ τῶν ἀναδιδομένων ἀτμῶν,
αἱ ἱέρειαι περιήρχοντο εἰς ὑπνωτισμὸν. Εἰς τοῦτο συμβάλ-
λουσιν ὅσα περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Πυθίας γινώσκομεν,
ἦτοι τὰ περὶ τῆς ἀναισθησίας αὐτῆς καὶ τοὺς σπασμούς, περὶ
τῶν ἐγένετο ἤδη λόγος.

Παρατηροῦμεν, ἐξακολουθεῖ λέγων ὁ δὲ Πρέλ, καὶ ἄλλα
σημεῖα κοινὰ τῶν Πυθιῶν καὶ τῶν νῦν ὑπνωτιζομένων, αἴ-
ροντα πᾶσαν ἀμφιβολίαν, οἷα ἡ μεταβάσις τῶν σκέψεων, ἢ
διὰ μέτρων χρησιμῶδία, ἢ ὀξεῖα ὄρασις (διὰ μέσου τῶν ὑλι-
κῶν ἀντικειμένων), ἢ τηλεσκοπία, ἔν τε χρόνῳ καὶ διάστη-
ματι, τὸ ἐπανέρχεσθαι εἰς τὴν ἐγρήγορσιν μετ' ἀμνημοσύ-
νης κλπ.

Αἱ ἐν Δελφοῖς ἱέρειαι ἦσαν τρεῖς· αἱ μὲν δύο ἐν ἐνερ-
γείᾳ, ἢ δὲ τρίτῃ ἐν διαθεσιμότητι, διὰ τυχοῦσαν ἀντικατά-
στασιν.

Ἦσαν κατ' ἀρχὰς κόραι. Ἄλλ' ὅφ' ὅτου ὁ Θεσσαλὸς
Ἐχεκράτης διέφθειρε μίαν τῶν ἱερειῶν, ἀντικατεστάθησαν
αὗται ὑπὸ γυναικῶν προβεβηκυίας ἡλικίας, ἐκλεγομένων ἐπι-

μελῶς ἐκ τῶν ἐν τοῖς Δελφοῖς γυναικῶν, ρύχι ἐκ τῶν εὐπαι-
δεύτων, ἀλλ' ἐκ τῶν μᾶλλον ἀμαθῶν.

Ἀνεγνwrίζετό λοιπόν, ὡς καταλληλότερον φύλον, τὸ
διὰ τῆς ἀγαμίας εἰς ὑστερικὰ κλῖνον θῆλυ.

Δὲν ἐπετρέπετο συνήθως ἡ θέα τῆς ἱερείας εἰς τοὺς ἐρω-
τῶντας τὸ Μαντεῖον, πρὸς ἀπαλλαγὴν ἴσως αὐτῶν ἐκ τοῦ
τρομάκτικου θεάματος τῶν τοιούτων καταστάσεων.

Ἡ ἱερεία, πρὶν ἢ καθεσθῆ ἐπι τοῦ τρίποδος, ἀνεκίνει τὴν
παρ' αὐτῆ δάφνην, ἀπέσπα φύλλα αὐτῆς καὶ τὰ ἐμάσσα. Ἐ-
φερε δ' ἐπ' αὐτῆς δαφνίδας. Ἀλλὰ καὶ ὁ τρίπους αὐτὸς ἐκα-
λύπτετο διὰ τοιούτων καὶ διὰ δαφνοφύλλων.

Ἡ διὰ τοιούτους σκοποὺς χρῆσις τῆς δάφνης εἶνε καὶ
νῦν γνωστὴ τοῖς ὑπνωτιζομένοις. Ὑπνωτιζομένη τις τοῦ
Κέρνερ ἔλεγεν ὅτι ἡ δάφνη αὐξάνει πολὺ τὴν μαγνητικὴν
δύναμιν, ἐσυμβούλευε δὲ ἀσθενοῦσαν τινὰ νὰ διατηρῆ ἐν τῇ
κοιτῶνί τῆς φύλλα δάφνης. Τοιαῦτα δὲ κρατοῦσα αὐτὴ ἔλε-
γεν, ὅτι ἠσθάνετο ὅτι τὰ δαφνόφυλλα χρησιμεύουσι πολὺ εἰς
τοὺς ἔχοντας φυσικὴν τάσιν πρὸς τὰς μαγνητικὰς ἐπιστήμας,
καθότι αἱ δυνάμεις τῶν ἀναπτύσσονται ἔτι μᾶλλον δι' αὐ-
τῶν. Πρὸς ἐπίρρωσιν τοῦ ὑπνωτιστικοῦ τῆς ὕπνου διώρισε
κερασοδαφνόνερον ποτὸν, ὅπερ ἐν ἐγρηγόρει ἡγνόμεναι.

Διηγεῖται δὲ ὁ Κέρνερ ὅτι κόρη τις εἰς ἣν εἶχε διορίσει
τοιούτον ποτὸν ἐν σμικρᾷ δόσει—στάγδην—καὶ εἰς ἣν ἐδόθη
τὸ τοιοῦτον, ἐξ ἀγνοίας τῆς θεραπαινίδος, εἰς κοχλιάριον
πλήρες, περιήλθεν εἰς τριήμερον ὑπνωτικὸν ὕπνον.

Ὁ δὲ Βάν—Χέλμων ὅτι διὰ τῆς χρήσεως τοῦ Napellns
περιελθὼν εἰς ὑπνωτισμὸν, διεσκέπτετο διὰ τοῦ στομάχου.

Ὡς μέσον ἐρεθιστικὸν καὶ προξενοῦν ὑπνωτισμὸν σημει-
οῦνται καὶ τὰ ὕδατα διαφόρων πηγῶν, ὡς αἱ παρὰ τὰ Μαν-
τεῖα τῆς Περγάμου, τῆς Δωδώνης, τῆς Ἐπιδαύρου. Ἡ Πυ-
θία τῶν Δελφῶν ἔπινεν ἐκ τοῦ ὕδατος τῆς Κασταλίας, πρὶν
ἀνελθῆ ἐπὶ τοῦ τρίποδος.

Ἐξ τὸ Μαντεῖον τὸ Κλάριον ἐχρησιμῶδει ἄρρην προφήτης, ὅστις προητοιμάζετο εἰς τοῦτο διὰ νηστείας. Πίνων ἐκ τῆς ἐκεῖ πηγῆς περιήρχετο εἰς ἀναίσθησιαν καὶ ἐχρησιμῶδει εἰς τοὺς ἐρωτῶντας· ἐπανερχόμενος εἰς ἑαυτόν, δὲν ἐνεθυμείτο ὅ,τι εἶχεν εἶπει (Ἰάμβλ.).

Εἰς τὸ Κολοφώνειον Μαντεῖον κατέβαιναν οἱ ἱερεῖς εἰς τὸ ἄντρον καὶ ἔπινον ἐκ τοῦ ἐνθουσιαστικοῦ ὕδατος (Tacitus : *Annales* II. 54).

Περὶ τῆς ἀξιοσημειώτου ἐπενεργείας τοῦ ὕδατος ἐπὶ τῶν ὑπνωτιζομένων—ἐκτὸς τῆς τεχνικῆς μαγνητίσεως οὐτῶν—, γράφει ὁ ἰατροσύμβουλος Σχίντλερ : «Πολλοὶ ὑπνωτιζόμενοι ἐφέλκονται ὑπὸ ἐπιφανειῶν ὑδάτων, ὅπως τοῦτο παρετήρησεν ὁ Fisches καὶ ὁ Pfoot. Ὁ Οὐφελανδ διηγεῖται ὅτι γυνή τις, βαδίζουσα ἐπὶ γεφύρας, περιέπεσεν εἰς ὑπνωτισμόν· ἐτέρα δὲ ἀσθενὴς τοῦ Koettgen ἤτις εἶχε προειπεῖ δι' ἑαυτὴν ὅτι ὤφειλε νὰ προφυλάττηται ἀπὸ τοῦ ὕδατος καὶ παραμελήσει τὴν ἰδίαν τῆς νουθεσίαν ἔπεσεν ἀναίσθητος ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ἐν ᾧ ἔπλυε μανδύλια.

Ἐκτὸς ὅτι τὸ μαγνητιζόμενον ὕδωρ γίνεται θεραπευτικὸν εἰς τοὺς ὑπνωτιζομένους καὶ αὐξάνει τὴν τηλεσκοπίαν αὐτῶν, διακρίνεται τοῦτο παρ' αὐτῶν ἀπὸ τὸ μὴ μαγνητιζόμενον ὕδωρ. Καὶ ὁ Ρειχενδὰχ ἀπέδειξε τὴν ὑπνωτιστικὴν ἐνέργειαν τοῦ μαγνητιζομένου ὕδατος καὶ ὅτι οἱ διαισθητικοὶ διακρίνουσι τὸ ὕδωρ τὸ ἐκτιθέμενον εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ σκιᾷ μένοντος (Schindles : *Das magische*)

Καὶ ὁ τρόπος δι' οὗ ἡ ἰέρεια ὠμίλει ὑπενθυμίζει ὡσαύτως τὸν ὑπνωτισμόν, καθ' ὃν ἡ φωνὴ πολλάκις μεταβάλλεται. Ὁ Τερτυλλιανὸς λέγει ὅτι ἡ ἰέρεια ἐπίστευεν ὅτι συνηρπάζετο ὑπὸ Θεοῦ τινος καὶ διὰ τοῦτο ὠμίλει ἀσθμαίνουσα.

Ἄλλ' ἡ Πυθία ὠμίλει πολλάκις λόγους, οὓς οὐδεὶς ἠγνόει καὶ οὓς γλωσσήματα ὠνόμαζον. Κατὰ παρόμοιον τρῶ-

πον ὁ Ἰ. Μπόχμς ἐφύρισκε νέας ὀνομασίας διὰ πράγματα γνωστά, διισχυριζόμενος ὅτι αὐταὶ ἦσαν αἱ οὐσιώδεις ὀνομασίαι αὐτῶν. Ἡ μάντις τοῦ Πρεβόρς εἶχε τὴν ἰδίαν τῆς ἐσωτερικῆν γλῶσσαν, ἧς ὁ Κέρνερ ἀναγράφει παραδείγματα τινα.

Ἀναφέρεται ἐπίσης ὅτι ἡ Πυθία τῶν Δελφῶν ὠμίλει γλῶσσας ὅλως ἀγνώστους εἰς αὐτήν. Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐκείνη ἡ ἀγράμματος χωρική κόρη τοῦ Ἀζάμ ὠμίλει λατινιστί, κατὰ τὰς ὑπνωτιστικὰς κρίσεις τῆς τοῦτο δὲ ἐθεωρεῖτο θαῦμα καὶ παρ' ὀλίγον ἡ κόρη καθηγιαζέτο

Ἐτι μᾶλλον ἐκπληκτικὸν εἶνε τὸ φαινόμενον τοῦ νεωτέρου πνευματισμοῦ, καθ' ὃ πολλοὶ μεσάζοντες ὀμιλοῦσιν εἰς πολλὰς διαφόρους γλῶσσας γνωστάς τε καὶ ἀγνώστους τοῖς τε μεσάζουσι καὶ τοῖς παρισταμένοις.

Ὁ Ἀρχιερεὺς τοῦ Ἀμμωνος ὠμίλησε πρὸς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον ἑλληνιστί καθ' ὃν ὅμως τρόπον ὀμιλεῖ τις ξένην γλῶσσαν (Πλούτ. Ἀλέξ. 27).

Ἀναγράφονται περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ Πυθία ἐχρησώθει εἰς τοὺς βαρβάρους εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῶν, ὡς π.χ. εἰς τὸν ἄγγελον τοῦ Μαρδονίου, «Κορή μιν γλώσση χρᾶν» (Ἡρ. VIII. 135).

Ἐκ τούτου εἰκαστέον ὅτι πρὸς ἐξήγησιν δὲν ἀρκεῖ ἡ προσκαίρως ἐπι-αθεῖσα μνημοσύνη, ἀλλ' ὑποθετέον ὅτι αἱ ἱερεῖαι τοῦ πάλαι διέκειντο ἐν ὁμοίᾳ καταστάσει πρὸς τοὺς νυν μεσάζοντας.

Ὡς παρὰ τοῖς ἡμετέροις ὑπνωτιζομένοις, συνέβαινε καὶ παρὰ ταῖς πάλαι ἱερεῖαις ἡ μεταδίθασις τῆς σκέψεως. Πολλάκις δ' ἐδίδοτο ἡ ἀπάντησις πρὶν ἢ γίνῃ ἐρώτησις. Ὄθεν ἐλέχθη ὅτι ὁ Ἀπέλλων ἐννοεῖ τὸν ἄλαλον καὶ διορᾶ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ σιωπῶντος (Goettle).

Ὁ Πλούταρχος λέγει, ὅτι ἡ Πυθία ἐχρησώθησε πολλάκις πρὶν ἢ ἐρωτηθῆ, ὑπηρετοῦσα θεῶ τινι, κατὰ τὸ λεγόμε-

νον : «έννωῶ τὸν ένεόν, άκούω τὸν άλαλον όμιλοῦντα». Μὲ αὐτὴν τὴν φράσιν έδέχθη ἡ Πυθία τοὺς άγγέλους τοῦ Κροΐσου, πρὶν ἢ άναφέρωσι τὰ ὑπ' αὐτοῦ προστεταγμένα. Ἄλλαι τινές ίέρειαι ἤρκοῦντο μόνον εἰς τὸ όνομα τοῦ προσερχομένου, ἵνα μαντεύσῃ τὴν αἴτησίη του.

Ἡ ίέρεια τὸ πάλαι έθεωρεῖτο ένθεος, ὅπως οἱ ἡμέτεροι ὑπνωτιζόμενοι, οἵτινες πολλάκις όμιλοῦσι περὶ τῶν άγαθοδαίμόνων καὶ ὀδηγῶν των, ὑφ' ὧν, ὡς νομίζουσιν, έπιπνέονται.

Καὶ αἱ περιστεραὶ ἔτι, ἄς, ὑπνωτιζόμεναι, άναφέρουσιν ὡς συμβολικούς ὑποβολεῖς των, εὔρηνται παρὰ τοῖς άρχαίοις. Αἱ ίέρειαι τῆς Δωδώνης άπεκαλοῦντο πελειάδες.

Ὡς παρὰ τοῖς νῦν ὑπνωτιζομένοις οὕτω καὶ παρὰ ταῖς ίερείαις, ὑπῆρχον δύο εἶδη τηλεσκοπίας, ἤτοι τὸ ὄραν άνευ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ άντικείμενα καὶ τὸ τηλεσκοπεῖν αὐτὰ μακρόθεν κατά τε χρόνον καὶ άπόστασιν. Καὶ οἱ άρχαῖοι μεσάζοντες άνεγίνωσκον, π. χ., τὸ περιεχόμενον έσφραγίστων έπιστολῶν. Ὁ Τραιανός, λ. χ., έρωτήσας τὸ Μαντεῖον τῆς Ἡλιουπόλεως, τί ἦτο γεγραμμένον έν τῇ έπιστολῇ ἣν έσφραγισμένην πρὸς αὐτὸ έστειλεν, έλαβε τὴν άπάντησιν «ὅτι εἶχε πέμψει χάρτην άγραφον ὡς έσφραγισμένην έπιστολήν». Τοῦτο πράγματι εἶχε πράξει.

Τοῦ τηλεσκοπεῖν γίνεται τσοάκις μνεία παρὰ τοῖς άρχαίοις, ὥστε ὁ Γκαῖττε, ὁ νομίζων τὸν χρόνον μέτρον τῶν χρημάτων, λέγει : «Ἀπίστευτος εἶνε ἡ ταχύτης μεθ' ἧς τὰ Μαντεῖα είδοποιοῦντο περὶ ὄλων τῶν σπουδαίων συμβάντων. Ἐάν δέν θέλομεν ν' άμφιδόλλωμεν περὶ τῆς άληθείας τῶν πολυαρίθμων τοιούτων είδήσεων, δέον νά έξηγήσωμεν τὸ θαῦμα διὰ παρασκευῆς τινος τηλεγραφοειδοῦς».

Τὸ μάλλον άξιομνημόνευτον δεῖγμα τηλεσκοπίας έλαβεν ὁ Κροῖσος, δοκιμάσας συγχρόνως τὰ Μαντεῖα τῶν Ἀδῶν, τῶν Φωκέων, τῶν Βραγχιδῶν, τῆς Μιλησίης, τῆς Δωδώνης, τοῦ Ἀμφιαράου, τοῦ Τροφωνίου, τοῦ Ἀμμωνος καὶ τῶν Δελφῶν,

ἐξ ὧν ἀψευδέστερον εὔρε τὸ τῶν Δελφῶν καὶ τὸ τοῦ Ἀμφιαράου. Οἱ εἰς τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἀποσταλέντες ἄγγελοι τοῦ Κροίσου, πρὶν ἢ δηλώσωσι τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου των, ἔλαβον ὑπὸ τῆς Πυθίας, ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ, τὸν ἑξῆς χρησμόν :

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμόν, καὶ μέτρα θαλάσσης,
 Καὶ κωφοῦ συνίημι, καὶ οὐ φωνεῦντος ἀκούω·
 ὁδμη μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιρίνιο χελώνης
 ἐφομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνεῖισι κρέεσσιν,
 Ἦν χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπίεσταν.

Συχνότερα χρῆσις τῆς τηλεσκοπίας ἐγένετο ὡς πρὸς τὸ μέλλον· χρησιμοὶ δὲ τοιοῦτου εἴδους ἀναφέρονται καὶ ὑπὸ τῶν τραγωδῶν. Τὸν Λαίον νυμφευθέντα τὴν Ἰοκάστην, ἐνουθέτησε τὸ Μαντεῖον νὰ μὴ τεκνοποιήσῃ, καθότι οἱ υἱοὶ τοῦ ἠθελον θανατώσει αὐτὸν καὶ καταστήσει τὸν οἶκόν του νὰ βαίη ἀπὸ αἵματος εἰς αἶμα (Εὐριπ.).

Ὁ Τίμαρχος ἐρωτήσας τὸ Τρεφώνιον περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ ἔλαβε τὸν χρησμόν ὅτι, εἰς Ἀθήνας ἐπανελθὼν, θὰ ἐμάνθανε τὰ περὶ ἑαυτοῦ ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀκριβῶς. Μετὰ τρεῖς μῆνας ἀπεβίωσεν.

Ὁ Κροῖσος συμβουλευθεὶς τὴν Πυθίαν περὶ τῆς ὀφωνίας τοῦ υἱοῦ του, ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν .

Λυδὲ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νήπιε Κροῖσε,
 Μὴ βούλευ πολύευκτον ἰὴν ἀνὰ δῶματ' ἰσοῦειν
 Παιδὸς φθειγγομένου· τότε σοι πολὺ λῳιον ἀμφίς
 Ἔμμεναι· αὐδήσει γὰρ ἐν ἡματι πρῶτον ἀνέλω.

Γνωστὸν δ' ὅτι ὁ χρησμός οὗτος ἐξεπληρώθη κατὰ γράμμα. Πολλάκις προελέγοντο ὑπὸ τῶν Μαντείων σπουδαῖα συμβάντα. Ἡ ἱέρεια Φαινίς, θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Χάωνος προεφήτευσεν, ἐν τοῖς ἀποφθέγμασιν αὐτῆς, πρὸ μιᾶς ὄλης

γενεᾶς τὴν μέλλουσαν εἰσβολὴν τῶν Γαλατῶν (Παυσ. Φων. 12, 5).

Ὁ Πλούταρχος ὑπαινίττεται τὴν ἔκρηξιν τοῦ Βεζουζίου (79 π. Χ), εἰπὼν ὅτι τὰ συμδόντα τῆς Κύμης προεφητεύθησαν ἤδη ἐν τοῖς Σιβυλλείοις καὶ ὅτι θεωρητέα αὐτὰ χρέος ἀποτινόμενον ἤδη ὑπὸ τοῦ χρόνου.

Ὁ Κικέρων εἶπεν ὅτι οἱ χρησμοὶ ἐδίδοντο ἀσαφῶς, ἄνευ δηλώσεως τόπου καὶ χρόνου. Τοῦτο συνάδει πρὸς τὴν τηλεσκοπίαν τῶν ὑπνωτιζομένων μας, τὴν ἐνέχουσαν γνῶσιν τινα ἀφήρημένην καὶ ἐναργεῖς εἰκόνας, ἄλλ' ἄνευ τοπικῶν ἢ χρονικῶν προσδιορισμῶν.

Ἀπαντῶμεν ἐν τῇ Ἑλλ. Μυθολογίᾳ τὸ αξιοσημείωτον περιστατικόν, ὅτι αἱ πρὸς ματαιώσιν τῶν ὑπο τῶν Μαντείων προφητευθέντων προσπάθειαι, προκαλοῦσι πολλάκις τὴν πραγματοποίησιν αὐτῶν. Παρὰ τῶν ἀρχαίων ἐξηγεῖται τὸ δυνατόν τῆς προφητείας ἐκ τῆς ἰδέας τοῦ πεπρωμένου καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐκπληρώσεως αὐτοῦ (Διογ. Λαερτ. VII. 149). Τοῦτου ἕνεκα ἐρωτᾷ ὁ Κικέρων. Εἰς τί λοιπὸν χρησιμεύουσιν αἱ προφητεῖαι, ἀφοῦ τὰ προφητευόμενα συμδόντα δὲν ἀποφεύγονται; Κατὰ τὸν ὑπνωτισμὸν τῆς ἐποχῆς μας ἡ ἀναπόφευκτος αὕτη ἐκπλήρωσις τῶν προφητειῶν γίνεται λίαν φανερά κατὰ τὴν διπλὴν ὄρασιν (1) (τὴν ἐνδον double vue), διότι, κατ' αὐτήν, παρουσιάζονται πρὸ τῶν πνευματικῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐν ἐκστάσει διατελοῦντος ἅπαντα τὰ περιστατικά, ἅτινα ἀκολούθως πραγματοποιοῦνται. (2)

(1) Χρησὶν ποιουμένη τῆς λέξεως ταύτης μέχρι οὗ ἐξευρεθῆ ἑτέρα κατ'ἀλληλοστέρη.

(2) Πραχπέμπωμεν τὸν ἀναγνώστην εἰς τὰ φύλλα τοῦ «Ἀστεως» τῶν 5 καὶ 7 τοῦ προπαραβλήοντος Νοεμβρίου, ἕνα ἕνα σχετικόν τι σύγχρονον πραχδαίγμ. Ἡ δημοσιογραφος δηλ. Λουκ.

Ὁ Σκοπενχάουερ λέγει, ὅτι ἡ πρὸς τοῦτο θεωρία του συμφωνεῖ ἐντελῶς μὲ τὰ ἀναφερόμενα ἐν ταῖς τραγωδίαις καὶ τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀρχαίων, ἤτοι ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν Μαντείων καὶ τῶν ἐνυπνίων προλεγόμενα δυστυχήματα, ἴσα ἴσα ἐξετελοῦντο, ἐξ αἰτίας τῶν προσπαθειῶν τῶν καταβαλλομένων πρὸς πρόληψιν αὐτῶν· ἀναφέρει δ' ἐκ τῶν πολλῶν παραδειγμάτων τὰ τοῦ Οἰδίποδος, τοῦ Κροίσου, τοῦ Ἀδράστου.

Ὁμοιον παράδειγμα χορηγεῖ ὁ Ἀρκεσίλαος ὅστις διὰ τῶν προσπαθειῶν του ὅπως ἀποφύγη τὸν προφητευθέντα αὐτῷ θάνατον, ἐξεπλήρωσε τὸν χρησμόν.

Καὶ ἡ ἱστορία τοῦ τρίτου ἡμερολογίου κατὰ τὴν 1001 νύκτα ἀνάγεται εἰς τὴν περίστασιν ταύτην.

Ἐκτὸς τῆς διπλῆς ὁρσεως τῶν μεσαζόντων συμβαίνει καὶ διπλῆ ἀκοή (ἐκφρασις βεβαίως ἀκατάλληλος). Ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Βεστραλίας ὑπάρχει συνήθεια νὰ κατασκευάζεται ἡ νεκροθήκη τοῦ τεθνεῶτος ὑπὸ τοῦ ξυουργοῦ, ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ νεκροῦ καὶ ἐκ σανίδων χορηγουμένων ὑπὸ τοῦ οἰκοδεσπότη. Χωρικός τις λοιπὸν, κατὰ τὸν Δρα Κώχλεμπεκ, ἤκουεν ἐν τῇ ξυλοθήκῃ του θόρυβον, ὡσεὶ ἐκ σανίδων διαπριωμένων, ὅπερ κατὰ τὴν πεποίθησιν τῶν χωρικῶν ἦτο οἰωνὸς θανάτου τινός. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας εὐρέθη ὁ μέχρι τότε εὐρῶστος πατήρ τοῦ χωρικοῦ νεκρὸς ἐν τῷ δάσει. Ἴνα τὴν πρόρρησιν ἐντελῶς ματαιώσῃ ὁ χωρικός εἶχε διατάξει τὸν ξυουργὸν νὰ ἐκλέξῃ μὲν τὰς καταλλήλους σανίδας τῆς ξυλαποθήκης τῆς οἰκίας, ἀλλὰ νὰ τὰς κόψῃ εἰς τὸ ξυουργεῖτόν του. Ἐλλιπούσης ὅμως, διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς νεκροθήκης ταινίας τινός ἐπεμψεν ὁ ξυουργὸς τὸν μαθητευόμενόν του νὰ κόψῃ τοι-

Γράβανς προεῖδε διὰ τῆς πνευματικῆς τηλεσκοπίας καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς πολλοὺς τὰ τῆς μελλούσης δολοφονίας τοῦ Καρνῶ, ἧτις καὶ ἐπραγματοποιήθη.

αὐτὴν ἐκ τῆς ξυλαποθήκης τοῦ χωρικοῦ. Ὁ ἐκ δευτέρου τότε ἀκουσθεὶς κρότος πρίονος κατέδειξεν εἰς τὸν χωρικὸν ὅτι αἱ προφητεῖαι ἐκπληροῦνται ἀναποφεύκτως.

Ἡ αἰγυπτιακὴ ὁμῶς ἐσωτερικὴ φιλοσοφία ἐδίδασκεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς ἐλλόγου καὶ προηγγέμενης ἐν ἠθικῇ **βουλήσεώς του**, δύναται νὰ ἐκβιάσῃ τὴν δρᾶσιν τοῦ εἰς αὐτὸν ἀφορῶντος δυστυχήματος νὰ παρεκκλίνῃ τοῦ πεπρωμένου. Περὶ τούτου τοῦ προβλήματος, ἐγράψαμεν ἱκανὰ ἐν τῷ πονήματί μας «Γὰ Πνευματιστικὰ καὶ Μαγνητιστικὰ φαινόμενα», ὡς καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ ὁ «Νέος Πυθαγόρας».

Ἡ Φοιμονόη, ἡ πρώτη ἰέρεια τῶν Δελφῶν, μνημονεύεται ὡς ἡ ἐξέυροῦσα τὸν ἐξάμετρον.

Ὁ Διόδωρος ἀναφέρει ὅτι, ἐκπολιορκηθείσης τῆς Βοιωτικῆς πόλεως Τίφορσαιῶν ὑπὸ τῶν ἐπιγόνων ἀφιερῶθη τῷ Θεῷ τῶν Δελφῶν ἡ αἰχμαλωτισθεῖσα θυγάτηρ τοῦ μάντεως Τειρεσίου Δάφνη, ἣτις ἐπίσης ἔμπειρος, ὡς ὁ πατήρ της, περὶ τὴν μαντικὴν, ἐγένετο διὰ τῆς ἐν Δελφοῖς διαμονῆς της πολλῶ ἔτι δεινότερα ἐν τῇ μαντικῇ. Ἐγράφε πολλοὺς χρησμοὺς λίαν τεχνιέντως, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Ὅμηρος, ὡς λέγεται, πολλὰ ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτῆς ἰδιοποιούμενος, ἐστόλιζε δι' αὐτῶν τὰ ποιήματά του. — Θεωρουμένη δ' ὡς μάντις ἔνθεος, ἀπεκαλεῖτο Σίβυλλά. — Τούτου ἔνεκα ὁ Πλίνιος λέγει ὅτι ὁ ἐξάμετρος ἔχει τὴν ἀρχὴν του ἐκ τῶν Δελφῶν.

Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἰέρεια περιήρχετο εἰς ὑπνωτισμόν, καθότι καὶ παρὰ τοῖς σημερινοῖς ὑπνωτιζόμενοις, παρατηρεῖται ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ὅλως ἀνίκανοι νὰ στιχοῦργῶσιν ἐγρηγορότες, στιχομῦθοῦσιν ὑπνωτιζόμενοι.

Ὁ ἰατροσόμβουλος Σχίντλερ ἐθεράπευσε νεάνιδα, πολλάκις στιχολογοῦσαν καὶ ὑπογορεύσασάν ποτε ἐκτενῆ ὡδὴν διὰ τὸν Φριδερίκον Γουλιέλμον Γ'. Ἄλλος ἀσθενὴς αὐτοῦ πυρέσσεων ἐστιχοῦργει περὶ παντείων ἀντικειμένων, ἐνῶ ἐν ἐγρηγόρσει ἠγγόνει ὅλως τὸ τοιοῦτον. Ἡ ἀγ. Ἰλδεγάρδη ἔ-

ψαλλε πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ ὕμνους, οὓς οὐδέποτε εἶχε μάθει.

Παρά τῶν ὀρχαίων ἀναφέρεται ὁ διὰ μέτρων λόγος τῶν ὑπνωτιζομένων καὶ ἐκτὸς τῶν Μαντείων. Κατὰ τὴν ἐν τοῖς ναοῖς κατάκλησιν ἐπαρουσιάζοντο ἐνώπιον τῶν ἀσθενῶν τὰ φάρμακα κατὰ τὸ φυσικὸν αὐτῶν σχῆμα ἢ συμβολικῶς, οἱ δὲ κατακλιόμενοι ἐστιχολόγουν.

Ὁ δὲ Ἐπιμενίδης ὃν οἱ Κρήτες, καθὼς ἱερέα τοῦ Διός, ἀπεκάλουν Κουρήτα, εἰς θείαν ἔκστασιν περιερχόμενος, ὄχι μόνον ἐχρησμάδει, ἀλλὰ καὶ ἐν ἔπεσιν ἐποίει τὸ τοιοῦτο· διέτριβε δὲ περὶ ριζοτομίαν (διώριζε τὴν κατασκευὴν φαρμάκων ἐκ τοῦ γένους τῶν φυτῶν), κλπ.

Κατὰ τὸν Βάρρωνα καὶ τὸν Ἀπουλαῖον οἱ κάτοικοι τῶν Τράλλων ἔμαθον ἀπὸ παῖδά τινα ὀρῶντα ἐντός ἀγγείου ἐξ ὕδατος, τὴν μέλλουσαν ἐκβάσιν τοῦ Μιθριδατικοῦ πολέμου. Ὁ δὲ παῖς οὗτος προσφήτευσεν τὸ μέλλον ἐν 160 στίχοις.

Οὕτω πως καὶ κατὰ τὴν ἡδὴ ἐποχὴν μας ἡ μεσάζουσα συγγραφεὺς κ. Ἀντωνέττα Bourdin βλέπει τὸ μέλλον ἐντός ποτηρίου ἢ λεκάνης πλήρους ὕδατος.

Ἄν καὶ μετέπειτα οἱ χρήσιμοι ἐδίδοντο ἐν πεζῷ λόγῳ ἢ Πυθία ἐξηκολούθει χρησιμωδοῦσα ἐν μέτρῳ.

Ὁ Πλούταρχος πραγματεύεται ἐκτενῶς τὴν αἰτίαν καὶ τὸν λόγον δι' ὃν ἡ Πυθία δὲν ἐθέσπιζε πλέον ἐν μέτρῳ. Ὅσοι, λέγει, ἐθεώρουν τοὺς χρησμούς ὡς ἀποφθέγματα τοῦ Θεοῦ ἔπρεπε, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ν' ἀποροῦν διατὶ οἱ στίχοι—ὅπως καὶ εἰς τοὺς ὑπνωτιζομένους τῆς ἐποχῆς μας—ἦσαν πολλάκις ἐλεεινοὶ καὶ ἀνάξιοι μάλιστα τοῦ Θεοῦ τῶν αἰδῶν. Τὸ ζήτημα τοῦ Πλουτάρχου, τὸ καταστὰν τόσῳ πολὺ ἐνδιαφέρον σχετίζεται πρὸς τὸ ἕτερον : ἐκ ποίας πηγῆς ἀπορρέουσιν οἱ χρήσιμοι. Ἀναγνωρίζων ὁ Πλούταρχος, ἐν τῇ προφητεῖᾳ, μεταφυσικὴν τινα ιδιότητα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, δὲν ἠδύνατο συνεπῶς νὰ τιμᾷ ἥκιστα τὰ Μαντεῖα, ἔνεκα τῆς μικρᾶς ἀξίας τῶν στίχων. Ἀναφέρει δ' ὅτι ὁ Διογένης ἐμέμφετο τοὺς

ὄτιχους τῶν χρησμῶν, οἵτινες, καθὸ ποιήματα τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ ἡγέτου τῶν Μουσῶν, ἐνῶ ὤφειλον νὰ ὑπερέχῃσι τοὺς τοῦ Ἡοιδοῦ καὶ τοῦ Ὀμήρου, ἀπεναντίας ἦσαν εὐτελεῖς. Ὅθεν πολλοὶ ἐγνωμάτευσαν ὅτι ὁ Ἀπόλλων δίδει τὴν πρώτην μόνον ὤθησιν, τὴν ἀνταποκρινομένην εἰς τὴν φύσιν ἐκάστης μάντεως, καὶ ὅτι ἂν οἱ χρησμοὶ ἐδίδοντο ἐγγράφως καὶ οὐχὶ προφορικῶς, θὰ ἐπετυγχάνετο ἄλλοιον (βέλτιον) ἀποτέλεσμα. Ἡ τε φωνὴ καὶ ἡ ἔκφρασις, καὶ τὸ μέτρον ἀνήκουσι βεβαίως εἰς τὴν Πυθίαν, εἰς ἣν ὁ Θεός, μόνον τὰς εἰκόνας καὶ τὰς ἰδέας ὑποβαλὼν, ἀνάπτει τὸ φῶς, ἵνα τὸ μέλλον διίδῃ.

Ὁ Πλούταρχος λέγει ὅτι ἡ ἰέρεια τῶν Δελφῶν ὤφειλεν ἀφ' ἑνὸς νὰ ἦ παρθένος ἄσπιλος, καλῆς καὶ τιμίας γενεᾶς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀνατεθραμμένη ἐν οἰκῷ πτωχῶν ἀνθρώπων. Εἰσερχομένη λοιπὸν αὕτη τοιαύτη εἰς τὸ Μαντεῖον, ἄπειρος ὄλως πάσης τέχνης, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ προφέρῃ ὡς ἀπὸ σκηνῆς τοῦ θεάτρου, ἀντὶ λόγου ἀπλοῦ καὶ ἀτέχνου, λόγον ὑψηλὸν καὶ ἐστολισμένον διὰ μέτρου τῶν συλλαβῶν, μεταφορῶν καὶ σοφισμάτων ;

Ὅτε συνέβαινε, ἐξακολουθεῖ ὁ Πλούταρχος, νὰ παύῃ ἡ Πυθία θεσπίζουσα ἐν μέτρῳ, τὸ τοιοῦτον ἔδραπε πολὺ τὴν ἀξιοπιστίαν τῶν χρησμῶν, καθότι ὑπετίθετο ὅτι ἡ Πυθία δὲν ἐπρόσπέλαζε πλέον πρὸς τὴν θεότητα ἢ ὅτι εἶχεν ἐλαττωθῆ ἡ δύναμις τοῦ ἐκ τῆς φάραγγος ἀνερχομένου ἀτμοῦ. Καίτοι δ' ὁ Πλούταρχος ἀναγνωρίζει ὅτι ἐκ τοῦ ἐμμέτρου λόγου ἐξήρητο ὁ βαθμὸς τῆς ἐκστάσεως, οὐχ ἦττον ἀποφαίνεται ἀφ' ἑτέρου ὅτι καὶ ὁ πεζὸς χρησμὸς δύναται νὰ ἐνέχη τὴν ἀλήθειαν, ὅπως δὲν δικαιούμεθα νὰ δισχυρίζώμεθα ὅτι ἡ Σαπφὴ μόνον ἦτο ἐρῶσα· ἐγκωμίαζε μάλιστα ἔτι μᾶλλον τὸν πεζὸν λόγον τῶν χρησμῶν, καθότι, ὡς καὶ ἄλλοι πολλοὶ γνωματεύουσιν, αἱ μεταφοραὶ, τὰ αἰνίγματα, τὸ διαφορούμενον πα-

ρέχουσιν ὑπεκφυγὰς, ὅσάκις προφητεία τις δὲν ἤθελεν ἐπαληθεύσει.

Ἄλλ' ἐπειδὴ, κατὰ τὸν νεώτερον ὑπνωτισμόν, μόνον κατὰ τὰς ἐκστάσεις τοῦ ὑψηλοῦ βαθμοῦ λαμβάνει χώραν ἔμμετρος λόγος, νομίζομεν ὅτι τὸ ἄσημον τῶν πάλαι χρησμῶν ἦτο ἡ αἰτία τῆς πεζότητος αὐτῶν. Φαίνεται δ' ὁ Πλούταρχος μὴ εὐκρινῶς μηδὲ σαφῶς καθορίζων τὴν γνώμην του καὶ λίαν ἐπιφυλακτικὸς ὡς πρὸς τὰς διαφόρους ἐπόψεις τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης χρησιμοδοτήσεως, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ἀνομολογεῖ παρακατιῶν, ὅτι δὲν ἐσυμβουλευόντο πλέον τὰ Μαντεῖα διὰ πολυπλόκουσ, μυστηριώδεις, σπουδαίας καὶ ἐπικινδύνους ὑποθέσεις, ἀλλὰ διὰ πράγματα ἀσήμαντα, ἦτοι κληρονομίας, γάμους, χρηματιστικά, ταξείδια, ὑγείαν, αὔξησιν κτηνῶν ἢ δημητριακῶν καρπῶν, ἐν ἐνὶ λόγῳ δι' ὑποθέσεις δι' ἃς ὁ ἔμμετρος λόγος ἤθελε φανῆ σοφιστικὸς κόσμος.

Ἄλλην ὁμοιότητα μεταξὺ τῶν Μαντείων καὶ τοῦ ὑπνωτισμοῦ ἀπαντῶμεν τὸ διαφορούμενον, τὸ ἀμφίβολον τῶν λεγομένων.

Ἡ γλῶσσα τῶν χρησμῶν ἦτο πολλάκις σκοτεινὴ τις εἰκονολογία, ἣτις μέχρι τῆς ἐκβάσεως τοῦ πράγματος ἔμενεν ἀσαφής. Τὸ συμβολικόν, τὸ ἀλληγορικόν, τὸ προβληματικόν, τὸ ἀμφίβολον ἰσχύει ἤδη εἰς τὰ συνήθη ὄνειρά μας· ὁ δὲ ὑπνωτισμὸς δὲν διαφέρει τοῦ συνήθους ὕπνου ἢ μόνον κατὰ βαθμόν. Τὴν αὐτὴν σκοτεινὴν γλῶσσαν ἀπαντῶμεν παρὰ τοῖς προφήταις τῆς Π. Διαθήκης καὶ τοῖς *Luatrais* τοῦ Νοστράδαμους. Περὶ τῶν γοήτων Ριχαμάνεν βεβαιοῦται ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν ἦτο πολλάκις τόσῳ σκοτεινὴ καὶ ποιητικὴ, ὥστε ὁ μεταγλωττιστὴς δὲν ἠδύνατο οὔτε νὰ τὴν μεταφράσῃ. Περὶ τῆς Λενορμάν, ἣν ὁ Ναπολέων συνεβουλευέτο, ἀναγράφουσιν ὅτι αἱ προρρήσεις τῆς ἐνίοτε ἦσαν τόσῳ αἰνιγματώδεις, ὥστε καὶ οἱ χρησμοὶ τῶν Πυθίων καὶ τῶν Σιβυλλῶν.

Καὶ εἰς τὴν διπλῶν ὄρασις αἱ ὀπτασίαι δὲν ἀνταποκρί-

νονται πολλάκις πρὸς τὴν μετέπειτα πραγματικότητα. Ὁ Σέξπηρ ἀναφέρει ὅτι μαθὼν ὁ Καρδινάλιος Μπωφόρ τὸν θάνατον τοῦ Γλῶστερ, ἀνεφώνησεν : Ἐπόρητος κρίσις τοῦ Θεοῦ ! Εἶδον κατ' ὄναρ τὸν δοῦκα ἄφωνον καταστάντα !» Καὶ ὁ Γκαϊττε μνημονεύει συμβολικῶν τινῶν ὀνείρων τοῦ πάππου του.

Σύμφωνα τούτοις λέγει ὁ Πλούταρχος ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἐν τοῖς Μαντείοις οὔτε ὀμιλεῖ, οὔτε σιωπᾷ, ἀλλὰ μαντεύεται. Καὶ ὁ Κικέρων, ὅτι οἱ χρησμοὶ πολλάκις τόσῳ περιπεπλεγμένοι καὶ σκοτεινοὶ τυγχάνουσιν, ὥστε ἡ ἐξήγησις αὐτῶν χρήζει ἐτέρας ἐπεξηγήσεως.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐρωτήσαντες διὰ τὸν μετὰ τῶν Ἀθηναίων πόλεμον, ἔλαβον τὸν χρησμόν· « Ἄν ξέν ἤθελον ἀνακαλέσῃ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Πausανίου, θὰ ἐγεώργων μὲ ἄροτρα ἀργυρᾶ». Τοῦτο ἐσήμαινε κατ' αὐτούς, ὅτι θὰ συνέβαινε λιμὸς καὶ συνεπῶς θὰ ἐπορίζοντο τὰ τρόφιμα διὰ τοῦ ἀργυρίου.

Συμβολικὸν χρησμόν ἔλαβον οἱ Χαλκιδεῖς ὡς πρὸς τὴν ἀποίκησίν των : « Ἐκεῖ ὅπου ὁ ἱερός ποταμὸς τοῦ Ἀψίου, κλπ.»

Οἱ Λακεδαιμόνιοι ζητοῦντες τὰ λείψανα τοῦ Ὀρέστου ἔλαβον συμβολικὸν χρησμόν ὃν ἐννοήσας ὁ Λίχας ἀνεῦρεν ἐν Τεγέα παρά τινι σιδηρουργεῖῳ τὸν σαρκοφάγον, τὸν περικλείοντα τὰ λείψανα τοῦ Ὀρέστου.

Τοῦ αὐτοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν συμβουλεύσαντος τοῖς Ἀθηναίοις νὰ ἐγκαταλείψωσι πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ξέρξου τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν των, καὶ ὅτι μόνον τὸ ξύλινον τεῖχος ἤθελε μείνει ἀπόρητον, ἐπρότεινεν ὁ Θεμιστοκλῆς τὴν ναυμαχίαν, καὶ δι' αὐτῆς ἔσωσε τὰς τε Ἀθήνας καὶ τὴν Ἑλλάδα.

Ἐνεκα τοῦ σκοτεινοῦ καὶ τοῦ λοξοῦ τῶν χρησμῶν ὁ Ἀπόλλων ἐπωνομάζετο καὶ Λοξίας. Πολλάκις δὲ τὸ ἀποτέλε-

σμα τοῦ διαφορομένου καὶ ἀμφιβόλου τῶν χρησμῶν κατέστ' ὀλέθριον εἰς τὸν ἐμπιστευόμενον εἰς αὐτοὺς καὶ ἀκολουθοῦντα κατὰ γράμμα τὴν συμβουλήν.

Εἰς τὸν Κροῖσον ἐρωτήσαντα «εἰ πολυχρόνιος ἔσπαϊ ἡ μουναρχία» ἢ Πυθία οἱ χρᾶ τάδε·»

« Ἄλλ' ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς Μῆδοισι γένηται.

Καὶ τότε Λυδὲ ποδαβρέ, πολυψηφίδα παρ' ἔρμον

Φεύγειν· μηδὲ μένειν, μηδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.»

Εἶχε δὲ ὁ Κῦρος πατέρα μὲν ἐκ Περσίας, μητέρα δ' ἐκ Μηδίας.

Εἰς τὸν Ἡρακλέα ποθοῦντα τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ ἐκ τῆς δουλείας τῆς Ὀμφάλης, ἐδόθη ἐλπίς ἀπελευθερώσεως ἀπάντων τῶν βασάνων τοῦ ἐντὸς 15 ἐτῶν. Μετὰ 15 ἔτη ἀπέβίωσεν.

Ὅτε οἱ Λακεδαιμόνιοι ἠθέλησαν νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῆς Ἀρκαδίας, τὸ Μαντεῖον ἐθέσπισεν :

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς ; μέγα μ' αἰτεῖς· οὔτοι δώσω,

Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ βαλανοφάβοι ἄνδρες ἔασιν,

Οἱ σ' ἀποκωλύσουσιν· ἐγὼ δὲ τοι οὔτε μεγαίρω.

Δώσω τοι Τεγέην ποσοίκροτον ὀρχήσασθαι,

Καὶ καλὸν πεδῖον σχοίνῳ διαμετρήσασθαι.

Τὸν χρησμὸν τοῦτον κακῶς ἐννοήσαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ἠττηθέντες ὑπεχρεώθησαν νὰ καλλιεργῶσι τοὺς ἀγρούς τῶν Τεγεατῶν καὶ νὰ μετρῶσιν αὐτοὺς μὲ σχοίνους,

Εἰς τὸν Κλεομένην προεφητεύθη ὅτι θὰ ἐκυρίευε τὸ Ἄργος. Πυρπολήσας δὲ ποτε ἐν ἄλλοις ἔμαθεν ὅτι ὠνομάζετο ἄλλοις τοῦ Ἄργους, καὶ οὕτως ἐθεώρησε τὸν χρησμὸν τελεσθέντα.

Εἰς τοὺς Ἀθηναίους εἶπεν ἢ Πυθία ὅτι θὰ συνελάμβανον ἅπαντας τοὺς Συρακουσίους, ἀλλὰ μόνον τὸν ὀνομαστικὸν κατάλογον τῶν ἀνδρῶν τοῦ στρατοῦ αὐτῶν συνέλαβον.

Ὁ Πύρρος ἔλαβε τὸν χρησμὸν : «Αἰοῖ τε, Acacida, Ro-

manos vincere posse». Τὰς λέξεις *te* καὶ *Romanos* ἠδύνατό τις νὰ ἐκλάβῃ ὡς ὑποκείμενον καὶ ὡς ἀντικείμενον.

Ὁ Ἐπαμινώνδας ἀπετράπη ὑπὸ τῆς Πυθίας ἀπὸ τοῦ Πελάγους· ἔπεσε δ' ἐν Μαντινείᾳ μαχόμενος ἐντὸς δάσους καλουμένου Πέλαγος.

Εἰς τὸν Νέρωνα ἐθεοπίσθη νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τὰ 73 ἔτη. Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Γάλβας ἀνάβας τὸν θρόνον, ἤγεν ἡλικίαν 73 ἐτῶν.

Ὁ Δαφίτας ἐμπαίζων τὸ Μαντεῖον, ἠρώτησεν ἂν θὰ εὕρισκε τὸν ἵππον του, ἐνῶ τοιοῦτον δὲν εἶχεν. Ἐλαβε δὲ τὸν χρησμόν, ὅτι ἵππον μὲν θὰ εὕρῃ, ἀλλὰ θὰ κρημισθῇ ἀπ' αὐτὸν καὶ θ' ἀποθάνῃ. Μετ' οὐ πολὺ, συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀττάλου, ἐκρημίσθη ἀπὸ τινα κρημόν, καλούμενον ἵππον.

Ὁ Πύρρος ἔλαβε χρησμόν ὅτι ἤθελεν ἀποθάνει ὅτε θὰ ἔβλεπε λύκον μαχομενον πρὸς ταῦρον. Ἐν Ἀργεὶ ὧν παρετήρησε καθ' ὁδὸν ἄγαλμα εἰκονίζον πάλην λύκου μετὰ ταύρου, καὶ εἶτα ἐφομεύθη ὑπὸ γυναικὸς ριψάσης κέραμον κατὰ τῆς κεφαλῆς του.

Ὁ Κροῖτος σκοπῶν νὰ πολεμήσῃ πρὸς τοὺς Πέρσας καὶ ἐρωτήσας τὸ Μαντεῖον, ἔλαβε χρησμόν ὅτι ἂν ὑπερέβαινε τὸν Ἄλλυ, θὰ κατεστρέφετο μέγα βασιλείον· κατεστράφη δὲ τὰ ἰδικόν του.

Ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἠπειροῦ, προσεκλήθη, τῷ 325 πρ. χρ., ὑπὸ τῶν Ταραντίνων εἰς Ἰταλίαν, ἔλαβεν ἀπὸ τὸ Μαντεῖον τῆς Δωδώνης τὴν νοθεσίαν νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τὰ Ἀχερούσια ὕδατα καὶ τὴν Πανδοσίαν ὅπου ἐπέπρωτο αὐτῷ τὸ τέλος τοῦ βίου. Δια ν' ὀπομακρυνθῇ λοιπὸν τῆς ἐν Ἠπειρῷ πόλεως Πανδοσίας ἔσπευσε νὰ μεταβῇ, ὡς τάχιστα, εἰς Ἰταλίαν, ὅπου εὗρε τὸν θάνατον εἰς τὴν Πανδοσίαν τῆς Λουκανίας παρὰ τῷ Ἀχέροντι ποταμῷ.

Τὰς αὐτὰς ἀμφιβολίας ἀπαντῶμεν καὶ εἰς τινὰς νεωτέρας προρρήσεις.

Εἰς τὸν Ἑρρῖκον Δ' προεφητεύθη ὅτι θ' ἀπέθνησκειν ἐν Ἱεροσολήμοις· ἀπεβίωσε δὲ ἐν τινι δωματίῳ τῆς Μονῆς Westmünster φέροντι τὸ ὄνομα Ἱερουσαλήμ.

Εἰς τὸν Φερδινάνδον τὸν Καθολικὸν προεφητεύθη ὅτι θ' ἀπέθνησκειν εἰς Μαδρίγαλ· ὅθεν ἀπέφευγε μὲν ταύτην τὴν πόλιν, ἀπεβίωσε δ' ἐν ἀσημάντῳ χωρίῳ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος.

Ἀστρολόγος τις εἶπεν εἰς τὸν Ἀλβαρέζ δὸ Λούνα, νὰ προφυλαχθῆ ἀπὸ τοῦ Cabahales ὅπερ ἦτο χωρίον τι παρὰ τὴν πόλιν Τολέδο· ἀλλ' ἡ λέξις αὕτη σημαίνει καὶ τὸ ἰκρίωμα. Ἀπέθανε τῶντι ὁ Ἀλβαρέζ ἐπὶ τοῦ ἰκρίωματος.

Ὁ Νοστραδάμος προεἶπεν εἰς τὴν Αἰκατερίνην τῶν Μεδίκων ὅτι θ' ἀπέθνησκειν ὁπότεν ἤθελεν ἶδει τὸν St. Geimain. Ἡ Αἰκατερίνη συνεπῶς ἀπέφευγε τοῦ νὰ μεταβῆ εἰς Σαῖν—Ζερμέν ἢ νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν. Ἀσθενήσασα ὁμως προσεκάλεσε παρὰ τῆς κλίνης τῆς ἱερέα ὅστις ἀπεκαλεῖτο Σαῖν—Ζερμέν. Ἐντρόμου δὲ καταστάσεως αὐτῆς ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ ὀνόματος καὶ ἀποβιωσάσης, ἐπληρώθη ἡ πρόρρησις.

Ὅπως οἱ ὑπνοδάται καὶ οἱ νῦν ὑπνωτιζόμενοι ἐγείρονται ἐκ τῶν κρίσεων των, ἄνευ ἀναμνήσεώς τινος, οὕτω καὶ αἱ ἱέρειαι τῶν Μαντείων.

Ὁ Ἰάμβλιχος λέγει ὅτι ὁ προφήτης τοῦ σηλαίου τοῦ Τροφωνίου ἐπινεν ἐξ ὑπογείου πηγῆς, καὶ ὅτι μετὰ τὸν χρησμὸν δὲν ἐνεθυμεῖτο πάντοτε τὰ λεχθέντα.

Περὶ τῶν ἱερειῶν τῆς Δωδώνης λέγει ὁ Ἀριστείδης ὅτι οὔτε πρὸ τῆς ἐπιπνεύσεως εἴξευρον τί θὰ εἴπωσιν, οὔτε μετὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτῶν εἰς τὴν φυσικὴν συνειδησίην των ἀνεμνήσκοντο τί εἶχον εἶπει.

Ὡστε πᾶν ὅ,τι γινώσκομεν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν μάντεων καὶ περὶ τοῦ περιεχομένου τῶν χρησμῶν, μᾶς πείθουσιν ὅτι ἐν τοῖς Μαντείοις ἐπρόκειτο περὶ ὑπνωτισμοῦ· Ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται ἡ ἀξιοσημείωτος συμφωνία ὅλων αὐτῶν τῶν περιπτώσεων. Εἰς τοῦτο δὲ δὲν πρέπει ν' ἀμφιβάλ-

λωμεν καθότι τά τε Μυστήρια καὶ ἡ ἐν τῷ ναῷ κατάκλισις ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ ὑπνωτισμὸς ἦτο γνωστὸς, εἰς τοὺς ἀρχαίους, καθ' ὅλας τὰς ἐπόψεις του.

Ἐπὶ τέλους ὑπῆρχον Μαντεῖα περὶ ὧν ρητῶς ἀναφέρεται ὅτι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐρωτῶντες καὶ οὐχὶ οἱ ἱερεῖς ἢ αἱ ἱέρειαι ἐλάμβανον τὰς ἀπαντήσεις, ἐν καταστάσει ὕπνου.

Εἰς τὸ Μαντεῖον τοῦ Ἀμφιαράου ὤφειλεν ὁ θέλων νὰ μάθῃ τὸ μέλλον, νὰ θυσιάσῃ κριόν, ἐπὶ τοῦ δέρματος τοῦ ὁποίου κοιμῶμενος ἀνέμενε τὸ ὄνειρον, ὅπερ θὰ τῷ ἀποκάλυπτε τὰ μέλλοντα.

Ἐν Θήβαις, κατὰ τὴν ἐν τῷ ναῷ κατάκλισιν, μόνον οἱ ξένοι ἐλάμβανον ἀπάντησιν, οὐχὶ δὲ οἱ ἐντόπιοι. Πιθανὸν αἰ γῆναι ἐπήρεια, δι' ὧν ἐπηνέγκετο ὁ ὑπνωτισμὸς, νὰ μὴ ἐπενήργουν ἐπὶ τῶν εἰς αὐτὰς εἰθισμένων κατοίκων τοῦ τόπου.

Εἰς τὸ ἄντρον τοῦ Τροφωνίου, παρὰ τῇ Λεβαδείᾳ τῆς Βοιωτίας, κατήρχοντο οἱ ἐπισκέπται εἰς σπήλαιόν τι καὶ ἐκεῖ ἐλάμβανον, ἐν καταστάσει μεταξὺ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως, τὴν αἰτηθεῖσαν ἀπάντησιν.

Καὶ ὁ Βιργίλιος ἀναφέρει τοιοῦτον ὄνειρωτικὸν μαντεῖον (Αἰν. VII 81—91).

Κατ' ἀρχὰς ἐγνωμάτευσον πολλοὶ ὅτι οἱ μαντεύοντες ἦσαν θεόπνευστοι· κατόπιν δὲ ὅτι ἡ μαντεία ὑπεβάλλετο ὑπὸ τῶν δαιμόνων. Καίτοι ὁ Πλούταρχος λέγει, ὅτι δὲν εἶνε ἀπορριπτέα ἡ γνώμη ὅτι προίστανται τῶν Μαντείων, οὐχὶ οἱ Θεοί, οἱ μὴ ἀναμιγνυόμενοι εἰς τὰς γήινους ὑποθέσεις, ἀλλ, οἱ θεράποντες αὐτῶν δαίμονες, ἀποδίδει ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ψυχὴν ἐνεργητικὴν ἐνίοτε καὶ οὐχὶ παθητικὴν πάντοτε συμμετοχὴν λέγων: «Φαίνεται ὅτι τὸ ὀνομαζόμενον ἐνθουσίασις νὰ εἶνε κρᾶμά τι δύο κινήσεων, τῆς μὲν ἕξωθεν εἰσερχομένης εἰς τὴν ψυχὴν, τῆς δὲ ἐντὸς αὐτῆς ἤδη ἐνυπαρχούσης. . . .»

Εἶτα διὰ τινος καταλλήλου παρομοιώσεως ὁ Πλούταρχος θέλει νὰ ὑπονοήσῃ ὅτι εἰς τοὺς χρησμοὺς ὁ Ἀπόλλων τὴν

πρώτην μόνον ὤθησιν δίδει, τὸ δὲ σχῆμα αὐτῶν καταρτίζε-
ται καὶ ἐκφέρεται ὑπὸ τῆς Πυθίας.

Ὁ Ἰάμβλιχος πάλιν λέγει ὅτι ἡ ψυχὴ ἐξ ἰδίας μεταφυσικῆς φύσεως (τῆς δαιμονικῆς) προφητεύει καὶ οὐχὶ διὰ τῆς θείας δυνάμεως.

Ὁ Ἀμέλιος ἐρωτήσας τὸ Δελφικὸν Μαντεῖον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πλωτίνου, ποῦ μετέβη ἡ ψυχὴ του, ἔλαβεν εἰς ἀπάντησιν ἐγκώμιον διὰ τὸν φιλόσοφον, ἐν ᾧ βεβαιοῦται ὅτι ὁ Πλωτῖνος εἶχεν ἤδη καταστῆ δαίμων (Zeller: Phil. d. Griechen III. 2. 470 Anm').

Ὁ Τίμαρχος ἔλαβεν εἰς τὸ ἄντρον τοῦ Τροφωνίου περὶ τοῦ δαιμονίου τοῦ Σωκράτους τὴν πληροφορίαν, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ δαιμόνιον ἦτο ἡ ἰδία ψυχὴ τοῦ Σωκράτους (Πλούτ. Περί τοῦ γεν. Σωκρ.).

Ὁ Πλούταρχος ἀναγράφων ὅτι ἐπὶ τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν ὑπῆρχεν ἡ ἐπιγραφή: «Γνωθὶ σαυτόν», λέγει ὅτι περὶ αὐτῆς ἐγένοντο πολλαὶ φιλοσοφικαὶ ἔρευναι, ἐξ ἑκάστης τῶν ὁποίων, ὡς ἐκ σπέρματος, ἐξεφύοντο πλήθος συγγραφῶν (Πλ. Φαῖδρ.).

«Τὰ δυσεπίλυτα ταῦτα ζητήματα, ἐπιλέγει ὁ δὲ Πρέλ, ἀνακινήθέντα καὶ νῦν, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐκ τοῦ σκότους ἀνακύψεως τοῦ νεωτέρου τρίποδος, τοῦ νεωτέρου πνευματισμοῦ, τοῦ νεωτέρου μαγνητουπνωτισμοῦ, ἀπασχολοῦσι λίαν τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα καταγινομένους σοφοὺς τε καὶ ἀσόφους, ἐξ ὧν οἱ μὲν ἄλλως πως ἐξηγοῦσι τὴν τε δελφικὴν ἐπιγραφὴν καὶ τὰ πνευματιστικὰ φαινόμενα, καὶ ἄλλως πως οἱ δέ, ἀναλόγως τῆς ἐπαρκειᾶς τῶν διαφόρων πειραματισμῶν αὐτῶν, τῆς ἐπ' αὐτῶν ἐπιμόνου, ἐμβριθοῦς ἢ ἐπιπολαίου μελέτης, τῆς φυσικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως, τῆς ἐπιδεκτικότητος,» κλπ.

Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ ζητήματα ταῦτα κεῖνται ἐκτὸς τοῦ προκειμένου τὰ ἀναβάλλομεν ἐς ἄλλοτε. . . . Τοῦτο μόνον προσ-

θέτομεν ἐνταῦθα, ὅτι ἵνα τις κατανοήσῃ εὐχερέστερον τὰ τοῦ νεωτέρου πνευματισμοῦ φαινόμενα ὀφείλει νὰ μελετήσῃ τὰ τοῦ ἀρχαίου πνευματισμοῦ ἐν τοῖς Μαντείοις καὶ τοῖς Μυστηρίοις, καὶ τὰνάπαλιν.

Ἐπειδὴ δ' ὁ λόγος περὶ προφητειῶν ἀς μνημονεύσωμεν, περιεργ. χάριν, καὶ μίαν χριστιανικὴν.

ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ ΤΟΥ ΑΠ. ΒΑΡΝΑΒΑ

Ὁ Ἀπόστ. Βαρνάβας, σύγχρονος τοῦ Ἰησοῦ, πλήρης ἀπαρνήσεως καὶ ἀφοσιώσεως παρέχώρησεν ἅπασαν τὴν περισσίαν του εἰς τὴν «Κοινότητα τῶν Γαλιλαίων», Ἐπιφορτισθεὶς δὲ παρὰ τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἰακώβου νὰ διδάξῃ καὶ νὰ συνοδεύσῃ τὸν Παῦλον εἰς τὰ ταξειδιά του, ἵνα βεβαιωθῇ περὶ τῆς ἀληθείας τῆς ἐπιστροφῆς του, ἀπεχώρησε μετὰ τινα χρόνον τοῦ Παύλου, ἀποδοκιμάσας τὴν βιαιότητα τοῦ λόγου καὶ κατανοήσας τὰς ὀλεθρίους τάσεις τῆς αὐταρχικῆς διδασκαλίας του.

Ῥίπτων δὲ τότε βλέμμα ἀετοῦ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς παυλιστικῆς, δηλ. τῆς Ρωμαικῆς Ἐκκλησίας, κατελήφθη ὑπὸ προφητικῆς ἐμπνεύσεως καὶ ἔγραψεν αὐτὴν τὴν ἀξιομνημόνευτον προφητείαν, ἣν ἡ Ρωμαικὴ ἐκκλησία δὲν ἔλλειψεν ἐπικυροῦσα ἀνὰ πᾶν βῆμα τῆς ἱστορίας τῆς.

«Ἡ Ἐκκλησία αὕτη θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν σκολιὰν ὁδόν, εἰς τὴν ἀτραπὸν τοῦ αἰωνίου θανάτου καὶ τῶν βασάνων! Τὰ δεινά, τὰ καταστρέφοντα τὰς ψυχὰς θ' ἀναφανῶσιν. Ἡ εἰδολολατρεία, ἡ ἀναλγησία, τὸ θράσος, ἡ οἷησις, ἡ ὑποκρισία, οἱ φόνοι, ἡ διπροσωπία τῆς καρδίας, ἡ αἰμομιξία, ἡ κλοπή, ἡ ἀποστασία, ἡ γοητεία, ἡ φιλαργυρία, ἔσονται ἢ μερὶς τῶν λειτουργῶν τῆς, οἵτινες θὰ καταστῶσιν οἱ διαφθορεῖς τοῦ Θεοῦ ἔργου!... οἱ αὐλοκόλακες, οἱ λάτρεις τοῦ πλοῦτου καὶ τῶν δυναστῶν τῶν λαῶν!» (Ἱστορ. τῶν Παπῶν καὶ τῶν Αὐτοκρατ. σελ. 40 ὑπὸ Maurice Lachâtre).

ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ Η ΛΕΞΙΣ ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΝ

Προὔπαρξις τῆς ψυχῆς.—Τὸ μανθάνειν εἶνε ἀνάμνησις.

Ἡ λέξις ἀλήθεια δεικνύει ἄφ' ἑαυτῆς ὅτι ἡ μάθησις εἶνε ἀνάμνησις· καθότι ἡ λέξις αὕτη συντίθεται ἐκ τοῦ στερητικοῦ α καὶ τῆς λέξεως λήθη. Προσαποδεικνύεται τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς μητρὸς τῶν Μουσῶν, κληθείσης **Μνημοσύνης**, δηλ. τέχνης τοῦ ἀναμνησέσθαι. Διὰ τῶν Μουσῶν ἀναζητοῦμεν, διὰ τῆς Μνημοσύνης ἀνευρίσκομεν.

Πᾶσαν γνῶσιν καὶ πᾶσαν ἄγνοιαν ἀποδίδει ὁ Πλάτων εἰς τὴν μνήμην καὶ τὴν λήθην.

Ἀναγράφουσιν ἀναμνήσεις τινὰς προγενεστέρων ὑπάρξεων· τὰς τοῦ Μύρωνος, λ. χ., κλπ.

Ἄς λάβωμεν ἐπίσης πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ λόγου μας τὸ παράδειγμα τῶν κατατρομαζόντων ἐπὶ τῇ ἀπλῇ θεᾷ γαλῆς τινος ἢ σαύρας ἢ χελώνης. Εἶδον πολλοὺς τοιούτους. Ὁ ἀνεπιὸς τοῦ Βερίου ἦτο κυνηγὸς ἄρκτων καὶ λεόντων καὶ ὄμωσ δὲν ἠδύνατο οὐδὲ νὰ ἴδῃ ἀλέκτορά τινα. Ἐγνώρισα φαρμακοποιὸν ὃν οἱ δράκοντες καὶ αἱ ἀσπίδες οὐδόλως ἐφόβιζον καὶ ὄμωσ ταῶσ τις ἠδύνατο νὰ τρέψῃ αὐτὸν εἰς φυγὴν μετὰ κραυγῶν ἀπελπιστικῶν. . . .

Ἡ αἰτία ἐν ταῖς τοιαύταις περιπτώσεσιν ἀνάγεται προδήλως εἰς τὴν ἀνάμνησιν ὁμοίᾳ περιπτώσεως ὑποστάσης ἤδη ἄλλοτε.

Τὰ νεογέννητα δὲν γελῶσι· τὸ βλέμμα τῶν ἐνέχει ἄγριόν τι ἐπὶ τρεῖς περίπου ἑβδομάδας· τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου ἀποκοιμῶνται. Ἀλλὰ συμβαίνει παλλάκις νὰ γελῶσι κοιμώμενα, νὰ προσλαμβάνῃ τὸ πρόσωπον αὐτῶν φαιδρότητα τινα. Πῶσ λοιπὸν παράγεται τὸ τοιοῦτο ; Πῶσ ἄλλως δύναται νὰ

ἐξηγηθῆ τὸ φαινόμενον τοῦτο, εἰμὴ διὰ τῆς ὑποθέσεως ὅτι κατ' ἐκείνας τὰς στιγμὰς, ἡ ψυχὴ των ἐξέρχεται τοῦ βαράθρου, ἔνθα ἡ ὕλη διατελεῖ βυθισμένη, καὶ ὅτι συγκινεῖται συνεπείᾳ προγενεστέρων εὐχαρίστων αἰσθημάτων καὶ ψυχικῶν διαθέσεων ;

Εἰς αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἀποδοτέαι ὡσαύτως αἱ φυσικαὶ κλίσεις πρὸς τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον ἐπάγγελμα ἢ ἄσκησιν.

Τὸ λέγειν ὅτι τὸ τοιοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι οὕτω πως γεννᾶται τις εἶνε ἐξήγησις χυδαία, ἐξήγησις ἀμαθοῦς, προσαρμόζουσα εἰς πᾶν εἶδος ἀπαντήσεως, ὁμοιάζουσα πρὸς τὴν ἐπομένην. «Διατί τὸ ὅπιον προκαλεῖ ὕτνον ; — Διότι ἐνέχει τὴν δύναμιν τοῦ ἀποκοιμίζειν». Δέον ἐν τοῦτοις ν' ἀναζητήσωμεν τί σημαίνει ἡ ἔκφρασις αὕτη : γεννᾶται τις καὶ ἡ τοῦτον ἢ τὸν ἄλλον τυρότην. Τοῦτο σημαίνει ὅτι οἱ μὲν ἔχουσι τοιαύτας διαθέσεις, οἱ δὲ ἄλλοίᾳς τινάς, διότι ἡ διασκεπτομένη ψυχὴ ἀναγνωρίζει τὰ παρόντα, καὶ ἀναμιμνήσκειται αὐτῶν κατ' ἀναλογίαν τῆς προηγουμένης γνώσεως αὐτῶν. Δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν ἰδέαν τινὰ ἐξ ἄλλης τινός, ὃν δὲν ἐνυπῆρχεν ἡμῖν αὐτοῖς γνώσις προηγουμένη. Τοῦτο τὸ ἀπέδειξεν ὁ Πλάτων.

Τὰ παιδιά μανθάνουσι μετὰ πλείονος εὐχερείας, καθότι τυγχάνουσι πλησιέστερον αὐτῆς τῆς προγενεστέρας ζωῆς, ἐν ἣ ἡ μνήμη διετηρεῖτο ἀκμαία.

Οἱ μὲν διατελοῦσι μᾶλλον ἐπιτήδειοι πρὸς τὴν δεῖνα ἐπιστήμην, οἱ δέ, πρὸς ἄλλην. Πολλοὶ μανθάνουσι τὸ σύστημα τῶν ἐπιστημῶν, χωρὶς νὰ ἔχωσιν ἕτερον διδάσκαλον ἢ ἑαυτοῦς.

Δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὰς ἀνακαλύψεις ἄλλως πως ἢ διὰ τῆς ἀναμνήσεως. Τῶνόντι δὲν ἀνερευνᾶ τις οὔτε ὅ,τι γινώσκει οὔτε ὅ,τι ἠγνῶει προηγουμένως, ἀφ' ἑτέρου δὲν δύνανται τις νὰ εὔρη ὅ,τι ἠγνῶει. . . .

Κατὰ τὸν Σαρδοῦ (πατέρα).

Ἡ ΑΡΧΑΙΑ ΑΠΟΚΡΥΦΟΣ ΚΑΙ Ἡ ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Περὶ τῆς Συμπαθητικῆς Θεραπευτικῆς

Ἐκ τῆς «Revue des Revues»

Οἱ περίεργοι πειραματισμοὶ τοῦ colonel de Rochas καὶ τοῦ καθηγητοῦ Λουῆ ἐπὶ τοῦ φαινομένου τῆς πρὸς τὰ ἐκτὸς τοῦ σώματος ἐκπεμπῆς (exteriorisation) τῆς διαισθητικότητος προεκάλεσαν καὶ πάλιν τὴν προσοχὴν τῶν σοφῶν ἐπὶ τοῦ ζωικοῦ ρευστοῦ, τῆς θεραπευτικῆς δυνάμεως καὶ τῶν ἄλλων ἐπινοήσεων τοῦ μεσαιῶνος, τῶν τέως νομιζομένων ἐσαεὶ τεθαμμένων. Οἱ μακαρίζονται ἀναζήσαντες ἀνακτῶσιν ὡς φαίνεται, ὄρεξιν θηριώδη. Αἱ ἀπόκρυφοι ἐπιστῆμαι μὴ εὐχαριστηθεῖσαι εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῆς διακινδυνευσάσης θέσεώς των ἀποπειρῶνται ἤδη συνασπισμένοι ὑπὸ διάφορα ἀλλόκοτα ὀνόματα, νὰ διαμφισβητήσωσι τὴν δόξαν καὶ τὴν θέσιν τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν ὁπαδῶν αὐτῆς. Κατὰ τὴν ὥραν ταύτην, οἱ Παρίσιοι (ἡ πόλις τοῦ φωτός) ὑπονομεύονται ὑπὸ σφοδρᾶς πάλης, ἣν οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Παρχκίεσσου, οἱ Μεσμερισταί, οἱ μαγνητισταί, οἱ ὑπνωτισταί, οἱ διὰ τῶν μουμιῶν Θεραπευταὶ καὶ τόσα ἄλλα μέλη τῆς μεγάλης στρατιᾶς τῶν ἀποκρύφων ἐπιστημῶν διεκήρυξαν κατὰ τῆς ἐπιστήμης ἐπιστήμης. Τὰ βιβλία καὶ οἱ τόμοι πίπτουσι βρογηδὸν πανταχόθεν, τὸ δὲ Νομοθετικὸν σῶμα θὰ ἐπιληφθῆ, ἕως προσεχῶς, νέως συζητήσεως ὡς πρὸς τὴν παραχώρησιν ὅλων τῶν ἐλευθεριῶν, ὀργανῶν τε καὶ ἀδυνατῶν εἰς τοὺς ἀνεπισημοὺς ἰατροὺς. «Ὁ Ἐθνικὸς σύνδεσμος τῆς ἐλευθέρας ἐξασκήσεως τῆς ἰατρικῆς» δὲν χάνει καιρὸν, ἀλλ' ἐργάζεται δραστηρίως τὸσφ διὰ τὴν κατάργησιν τῆς ἐπιστήμης ἰατρικῆς ἐξουσίας, ὅσφ καὶ διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς ἀποκρύφου ἰατρικῆς. Ἡ ἀπόπειρα αὐτῶν ἀφραῖ τὸν θρίαμβον τοῦ ζωικοῦ μαγνητισμοῦ, τοῦ μαγνητισμένου ὕδατος (τοῦ ἀληθοῦς δηλ. ἀγίασμοῦ), τῆς νευρικῆς ἀτμόσφαιρας ἢ ζωικῆς οὐσίας, τῆς φιλτρικῆς ἰατρικῆς, αὐτῆς δηλ. τῆς παραδόξου ἰατρικῆς, τῆς διδάσκουσας τὸν τρόπον τοῦ θεραπεύειν τὰς ἀσθενείας καὶ τὰς ἐνοχλήσεις . . . τοῦ ἔρωτος διὰ τῶν φίλτρων, τῆς τελεσματικῆς (τῆς Θεραπευούσης διὰ περιάπτων ἢ δι' εἰκόνων κατεσκευασμένων ἐντέχνως, κατὰ τὸν εὐφυᾶ τρόπον τοῦ ἀθανάτου Arnaldus de Villanovus) τῆς οἰδηρικῆς (sydérique) ἢ συμπαθητικῆς (τῆς Θεραπευούσης ἢ φρονευούσης διὰ τῆς θεᾶς προσώπων τινῶν ἢ στοιχείων, τῆς ἀδαμικῆς (τῆς ἱπενεργούσης διὰ φυσικῶν συμβόλων, ζώων, μετᾶλλων, φυσικῶν οὐσιῶν τιθεμένων ἐπὶ τῶν διαφόρων

μερῶν τοῦ σώματος τῶν ἀσθενῶν), τῆς ἐμπειρικῆς (νέου εἴδους θεραπευτικῆς, χρῆσιν ποιουμένης τοῦ ἐρμητικῶ οἴνου, καὶ τόσων ἄλλων εἰδῶν τῆς ἰατρικῆς, ἀπάντων ἐπίσης τελεσιουργῶν, ἅτινα παρασιωπῶμεν ἵνα μὴ κουράζωμεν ἐπὶ πλέον τοὺς ἀναγνώστας.

Διότι πρὸς τὸ ἐρευρητικὸν πνεῦμα ὄλων τῶν ἀπλοικῶν σοφῶν καὶ τῶν ἀναιδῶν ἀγυργῶν τοῦ παρελθόντος προσέρχονται ἤδη οἱ ὄλως πρόσφατοι μυστηριώδεις ἀποκαλύψεις. Οἱ ἐσχάτως, λ. χ., γενόμενοι πειραματισμοὶ τοῦ Narkiewicz—Iodko, μέλους τοῦ αὐτοκράτορος. ἰατρ. ἰνστιτούτου τῆς Πετροπόλεως πρὸς ἀπόδειξιν τῶν μεγάλων σχέσεων τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ τοῦ ὀργανισμοῦ μας προήγαγον νέαν μέθοδον ἧς χρῆσιν ποιοῦνται ἤδη τινὲς τῶν πρακτικῶν : τὴν διὰ τοῦ ἠλεκτρικοζωικοῦ ρευστοῦ δηλ. ἰατρικὴν Γνωστὸν ὅτι ὁ σοφὸς Πολωνὸς ἐπέτυχε σειρὰν φωτογραφιῶν, ἀποτυπουσῶν τοὺς μαγνητικούς σπινθῆρας, τοὺς πάνυ ἡσύχως εἰκοῦντας ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Αἱ δοκιμαὶ ἀπετύπουν τὸ σχῆμα πομφόλυγος φωτεινῆς ἀπεικονιζούσης κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τὴν ἀκτινολογίαν λεπτῶν τινῶν δενδροειδῶν φαινομένων, ἀναλόγως τῆς ἀναμιμῆς, τῆς νευρικῆς, τῆς αἱματώδους ἢ λιαν εὐρώστου κράσεως τοῦ ὑποκαίμενου. Κατὰ τὴν τελευταίαν περίπτωσιν ἐνετυπῶτο ἐπὶ τῆς φωτογραφικῆς πλακῆς ἀληθῆς τις ἔκρηξις ἠλεκτρικῶν ἀτόμων. Ἐν ἐνὶ λόγῳ οἱ πειραματισμοὶ τοῦ Ἰοδκῶ ἀποτελοῦσι συνέχειαν τῶν ἔργων τοῦ colonel de Rochas καὶ τοῦ Δος Λούη.

Καίτοι ὁ κύκλος οὗτος τῆς ἐξερεύνης τυγχάνει εἰσέτι αἰνιγματώδης προσελκύει οὐχ ἥττον πολλοὺς διερευνητὰς καὶ θιασώτας, προβάοντας πολὺ πλέον τῶν μυσταγωγῶν αὐτῶν.

Ἡ ἰατρικὴ λοιπὸν τυγχάνει πράγματι περιεσφιγμένη ὑπὸ παντὸς εἴδους νέων καὶ ἀλλοκότων μεθόδων, τεινουσῶν ν' ἀναστατώσωσιν ὄχι μόνον ἅπασας τὰς ἰατρικάς ἀντιλήψεις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν κυκλὸν τῶν πεπειθήσεων καὶ τῶν ἰδεῶν μας. Παρατρέχοντες τοὺς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σπουδαίους κινδύνους τοὺς ἐπαπειλοῦντας τὴν ἰατρικὴν, ὡς ἀσχοληθῶμεν εἰς σειρὰν τινα νέων πεπειθήσεων δι' ὧν οἱ πασης ἀποχρώσεως σοφοὶ πειρῶνται νὰ στολίσωσι τὸ νεώτερον πνεῦμον. Ἰπάρχοντος ζωϊκοῦ ρευστοῦ, λέγουσιν, ἀναδρομητέον πρὸς τὴν ἀρχήν, πρὸς τοὺς ἀνακαλύψαντας αὐτὸ πράγματι καὶ ἀποτελεσματικῶς ἐφαρμόσαντας. Ἀφοῦ δὲ τὸ ἐπὶ τόσους αἰῶνας χλευασθὲν ζωικὸν ρευστὸν ἀνεγνωρίσθη ἤδη ἐπιστήμως, δὲν δυναμέθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι καὶ αἱ

ἄλλαι αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἀνακαλύψεις θὰ ἀναγνωρισθῶσιν ἐπίσης σὺν τῷ χρόνῳ ; Οὕτως ἔχοντας τοῦ πράγματος δὲν εἶνε καλλίτερον νὰ μεταστῶμεν πρὸς τὸ μέρος τῶν παλαιῶν εὐρημάτων, ἀντὶ νὰ τα πολεμῶμεν ἀνωφελῶς ; Ἰδοὺ ὁ συλλογισμὸς πολλῶν σοφῶν ὡς πρὸς τὴν ἀπόκρυφον ἐπιστήμην καὶ ἰδίως τοῦ Δρος δὲ Πρέλ, τοῦ σοφοῦ συγγραφέως τῆς «Φιλοσοφίας τοῦ Μυστικισμοῦ.» Ὁ ἐν Μονάχῳ φιλόσοφος ἀναγράφει ἐν τῷ περιοδικῷ Zukunjt (Nov 33, 34 τοῦ 1894) σειρὰν ὅλην ἐπιχειρημάτων πρὸς διεκδίκησιν τῶν δικαιωμάτων τῆς συμπαθητικῆς θεραπείας. Τὰ ἐπιχειρήματά του δὲν θὰ πείσωσι βεβχίως ἅπαντας, οὐχ ἦττον ὅμως εἰσὶ τοιαῦτα, ὥστε νὰ διεγείρωσι τὸ ἐνδιαφέρον ἅπαντος τοῦ κόσμου. Διότι, ὅ,τι καὶ ἂν εἴπωσιν, ὅλα τὰ ἐφ' ἡμῶν περιπαθῶς ἐπενεργοῦντα ἀπόκρυφα διενεργήματα ἦσαν γνωστὰ τοῖς ἀρχαίοις· ὅ,τι δ' ἥλλαξε σὺν τῷ χρόνῳ, εἶνε τὰ ὀνόματα καὶ αἱ ἐξηγήσεις αὐτῶν.

Ἀσχοληθῶμεν, ἐν πρώτοις, περὶ τῆς ἐξωτερικεύσεως τῆς διαισθητικότητος τῆς ἐν εὐθείᾳ γραμμῇ κειμένης πρὸς τὴν συμπαθητικὴν θεραπείαν.

Κατὰ τὴν πρόκλησιν τοῦ μαγνητικῆς ἢ ἂν θέλετε τοῦ ὑπνωτικῆς ὕπνου, ὑπάρχει ἐν εἶδος στρώματος ἀέρος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον μαγνητισμένου καὶ περικυκλοῦντος τὸν ὑπνωτικόν. Ἡ ἔκτασις του εἶνε πολλῶν μέτρων. Ἐπιθεμένου ποτηρίου τινὸς ὕδατος ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ μαγνητισμένου στρώματος, τὸ ὕδωρ ἐμποτίζεται ἐκ τοῦ ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου ἐκφεύγοντος μαγνητισμοῦ καὶ προσλαμβάνει ὅλας τὰς ἀρετάς καὶ τὰς ἰδιότητας αὐτοῦ. Συνάπτεται συνάμα ἐν εἶδος σχέσεως μεταξὺ αὐτοῦ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ὑπνωτικῆς, σχέσεως τόσῃ στενῆς ὥστε ἀρκεῖ νὰ ψάυῃ τις τὸ ποτήριον τοῦ ὕδατος, ἵνα συναισθανθῇ τὸ τοιαῦτον ὁ ὑπνωτικός. Ὁ δὲ Ρωσᾶς ἔθεσεν ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ μαγνητισμένου στρώματος ἀγαλματίον τι κήρινον· τοῦτο δὲ ἔσχε τοιαύτην σχέσιν πρὸς τὸν ὑπνωτικόν, ὥστε ἤρκει νὰ νύξῃ τις διὰ καρφίδος τὸ κήρινον ἀγαλματίον ἵνα αἰσθανθῇ ὁ ὑπνωτικός τὸν πόνον. Ὁ Ρωσᾶς ἀφῆρεσε προσέτι τρίχας τινὰς τοῦ ὑπνωτικοῦ καὶ τὰς ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγαλματίου, μετακμισθέντος εἶτα εἰς τι παρακείμενον ὀματίον· ὅτε δὲ ἀπέσπων τὰς τρίχας τοῦ ἀγαλματίου, ἢ ὑπνωτικῆς ἐξεγειρομένη ἐκράυαζε λέγουσα ὅτι τῇ ἀπέσπων τὰς ἰδίας τῆς τρίχας.

Φωτογραφικὴ τις μηχανὴ μὲ φωτογράφημα τοῦ μαγνητισμένου ἀερικοῦ στρώματος ἀπέφερεν ἀποτέλεσμα ἔτι μᾶλλον ἐκπληκτικόν. Ὅτε ἐνύσσαν διὰ καρφίδος τὸ φωτογράφημα, τὸ ὑποκεί-

μενον, ἐν ἀγνεΐᾳ τοῦ τριούτου, ἐκράυαζε καὶ ἤπτετο διὰ τῶν χειρῶν τοῦ μέρους τοῦ σώματος του, τοῦ ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸ ἐπὶ τοῦ φωτογραφικοῦ σχεδίου νυχθέν. "Ὅτε δ' ἀφυπνίζετο ἡ ὑπνωτικὴ εἶχε δύο ἐρυθρὰ σημεῖα ἐπὶ τῆς χειρός, δηλ. εἰς τὸ αὐτὸ μέρος εἰς ὃ εἶχον νύξει διὰ τῆς καρφίδος τὸ φωτογραφικὸν ἔκτυπον.

Παραπέμποντες τοὺς ἀναγνώστας εἰς τὴν ἀνάλυσιν ὄλων αὐτῶν τῶν πειραματισμῶν, τῶν ἀναγεγραμμένων εἰς προηγουμένους ἀριθμοὺς τῆς «Revue des Revues», ἀναγράφομεν ἐνταῦθα τὸν μαγνητισμένον στέφανον τοῦ καθηγητοῦ Λουῆ, πρὶν ἢ μεταβῶμεν εἰς τὰς θεωρίας τοῦ δὲ Πρέλ.

Στέφανός τις τιθέμενος ἐπὶ τοῦ μετώπου ἀσθενοῦς τινος πάσχοντος παρσισθήσεις, τόσω ἐκορέννυτο ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἀσθeneΐας τοῦ πάσχοντος, ὥστε ἤρκει νὰ θέσωσιν αὐτὸν εἶτα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς οἰκισδήτινος ὑπνοβάτιδος, ἵνα προκαλέσῃ ὄχι μόνον παρσισθήσεις, ἀλλὰ καὶ παρσισθήσεις τῆς αὐτῆς φύσεως. Δύναται τις λοιπὸν κατὰ τὸν δὲ Ρωσᾶν, τὸν Λουῆ καὶ πολλοὺς ἄλλους σοφοὺς νὰ ἐξωτερικεύσῃ, δηλ. νὰ ἐκπέμψῃ ἐκτὸς τοῦ σώματος τὰς αἰσθήσεις μας ὡς καὶ τὰς ἀφηρημένας ιδιότητας τῶν ψυχῶν μας.

Τί ἄλλο ἦτο ἡ συμπαθητικὴ θεραπευτικὴ ἢ ἡ αὐστηρὰ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς τῆς εἰς τὰ ἐκτὸς τοῦ σώματος ἐκπέμπειν, τῆς ἀρχῆς δηλ. τῶν συμπαθητικῶν σχέσεων μεταξὺ τοῦ ἀσθενοῦς καὶ τῶν ἀντικειμένων ἢ τῶν ὑποκειμένων τῶν ἐκτὸς τοῦ ἀσθενοῦς τιθεμένων ; Ἄρκει νὰ λαβῶμεν ὑπ' ὄψει αὐτὰ τὰ διδόμενα ἵνα βεβαιωθῶμεν ὅτι οἱ πρόγονοί μας ἐγίνωσκον ἤδη πράγματα ἅτινα ἡμεῖς ἀποπειρώμεθα ν' ἀνακαλύψωμεν τὴν σήμερον. Ὁ σοφὸς Σκῶτος Maxwell ἔλεγεν: « Ἡ ψυχὴ δὲν ὑπάρχει μόνον ἐντὸς τῶν ὄρατῶν σωμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτῶν, μὴ περιοριζομένη ὑφ' οἰουδήτινος σώματος· ἐξ ἐκάστου σώματος ἐξέρχονται ἀκτῖνες σωματικαί, ἐν αἷς πάρεστιν ἡ ψυχὴ καὶ εἰς αὐτὰς παρέχει ἰσχὺν καὶ ἐνέργειαν. Αἱ δὲ ἀκτῖνες αὗται ἐκπέμπονται ὄχι μόνον τοῦ σώματος ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων στοιχείων ἢ μερῶν, κλπ. » Ἐκ τῶν συγγραφῶν τοῦ Παρακέλσου καὶ ἄλλων ἱατρῶν, καὶ ἀλχημιστῶν, καὶ ἀστρολόγων, καὶ μάγων, καὶ παντὸς εἶδους σοφῶν τοῦ Μεσαιῶνος πείθεται τις ὅτι αἱ ἀπόκρυφοὶ ἀνακαλύψεις τοῦ δὲ Ρωσᾶ καὶ τόσων ἄλλων, ἦσαν γνωσταὶ ἢ εἶχον προεικασθῆ κατὰ τὸν Μεσαιῶνα. Κατὰ τὸν δὲ Πρέλ, αἱ πεποιθήσεις τοῦ Παρακέλσου καὶ τοῦ Μαξβελ διετηρήθησαν μέχρι τοῦ νῦν, Οἱ Μεσμερισταί, λ.χ., κατὰ τὸ 1819 ὁμιλοῦσι περὶ τῶν μαγνητικῶν σχέσεων μεταξὺ

τῶν ζώντων καὶ τῶν ἀντικειμένων. Ἰδοῦ δὲ τί γράφει καὶ ὁ Lie Lieurre de l'Aubépin περὶ τῆς ὑπνοβάτιδος Μανέττας, ἣν ἐθεράπευε, «Τῆς Μανέττας ἀποκοιμηθείσης ἐπὶ παρουσίᾳ μου καθ' ἣν στιγμὴν ἐθιγε κλάδον τινὰ μυρσίνης, μαγνητισθέντα παρ' ἐμοῦ προηγουμένως, ἐξῆλθον τῆς αἰθούσης. Ἐπανελθὼν μετὰ τοῦ βοηθοῦ μου, εὗρον τὴν Μανέτταν ὑπνώττουσαν καὶ περιελθοῦσαν εἰς κρίσιν οὐδόλως προβλεφθεῖσαν παρ' αὐτῆς. Ἀφοῦ τὴν ἠσύχασα, τὴν ἠρώτησα πόθεν προῆλθεν ἡ κρίσις· τῆς μοὶ ἀπήντησε πρὸς ἐκπληξίν μου ὅτι ὑπαίτιος αὐτῆς ἦτο ὁ βοθηθὸς μου, καθότι εἶχε περισφίγγει διὰ τῶν δακτύλων ἓνα κλάδον μυρσίνης τυγχάνοντα εἰς μαγνητικὴν σχέσιν μετ' αὐτῆς καὶ ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν μάστιστα στιγμὴν καθ' ἣν ἔπραττε τοῦτο ὁ βοθηθὸς εἶχε περιπέσει αὕτη εἰς νέυρικὴν κρίσιν λίαν ὀδυνηράν. Προσθέτω δὲ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐν λόγῳ κλάδος τῆς μυρσίνης ἦτο ἀπομεμακρυσμένος ἀπὸ τοῦ ἀσθενοῦ κατὰ ἕξ μέτρα.»

Τί λοιπὸν ἦτο αὐτὴ ἡ μαγνητικὴ σχέσις μεταξὺ τοῦ κλάδου τῆς μυρσίνης καὶ τῆς ὑπνοβάτιδος, ἂν ὄχι ἡ ἐκτὸς τοῦ σώματος ἐκπομπὴ τῆς διαισθητικότητος μεταβάσης νὰ παροικήσῃ εἰς τὸν κλάδον;

Ὁ δὲ Πρέλ ἀναγράφει ἕτερον γεγονός 1755. Πρόκειται περὶ τῆς ἐπιστήμης τῆς μουμίας ὅπως τὴν παρίστησιν ὁ Δε Α. Τένζελ.

Τί δ' ἐστὶ μουμία κατὰ τὴν ἀπόκρυφον ἐπιστήμην;

Πᾶν εἶδος ἐκκρίσεως τοῦ ὀργανισμοῦ μας, εἴαι αἱ ἀποπεμπόμεναι τοῦ ὀργανισμοῦ μας ὕλαι, καὶ εἶτα ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ σώματός μας ἐν γένει, συμπεριλαμβανομένων τῶν ὀνύχων, τοῦ αἵματος, τῶν βλενωδῶν ὑλῶν τῶν ἀποπεμπομένων ἐκ τοῦ στήθους, τῶν πνευμόνων, κλπ. κλπ.

Ὅλαι λοιπὸν αἱ οὐσαὶ αὗται καθὸ ἀποτελέσσαι μέρος τοῦ ὀργανισμοῦ μας τυγχάνουσιν ἐμπεποτισμέναι ἐκ τοῦ ζωικοῦ ρευστοῦ. Καίτοι δ' αὗται ἀπορριπτόμεναι, οὐχ ἦττον δικτηροῦσιν αὐτὸ τὸ ρευστὸν καὶ τὰς ιδιότητάς του· ἐπομένως, ἐπενεργούντος τινος ἐπὶ τινος αὐτῶν τῶν οὐσιῶν, ἐπισυμβαίνει ἀντιδράσις τις εἰς τὸν ὀργανισμόν μετὰ τοῦ ὁποίου ἐξακολουθεῖ οὐσα εἰς σχέσιν.

Εὐμενῆς ἐπενέργεια ἐπ' αὐτῶν τῶν οὐσιῶν προκαλεῖ αἰσίαν ἐπήρεια ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ὀργανισμοῦ· ἀπεναντίας δέ, κακομεταχειριζομένης τῆς μουμίας, ὁ ὀργανισμὸς ἀφ' οὗτινος αὕτη προέρχεται θὰ τύχῃ ὀδυνηρᾶς συναισθήσεως (1)

(1) Σ. Μ. Περὶ τοῦ σπουδαίου τουτου καὶ περιέργου θέματος θὰ γράψωμεν πλείονα εἰς ἑτέραν προσεχῆ μελέτην μας.

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ ΑΠΟΚΡΥΦΟΙ

Τὸ Βιβλίον τῶν Πνευμάτων, ὑπὸ Ἀλλὰν Καρδέκ.

Τὸ Βιβλίον τῶν Μεσαζόντων καὶ τῶν ἐσικαλουμένων τὰ ὠνεύματα, ὑπὸ Ἀλλὰν Καρδέκ. Ἦτοι : Πρακτικὴ μέθοδος τοῦ πνευματισμοῦ περιέχουσα πάντα τὰ μέχρι σήμερον γνωστὰ πνευματιστικὰ πειράματα, πάσας τὰς γνωστὰς μεθόδους, δι' ὧν δύναται τις νὰ προσκαλῆ τὰ Πνεύματα καὶ διαφόρους ἄλλας ὁδηγίας καὶ συμβουλὰς πρὸς τοὺς μεσάζοντας, ἵνα ἐπιτυχῶς πειραματίζωνται, μετὰ πολλῶν εἰκόνων.

Ψωνωτισμοῦ Πρακτικὴ Μέθοδος ὑπὸ L. Erny professeur.

Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης δύναται πᾶς τις νὰ μάθῃ νὰ ὑπνωτίσῃ καὶ ἀφυπνίξῃ καὶ νὰ διακρίνῃ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπνωτικοῦ ἵπνου τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ὑπνωτιζομένου.

Τὰ Μυστήρια τῆς Ἀρχαιότητος ὑπὸ Θ. Δομίνου.
